

ANTONÍN BARTOŠ

DO JERUSALEMA

V BRNĚ 1929

NÁKLadem SPOLKU POUTNÍKŮ DIEC. MOR. DO SVATÉ ZEMĚ
TISKEM OBČANSKÉ TISKÁRNY V BRNĚ

KOSTEL A KLÁŠTER KAPUCÍNSKÝ V BRNĚ,
z něhož vyšla třetí a čtvrtá moravská pout. (Dole vlevo.)

ANT. BARTOŠ:

DO JERUSALEMA

ZPRÁVA O IV. MORAVSKÉ POUTI
DO SVATÉ ZEMĚ ROKU 1928

NÁKLADEM SPOLKU POUTNÍKŮ DO SVATÉ ZEMĚ.
TISKEM OBČANSKÉ TISKÁRNY V BRNĚ.

VĚNOVÁNO PAMÁTCE

zesnulých předsedů

SPOLKU POUTNÍKŮ DIEC. MORAVSKÝCH DO SVATÉ ZEMĚ

J. M. PANA BISKUPA Dra KARLA WISNARA,

J. M. PANA PRELÁTA Dra JOSEFA POSPÍŠILA

a zesnulých čestných členů

TÉHOŽ SPOLKU

PANA GENERÁLA JINDŘICHA HIMMLA

A

J. M. PANA PRELÁTA Dra JAKUBA HODRA.

Kopule chrámu Božího hrobu.

PŘEDMLUVA.

Spolek poutníků diecesí moravských do Svaté země bude 2. dubna 1929 po dvacáté vzpomínati dne svého založení. S činností spolku úzce souvisí čtyři moravské pouti do Svaté země i moje soukromá — pátá. První moravská pout roku 1905 vyvolala založení našeho palestinského spolku, další tři r. 1910, 1926 a 1928 jsou nesporně pěkným výsledkem činnosti spolku, pátou pout r. 1911 podnikl jsem na přání spolku. O třech poutích napsáno několik knih, hojně zpráv. Hledanou bude vždy krásně napsaná a krásně vypravená kniha dp. prof. Emila Procházky o druhé pouti: Do Svaté země. Čtenářům Poutníka jerusalemského slíbeno, že dostanou delší zprávu i o poslední nejdelší a nejrozsáhlejší pouti spolkové — čtvrté moravské. Plníme nyní daný slib. Ku zprávě o čtvrté pouti připojuji za příležitosti 20. výročí trvání spolku krátké vzpomínky na všechny pouti, pro něž do dneška osvědčován je zájem mnohých. Kniha zpestřena bude četnými obrazy a hned v úvodu s díky nutno vzpomenouti velké ochoty Katolického spolku palestinského v Kolíně a lodní společnosti „Sitmar“, jež nám mnohé obrazy obětavě zapůjčily.

PRVNÍ LIDOVÁ MORAVSKÁ POUT R. 1905.

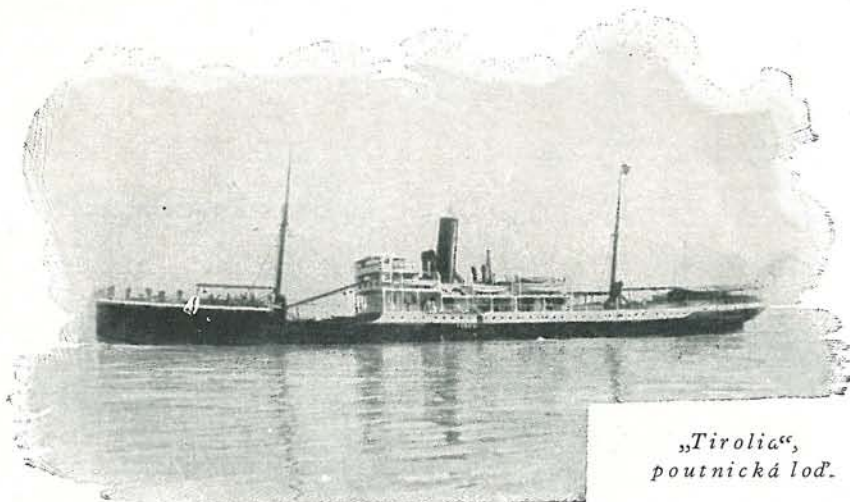

Bylo to začátkem března r. 1905, když jsem dostal — jako ostatní kněží brněnští — pozvánku na přednášku plukovníka Jindřicha Himmla v brněnském alumnátě: O pouti do Svaté země. Byli jsme nemálo překvapeni, když jsme slyšeli místo očekávaného líčení vykonané pouti výzvu k účasti na zamýšlené prázdninové poutní výpravě.

Slovy nadšenými vzpomenuto, jak v každém věřícím křesťanském srdci plane vroucí touha shlédnouti a uctíti místa, posvěcená životem a smrtí našeho Vykupitele. Od prvních dob církve vždy byli v ní zbožní poutníci palestinství. Byli to ovšem jen jednotlivci a možno dodat — ze vzdálených našich krajů, když kříž Kristův poznaly, odvážliví jednotlivci. Ale celá řada

jmen poutníků dávných dob i z našich krajů zaznamenána na tabulkách na stěnách hospice jerusalemského, bývalého rakousko-uherského, dnes Svaté rodiny. Výpravy křížové přivedly do Svaté země celé davy lidu, mezi nimi byly i skupiny české, ale později zase konali pouti do Svaté země až do dob nejnovějších jen jednotlivci.

Myšlenku nových výprav křížových, nového druhu, které by beze zbraní byly podporou křesťanských snah ve Svaté zemi, ve skutek uvedl brněnský rodák plukovník Jindřich Himmel. R. 1890 uspořádal na vlastní nebezpečí velkolepou pout 507 mužů z Tyrol do Jerusalema a po ní do r. 1905 se zdarem sám vedl neb vypravil dalších osm; tenkrát v Brně přijel získati nás pro desátou svoji pout, chystanou z Moravy. Podarilo se mu to. Řada nás vracela se z přednášky s pevným úmyslem putovat do Svaté země; netušili jsme, že toho dne zaseto jiné semínko, že položen základ pro založení poutnického spolku a pro celou jeho činnost.

„Tirolia“,
poutnická loď.

Pout připravena na dobu prázdninovou od 11. srpna do 1. září, tedy na 22 dnů. Netrvalo dlouho a přihlásilo se 528 poutníků. Mužů bylo 301, žen 227. Z mužů veliký počet kněží 150. V čelo pouti postavili se: nejdříve světitel biskup olomoucký dr. Karel Wisnar, vídeňský prelát dr. Heřman Zchokke, brněnský kanovník dr. Jakub Hodr, gener. komisař Svaté země P. Melchior Lechner z Vídně a plukovník Jindřich Himmel, z nichž poslední dva vykonali obtížné práce pořadatelské. Poutníci rozdělení na 5 skupin, v jichž čele byli dpp.: Aug. Nezval, farář z Budišova, P. Aug. Kurka, člen řádu něm. rytířů ze Slezska, Jan Žváček, farář z Domaželic, Msgr. Jos. Kubiček, děkan ze Všechovic a Václav Macek, kanovník z Českých Budějovic. Druhá skupina a část třetí byla německá, proto pout utraquistická, což se však nijak neosvědčilo.

Uplynulo 24 let od první pouti. Není divu, že veliká čest prvních moravských poutníků odešla již do Jerusalema nebeského. Zajímavým je vždy pročítati pečlivě sestavený seznam účastníků a snad se nebudou horšiti laskaví čtenáři, když vzpomínám nejen vznešeného poutníka arcibiskupa Lvovského Andreje hrab. Szeptického, ale když uvedu aspoň některá jména poutníků mimo ta, jež byla uvedena podle abecedního seznamu:

Ant. Bartoš, koop. z Brna, Robert Bartoš, kaplan ze Zdounek, Teresie Bendová z Vel. Pavlovic, Blatáková Marie z Olomouce, Boštík Frant., bohoslovec, Brodlová Louisa ze Žďáru, Čeloud Ant. z Třebíče, Čeloud Felix, koop. z Nové Vsi, Čiháčková Marie z Olší, Dráždil Karel z Brna, Foltynovský Jos., bohoslovec, Fritscher Karel ze Svitav, Gerešova Emilie z Brna, Hala Frt., farář z Vrchoslavic, Harna Ferd., farář z Chvalkovic, Havíř Julius z Brna, Híkl Jan, farář z Kostelce,

J. M. Dr. KAREL WISNAR,
světitel biskup olomoucký, první předseda.
† 15. dubna 1926.

Hoch Frant., farář z Jaroměře, Hošek Method, farář z Líšně, Hromádková Vilma z Brna, Hruza Karel z Brna, Johnova Anna z Olomouce, Kašpar Josef, prof. z Brna, Kašpárková Marie z Brna, Kazda Václav za Střelic, Klimešova Ludmila z Brna, Kohnova Leontina a Marie z Prahy, P. Quala Konečný ze Znojma, Arnošt Kotinský, farář z Horní Bobrové, Kotrlý Ant. z Ivanovic, dr. Ant. Kubíček, prof. z Kroměříže, dr. Method Kubíček, prof. z Přerova, Kubzova Aloisie, Kupkova Jenička z Olomouce, Líznova Marie z Boskovic, Matouškova Ter. z Brna, Mysliveček Jos., koop. z Bystrce, Nejezchleba Frant., prof. z Prostějova, dr. Nejezchleba Rud., prof. z Mor. Ostravy, dr. Robert Neuschl, prof. bohosl. z Brna, Novák Frant., rolník z Ústína-Skalova, dr. Innocenc Obdržálek, farář z Domanína, Odstrčil Jan, farář z Drnovic, Oulehla Jan, prof. z Nového Města, Pálenský Frt., katech. z Jaroměřic, Pecinova Marie z Boskovic, Pecháčková Matilda z Čermné, Polan Frant., katech. ze Žďáru, Polák Frant., farář ze Strážiště, Procházka Emil, koop. z Brna, Procházka Frant., učitel z Ivanovic, Přichystal Jan, farář z Bohdalic, Raška Jan, farář z Hustopeče, Raus Jan, farář ze Šafova, Richter Alois, bohosl. z Olomouce, dr. K. Slavík, prof. z Č. Budějovic, Sobotka Eduard, koop. z Blanska, Spazier Petr, katecheta z N. Města, Starý Ant., koop., a Jan, filosof, Stokláska Ant., katech. z Ivanovic, Šiborova Františka, učitelka z Doubravníka, Špička Frant., děkan z Mor. Ostravy, Štěpánek Frt., kaplan za Žďáru, dr. Bernard Šústek O. S. A. z Brna, Švestka Jan, rolník ze Střelic, Valášek Jan, koop. z Jaroměřic, Zedníčková Filomena z Brna, Žilkova Jos. z Boskovic.

Poutníci sešli se v Břeclavi, odkud je dopravil zvláštní vlak přes Vídeň, Semmering do Terstu a zvláštní loď „Tirolia“, mimořádně upravená, zavezla je přímo do Jaffy, zvláštní vlaky dál do Jerusalema. Úplně týž směr zachován i při zpáteční cestě.

Na lodi konány pravidelně bohoslužby u patnácti oltářů, jež byly majetkem palestinského spolku brixenského.

Pro Jerusalem vypracován přesný rozvrh pro společné pobožnosti všech pěti skupin a pro návštěvy každé jednotlivé. Podle osmidenního pobytu ve Svatém městě rozvržen na 8 čísel, a to:

- Č. 1.: Dopol.: Společné bohoslužby v chrámě Božího hrobu, uctění sloupu bičování. — Odpol.: Prázdnno.
- Č. 2.: Dopol.: Společné bohoslužby v kostele patriarchálním. — Odpol.: Skupina: Sion, náměstí chrámové.
- Č. 3.: Dopol.: Společné bohoslužby v chrámě Sv. Spasitele. — Odpol.: Prázdnno.
- Č. 4.: Dopol.: Od brány štěpánské údolím Josafat a Hinnom k jafské bráně. — Odpol.: Chrám Božího hrobu.
- Č. 5.: Dopol.: Křížová cesta. — Odpol.: Hroby královské, chrám sv. Štěpána, jeskyně Jeremiášova, podle zdi městské k bráně štěpánské.

J. M. PRELÁT Dr. JAKUB HODR,
čestný člen,
† 9. března 1927.

J. M. PRELÁT Dr. JOS. POSPÍŠIL,
druhý předseda,
† 18. prosince 1926.

- Č. 6.: Dopol.: Hrob P. Marie, Getsemane o hora Olivetská.
 Odpol.: Chrám sv. Anny, kaple Ecce homo, hospic.
 Č. 7.: Dopol.: Betlém. — Odpol.: Prázdnno.
 Č. 8.: Dopol.: Svatý Jan v horách.
 Odpol.: Prázdnno.

Společné bohoslužby byly první, poslední den a v neděli. Ve volné půldny někteří vypravili se sami do Betanie, mnozí (na 80) podnikli vyjížďku k Mrtvému moři a Jordánu, jež povozy zabrala plného půldruhého dne.

Poutnický vlak v Jaffě.

V Jerusalemě byla 1. a 2. skupina ubytována v Casanova, 3. v rakousko-uherském hospici, 4. a 5. v hospici francouzském. Již tehdy byl farářem jerusalemským milý P. Hermes Kohout, který tak pečoval o své krajany v Casanova, že při II. pouti r. 1910 zvolili jsme si zase ubytování tam a prosili, bohužel marně, aby nám byl dán za vůdce P. Hermes, umístěný tehdy v Syrii. V hospici, tehdy rakousko-uherském, byl též již rektorem všemi poutníky vděčně vzpomínaný Dr. Fr. Fellingner, vicerektorem, Slovinec dr. Martin Ehrlich. Část poutníků ubytována též v hospici francouzském.

Nadšení poutníků bylo veliké, zájem o poutníky ne menší. Olomoucký arcibiskup dr. Frant. Bauer posílá do Břeclavě před odjezdem telegrafický pozdrav, brněnský biskup dr. Pavel Huyn svého zástupce preláta Vojtěcha. Z Luhačovic poslali pozdravy poslanec dr. Hruban, dr. Sedláček, P. Jan Dvořáček, ve Vídni s českými krajany vítal je nezapomenutelný dr. Ant. Stojan, obětavý P. Kosík a j. Básník Vlad. Štátný věnuje poutníkům tyto verše:

GENERÁL JINDŘICH HIMMEL,
 čestný člen.

† 28. března 1915.

Jerusalém: nádraží.

Po vlnách moře loď vidím plouti
křížácké naší výpravy, —
do Svaté země dalekou poutí
nese Vás, dítky Moravy.

Korouhev kříže na lodi vane,
modlitba jen je Vaše zbraň,
s oltářů obět nad mořem plane,
křížáci naši, Bůh Vás chraň!

Pozdravte od nás nadšenou písni
Božího hrobu svatý chrám!
Složte tam vše, co vlast naši tísní
a s palmou míru vraťte se k nám!

A poutníci splnili tlumočená přání. Výmluvná ústa biskupa Wisnara vždy znovu a znovu připomínala jim, co vyprositi si mají na pouti pro sebe, své drahé, pro církev i vlast. Po prvé z úst několika set nesl se nadšený český zpěv, vznášela se zbožná, česká modlitba na místech nejsvětějších k nebesům. Bez nehody, plni nezapomenutelné radosti vraceli se poutníci z pouti, jež žádala sice mnohé sebezapření, ale hmotné oběti jen nepatrné — 300 K ve třetí třídě, 400 K ve druhé tř. Dnes zdá se nám to až neuvěřitelným.

Na zpáteční cestě onemocněl a v Terstu zemřel staříčkový farář z Jaroměřic Frant. Hoch, který již doma trpěl střevní chorobou. Též celou cestou churavěl, v Palestině v nemocnici v Tanturu ležel, na zpáteční cestě i zaopatřen byl farář Žváček, ale po návratu se uzdravil.

O pouti napsána řada knih, pořádáno na sta přednášek, poutí zažehnuto u nás nezvyklé nadšení pro Svatou zemi. Poutní referent dr. Bernard Šústek zachytil velmi pěkně vzpomínky na pout, jež končí: Máme pro všechny jenom tu radu: Můžeš-li a jsi-li zdrav, jeď! Nebudeš toho litovati; pojedeme snad i my mnozí po druhé. Neboť veškera námaha je stonásobně odměněna tím, co si odneseš v srdci do svého domova.

DRUHÁ MORAVSKÁ LIDOVÁ POUT R. 1910.

Již na zpáteční cestě na lodi umlouvána nová poutní výprava z Moravy do Svaté země. Uznáno hned za nutno, aby lidové pouti konány byly po přestávce aspoň pětileté, a pak rozhodně projevono přání, aby byl založen samostatný poutní spolek palestinský, který by měl úkolem pořádání poutí do Svaté země. Lodní společnost při propuštění zvláštní lodi žádá značný garanční fond, který nejspíše může zaručiti spolek.

Teprve tři roky po pouti na 17. září 1908 svolána do Brna důvěrná schůze, kterou řídil předseda Jednoty duchovenstva brněnského dr. Schneider a které přítomni byli četní poutníci palestinství s p. bisk. drem K. Wisnarem v čele. Na schůzi dr. Bernard Šústek a dr. Schneider předložili návrh stanov spolku, který připravovali též pp. kanovníci dr. J. Pospíšil a dr. Jak. Hodr i prof. Jos. Kašpar. Upravený návrh stanoveno předložiti církevním i světským úřadům ke schválení. Pan kardinál Bauer vlastnoručně poznačil ještě některé změny. Přípravný výbor, v němž byli páni kanovníci dr. Josef Pospíšil a dr. Jak. Hodr a kněží dr. Bernard Šústek, Jos. Kašpar, dr. Tomáš Hudec, Emil Procháčka a Antonín Bartoš, po schválení stanov svolal první ustavující schůzi, na svátek P. Marie bolestné, na 2. dubna r. 1909, při které na návrh p. biskupa Wisnara uloženo výboru pořádati pout r. 1910.

Zvolený výbor, který svým předsedou učinil p. biskupa Wisnara a místopředsedou p. kan. Pospíšila, rozhodl se již 27. dubna 1909 pořádati druhou lidovou pout ve dnech 10.—31. srpna r. 1910. Cestné předsednictví převzal p. biskup Wisnar, práce přípravné obětavě všechny řídil p. prelát dr. Jos. Pospíšil, za nadšeného spolupůsobení věrného přítele p. preláta dra Jak. Hodra, který byl duší veškeré práce pro založení spolku i pořádání pouti. V poutním výboru byl dr. Jan Hejčl, univ. profesor v Olomouci a Leopold Prečan, docent círk. práva v Olc-

Jaffa se zahradami oranžovými.

mouci. Duchovním vůdcem jmenován dr. Bernard Šústek, vůdcem prof. dr. T. Hudec, konsulentem prof. Jos. Kašpar, pokladníkem a zpravodajem kaplan Emil Procházka, pořadatelem prof. Antonín Bartoš.

Konec přihlášek stanoven na 10. června 1910, ale již koncem dubna všechno obsazeno. Mezi 533 účastníky i tentokráte většinu tvořili muži 285, z nichž ovšem 153 byli kněží; žen bylo 248. A ještě 112 pozdě přihlášených bylo nutno odmítnouti! 11 diecesí bylo zastoupeno mezi poutníky, prvenství měly diecese moravské: olomoucká 231, brněnská

Skaliska v přístavu jaffském.

196 poutníků. Poutníci rozděleni jako při první pouti na 5 skupin, jichž vedení převzali: v I. skup. Msgr. dr. Jos. Kupka, prof. bohosloví v Brně, v II. skup. Msgr. Jos. Kubíček, děkan ze Všechovic, v III. P. Quala Konečný, převor dominikánů v Olomouci, ve IV. skup. P. Petr Hlobil, děkan v Rajhradě a v V. skup. Bernard Dolák, duch správce z Prahy.

Tentokráte byla pout jen česká a navrženo německou pout pořádati r. 1912, k čemuž však nedošlo.

R. 1930 bude již dvacet let od druhé naší pouti a většina poutníků již dokončila všechnu pozemskou pout.

Mezi poutníky je řada těch, kdo jeli po druhé: Bezděková Marie

*J. M. Dr. LEOPOLD PREČAN,
člen přípravného výboru pouti r. 1910,
od r. 1923 jako arcibiskup olomoucký,
protektor spolku.*

z Val. Meziříčí, Blaťáková Marie z Olomouce, Brodlová Louisa, choť inž. ze Žďáru, Bruno Václav, výměnkář z Osíku, Brůžičková Josefa z Brna, Buchtová Karolina z Roketnice, Bužgová Veronika ze St. Města u Frýdku, Cejová Marie, učitelka z Gorice, Čapková Magdalena, rolnice z Břeclavy, Čeloud Felix, koop. z Nové Vsi, Červík Tomáš, žel. zříz. z Vyškova, Čiháčková Marie, učitelka z Olší, Drábková Anežka z Olomouce, Gerešová Emilie z Brna, Hašová Jana z Bystřice p. H., Hejtmánková Antonie z Č. Budějovic, prelát dr. Jak. Hodr z Brna, Horák Jos., obch. z České Skalice, Hošek Method, farář z Líšně, Hubáček Václav, rolník z Vrbice, Jaroň Michal, soukr. ze Zašové, Jemelková Františka, soukr. z Pavlovic, Kašpar Jos., prof. z Brna, Klimešová Ludmila z Brna, P. Quala Konečný O. D., Arnošt Kotínský, farář z Horní Bobrové, Msgr. Josef Kubiček, děkan ze Všehovic, Kučerka Petr, výměnkář z Tučina, Kupková Jana, soukr. z Olomouce, Maříková Marie, soukr. z Č. Budějovic, Musilová Anastazie, soukr. z Čelčic, Novák Frant., rolník z Ústina-Skalova, Petr Josef, rolník z Holice, Procházka Emil, kaplan z Brna, Salajka Pavel, rolník z Mor. Nové Vsi, Skácel Libor, pokrývač z Penčic, Šiborová Františka, učit. z Doubravníka, Šimperská Barbora z Brna, dr. Bernard Šústek O. S. A. z Brna, Vaculíková Teresie, soukr. z Břeclavy, Vepřkova Marie, soukr. z Postřelmova, biskup dr. K. Wisnar z Olomouce, Zedníčková Filomena z Brna a pisatel těchto řádků.

Uvedení jeli po druhé s lidovou poutí. Mimo ně byli mnozí, kdo již při jiných příležitostech Svatou zemi navštívili: prelát Pospíšil konal r. 1905 z jara velkou pout řízenou prel. Landsteinerem. dr. T. Hudec dlel dřív za studiemi rok ve Svaté zemi, Emerentiana Rottova jela po několikáté, ano Frt. Hruška z Čech, nejstarší 88tiletý — jel po sedmnácté.

Generál Himmel přijel, byv o to požádán, do Brna, aby přehlédl vykonané přípravné práce a dal nám ze svých bohatých zkušeností ještě vhodné pokyny na cestu. Pořadatelé naši podrželi i směr i program dřívějších výprav. Jen jedny společné bohoslužby byly též ve chrámě sv. Štěpána. Spolek pořídil si svých 13 oltářů ku sloužení na lodi, poutní socha půjčena laskavě z kostela dominikánského v Brně, socha P. Marie hostýnské.

Byl-li zájem o první pout veliký, byla účast na všem, co s druhou poutí souviselo, ještě větší. Vždyť pouti zúčastnili se nejen četní hodnostáři církevní z Olomouce, Brna i z Prahy, ale i řada kněží — veřejných pracovníků ze všech míst Moravy, Čech a Slezska, ano mezi poutníky byli obyvatelé zapadlých horských míst, kde po celé měsíce odvážná výprava křížová byla jediným předmětem všech hovorů.

Z Brna vyprovodil nás slavně sám protektor spolku p. biskup Huyn, osobně přišli se rozloučiti neúnavní pp. poslanci Šilinger a Šrámek, v Břeclavi připojil se p. biskup Wisnar a tlumočil pozdrav olomouckého protektora p. kardinála Bauera, nescházel p. probošt Stojan. Ve Vídni přišli se rozloučiti čeští krajané s P. Bezděkem v čele.

Při pouti do Svaté země nezapomenutelnými jsou dny, ztrávené na vlastní poutní lodi na širém moři. Střídají se pobožnosti, poučné přednášky

J. M. Dr. JOSEF KUPKA,
biskup, apoštolský administrátor brněnský,
představený 1. skupiny při pouti r. 1910,
od r. 1926 protektor spolku.

a chvíle osvěžení, čistá, povznášející radost naplňuje nitro všech členů veliké poutnické rodiny stejného smýšlení, stejných tužeb, stejné řeči.

V Jerusalemě hlavním rádcem pořadatelstva byl p. prelát Ehrlich, rektor hospice; vedení skupin, jak zvykem bývá, převzali obětaví a ochotní Strážci Božího hrobu — otcové františkáni. Velmi mile do srdcí poutníků zapsali se též strážcové mariánské svatyně sionské — benediktini, takže po návratu věnoval spolek právě do krypty nového nádherného chrámu Páně na Sionu pět lamp na památku této pouti.

POUTNÍ VÝBOR r. 1910.

1. E. Procházka. 2. Dr. Hudec. 3. Dr. Šústek 4. J. Kašpar.
5. J. Vyvlečka. 6. Ant. Bartoš. 7. Dr. Hodr.
8. Dr. Kryštůfek. 9. J. M. Dr. Wisnar. 10. Dr. Pospíšil.

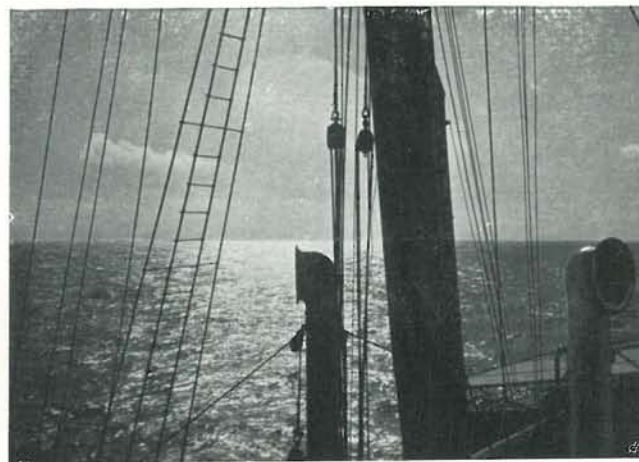
Snad ještě zajímá bude čtenáře výše poutních příspěvků. Pro zdražení, které zatím nastalo v Jerusalemě, jen nepatrně zvýšeny ceny I. pouti. Platilo se v I. tř. 470 K (r. m.), v II. tř. 420 K, v III. 320 K. První a druhá třída na lodi lišily se jen lepší kabinou, v Jerusalemě měly všechny třídy stejnou stravu.

Nehoda stihla nás jediná. Poutnice Ludmila Klimšová byla poraněna kloboukovou jehlicí do oka a musila se léčit nejen v Jerusalemě, ale dlouho ještě v Brně. Jinak sta úst vyprávělo, jak dobře se nám cestou vedlo, jak krásně se naše dlouhá pout zdařila. A sta očí četla a čítají dodnes velmi pěknou poutní knihu Emila Procházky, o níž jsem se již zmínil, a nadšení čtenáři si říkali: Za pět let pojedou též a pospíšim si, abych nepřišel s přihláškou pozdě.

PO TŘETÍ DO JERUSALEMA R. 1911.

V září 1910 vrátili jsme se ze Svaté země a již v pondělí 13. března 1911 bylo mně znovu — po třetí dopřáno pozdraviti vlast Božského Spasitele, tentokrát nejdříve na posvátném Karmelu.

Brzo po našem návratu vydáno provolání k pouti do Svaté země, již v čele měl býti Lvovský metropolita Dr. Josef Teodorovič. Měla to býti tedy především pout polská a proto vedena na Bukurešť, Konstanci,

Moře za měsíce.

dál rumunskou lodí na Cařihrad, Kaifu, Jaffu a Svatou zemi; na zpáteční cestě Alexandrie, Kairo, Atheny a zase Konstancie. Pořadatelem byla cestovní kancelář v Celovci.

Nový směr, rozšířený program, návštěva Cařihradu, Athen, Kahýry a hlavně Galileje — byly podnětem, že výbor palestinského spolku vyslal pisatele jako pořadatele poslední moravské pouti spolkové na polskou pout, aby byly získány zkušenosti pro další pouti spolkové. Okamžitého výsledku bylo málo, ale účast nebyla nadarmo; první další pout

spolková r. 1926 podle získaných zkušeností z r. 1911 pořádána zcela týmž směrem.

Jsem rád, že není dnes mojí úkol podávat delší zprávu o polské pouti. Zklamala mnohé, v mnohém. Nebyla pravou poutí. Nebylo připravených pobožností, jediný oltář na lodi nestačil. Nebyla však ani řádně připravena jako zámožská cesta. Mimo Egypt všechno objednáno v poslední chvíli, mnoho měněno v Jerusalemě — nebylo programu. Plnou měrou ukázalo se, jak neradno je pravou pout svěřiti laické cestovní kanceláři.

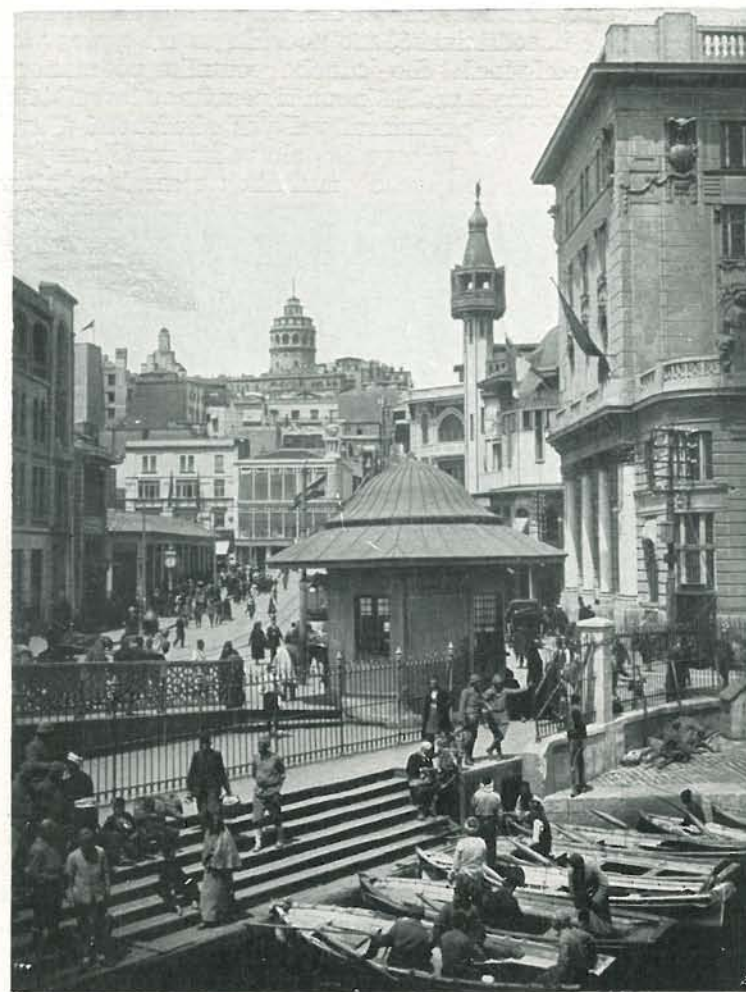

Karmel na svátek sv. Eliáše.

Fot. P. Irenej.

V Bukurešti 7. března spojila se hlavní skupina polská — přišedší bez churavého metropolity, malá skupina vídeňská, vedená idealistou P. Krásou a dva účastníci Češi: p. assessor Snášel z Hněvotína s pisatelem. Prohlídka Bukurešti — „rumunské Paříže“, rozkošného Cařihradu, památných Athen i velkolepých památek u Kahýry nás plně uspokojila. Plavba na malém, ale velmi úhledném, čistém parníku „Romanii“ byla příjemná, dokud pobouřené jarní moře neoloupilo nás o všechno zájem a citelný březnový chlad nenutil zavírat se a zahřívati v kajutách. Zvláště zajímala nás návštěva Galileje. Pěknou pobožností na Karmelu, kde polský kazatel nadšeně vzpomínal Královny polské Panny Marie a otevřeně vyslovoval pevnou důvěru v obnovu státu polského, návštěva Sváté země zahájena. Nebylo ještě pořádné silnice do Nazareta, dále do

Tiberiady. Jízda povozy na půdě po zimních deštích často bažinatá byla spojena s mnohými překážkami. Ale plni radosti jsme byli, když jsme mohli uctít místo vtělení Syna Božího v Nazaretě, když zhlédli jsme Kanu, horu blahoslavenství, a když krajem, pokrytým sytou svěží zelení

Cařihrad: Pera s galatskou věží.

Fot. A. Veidl, Vídeň.

a nádhernými jarními květy, zvláště různobarevnou lilií, dospěli jsme k opěvanému jezeru Genezaretskému v Tiberiadě. Motorový člun převážel nás do stanice Samachu, při čemž nenadálá větrná bouře přihnala déšť, který nás zkropil až na kůži; zvláštním vlakem projeli jsme rovinu esdrelonskou jen kol pozoruhodného Taboru a druhého dne pobytu ve

Svaté zemi již k půlnoci nastupovali jsme zase v Kaifě na „Romanii“, aby nás do rána dopravila do Jaffy.

Pro návštěvu Svatého města, okolí a Mrtvého moře vypracoval jsem na žádost nového rektora hospice program, podobný rozvrhu naší poslední pouti r. 1910; sám toužil jsem poznati nové a nové. Nejen mne lákaly vykopávky na Sionu a Ofelu, ale též jsem prohlížel museum Bílých otců a sionské benediktinské, ano podařilo se mi i přes všechna zrazování ve společnosti vídeňského jednoho poutníka podniknouti na mezkovi zájezd do Mar Saby a prohlédnouti si památnou lavru klášterní. Zájezd tento byl do dneška pramenem velkých zkušeností a zvláštní radosti. I do Emaus bylo vše připraveno, ale velmi nepříjemný hustý jarní déšť donutil propustiti najatého „mukriho“ s mezkem, a tak jel

Atheny: Akropolis.

Fot. A. Veidl, Vídeň.

jsem k sestřám růžencovým zastoupiti rektora hospice k slavnosti, na níž byla pokřtěna dospělá mohamedánka, zjev to v Palestině ojedinělý; při mojí mši sv. přijala první sv. přijímání. Byl to pěkný svátek sv. Josefa, jediný toho druhu v mém životě.

Na přání výboru našeho spolku oznámil jsem patriarchovi jerusalemskému, že spolek chce věnovati kostelu patriarchálnímu sochy sv. Cyrila a Metoda, svatyni sionské něco k výzdobě podle vlastní volby, obojí jako projev vděčnosti za prokázané laskavosti při druhé pouti. Sion dostal pro kryptu lampy, opatřené českým nápisem: Druhá moravská pout r. 1910. Slib, daný patriarchátu, dosud nesplněn.

21. března vyjeli jsme po poledni z Jaffy a již den na to po 10. hod. zakotvila „Romania“ v Alexandrii; odtud podniknut zájezd do Kahýry, kde pro horko, třeba byl teprve březen, bylo obtížno konati prohlídku po 10. hod. 25. března odpoledne nastoupena zpáteční cesta na Atheny, se zastávkou 27. března a dál do Konstace, kde přistali jsme 29. března ráno.

Hlavní příspěvek poutní stanoven pro I. tř. na 900 K, pro II. na 700 K,

pro III. na 480 K. Ale na zájezd k jezeru Genesaretskému se připlácelo 125 K, k Mrtvému moři 30 K, do Kahýry podle tříd 230, 200 K, takže v II. tř. stála cesta při četných vedlejších poplatcích hodně přes 1000 K. Účastníci III. tř. musili většinou cestou přestoupiti do II., poněvadž neměli na lodi lůžek.

Účastníků bylo jen 133, z nichž velký počet polských šlechticů; v Galileji i v Egyptě jelo se zvláštními vlaky.

Fot. A. Veidl, Vídeň.

Kairo: Hroby kalifů a pohoří mokattamské.

Byl jsem již po třetí ve Svaté zemi, ale po prvé jsem ji viděl v plné jarní kráse a nádheře. Nezapomenutelnou je vzpomínka na tisíce bramboříkových květů, zdobících stráně Karmelu, na pestré barvy lilií, rostoucích na svahu nad jezerem Genesaretským, na různé to kvítí, o němž Pán krásně praví, že ani Šalomoun ve své slávě nebyl oděn jako jedno z nich. V myslí utkvěl mně též smutný obrázek: ssutiny několika domů na cestě od Sv. Spasitele k hospici, způsobené sněhem, který napadl v zimě předtím na vápencové stavby jerusalemské; ty se rozsypaly, když tající sníh vnikl do kamene.

Fot. J. Kalabus.

ÚMYSLY ZMAŘENÉ VÁLKOU

Nadšení pro Svatou zemi, vyvolané druhou moravskou poutí r. 1910, neutuchalo. S chutí konány přípravy na další pout.

Aby se vyhovělo německým členům spolku, bylo pomýšleno na německou pout r. 1912. Ale cholera, šířící se na Východě, donutila i pořadatele ohlášených již poutí brixenské a bavorské ustoupiti od nich. V Brně bylo projevono též přání, nepořádati velké pouti před zamýšlenou poutí římskou r. 1913. Rok 1913 znemožnil též jakoukoli výpravu

Fot. A. Veidl, Vídeň.
Atheny: Akropolis a Olympeion.

na Východ válečnými zápletkami. Jednáno již o roce 1914. Terstský Lloyd žádal v nových smlouvách pro vypravení zvláštní lodi, aby byly tři neb nejméně dvě výpravy po sobě. Červenec r. 1914 zamluvil si palestinský spolek bavorský, srpen spolek brixenský, které oba musily r. 1912 pout odřít, a moravskému spolku nabízeno září, měsíc nepřijatelný. Málokdo tuší, kolik jednání v oněch letech spolek podnikl, jakých intervencí si vyžádal, aby dosáhl zvláštní lodi ve výhodném měsíci. Konečně smluveno, že uspořádáme českou pout v srpnu r. 1915 po synodě, kterou slíbil p. biskup svolati hned na začátek prázdnin, po nás druhá měla býti podle dohody německá s vídeňským komisařem Svaté země pro účastníky Rakous a Švýcar. Samostatná z Moravy na přání p. biskupa Huyna měla býti až r. 1916.

Nutno se zmíniti, že r. 1914 po prvé mýnil náš spolek pro obtíže, spojené s lidovou poutí, uspořádati aspoň výpravu pro inteligenci na Svatá

místa rázu poutního a studijního. Dr. Hudec vypracoval program, vykonal přípravné práce pro pout, jež měla vyjeti na Bělehrad, Sofii, Cařihrad, dál francouzskou lodí do Beirutu, pak do Baalbeku, Damašku, Tiberiady. Galileou na Karmel a po pevnině přes Sichem do Jerusalema. Po návštěvě Svatého města a okolí lodí z Jaffy do Port Saidu, drahou do Kahýry, Alexandrie a lodí terstského Lloydu do Terstu. Cesta měla trvati 6 neděl a státi v I. tř. 1500 K, v II. tř. 1300 K. Úmysl byl pozdě oznámen, a to jen soukromě horlitelům pro Svatou zemi. Nebylo divu, že nepřihlásilo se ani 20 žádaných účastníků, a pout byla odřeknuta.

Dlouho se již mračilo na politickém nebi světovém, hrozivě dusno bylo již po léta, až v červenci r. 1914 rozpoutala se děsná bouře válečná,

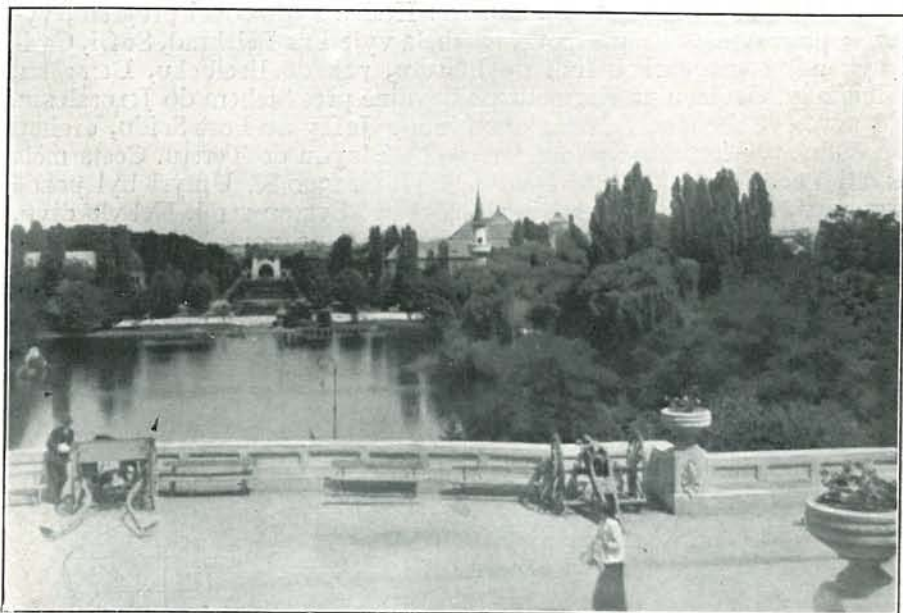

Kláster Mar Saba.

kteřá převýšila všechny hrůzy, zmařila miliony životů, rozvrátila všechno. I Palestina stala se válečným dějištěm a 9. prosince r. 1917 byli donuceni Turci opustiti Jerusalem.

Skoro plných 10 let nebylo možno pomýšleti na novou návštěvu Svaté země nejen pro obtíže cesty, obtíže valutární, ale i pro poškození hospiců; než nezapomínali jsme na Jerusalem. Hned po převratu upozorněno na hospic zvaný rakousko-uherský, na který konány sbírky i v našich zemích, a zahájena akce, aby příslušná práva katolíků československých byla zachována.

Teprve z jara r. 1924 vydáno svolání spolkové k nové prázdninové pouti do Svaté země. Program sestavil a pořadatelstvem byl pověřen prof. Bartoš. Mělo se vyjeti z Terstu 1. srpna a návrat tamtéž 25. srpna. Rychloparníky terstského Lloydu měly dopraviti poutníky z Terstu do Alexandrie a zpět. Kromě krátké návštěvy Kahýry a okolí byla do programu zařazena nejen návštěva Jerusalema a okolí, ale Samařska a Galileje, kde na Karmelu měla pout skončiti, a návrat měl býti vy-

Park Karlův v Bukurešti.

Fot. Al. Kratochvíl.

konán drahou z Kaify do Alexandrie. Poutní příspěvek stanoven v II. tř. 9500 Kč, v III. tř. 6200 Kč.

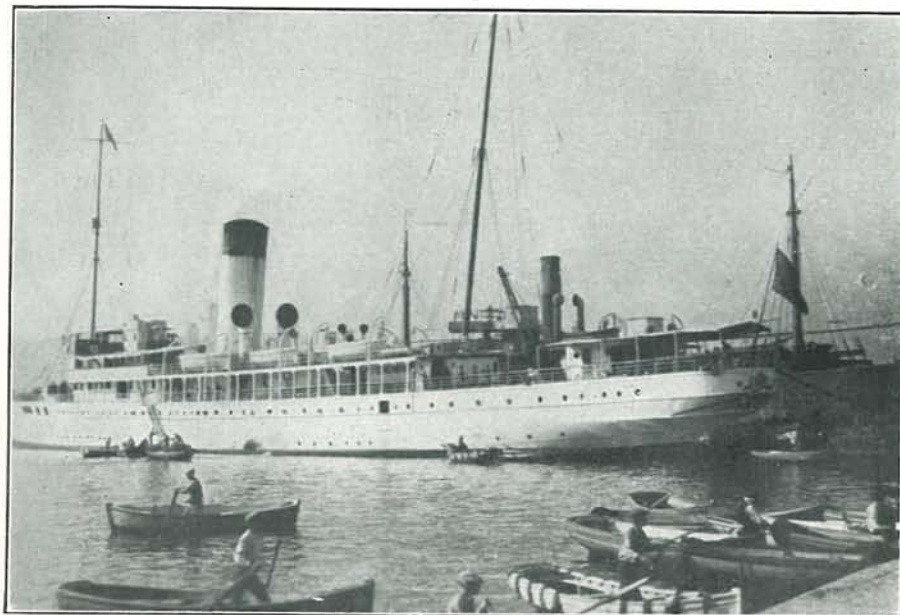
Příhlášky scházely se zvolna a ve chvíli, pro pout nejkritičtější, zemřel v Brně Msgr. Dr. Jan Sedlák, jehož pozůstalost, zvláště literární, urovnával pořadatel pouti. Nové, nečekané práce donutily pořadatele, že pout odřekl, třebaže bylo vše již vyjednáno, připraveno a došlo v poslední chvíli dost — přes 50 — přihlášek.

Cesta k pyramidám.

TŘETÍ MORAVSKÁ POUT R. 1926.

Čekali jsme zase dvě léta a včas ohlásili se souhlasem protektorů spolku J. M. p. arcibiskupa Dr. Leop. Prečana a J. M. p. biskupa Dr. J. Kupky pout spolkovou na prázdniny r. 1926. Překonány největší obtíže přípravné: zamluven potřebný počet míst na lodi terstského Lloydů do Jaffy, přesně stanoven program pro návštěvu celé Svaté země, připraven návrat drahou přes Kahýru do Alexandrie a Lloydovým

Loď Regele Carol v Pireu.

Fot. Al. Kratochvíl.

rychloparníkem do Terstu. Vše mělo být vykonáno v době od 21. července do 17. srpna při příspěvku 9200 Kč za II. tř. a 5800 Kč v III. tř.

Poněvadž týmž směrem konal dp. děkan Otta z Čech dvě výpravy r. 1924 a r. 1926 z jara, žádali hlásící se již účastníci, aby v poslední chvíli zvolen byl jiný směr. Již před tím byl učiněn dotaz u rumunské paroplavební společnosti; na projevená přání zahájeno jednání, které tenkrát brzo vedlo ke zdárnému konci. Získána místa na rumunských lodích a pořadatel sestavil program podle zkušeností, získaných na polské pouti r. 1911.

Odjezd stanoven na 22. července večer z Brna přes Píerov na Košice, Bukurešť. Po jednodenní zastávce v Bukurešti drahou do Konstace a dál pravidelným rumunským rychloparníkem „Regele Carol“ do Caři-

hradu, Athen, jimž věnováno po jednom dni, do Alexandrie. 31. července odpoledne příjezd do Kahýry, 2. srpna večer odjezd vlakem do Kaify. Návštěvě Galileje, Samařska, Jerusalema auty vyhrazena doba od 3. do 12. srpna, kdy odpoledne měli poutníci vstoupiti v Jaffě na loď „Dacii“. Návrat do Konstace 16. srpna ráno, do Brna 18. srpna ráno přes Budapešť, kde stanovena polodenní zastávka.

Nový změněný program přijali přihlášení již poutníci s nadšením a potřebný počet pro zvláštní vůz rychle dosažen. Čestné předsednictví převzal J. M. p. opat a prelát Frant. Bařina, duchovním rádcem obětavě stal se p. prokurator P. Anselm Matoušek z Brna a do pořadatelského

Akademie umění v Athénách.

Fot. Al. Kratochvíl.

výboru vstoupili ještě p. farář J. Pilař ze Žebětína a Frant. Řib, bisk. vikář ze Studence v Čechách. Tři poslední byli účastníky pouti r. 1910 jako též prof. Fr. Boštík z Chotěboře.

Mimo uvedené zúčastnili se pouti: Kněží Frant. Běloch, katecheta z Hodonína, Vilém Beuys, farář z Dešné u Dubé, Josef Brada, kaplan ze Sedlic u Blatné, Jan Burghardt, farář z Lužan u Jičína, Fr. Čermák, kaplan z Dubu nad Moravou, Dr. K. Černocký, profesor z Moravské Ostravy, Florián Fencel, katecheta z Vodňan, Frant. Florián, profesor z Hodonína, Václav Horák, hl. farář z Prahy, Al. Kratochvíl, kaplan z Prahy, Kamil Laudin, katecheta z Kročehlav, Jos. Limpouch, profesor z Plzně, Jan Marek, katecheta z Obřan, Ant. Prášek, farář z Bohutic, Vojtěch Průša, profesor z Prahy, Jan Sklenář, katecheta z Pacova, Alois

J. M. FRANT. SAL. BAŘINA,
opat a prelát v Brně,
čestný předseda III. mor pouti r. 1926,
od r. 1927 předseda spolku.

Loď Dacia.

Škrabal, katecheta z Přerova, Dr. Frant. Švábeník, profesor z Brna, Dr. Melichar Vožda, profesor z Třebíče, Florian Zanáška, profesor z Mor. Budějovic, Karel Žák, profesor z Nového Města.

Laici účastníci byli: páni Jaromír Mysliveček, učitel z Mor. Třebové, Karel Schütz, soukromník z Prahy, Jaroslav Schütz, prof. z Mělníka, Jaroslav Horák, soukr. úředník ze Smíchova.

Dámy: Růžena Horáková, choť úředníka ze Smíchova, Anna Kotalová, učitelka z Klatov, Ludmila Kratochvílová, odb. učitelka z Prahy, Magdalena Pilátová, choť rolníka z Nebovid, Františka Pospíšilová, odb. učitelka z Brna, Zdeňka Skřivanová, obchod-

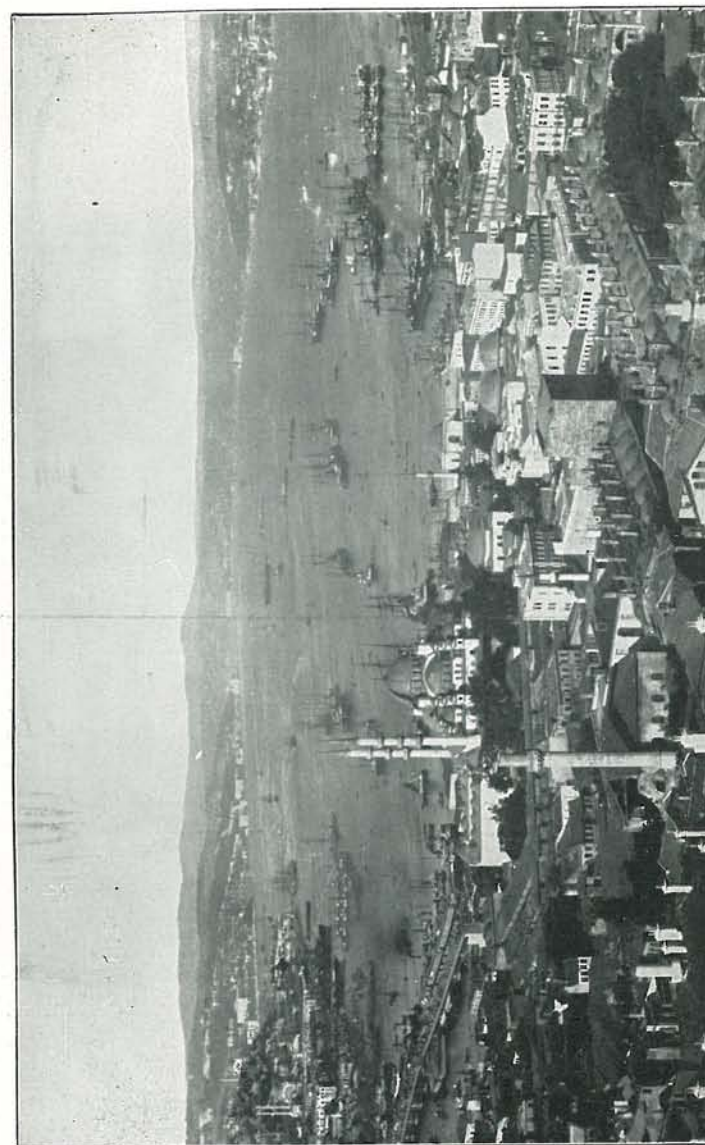
vedoucí z Prahy, Arnošta Štěpánová, učitelka v. v. z Loštic.

S pořadatelem bylo 27 kněží, 4 laici mužové, 7 dam.

Tklivě rozloučili se s námi u Kapucínů staříčků, churavící předseda spolku p. prelát Dr. J. Pospíšil, který vzpomínal v dubnu zemřelého p. biskupa Wisnara, toužícího tolik po třetí návštěvě Svaté země, a bývalý

Čítárna na Dacii — naše lodní kaple při pouti 1926.

Cañihrad: K Bosporu.

Cařihrad: Chrám Boží moudrosti.

poutník skupinář p. opat a prelát rajhradský P. Petr Hlobil. Na nádraží zvláště matička choti nového československého konsula jerusalemského Dr. Vl. Frice svěřovala vřelé mateřské pozdravy vzdálené dcerušce. Vroucí modlitba „Anděle Boží“ zněla při výjezdu vlaku jako kdysi v Terstě, když hnula se loď. V Přerově do našeho krásného zvláštního vozu přistoupili poutníci pražští, a naše proti lidovým poutím malá poutnická rodina, za krátko úzce spřátelená, klidně bez obav vyjela spoléhajíc na ochranu Boží, které se jí plnou měrou dostalo.

Obšírně, s pravým hanáckým humorem vyprávěl dlouho po pouti čtenářům „Dne“ strýček Palus o zažitých zkušenostech, vodňanský katecheta Florián Fencel zachoval své pěkné vzpomínky hlavně svým školním dětem v roztomilé knížce, novoměstský pan profesor Žák posílal již z cesty vystihující zprávy o nás, čtené s velkým zájmem. V „Našinci“ vyšlo 77 článků dp. Aloise Škrabala nadepsaných: Bartošova pout do Svaté země r. 1926, které zasluhovaly, aby doplněné a upravené s obrazy vyšly ve zvláštním vydání.

Na tyto popisy odkazujeme laskavé čtenáře a svoji zprávu omezuje jen na několik črt.

Na kraji pouště.

Fot. Al. Kratochvíl.

U pyramidy Cheopovy 1. srpna 1926.

Fot. Al. Kratochvíl.

Účastníci III. mor. pouti před hospicem v Jerusalemě.

Třetí moravská pout byla první větší podnik spolkový po válce a byla provázena mimořádným zdarem. Velikou blahovůli projevila nám čsl. železniční správa, zvláště brněnské ředitelství, mimořádnou ochotu prokázala též železniční správa rumunská a egyptská. Státní lodní společnost s velikou pozorností vyslala do přístavu vždy svého zvláštního zástupce, kapitáni lodí ochotně vycházeli vstříc všem přáním, zvláště při pořádání bohoslužeb na lodi. Neobyčejně radostný, nezapomenutelný byl začátek pouti v Bukurešti, kde náš pan vyslanec Künzl-Jizerský s gener. vikářem Msgr. Karlem Auerem, zastupujícím nepřítomného p. arcibiskupa, nás nejen přivítali, pro pobyt v Bukurešti stkvělý program připravili, ale i na vyslanectví a v semináři pohostili. Pravdivě psal prof. Žák hned v Bukurešti, že chvíle, ztrávené ve společnosti uvedených pánů a druhých přátel z vyslanectví a kolonie bukureštské, budou patřiti k nejkrásnějším vzpomínkám z cesty. Ale i na všech jiných místech k vděčnosti nás zavázala zastupitelstva našeho samostatného státu. V Athenách cenné služby nám prokázal z vyslaneckého úřadu p. Polák, v Alexandrii brněnský krajan p. taj. Ant. Blahovský, v Kahýře do srdcí se vepsal p. vyslanec Hurban, ale nejvíce ku vděčnosti zavázal a lásku získal laskavostí, obětavostí i srdečností jerusalemský p. konsul

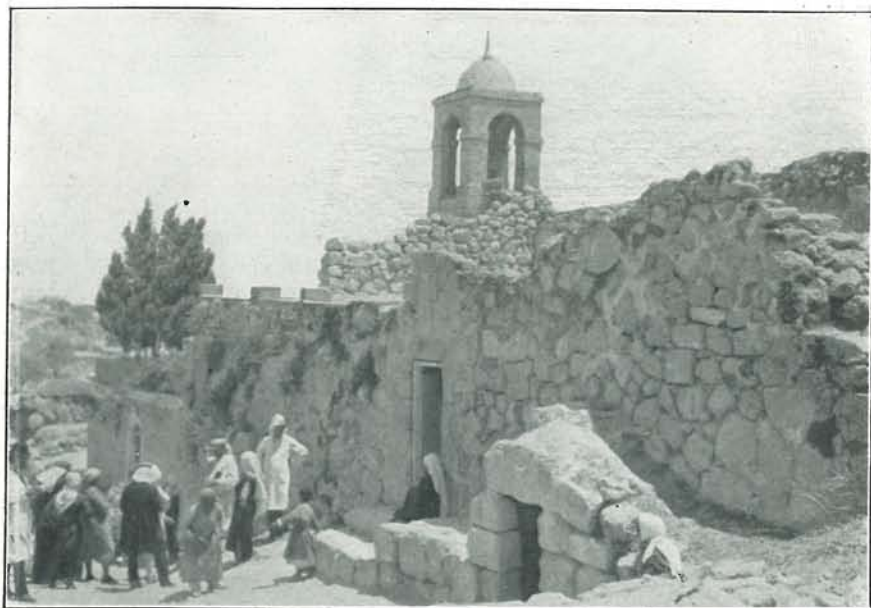
Mše sv. u Jordánu 6. srpna 1926.

Fot. Al. Kratochvíl.

Dr. Vlad. Fric schotí. Netřeba zvláště vyličovati, že v Jerusalemě nám všechnu svoji péči a starost věnoval milý, velmi zasloužilý krajan P. Hermes, nyní zase farář jerusalemský. Naši poutníci byli přijímáni všude se známou již blahovůli nejen otci františkány, ale i přáteli sion-skými a ostatními jerusalemskými. Největší zásluhy o úplnou spokojenost poutníků a veliký, též vědecký, studijní užitek pouti měl rektor hospice a neúnavně obětavý průvodce náš v celé Svaté zemi prelát Msgr. Dr. Fr. Fellingner.

Pravá pout do Svaté země poskytuje zbožným poutníkům tolik milostí a nadpozemských darů, že právem píší se na památky slova žal-mistova: „Zapomenu-li na Tebe, Jerusaleme, ať mi uschne má pravice!“ Naši poutníci nezapomenou na Svatá místa, ale nezapomenou též na krásné chvíle, ztrávené v pohostinné konsulární budově československé a v přátelské společnosti p. konsula s chotí, P. Hermesa, prel. Fellingra a jiných v hospici, na Sionu, ve františkánských Casa nova. A jistě často a často v myslí naší vybaví se vzpomínka na milého P. Ireneje, Poláka, priora na Karmelu, který česky nadšenými slovy zazněval v srdcích našich lásku k Matce Páně a tak příjemným učinil nám pobyt na rozkošném Karmelu.

Nedivím se, že mnohá slza skanula, když hnula se naše loď v přístavě a my poslední „s Bohem“ posílali Svaté zemi, posílali přátelům dopro-

U hrobu Lazarcva v Betanii 1926.

Fot. Dr. Fr. Švábeník.

vodivším nás až na loď, zvláště skromné, obětavé choti pana konsula, paní Fricové.

Opustili jsme Palestinu v Kaifě, poněvadž v Egyptě na návrh, který přišel z Jerusalema, změnili jsme pro mnohé poutníky, dlejší v Galileji, program tak, že začali jsme Jerusalemem a končili Karmelem.

Velmi obtížno bylo sestaviti pro tuto první poválečnou pout naši rozpočet. Nebylo zkušeností, nebylo znalosti hospodářských poměrů, obtíže pasové, vlastně visové, a valutární byly veliké. Podle třídy na lodi a ve vlaku žádán příspěvek: 9600, 8200, 7600 a 7150 Kč. Po návštěvě Betlema vrátil pořadatel každému poutníku po palestinské libře, když bylo již jisto, že rozpočet byl správný.

Bez nejmenší nehody vraceli se poutníci, program přesně všude splněn. Až na cestě drahou mezi Konstancí a Bukureští roztrhl se náš dlouhý vlak; nastalým zpožděním ztratili jsme připojení v Bukurešti a proto telegraficky musili jsme odřící zastávku v Budapešti k nemalé lítosti krajanů, kteří nás tam čekali. Místo půl dne jen hodinu ztrávili jsme v jejich milé společnosti a za deště uvítání byli četnými přáteli palestinskými, zvláště zase pí. Procházkovou, ráno ve 4 hodiny 18. srpna na brněnském nádraží.

Věděli jsme, že v Brně nebude na loučení kdy, i uspořádali jsme poslední pobožnost a večírek na rozloučenou již za jízdy Uhrami v našem milém československém voze železničním, který nám byl poslán naproti až na

Naše auta u Mrtvého moře 6. srpna 1926.

Fot. Al. Kratochvíl.

rumunské hranice. Upřímně poděkováno panu prelátovi Bařinovi, který získal si svojí laskavostí srdce všech, poděkováno horlivým zpěvákům, obětavým fotografům, nadšeným spolupracovníkům duchovního vůdce a technického pořadatele, poděkováno obratnému tlumočnickovi. Rozšli jsme se, ale nezapomenuli na sebe.

Trochu po francouzském způsobu umístěn před kostelem kapucínským v Brně malý křížek z oliv getsemanských ve velkém kříži misionářském, který byl posvěcen při děkovných bohoslužbách 21. listopadu 1926, a kovová tabulka připomíná všem návštěvníkům třetí moravskou pout do Svaté země r. 1926.

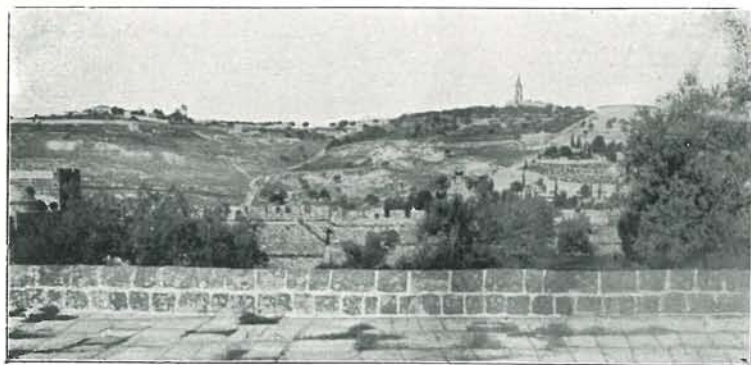
ČTVRTÁ MORAVSKÁ POUT R. 1928

PŘÍPRAVY.

Umožniti návštěvu Svaté země širokým vrstvám lidovým — tof jeden z nejdůležitějších úkolů palestinského spolku. Již r. 1926 těžce nesli někteří nadšenci pro Svatou zemi, že pořádána je jen pout studijní. Proto hned po šťastném návratu podán návrh na novou lidovou pout r. 1928. Sotva byl přijat, bylo zjištěno, že dříve již ohlášena byla na r. 1928 jubilejní pout do Lurd z Moravy. Jsme toho názoru, že velké zahraniční pouti by se neměly hromaditi, ale konati v pevném pořadu po vzájemné dohodě příslušných činitelů, a z toho důvodu pořádání lidové pouti odložili jsme na dobu pozdější.

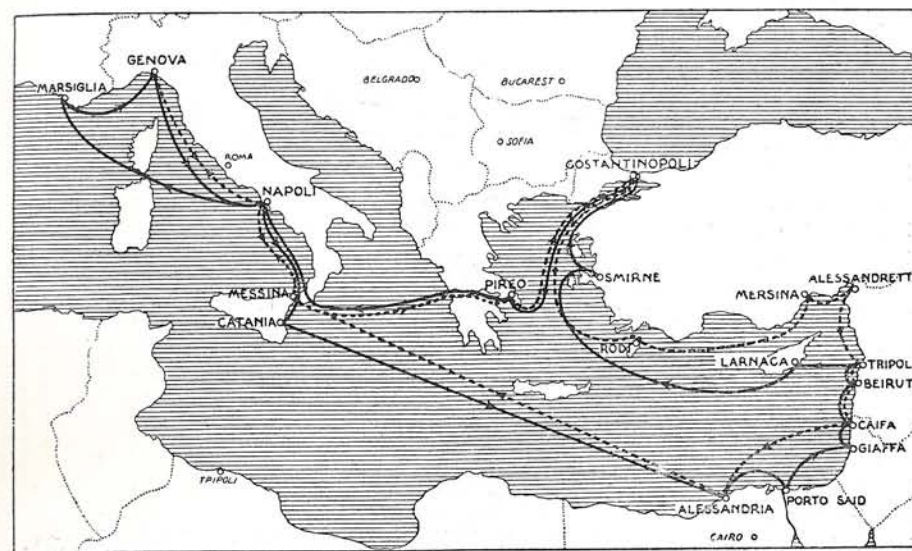
Zato z řad poutníků r. 1926 vyšlo přání, aby hned r. 1927 byla pořádána nová výprava poutní a studijní týmž směrem a s týmž programem jako r. 1926. Bez jakékoli agitace, na pouhé oznámení v Poutníku přihlásilo se 40 účastníků pro pout v době od 21. července do 17. srpna 1927. Přípravy, po nabytých zkušenostech mnohem snazší, vykonány, ale provedení zmařeno vyšší mocí. Za únorových bouří 1927 v Černém moři byl vyhozen rumunský parník Imperatul Trajan na skalisko a zničen. Pro těžké ztráty Rumunsko, mající jen několik velkých lodí, od 1. dubna změnilo a značně omezilo svůj lodní řád. Do příliš krátké doby 5 dní nebo příliš dlouhé 17 dní, jež při novém lodním řádu zbývaly na Palestinu, bylo těžko vpraviti vhodný program. Také dvojí návštěva týchž přístavů při dvojí plavbě se nezamlouvala. Za takových okolností výbor nemohl vyhověti přání 12 horlivců, kteří si přáli pouti za všech okolností, a usnesl se 29. dubna 1927 pout odložit na r. 1928, kdy snad dopravní potíže v Rumunsku budou odstraněny.

V prosinci r. 1927 vydáno provolání prázdninové pouti r. 1928 s poznámkou, že je přihlášeno již 30 účastníků. Pout měla býti vedena na

Bukurešť, zpět Lloydvým parníkem na Terst. Stěžejným programovým bodem pouti ohlášeno: svěcení dvou nových oltářů, darovaných katolíky moravskými, v Betlemě a Nazaretě.

Ale rumunský paroplavební úřad rozhodně prohlásil, že naprosto nemůže zaručiti nějaký lodní řád pro červenec, ano ani na dotaz našeho vyslaneckého úřadu nemohl dáti aspoň pravděpodobnou příznivou odpověď; i nastala nutnost hledati jiné lodní spojení. Našli jsme ještě v prosinci výhodný jízdní řád francouzských lodí, jichž užívají každoroční francouzské poutní výpravy, ale k velikému překvapení na telegrafické dotazy z Prahy i z Brna do Francie zasláné přišla odpověď,

Mapka naší plavby r. 1928.

že jsou pro celé prázdniny všechna místa na lodích již zadána. Marně studovány všechny linky, spojující přístavy moře Středozemního: jediný vhodný program měla italská společnost „Sitmar“. Lodi této společnosti umožňovaly nejen provedení starého programu, ale i návštěvu Syrie a Itálie.

Vyjednávání bylo spojeno se značnými potížemi. Často jsme při tom vzpomínali na ochotu rumunských úřadů. Konečně byly překonány všechny překážky a stanoven program.

Červenec:

19. čtvrtek: Po bohoslužbách 12.48 odjezd do Vídně. Večer 22.25 na Bělák, Benátky, Milán.
20. pátek: Milán příjezd 20.00 h. Nocleh.
21. sobota: Milán, bohoslužby, prohlídka. 12.40 odjezd do Janova, prohlídka, ubytování na lodi.

22. neděle: Bohoslužby. 9.00 odjezd do Neapole.
 23. pondělí: Po příjezdu v 13.00 hod. zájezd do Pompejí.
 24. úterý: Bohoslužby, prohlídka Neapole, odjezd 13.00.
 25. středa: Zastávka v Catanii na Sicílii 8—13 h.
 26. a 27.: Na moři.
 28. sobota: Alexandrie, příjezd 11 h. Na noc do Kahýry.
 29., 30., 31.: Kahýra, Matarieh. V úterý v 18.00 do Kantary.

Srpen:

1. středa: Jerusalemský, příjezd 9.17. Ubytování v hospici Svaté rodiny.
 2—9.: Jerusalemský, Betlehem, Ain Karim, Betanie, Mrtvé moře (libovolná návštěva Hebronu a Jaffy).
 10. pátek: V 6. h. ráno auty do Galileje. Sichem. Tabor.
 11.—14.: Nazaret, Kana, jezero genesar. (Možný zájezd do Damašku, Baalbeku, Beirutu na 3 dny.)
 15. středa: Svátek P. Marie na Karmelu. Haifa odjezd 22.00.
 16. čtvrtek: Beirut, zast. 7—12. h. Tripolis, zast. 16—20 h.
 17. pátek: Larnaka na Cypru, zast. 7—12 h.
 18. sobota: Na moři.
 19. neděle: Smyrna, zast. 9—15 h.
 20. pondělí: Cařihrad, příjezd 16.00. Projížďka Bosporem.
 21. úterý: Bohoslužby v městě, prohlídka. Odjezd v 18.00 h.
 22. středa: Na moři.
 23. čtvrtek: Pireus-Atheny, zast. 6.00—13.00 h.
 24. pátek: Na moři.
 25. sobota: Neapol, příjezd 14.00. Vlakem do Říma.
 26. neděle: Řím.
 27. pondělí: Řím, audience u Sv. Otce. Odj. 23.45 h.
 28. úterý: Ve vlaku.
 29. středa: Vídeň, příjezd 7.31 h. Děkonné bohoslužby. Odjezd 13.25.
 Brno, příjezd 16.18 h.

Provolání podepsáno novým předsedou spolku p. prelátem Frant. Bařinou, který byl v čelo spolku postaven po smrti zasloužilého předsedy p. preláta Pospíšila v prosinci zesnulého. Další podpisy pp.: preláta Dra Jana Hejčla, místopředsedy, jednatele univ. prof. Dra T. Hudce, pokladníka prof. Emila Procházky a pořadatele prof. Antonína Bartoše.

V polovici dubna končila lhůta přihlášek. Přihlášeno 30 kněží, 5 laiků mužů, 9 dam, a to:

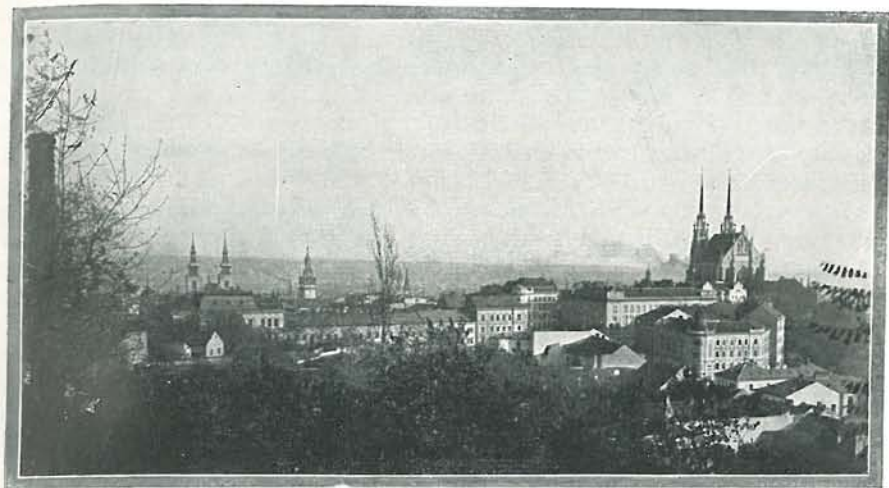
Josef Čársky, biskup v Košicích.
 Bobal Josef, katecheta v Mor. Ostravě.
 Boršek Stanislav, katecheta v Přerově.
 Boxan Ignác, kaplan v Kralicích na Hané.
 Boxan Jan, tajemník sociální péče v Mor. Ostravě.
 Bureš František, kaplan ve Strážnici.
 Dvořáček Jan, asesor a farář v Brně.

J. M. JOSEF ČÁRSKY,
 biskup v Košicích,
 čestný předseda IV. mor. pouti.

Horký Jan, farář v Mor. Ostravě.
 Hrobský František, farář v Roztokách v Čechách.
 Kalabus Josef, asesor, bisk. rada a farář v Rostenicích.
 Kartšovský Antonín, vikář u sv. Víta v Praze.
 Kratochvíl Alois, katecheta v Praze.
 Kvapil Jaroslav, katecheta v Prostějově.
 Limpouch Josef, profesor v Plzni.
 Dr. Mikulka Martin, profesor v Uherském Hradišti.
 Th. Dr. Návrat Jan, katecheta v Praze.
 Novák Gustav, kaplan v Čermné u Kyšperka.
 Dr. Frant. Odvalil, duch. správce v Mikulově.
 Pavelka Václav, katecheta v Domažlicích.
 Procházka Josef, katecheta na Smíchově.
 Průša Vojtěch, profesor v Praze.
 Schwammel Alois, katecheta v Mor. Ostravě.
 Škrabal Alois, katecheta v Přerově.
 Števek Josef, profesor v Košicích.
 Švestka Jan, asesor, bisk. rada a profesor v Brně.
 Tomášek František, katecheta v Kelci u Hranic.
 Válka František, katecheta v Brně.
 Dr. Vožda Melichar, profesor v Třebíči.
 Vymětal Josef, duch. št. kapitán v Olomouci.
 Dr. Drábek Jan, rada v. z. s. v Jihlavě.
 Grolich Petr, rolník v Bedřichovicích.
 Dr. Kunz Karel, president soudu v. v. v Opavě.
 Novák František, rolník v Ústíně-Skalově.
 Pavlátka Antonín, drogist a ve Velké nad Velečkou.
 Drábková Anna, choť úředníka v Jihlavě.
 Feyfarová Marie, učitelka v Praze.
 Kotalová Anna, učitelka v Klatovech.
 Kratochvílová Ludmila, odb. učitelka v Praze.
 Lišková Marie, učitelka v Praze.
 Průšová Ludmila, učitelka v Praze.
 Schmidtová Františka, učitelka v Praze.
 Špačková Marie, učitelka v Brně.
 Wolfgangova Greta, učitelka ve Vídni a pořadatel Ant. Bartoš, profesor v Brně.

Velice cítili jsme se poctěni, když bez jakéhokoli spojení přihlásil se pan biskup košický Josef Čársky, president soudu v. v. v Opavě Dr. Karel Kunz, upřímně jsme se zradovali, že 8 poutníků r. 1926 jede znovu. Přítomnost pana biskupa přinášela pořadatelstvu některé nové povinnosti, ale dodávala pouti velkého zevnějšího lesku. Účast 8 poutníků z r. 1926 byla povzbuzujícím projevem důvěry. Právem mohla býti úřadům oznámena pout jako studijní a poutní výprava inteligence: vždyť účastnil se 1 biskup, 11 kněží duch. správy, 18 kněží profesorů a katechetů, 2 právníci, 1 drogist, 2 rolníci, 8 učitelé, 1 choť práv-

Brno: Panorama.

níka. V poslední chvíli připojil se pro cestu tam jako 45. poutník nově jmenovaný český vicerektor hospice Sv. rodiny v Jerusalemě dp. Ant. Kleveta z arcidieceze olomoucké.

Desítileté jednání o hospic dospělo totiž tak daleko, že v únoru 1928 byl jmenován členem kuratoria hospice za Československo prof. Ant. Bartoš a po dlouhé přestávce 14 let poslán do Jerusalema zase vicerektor Čech. Když nedostali jsme se do Jerusalema za posledního českého představeného Dra Jos. Hegra r. 1914, což bychom byli tehdy velmi rádi učinili, s radostí vítali jsme tentokráte ve svém středu nového českého vicerektora.

- Spolek dosáhl pro účastníky pouti:
1. práva sloužití mši sv. na lodi, a to
 2. votivní mši sv. mariánskou s jedinou modlitbou k Duchu sv. bez komemorace dne,
 3. modliti se místo breviáře po čas pouti jednoduchý růženec, vyjma klidnou plavbu,
 4. prominutí postního příkazu zdržlivosti od masa i újmy.

První dvě fakulty dány pro spolkové pouti na 3 léta, ostatní na 5 let.

Včas splaceny příspěvky na dlouhou 6nedělní cestu: v I. tř. 13.000 Kč, II. tř. 10.800 Kč, III. tř. 8.500 Kč. (II. tř. lodí, III. vlakem 10.000 Kč). Na libovolný zájezd do Hebronu byl příplatek 80 Kč, do Damašku, Baalbeku, Beirutu auty 800 Kč.

SLUNNOU ITALIÍ ZA HVĚZDOU BETLEMSKOU.

Touha uctítí místa křesťanu nejsvětější zářila zbožným poutníkům po několik měsíců jako hvězda betlemská kdysi východním magům. Přípravy dokončeny, všechny námitky a poukazy na obtíže odmítány usměvavou, dobrou vůlí. Duše, smířená s Bohem, posilnila se na nejistou cestu pokrmem nebeským, tělo odporučeno ochraně boží.

Ve čtvrtek ráno obětoval za zdar pouti a ochranu boží pro poutníky mši sv. v kostele kapucínském poutník předseda spolku p. prelát Bařina. Odpoledne v tэмbže chrámu Páně byly za velmi hojně účasti vykonány církevní modlitby cestovní. Pan prelát v krásné promluvě předvádí místa, posvěcená tajemstvím lásky Boha k lidem, vybízí poutníky, aby uvažovali v zemích jiných, jež navštíví, co zaviniło, že národové pohanští dosáhnouvé vysokého stupně kultury, zahynuli. Prosí, aby poutníci na Svatých místech modlili se, aby učení Kristovo u nás zkvétalo a národ všeho se uvaroval, co by mu mohlo uškoditi, všechno pěstoval, co mu může prospěti. Po svátostném požehnání pěvecký kroužek pražských poutníků, řízený prof. Průšou, zapěl krásný sbor, Bendlovy: Křížáky. Hluboce rozechvívá všechny přítomné tklivý zpěv, líčící touhu křížáků po Svaté zemi, obtíže plavby, zlobu ducha zlého, chystajícího zkázu, a mnohé oko zarosilo se při jásavém, radostném zakončení: Vítej nám, vítej nám, Táboře, vítej nám, Svatá země.

Do krásného železničního vozu, který nám s velikou ochotou dalo k dispozici ředitelství drah až do Italie, snesena zavazadla, sneseny potravní zásoby na první den jízdy, ano někteří poutníci ubytovali se již večer tam, poněvadž odjezd stanoven v noci. Pro veliké slavnosti Schubertovy ve Vídni nemohli jsme vyjeti podle úmyslu ve čtvrtek odpoledne, dráha nemohla převéztí náš zvláštní vůz ve Vídni na nádraží odjezdu, i jeli jsme vlakem, který Vídni jen projíždí. Ani skoro hodinové čekání nerušilo nálady, ani nezapudilo četné drahé přátele, kteří, ne dbajíce noční doby, přišli se s námi rozloučiti. Bylo viděti, jak ráda by byla jela matička pí. konsulové paní Procházková, aby vyhověla touze mateřského srdce po milované dceři; chápali jsme, jak těžko loučili se dobráctí rodiče dp. Klevety se synem, který několik roků studoval v cizině ve Francii a nyní, ještě dále šel, do Jerusalema, za představeného hospice. Ještě jeden stisk ruky, ještě pozdrav, ještě poslední s Bohem a již za vroucí modlitby známé písně: „Anděle Boží, strážce můj“ unáší nás vlak do dálné ciziny. V Břeclavi připojilo se několik poutníků onoho kraje, i ve Vídni ještě jedna poutnice, která poznala před 2 lety organizaci naší pouti a přáli si ji konati s námi. Na nádraží přinesli vídeňští zástupcové lodní společnosti (zkráceně zvané „Sitmar“) poslední zprávy a pokyny o lodi. Zdržíme se krátce. Jen seřadili řadu přímých vozů, jedoucích do slunné Italie, a již uhání vlak širou rovinou rakouskou. Věčně krásné kraje alpských hor vždy znovu a znovu lákají nás k oknům. Projeli jsme Dolní Rakousy, Štýrsko, Korutany za dne. Jako v panoramu před očima rychle následují obrazy: Semmering, Bruck, Lubno, Celovec, jezero Vrbské, Bělák. V 5 hodin

odpoledne jsme na hranicích italských. Vzpomínáme na utrpení vojínů za světové války na tomto nejobtížnějším bojišti a modlíme se růženec bolestný zvláště za ty, kdo v těchto místech krev cedili za náš národ, a růženec slavný za blaho osvobozené vlasti. V 11 hodin dorazili jsme do Benátek, kde se zdržíme jen hodinu. Většina poutníků nedala se rušiti z nočního klidu. Ani nejlepší železniční vůz nemůže poskytnouti pohodlí skromné světničky. Několik skupinek nedalo si ujíti příležitost, aby se pokochali pohledem na pohádkově krásné město za noci, na osvětlené gondoly, na různě zbarvené, ale málo libovonné vody kanálů a moře. Třeba půlnoc, všude plno života, plno zpěvu a bezstarostného ruchu.

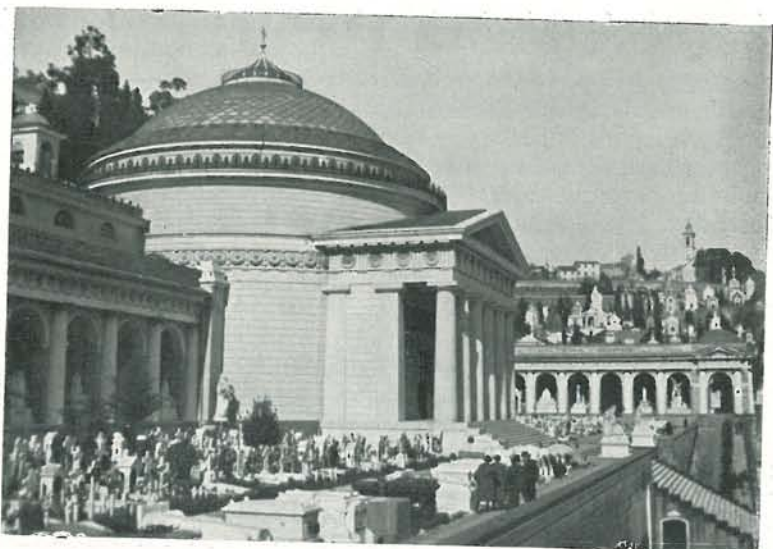
Tma noční brání, abychom pozorovali kraj, kterým projíždíme: v něm jsou města Padua, Verona, Brescia. Jen modlitbou pozdravujeme, kdo neusnuli, oblíbeného světce paduanského sv. Antonína, v duchu představujeme si krásy jezera gardského, kolem něhož též uháníme. Každý nerušen může se oddati podle libosti odpočinku, modlitbám, vzpomínkám. Italské úřady pečují, bychom nebyli ve svém zvláštním voze nijak rušeni, obtěžováni. Po půlnoci byl jen hledán a volán pořadatel: přišel zpravodaj italských listů žádati za informace o počtu a cíli poutníků. Rádi jsme mu vyhověli, jsouce velmi mile překvapeni touto pohotovostí italskou.

Naše první zastávka byla v Miláně. Na nádraží čeká nás a vítá českoslov. konsul p. Dr. Eduard Barchand. Nejprve několik dotazů, proseb, porad o našem československém železničním voze, který zůstal podle telegrafických instrukcí v Miláně; na cestu do Janova byl nám

Milánský dóm.

Kolin.

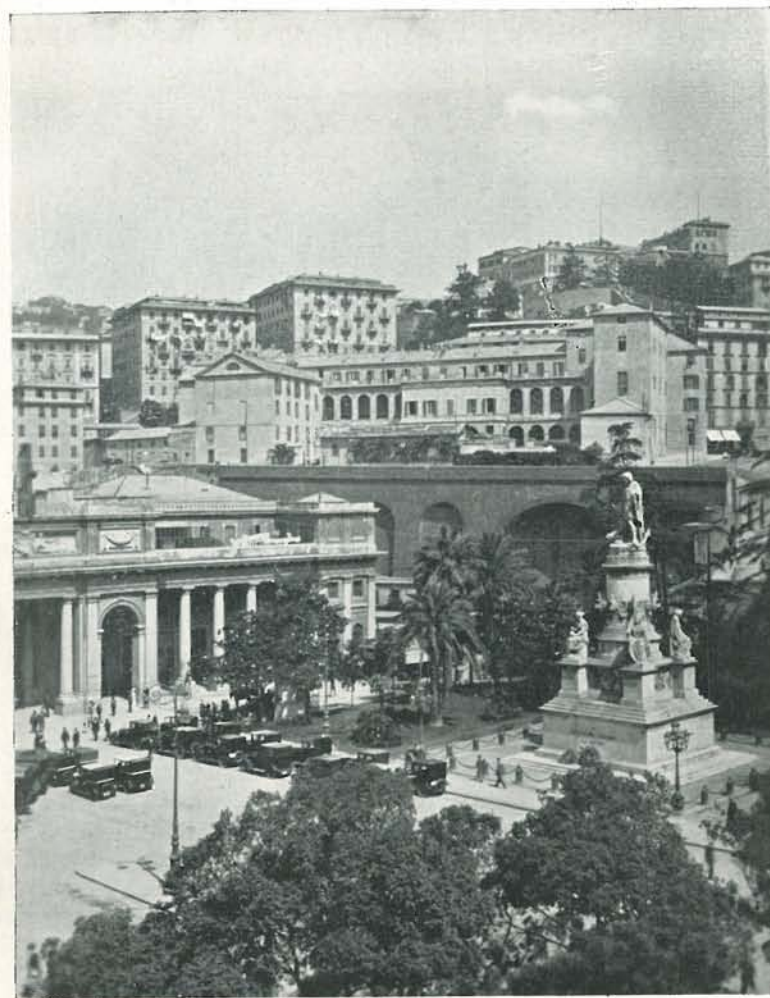
Janovský hřbitov.

Kolín.

nabídnut zvláštní vůz italský. Zbaveni péče o zavazadla, jdeme do města, které aspoň letem chceme zhlédnouti. Pro nahodilé zpoždění nemohl být úplně dodržen stanovený pořádek bohoslužeb pro hrob sv. Karla. Sloužíme hlavně v kostele s. Angelo, po mši sv. sejdem se a poznáme teprve čestného předsedu pouťi p. biskupa košického Jos. Čarského, který nás čekal v Miláně se svým sekretářem p. prof. Jos. Števekem. Pozdravil nás srdečně a my rázem poznali, že v něm budeme mítí zkušeného, obětavého spolupoutníka, k němuž srdce naše ráda přilnou jako k otci.

Vedení ujal se pan konsul a komisař Svaté země, františkán P. Fidelis Maria Pacchelli. Za 3 hodiny máme projetí ve 2 autobusech město a zhlédnouti jeho památnosti. A podařilo se program úplně provésti. Nejprve namířili jsme k dómu, světoznámé pomátce stavitelského umění gotického, a u hrobu sv. Karla modlili jsme se za dobré kněze, dobré pastýře zvláště duší českých. Cestou upoutala již naši pozornost gallerie Viktora Emanuela, nejkrásnější to evropská obchodní síň v podobě latinského kříže. Významné kapitoly dějin vybavovaly se v mysli naší, když jsme vešli do jednoho z nejstarších chrámů milánských: svatého Ambrože. Tento světec vybudoval zmíněný chrám, v něm r. 387 pokřtil sv. Augustina, a dveře tohoto chrámu zavřel před císařem Theodosiem r. 389 po krvavé řeži soluňské. V refektáři bývalého kláštera dominikánského zadumáni hleděli jsme na světoznámý obraz Leonarda da Vinci: „Poslední večeře Páně“ a uvažujeme o chvíli, až staneme v Jerusalemě v posvátném večeradle. Pro krátkost doby jen zvenčí po-

dívali jsme se na katolickou universitu milánskou, objeli jsme malebný kastel, abychom chvíli věnovali ještě proslulému cimeteriu, hřbitovu milánskému. Nejen umění nádherných pomníků, ale též nesmírná obětavost jejich pořizovatelů budí naši úctu, náš podiv.

Janov: Pomník Kolumbův.

Fot. A. Veidl, Vídeň.

Po krátkém, rychlém, ale též potřebném občerstvení spěcháme na nádraží, kde nemůžeme dost vroucně poděkovati panu konsulu i komisaři Svaté země za vzácnou jejich ochotu a obětavost. Aspoň radostná česká píseň, česká hymna zní jim na pozdrav při odjezdu.

Skupina poutníků na Righi.

Fot. Al. Kratochvíl.

Po tříhodinné jízdě stanul vlak v pyšné Genui, v Janově. Jsme již u moře. Naše zavazadla převzali zástupci lodní společnosti, aby je dopravili přímo na loď, nás pak ujal se p. Bohumil Chytil, sekretář československého konsulátu. V autobusech, jež nám k dispozici dala městská rada janovská, zamířili jsme napřed k janovskému hřbitovu, který má výhodněji než milánský hřbitov umístěny nádherné pomníky umělecké na zvedající se stráni; po návštěvě „camposanta“ vrátili jsme se k prohlídce katedrály sv. Vavřince, ležící uprostřed města a úzce spjaté s jeho dějinami. Zvláště umělecky cenná je v domě výzdoba kaple sv. Jana Křtitele, kde podle tradice chová se hlava světce. Ukazují nám řadu historicky i umělecky významných paláců, zastavili jsme se však jen, abychom si prohlédli velkolepý pomník Kolumbův s alegorickou skupinou na sloupu: Amerika u nohou Kolumbových. Na jednom reliefu vidíme zobrazeno, jak Kolumbus v Americe vztyčuje kříž Kristův. A se zájmem prohlížíme s pietou upravený domek Kolumbův. Čas rychle plyne, i opouštíme auta a lanovkou dáme se dopravit na rozkošné vyhlídkové místo nad Janovem, na Righi. Nemůžeme se dosti nasytiti nádherným pohledem na širé moře, na malebný přístav a rozsáhlé město, rozkládající se skutečně pyšně na svazích, sklánějících se k moři.

Tam na vrcholu v klidu teprve přečetli jsme si srdečný písemný pozdrav československého konsula janovského, který nám přinesl pan sekretář Chytil.

Když sjížděli jsme lanovkou, byl jsme ve společnosti manželů Dráb-

kových. Všiml jsem si již za jízdy vlakem veliké znavenosti p. rady, všiml, že při projíždce městem někde nechtěl vystoupiti z vozu. Stěžoval si na únavu z úřadu, těšil se, že se na cestě osvěží. Radoval se, jak první den tolik bylo možno zhlédnouti, a několikrát projevoval svoji úplnou spokojenost. Při nápadných známkách churavosti nikdo jsme ani dost málo netušili, jak blízko čekala krutá rána na milou „Aničku“ pana rady, kterou on stále tak něžně volal a která stále on starostlivě pečovala.

Po příjemné zábavě u večerního jídla šli jsme na noc na loď. Již dávno byly nám přikázány lodní společností kabiny, byla vykázána místa, ale podřízený personál, nevědoucí, že přijdeme již na noc, obsadil některá místa. Věc brzo vysvětlena a upravena a většina těšila se na potřebný odpočinek po dvou nocích neklidu. Ale za chvíli zarachotily jeřáby a celou noc přenášely do útrob naší lodi náklad nahromaděný na nábřeží a s horečným chvatem celou noc skládány do lodi zásoby uhlí, což klidu nepřipouštělo. V prohřátých kabinách cítili jsme též, že jsme o hodně jižněji, než jsme byli doma, a tak nepodivíte se, že mnozí pobytu první noci na lodi užívali hlavně, aby se v četných koupelnách ochladili a občerstvili.

Krásný kostel Zvěstování P. Marie nedaleko přístavu byl nám laskavostí p. kardinála janovského přidělen, abychom v něm v neděli 22. července mohli sloužiti mše sv. a konati poutní české bohoslužby. Velebně nesla se prostorami chrámovými naše píseň „Ejhle oltář“, rozrušení naslouchali jsme modlitbě křížáku na moři, pěknému sboru, který nám náš sbor opakoval. Poznali jsme dovednost poutního varhaníka dp. Al. Kratochvíla, který pln nadšení hrál na nádherném stroji o 92 rejstřících, 3 manualech — pořízeném za 200.000 lir.

Po mši sv. promluvil k nám pan biskup jako na zahájení pouti první srdečnou promluvu. Obsah její byl:

Svetová tlač každodenne referuje o výprave Nobileho na severnú točnu. Ľudia práve v tieto dni so zatajeným dechom čakajú radiografické zprávy o osude účastníkov. O našej výprave — vyjmúc niekoľko katolíckych listov — v našom malom štáte — nikto nepíše, a predsa konáme výpravu na miesta, ktoré sú vážnejšie, jako obidva póly zeme, ba jako póly všetkých nebeských telies spolu. Ideme na miesta posvätené narodením, životom a smrťou Toho, ktorý je pólom jednotlivcov, národov, krajín, štátov, človečenstva: Kristus Ježiš.

Nobileho výprava stroskotala. Aby sa naša výprava podarila, musíme mať pred očami na celej ceste cieľ a musíme použiť prostriedky k jeho obsiahnutiu potrebné.

Čo je náš cieľ?

1. Osobne vidieť a poznať miesta životom P. Ježiša posvätené a pri tom prehĺbiť lásku ku Kristovi. I jedno i druhé je nám kňazom a tiež učiteľom vážne.

2. Povzbudiť sa k horlivosti za spasenie vlastnej duše, ktorej nekonečnú cenu hlásajú miesta, na ktoré ideme.

3. Podružný cieľ: rozšíriť svoj duševný horizont, obohatiť svoje vedomosti, ktoré sú nám ku zdarnému úradovaniu jako katechetom a kazateľom prepotrebné.

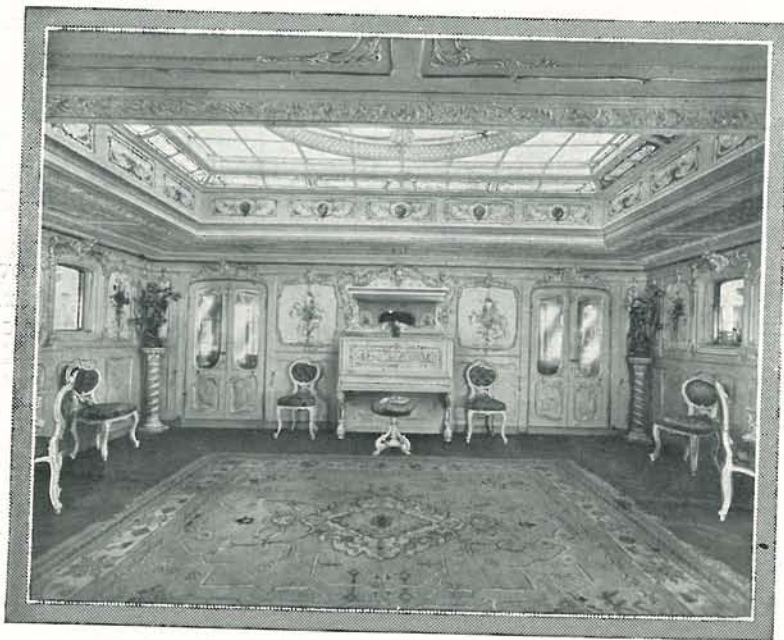
Ku obsiahnutiu tohoto cieľu je potrebné: Prosiť pomoc Božiu. Cesta ďaleká a nebezpečná.* Modliť sa jako: Jakub, Mojžiš, Tobiáš pred svojou cestou. Mať dobrý úmysel konať túto cestu jako púť, pre spásu duše. Po čas púti tvoriť sporiadanú rodinu. Byť jeden oproti druhému: úslužný, dobroprajný. Hlavne však držet disciplínu. Bez disciplíny je spoločná výprava najneprijemnejšou vecou na svete.

Nech nás Spasiteľ žehná a od zlého chráni, nech nás anjelia Boží po cestách sprevádzajú, aby sme zdraví na tele, posilnení na duši, obohatení vo vedomostiach sa šťastlivo navrátili.

Slova pana biskupa utvrdila dobrou vôľu všetch: dosáhnouti cieľe pouti a užiti všetch potrebných prostriedkú.

Po službách božích vracíme se hned na loď, kde bylo živo: Loď je silně obsazena. Rádná úprava všetho vyžaduje veľkého úsilí zodpovedných činitelú.

Bolestně loučili jsme se s p. Dr. Chytilom, který zúčastnil se našich

Hudební síň na lodi *Brasile* — naše lodní kaple. Sitmar.

* To sa dokázalo skoro: na tretí deň nám jeden pútnik zomrel, druhý neskôr v Jerusaleme ochorel a v Hajfe v nemocnici ležal.

bohoslužeb, a nyní ještě hleděl svým vlivem zabezpečiti nám příjemný pobyt na lodi. Všichni poutníci rádi budou naň vzpomínati!

Přesně v 9 hodin krátký povel, stroje lodní uvedeny v činnost — a my vypluli na širé moře. Zvolna ustupuje zrakům našim krásné panorama Janova u přiléhajícího pobřeží, až zmizí docela. Moře je úplně klidné. Sluníčko sice mile hřeje jako v červenci a na jihu, ale na palubách dosti sedadel ve stínu, v kabinách, salonech všude v činnosti ventilátory, že necítíme žádných obtíží. Byla již noc, kdy propluli jsme mezi Korsikou a Elbou.

Brzo ráno proměněn salon lodní v kapli. Postaveny dva přenosné oltáře, dodané lodí, třetí náš spolkový, a tak od časných hodin ranních u všech slouženy mše sv. Přišli sloužiti též dva cestující kněží z Irska, ano jede s námi i maronitský kněz, jedoucí z jižní Ameriky do Libanonu, který koná obět nejsvětější podle obřadu východního pro několik maronitských spolucestujících.

Ani pondělní dopoledne neposkytlo zvláštní podívané. Poutníci sešli se, aby vyslechlí pěknou přednášku dp. Kratochvila o Neapoli a Pompejích, kam máme v 1 hodinu doraziti. V živém rozhovoru, v modlitbě, procházce po lodi rychle plynou hodiny osvěžující plavby. Jen jediný poutník stále upadá do spánku, vzbuzujícího obavy, pan rada Drábek.

K 12. hodině vystupuje před našima očima krásné okolí Neapole s kouřícím Vesuvem. U oběda není již klidu, vše láká na palubu. Ale bylo hodně po jedné, když přistáli jsme v přístavě, a již půl druhé, kdy dovoleno opustiti loď.

S radostí pozdravili jsme očekávajícího nás zástupce gener. konsula Dr. J. Šindlera a zástupce komisaře Svaté země, františkána kláštera sv. Kláry. Rychle dohodnuto: poutníci pospíší na blízké nádraží elektrické dráhy pompejské, aby

Forum v Pompejích.

Sitmar.

snad ještě vlakem vyjíždějícím ve 2 hodiny vyjeli do Pompejí. Náš řeholní průvodčí byl veliké postavy, bez obtíží rychle zdolal cestu na nádraží; huře to šlo v poledním vedru mnohým poutníkům, nezvyklým na tvrdou městskou dlažbu, čilý pouliční ruch. A šťastně došli všichni, i p. Drábek s chotí — a již jedeme do mrtvého města.

Všude bujná jižní květena, četné vinice. V dálce nad Vesuvem malý mrak kouře.

Po hodinové jízdě vystupujeme v malém úhledném nádraží. Italské ministerstvo povolilo naší výpravě bezplatný vstup a tak za vedra, které v rozpálených úzkých ulicích pompejských i v dubnu již bývá velmi nepříjemné, nastupujeme prohlídku. Ale hned na začátku upo-

zornuje někdo, že pan rada Drábek sotva jde, že podpírán chotí ušel sotva kousek od vchodu. Naříká prý si na bolení hlavy, na žízeň. Bez námitek přijímá radu, aby se vrátil do nádraží a nejbližším vlakem na loď a nevydával se na namáhavou cestu. Uklidňuje nás ještě sám, že to přejde, až si odpočine. Bývá prý mu tak nevolno.

Za vedení dobrého františkána prohlédli jsme dojímavé vykopávky pompejské. Na mnoha místech vše upraveno, jako by před chvílí opustili obyvatelé dům. Poznáváme život, poznáváme ctnosti i chyby lidí, žijících před 2000 lety. Vykopané mrtvoly, posledním zápasem celé zkřivené, lávou obalené, jakoby výstražně k nám volaly: „Pomni, človče, že prach jsi!“

Z mrtvého města namíříme přímo do blízkého oblíbeného poutního místa: Valle di Pompeii. Krátkou pobožností doporučíme se ochraně Matky Páně. Jen chvíle zbývá, abychom se trochu občerstvili po hodně namáhavé několikahodinné pochůzce, a již unáší nás zase elektrická dráha zpět do Neapole. Čítáme, čítáme. Nejsme všichni. Čtyři poutníci mají tu lístky, ale zašli si za nákupy — a zůstali v městečku. Ale netřeba mít o ně strachu. Je s nimi zkušený cestovatel, znalý řečí, p. president. Ti přijdou. A přišli bez pohromy nejbližším vlakem. Horší zpráva na lodi. Pan rada Drábek má vysokou horečku. Lékař přijde na loď až ráno. Zatím obklady poskytly ochuravělému úlevu. Velikost nebezpečí nikdo netuší, ani choť nepovažuje ještě chorobu za něco mimořádného.

V úterý 24. července nesloužíme na lodi, ale časně, hned po páté hodině vypravíme se do krásného chrámu sv. Kláry, kde máme všichni sloužiti. Při mši sv. pana biskupa zapěli naši zpěváci několik vložek. Po snídani jdeme na prohlídku města. V dómě uctíváme ostatky sv. Januaria, národního světce neapolského, v jehož svátek ročně opakuje se zázračný zjev zkapalnění jeho krve. Také úcta světce nej-světější svátosti, sv. Tarcisia v Neapoli hojně rozšířena. Aspoň zběžně poznali jsme veliké poklady, snesené v museu neapolském, zvláště četné památky z Pompejí. Na konec i akvarium, požívající světové pověsti, upoutalo zcela naši pozornost.

Vypravil jsem poutníky elektrikou k lodi, sám jel obstarati potřeby mešní a odporučiti se na konsulát. Tam najdu pí. Drábkovou a slyším bolestnou zprávu: Náš poutník Dr. Drábek zemřel.

Ráno při odchodu z lodi bylo jen oznámeno, že horečky trvají. Pan biskup nezúčastnil se prohlídky města, ale vrátil se na loď a tam zjistil hned nebezpečí. Lékař snažil se nemocnému ulehčiti, ale nedával naděje; pan biskup nevěda, kde uloženy máme svaté oleje, udělil aspoň absoluci umírajícímu a za nepřítomnosti poutníků, ale v přítomnosti chotí a personálu lodního vykonal po náhlé smrti první modlitby za zemřelého. Sám podal zprávu na našem konsulátu a zařídil potřebné. Při mém příchodu na konsulát poslán již telegrafický dotaz příbuzným, má-li býti zesnulý pochován v Neapoli či převezen do vlasti.

Nevyzpytatelné jsou cesty pro-zřetelnosti boží. Místo pozemského došel náš zbožný poutník již nebeského Jerusalema. Bolestnou bude zpáteční cesta jeho chotí. Bůh sám ji potěš a posiluj!

Po návratu na loď našel jsem u mrtvoly lékařskou komisi a za chvíli již úpravný pohřební vůz odvážel našeho spolupoutníka na zpáteční cestu do vlasti! Po návratu jsme zvěděli, že lékaři znali vážnost choroby, ale bohužel nezdrželi nemocného od nesporně obtížné výpravy.

Smutek zavalil naši duši. Ani krásy přírodní nevábily. Ve středu ráno obětují všichni kněží mše sv. za zesnulého, laici obětují sv. přijímání, pan biskup má společně zádušní bohoslužby, koná pohřební modlitby.

Šťastně projeli jsme úžinou mezi Itálií a Sicilií, na níž vypíná se záludná Etna, nejvyšší evropská sopka (3279 m), většinu roku sněhem pokrytá, zdánlivě klidná; se značným zpožděním zakotvíme v Catanii před 10. hodinou.

Kathedrála města zasvěcena je veliké světici, lidem sicilským vroucně uctívané, sv. Hátě. I my vzdáváme jí úctu nejen na dómě, ale i ve svatyňce, pořízené nad vězením sv. Háty. I drahocenné památné reliquiáře na dómě v kapli sv. Háty nám učiněny přístupnými.

Auty projeli jsme městem, ano kus nad městem se čtvrtmilionem obyvatel, městem, zničeným několikrátě vychrlenou lávou a znovu vybudovaným na lávě a z lávy. Pozoruhodnou stavbou je největší sicilský chrám sv. Mikuláše, s jehož kopule je též krásný rozhled na město, daleké okolí s kouřící Etnou. Často setkáme se se jménem slavného skladatele hudebního Belliniho, jehož hrob je v katedrále, jehož sochy zdobí město, a po němž zove se divadlo i nádherně upravený veřejný park s rozkošnými výhledy na moře i hory.

Zastavil jsem se na honorárním československém konsulátě, abych dal zaslati několik zpráv o úmrtí našeho spolupoutníka. Víme, jak dohady rychle rostou a proto přáli jsme si krajanům doma co nejrychleji oznámiti plnou pravdu.

Spolupoutníci, vrátivší se dříve na loď, s obavami vyhlíželi, čekali mého návratu. Přišel jsem v poslední chvíli, ale ještě včas, loď vyjela přesně v 13 hodin.

Fot. Al. Kratochvíl.

Náhrobek na hřbitově milánském.

NA ŠIRÉM MOŘI.

Dny od středy 25. července do soboty 28. července do 11 hodin máme ztráviti na širém moři.

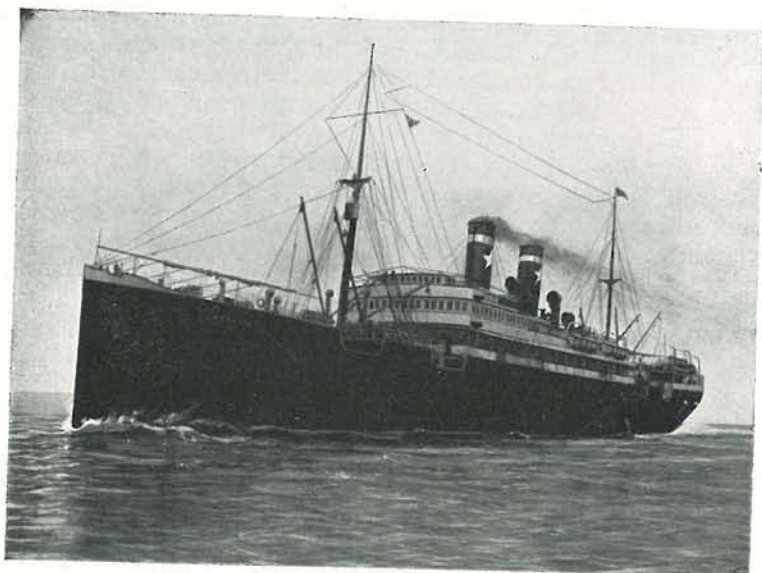
Domovem naším je loď italské námořní společnosti (Societa italiana di servizii maritimi — Sitmar), zvaná Brasile. Je stejného typu, stejné velikosti jako loď Italia, kterou jsme se vraceli později z Haify. Má 8500 tun, značně větší tedy než naše dřívější poutní lodi, z nichž Tirolia měla 2924, Regele Carol 2635, Dacia 3422 tun.

Nebylo obtíží upravití náš denní pořádek.

Ve čtyři hodiny ráno v hudebním salonu pravidelně u tří oltářů začalo se sloužiti. Po celou dobu plavby mezi prvními bývali asesori Švestka a Kalabus. Úplně klidné moře umožňovalo, že nebylo nutno nikdy celebrování odříci. Po 6. hodině bývala již společná poutní mše sv., obětovaná p. biskupem, při níž mnozí poutníci a poutnice denně přistupovali ke stolu Páně. Obyčejně konali jsme jen společné modlitby, nezpívali jsme, abychom nerušili četných spolucestujících v nočním klidu. Pomalu zarůstající náš doktor — drogist zopakoval si ve své horlivosti důkladně ministranci, dámy, zvláště pražská poutnice, sestra hospodáře, poznaly liturgická roucha a naučily se skládati naše oltáře.

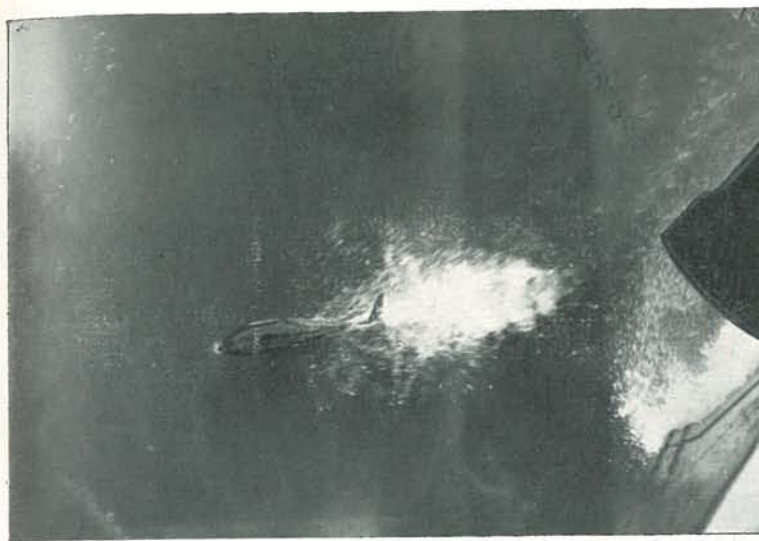
Po snídání před polednem bývaly poučné přednášky. Katecheta Al. Škrabal z Přerova přednášel o Kahýře, Matarieh, pyramidách; prof. Ant. Bartoš o cestě Egyptem, o průplavu suezském, o cestě Palestinou; katecheta Jos. Procházka z Prahy o Damašku, Baalbecku.

Volný čas za dne poskytoval dosti příležitosti ku pozorování života v moři,

Lod' Brasile.

Sitmar.

Delfin.

Kolín.

kde občas vynořili se provázející nás laškovající delfini, jindy ku pozorování pestrého života na úplně obsazené lodi, modlitbě breviáře, družným hovorům vážným i zábavným, ale i odpočinku, osvěžení. Po namáhavé školní práci je plavba po moři účinným zotavením a bylo třeba též nabrati sil pro další obtíže cesty. Ačkoliv jsme na moři, většinou na stinných palubách lodí, cítíme již zvýšenou teplotu jižních krajů. Pot řine se s čel a naplňuje nás nadějí, že necháme na cestě všechny zachlazeniny a reumatismy, příjemná koupel mořská ve vyhřátých koupelnách lodních přináší osvěžení jen nakrátko. Často byla to jen parní lázeň. Říká se: mořský vzduch též tráví. Ale hojně, vybrané jídlo uspokojí každého. Obtížnější je uhasiti vzrůstající se žízeň. Horko bylo veliké, dostatečné množství ledu příliš lákavé, a tak často prosby a výstrahy poradatele, aby se poutníci varovali ledu, padaly jen — vedle cesty a jako na skálu. Teprve až dostavily se u některých následky, uvěřili; ještě že nebylo u nikoho následků vážných.

Již na moři napsal prof. Průša: „Večery na lodi zůstanou jistě všem nezapomenutelné. Je to taková „černá hodinka“. Hlavní slovo vede zpravidla pan biskup. Je velmi vzdělaný, života znalý a při tom tak skromný, že mu to získává každé srdce. Ve společnosti dovede se tak sblížit se všemi a svými jemnými vtipy a vypravováním dovede tak pobaviti, že se nikomu z jeho společnosti ani nechce. Ale světél na obloze přibývá víc a více, je potřebí pomýšleti na lože. Modlíme se společně večerní modlitbu, zpíváme několik zbožných písní a rozcházíme se.“

Nejednou celá loď naslouchala našemu zpěvu, zvláště když naši zpěváci, řízení prof. Průšou, ze své nevyčerpatelné zásoby přednášeli píseň za písní. Na širém moři vznášejí se nad závrtnou tůň mořskou, postříbřenou bílým světlem měsíce, k hvězdnatému nebi zbožné, tklivé písně české — toť chvíle nejlepších meditací, povznesení duše k Bohu!

V ZEMI FARAONŮ.

V sobotu ráno vyzbrojeni dalekohledy s nedočkavostí mnozí vyhlíželi, až zjeví se na obzoru úzký proužek, až zavzní slova: Africká pevnina.

Přesně o 11. hodině jsme v přístavě alexandrijském. Spousta plavidel nejrůznějších typů a velikostí, pestrá směs barevných krojů, ohlušující křik, až řev čekajících sluhů a nosičů a prodavačů, ladné obrazy bělostných domů, štíhlých minaretů, mírné mávání širokých větví vysokých pyšných palm: to všechno na nás působí až omamujícím způsobem. Prohlídka pasová, zdravotní, celní byly lehce uspišeny pod ochranou milého zástupce našeho vyslaneckého úřadu kahýrského, p. Macháta.

Alexandrie: Královská letní residence. Sitmar.

Několik volných hodin užíváme, abychom v průvodu jerusalemského dragomana Attally, který si pro nás přijel až do Alexandrie, zhlédli některé památky města. V čistém, úhledném františkánském farním kostele sv. Kateřiny vzpomínáme mučednické statečnosti prvních dívek křesťanských. V přílehlém klášteře těšíme se, že můžeme si pohovořit s bratrem františkánským Slovákem, který po delším pobytu ve Svaté

Chrám sv. Kateřiny v Alexandrii. Fot. Jar. Kvapil.

zemi je nyní přidělen klášteru alexandrijskému. Tropické vedro neláká ani k procházce po rozžhaveném dláždění městském, a není divu, že objevený nápis: Plzeňský prazdroj svedl v všechny do stínu alexandrijské restaurace, kde nás uvítala choť majitele — krájkanka k velikému překvapení všech správnou češtinou.

Nádraží v Alexandrii. Sitmar.

Auty dojeli jsme na nádraží, kde každý vyhledal své zavazadlo, a skoro všichni poslali první pohlednicové pozdravy z „horké“ Afriky. Zvláštní železniční vůz — laskavostí našich úřadů získaný — umožnil, že nerušení, v nejlepší náladě za čtyřhodinné — 224 km dlouhé jízdy mohli jsme se kochati pohledem na nový kraj, nový život v novém díle světa. Projeli jsme velká města: Damanhur, Tantu, Benhu. V devět

hodin jsme v Kahýře, kde po večerním občerstvení každý rád vyhledává pohodlné lůžko v prostranných, vzdušných pokojích hotelu Bristol k potřebnému odpočinku.

V neděli ráno 29. července sloužili ve dvou františkánských kostelích pohodlně všichni kněží, poutníci splnili nedělní povinnost, přijali svaté svátosti. V kostele sv. Josefa byli též četní členové kahýrské kolonie slovinské a plni radosti pohovořili si s bratry Slovany.

Jen dva dny byly určeny pro Kahýru a okolí, těch využili jsme co nejlépe.

Chce-li kdo poznati život starých Římanů, ať zajde do Pompejí; kdo chce poznati život starých Egyptanů — ať navštíví museum kahýrské. Bývalo vždy nejvyšším zajímavým četnými poklady, které byly tam sneseny: sochami, ozdobnými předměty, zvláště proslulými mumiami. V posledních letech stalo se cílem cestovatelů celého světa: byly tam umístěny poklady z hrobu Tut-anch-Amonova. Během několika posledních desetiletí učiněny v Egyptě četné, nejvyšší významné objevy, ale

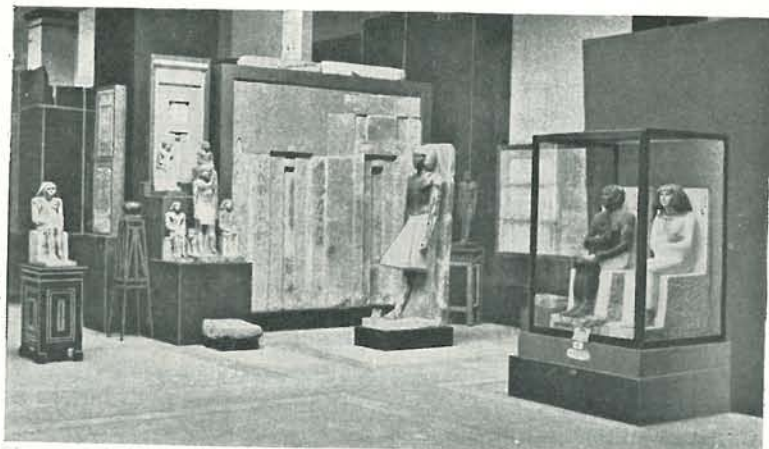

Museum v Kahýře.

Sitmar.

Kahýra.

Museum v Kahýře.

Kolín.

žádný nezpůsobil ve veřejnosti tak veliký rozruch, jako objev hrobky Tut-anch-Amónovy badateli Carnarvonem a Carterem. Několik sálů kahýrského musea má dnes část oněch pokladů a bylo by třeba celých knih, abychom mohli říci čtenáři, co všechno a jaké ceny nalezeno bylo v hrobce mladistvého faraona.

Z musea jedeme ulicemi světového města, plného velkoměstského ruchu, kolem paláce krále, nádherné mešity sultana Hassana, vynikajícího to pomníku arabského umění stavitelského, na citadelu, zvedající se malebně nad městem. Nemá ceny praktické, pohoří mokatanské na východní straně ji převyšuje a ovládá, ale bývala sídlem sultanů, pašů egyptských. Dnes pestré kroje anglických stráží — skotských vojáků, praví nám, kdo je vlastně v Egyptě pánem.

Mešita Hassanova v Kahýře.

Ve druhém nádvoří citadely vcházíme bosky neb s převlečenými opánky na vlastních botech do mešity, zvané alabastrové. Má skvělé osvětlení a je v ní hrob sultána Mohameda Aliho. Jediný pohled naskytuje se s terasy náhorní na milionové město, moře domů, úzkých uliček, štíhlých minaretů, bělavý pás nilský a v dálce k západu na kraji pouště se zvedající velikány pyramid.

S citadely jedeme zajímavou čtvrtí hřbitovní, mezi četnými mohamedánskými hrobkami do nejvýznačnější university východu, zároveň hlavního sídla mohamedánské náboženské horlivosti. Sem se schází několik tisíc studujících celého mohamedánského světa, aby tu studovali koran. V universitě bydlí, stravují, studují. Vidíte je v hloučcích ve dvoře neb v největší posluchárně, nesené 140 mramorovými sloupy, jak naslouchají výkladům učitele, jinde hlasitě opakují přednesené, někde baví se pozorováním návštěvníků. Viděli jsme i slepého profesora, zaníceně přednášejícího, a mezi posluchači úplně zahalenou studentku.

V nedělní odpoledne dopravila nás auta přes velkolepý most nilský do návštěvyhodné zoologické zahrady kahýrské a pak do Memfidy, 50 km vzdálené. Zhlédneme obrovské sochy Ramsa II. a již blížíme se k vesnici Sakkara a vidíme na západě celou skupinu pyramid sarkarských, z nichž nejzajímavější je pyramida stupňovitá. Auto zastaví až u malého moderního domu, bývalého to příbytku egyptologa Mariettepašy, odkud pěšky za nesnesitelného afrického vedra kus cesty po písčité poušti jdeme k prohlídce t. zv. „Serapea“, hrobů to egyptských apisů. R. 1851 našel tu Mariette hrobky 64 býků, vyznačujících se zvláštními tělesnými známkami, v nichž podle víry starých Egyptanů sídlila duše boha Ptaha. Mrtvoly býků byly pečlivě munifikovány, uloženy do velkých kamenných sarkofagů, opatřených daty o narození, smrti apisa, ano nápisy prosebnými a děkovnými.

Sfinx v Memfidě.

Kolín.

Socha Ramsa II.

Kolín.

Také navštívíme jednu z hrobiek kráľů, jejž stěny chodeb a síní mají plno nápisů dávného původu.

Jen auta umožňujú, že se vracíme ze Sakkary krajem, prorvaným četnými průplavy, které zavlažují úrodnou půdu, místy posázenou palmami, jinde bavlníkem, po cestách silně zaprášených, ještě na krásnou asfaltovou silnici vedoucí z Kahýry k pyramidám u Gizeh. S úctou hledíme na památníky víry egyptské v nesmrtnost duše. Mluví-li se o pyramidách egyptských, myslí se vždy tři velké pyramidy u Gizeh. Podle Herodota 100.000 lidí budovalo 20 let největší pyramidu zvanou Cheopovu, ještě dnes 137 m vysokou se základními stěnami o délce 227 m. Je v ní ještě dnes 2,325.000 m³ zdiva. Jistě velkolepá hrobka mocných pánů světa! Možno vejítí dovnitř i vystoupiti na vrchol, ale my spokojíme se pohledem zvenčí, zdola a zajdeme jen k blízké sfinze.

Socha obrovského lva s lidským obličejem (širokým 4 m, nosem 1.70 m dlouhým), 50 m dlouhá, 20 m vysoká, dnes zbavená spoust navátého písku, představuje asi krále, budovatele.

Mnozí spokojili se pohledem na sfinx od pyramid a marné bylo všechno úsilí křičících Beduinů, marné tituly: Du Herr, Herr Baron, Herr Graf, marné volání: Esel gut, Kameel gut! Jen několik „pašů“ pyšně projelo se na velbloudu na kraji pouště, několik jiných se svěřilo trpělivým mezkům. Na zpáteční cestě potkávali jsme sta aut, chvátajících z města do zábavních místností při cestě k pyramidám, do velkého hotelu na kraji pouště: Menahousu. Odevšad zaznívá divná hudba, planou tisíce barevných světél, v ulicích rozvíjí se hlučný večerní život. Nás nezlákal. Únava byla veliká. Se starostí pozoroval jsem ji zvláště u některých poutníků, kteří i za prudké jízdy znovu a znovu v autech usínali. Kéž nikdo neonemocní! Bůh pomozí!

Fot. Al. Kratochvíl.

Vnitřek chrámu Svaté rodiny v Matarieh.

V pondělí 30. července konáme pout. Jdeme po stopách Svaté rodiny v Egyptě.

Elektrická dráha dopravila nás za půl hodiny do městečka Matarieh, ležícího nadaleko starého města Heliopole, hojně obývaného kdysi Židy. Sem podle tradice zavítala na svém útěku Svatá rodina, zde čas bydlela. Veliká sykomora ze 17. stol., zasazená na místě, kde pod podobnou sykomorou Svatá rodina prý dlela, pramen s dobrou vodou, jež prý Svatou rodinu již občerstvila, jsou vyhledávány poutníky. Francouzští jesuité zbudovali vedle roztomilý kostelík Svaté rodiny, v němž sloužíme votivní mši sv. „O útěku Svaté rodiny“, a pod sykomorou, dcerou zmíněné staré sykomory, máme společné poutní služby Boží.

Mezi mši svatou promluvil k nám zase pan biskup vroucně asi takto:

Sme na prvom mieste, ktoré dl'a legendy prítomnosťou Spasiteľovou bolo posvätené. Tu odpočinula, resp. tu bývala Sv. rodina, keď musela utiecť pred Herodesom do Egypta.

Svätá rodina prišla sem púšťou. Aj náš život sa podobá ceste prez púšť. Svätá rodina išla, aby zachránila Ježiša. Aj nám treba na ceste života zachrániť Ježiša v duši svojej a s ním našu nesmrteľnú dušu. Aj našej duši hrozia nepriatelia: vnútorní i zovňútorní.

I. Vňútorní: Naša príroda, následkom dedičného hriechu ku zlému náklonná. Sami cítíme toľkokrát svoju slabosť. Jako sa proti nim brániť? Sú dva prostriedky: 1. Pomoc s hora, milosť Božia, ktorú si môžeme a musíme zadovážiť modlitbou. „Potrebné je vždy sa modliť a nikdy neustávať“ (Luk. XVIII, 1.) Prv než človek utratí vieru, alebo upadne do bahna ťažkých hriechov, prestane sa modliť. 2. Druhý prostriedok je utiecť aspoň občas, keď aj nie na púšť, ale do samoty. Sú to duševné cvičenia, kňazom každé tri roky prisne nariadené, laikom najvрейšie odporúčané. Exercičný dom pre laikov máme na našom Velehrade. Treba nám tam aj chodiť a so sebou iných brat'. Jako menšia samota je potrebné spytovanie svedomia a sv. spoveď.

II. Nepriatelia zovňútorní. Sú to ľudia, ktorí utratili vieru, alebo dobré mravy, alebo obidvoje. Je to zvláštnosťou nevery, že je bigotná,

nesnášlivá a dotieravá, chce sa vnútiť aj druhým. Smutné príklady toho je obrazotvorstvo poprevratové v Čechách, a riadenie fanatických pokrokárskych živlov na Slovensku, ktorí najviac prispeli ku zhoršeniu pomeru medzi Slovákmi a Čechmi. Jak sa proti týmto nepriateľom brániť? Jako Sv. rodina: útekom. Chránením sa nevereckej a nemravnej spoločnosti. — Aj najlepší sa v zlej spoločnosti pokazí, jako príslovie hovori: „Povedz mi, s kým sa schádzaš, ja ti poviem, kto si.“ — Odnesme si odtiaľto úmysel: nebudem zanedbávať modlitbu (my kňazi breviár), častá spoveď, občas exercicie, vyhýbať zlej spoločnosti!

Cítíme zrovna po krásne promluve, že pout do Svaté země působí mimořádně, cítíme, že jsme dnes začali nejkrásnější životní exercicie.

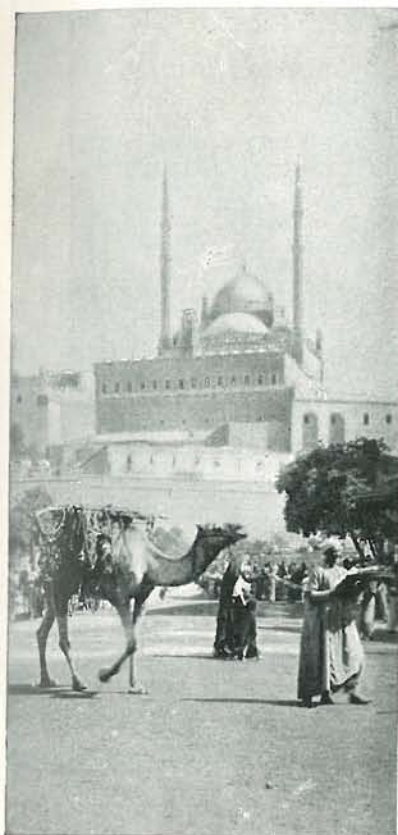
Zahrada klášterní je pravou botanickou zahradou. Jsme vděčni staříčkému jesuitovi, když nám vysvětluje zvláštnosti svého království. V příjemném stínu mohutných stromů jsme pojedli snídaní, které nám sem bylo dopraveno až z hotelu kahýrského, a těžko jsme se před polednem loučili s tímto útulným místěčkem. Ze srdce jsme přáli, aby splnila se prosba vrytá v kámen ve chrámě: aby strážcům svatyně, dlícím ve vyhnanství, dopřáno bylo vrátiti se jednou do vlasti, jako vrátila se Svatá rodina z vyhnanství egyptského.

Pondělního odpoledne užili poutníci podle libosti: k prohlídce starého koptického kostelíčka ve staré Kahýře, kde podle dávné tradice Svatá rodina za pobytu v Egyptě též bydlela, a k návštěvě místa, kde nalezen byl v Nilu odložený Mojžíš, neb k prohlídce vnitřního města, parku Ezbekieh a j.

S panem biskupem učinili jsme návštěvu na československém vyslanectví, poděkovali za prokázané laskavosti. Pan vyslanec Hurban, v milé paměti u poutníků z r. 1926, dlel však úředně v Alexandrii: bylo jmenováno nové ministerstvo; v sobotu hrozily prý projevy nespokojenosti pro zavření parlamentu. My jsme ničeho nevěděli o politickém napětí.

Než opustíme Kahýru, nemožno nezmíniti se o známé českobudějovické pivnici kahýrské, která šíří slávu českého piva v dálné cizině. A viděli jsme, že proti všem dobrým radám i v horké Africe studený mok český je oblíbeným nápojem. Bývalo tam plno. Mnozí turisté tím raději se tam uchylovali, že našli jistě chvályhodný zvyk: s každou sklenicí piva poskytován příkrm: nářez, sýr, guláš a pod. Při několika sklenicích není třeba již ani jiného jídla.

Večer v 18 hodin vyjíždíme zase ve zvláštním voze z Kahýry jediným rychlíkem, udržujícím denní spojení Egypta se Svatou zemí, s Jerusalemem. Na nádraží v Kahýře a ve všech stanicích plno prodavačů limonády, hroznů, cukroví a jiných předmětů, kteří s nevypsitelným řevem vrhnou se na každý vlak, projdou všechna oddělení, něco prodají a vyskakují často z vozů, kdy již vlak je v plné jízdě. Chápeme, proč je mezi nimi tolik mrzáků, pochránaných. Ale ani největší neštěstí, jak se zdá, neodstraší druhých od podobného hazardování životem a zdravím.

Alabastrová mešita v Kahýře.

Lodičky na Nilu.

Dlouho nebylo nám dopřáno pozorovati neznámý kraj. Stmívá se mnohem dříve než u nás doma. Projeli jsme zase městem Benhou, kde odbočuje dráha k východu na Jagazig, a když dorazil rychlík po tříhodinné jízdě do Ismailie, četná světla ozařují břehy suezského průplavu, po jehož africké straně spěchá vlak k severu do Kantary, kde je převoz na asijský břeh. Za války byl tu most přes průplav. Dnes naloží nás i zavazadla na velký přeplavní člun a v několika minutách staneme na pevnině asijské, kde nás anglické úřady podrobí přísné pasové a celní prohlídce už palestinské. Kuřákům vážili i nalezené zásoby československého kuřiva. Ale dobře to dopadlo. Nepřekročili povolené váhy.

V myslí jak v kaleidoskopu střídají se a vybavují nové a nové dojmy. Jsme na staré cestě, kudy před prokopáním průplavu suezského po široké pevninně šíjí, spojující Asii s Afrikou, brávaly se všechny ka-

Fot. A. Veidl, Vídeň.

Sfinx u pyramid v Gizeh.

ravany ze Syrie do Egypta, jsme tedy na místě, kudy asi šel Abraham, kupci madiánští s Josefem, bratři Josefovi, Jakub s četnou rodinou, ano tudy asi vešla i Svatá rodina do Egypta. A dnes vidíme tu lidi všech typů, všech řečí, jichž cílem vlast Abrahamova, Jakubova, Josefova — vlast Vykupitele lidstva. Rozrušení děkujeme Bohu, že dopřál nám přiblížit se cíli naší touhy.

Sitmar.

Převoz přes suezský průplav.

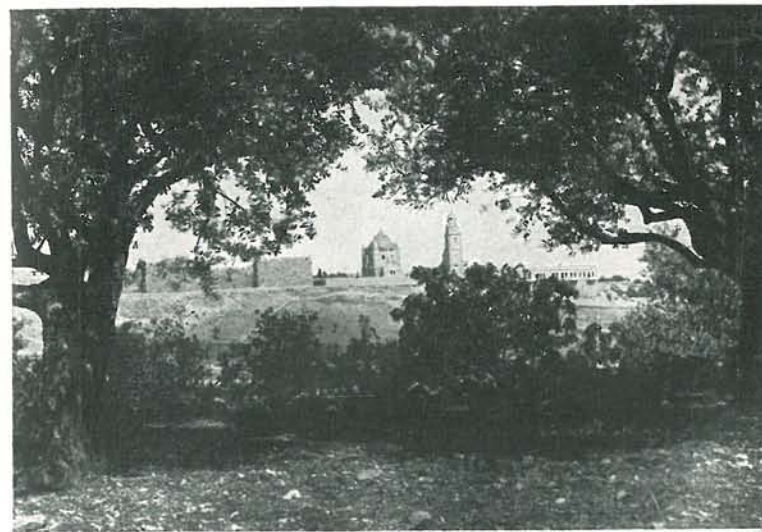

Československý konsul jerusalemský
Dr. VLADIMÍR FRIC S CHOTÍ.

Opustili jsme Afriku a jsme v Asii. Pobyt v Kahýře jsme zkrátili, omezili jen na 2 dny, ale využili jich tak, že všichni byli spokojeni.

Již v pondělí 30. července ve Východní Kantaře na asijském břehu hodinu před půlnocí usedáme do připraveného vlaku, který nás má zakrátko dovézt do vlasti Spasitelovy, ráno v 9 hodin do svatého města. Je teplo, až dusno. Teplá je nabízená limonáda, teplý jakýsi „pivní“ nápoj, úplně teplá voda nádražní pumpy. Zakročením našeho konsulátu jerusalemského byl nám přidělen zvláštní vůz, který byl zařazen první za lokomotivu. Mohli jsme se uzavřít a odloučit od domácího obecnictva, které mělo vlak hodně obsazený a s nímž bývá jízda málo příjemná. A noční jízda pouští od průplavu suezského až k hranicím Palestiny do stanice Tell Rafah, vzdálené 184 km od Kantary, a kus ještě Palestinou patří mezi nejobtížnější části cesty do Svaté země. I v létě je v poušti v noci citelný chlad, častý vítr žene celé mraky jemného písku i do vlaku, za dlouhé jízdy jen několik zastávek ve tmavých stanicích, tak cizích, nevlídných. Bylo by možno oživovati mnohé historické vzpomínky: tu rozkládalo se kdysi důležité obchodní město Pelusium, jež spálil jerusalemský král Balduin I.; u stanice Katije místo, kde bojoval Alexander Vel., Napoleon a za světové války Angličané s Turky; u El Ariše zemřel jerusalemský Balduin r. 1118. Z pohraniční stanice Tell Rafah vede vedlejší trať k východu do Bersaby, 60 km vzdálené. Byla vybudována za světové války. Nad ní na čáře od Středozemního moře ke Gaze, před válkou čítající 40.000 obyvatel, dnes zbořené, a ku Bersabě byla ještě na podzim r. 1917 bitevní fronta palestinská. Anglický generál Allembý 31. října 1917 zmocnil se Bersaby, 7. listopadu Gazy, donutil turecké a pomocné německé i rakousko-uherské sbory k ústupu a 9. prosince vjel do Jerusalema. Mnohé události St. zákona kladou se v tato místa, tudy někde vedla i cesta Israelitů z Egypta. Než únava minulých dnů byla veliká, noční odpočinek nutný a tak pojedeme historickým a biblickým Askalonem, Azotem, abychom teprve vlastně v biblické Lyddě, proslavené zázrakem sv. Petra, za jitra pozdravili Svatou zemi. Náš vůz v Lyddě odepjali od vlaku, jedoucího přímo do Haify, a připojili na vlak jedoucí z Jaffy do Jerusalema.

Modlitbou sv. růžence a zbožným zpěvem pozdravujeme místa, bohatá na biblické vzpomínky: Ramle, kterou františkáni ztotožňují s Arimatií; z té pocházel Josef, který pochoval tělo Ježíšovo. Před stanicí Artuf místo Bethsames, kam byla z Akkaronu převezena archa úmluvy. Tam též Saraa, rodiště reka Samsona. Vesnička Beit Džemal považována je za starokřesťanskou Kafar Gemala, kde bydlil slavný člen velerady Gamaliel. Dráha stoupá namáhavě a těžce horským údolím až do poslední stanice před Jerusalemem do Bittiru, kde za posledního povstání židovského za císaře Hadriana zoufale odporoval židovský pseudomesiáš Římanům.

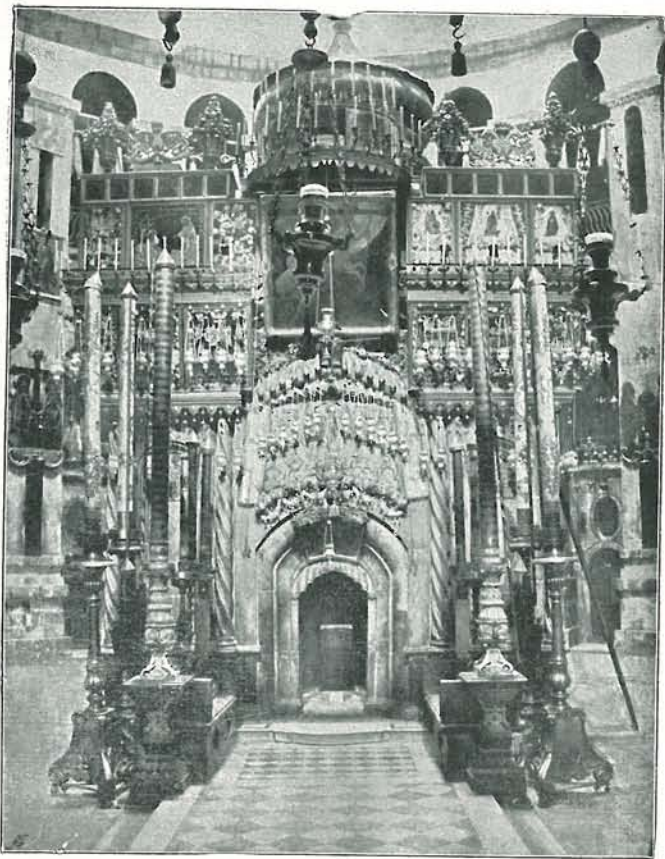

Pohled na Jerusalem od nádraží.

Kolín.

Do Bittiru přijel nám naproti rektor hospice Svaté rodiny apoštolský protonotář Dr. Frt. Fellingner, generální vikář jerusalemského patriarchy, a vítá nás po daleké pouti u cíle, jak to činil již r. 1905 a 1926. Rychle smluveny ve vlaku podrobnosti našeho vstupu do Jerusalema a již zastavujeme na nádraží jerusalemském. Mimořádně rušno je v něm dnes 31. července 1928. Na prvních kolejích je připraven k odjezdu zvláštní vlak, kterým odjeti má hned po našem příjezdu vrchní anglický komisař maršál Plumer. Zástupcové všech úřadů anglických: civilních i vojenských, úřadů církevních všech vyznání, zástupcové cizích mocností i domácích měst, vojsko i lid přišli se s ním rozloučiti. Chvilí jen zůstali jsme u svého vozu, abychom krátce zdržení odjezdem vlaku i odchodem shromážděných hodnostářů na nádraží pohodlně sami nastoupili cestu do Svatého města. Ještě na nádraží uvítal nás p. konsul Dr. Vlad. Fric, krajan P. Hermes Kohout, františkán a farář jerusalemský, benediktini sionští a jiní přátelé jerusalemsští. Když po výjezdu z nádraží spatřili jsme z dále věže sionské svatyně, majestátně se zvedající nad budovy Svatého města, rozrušeno chvělo se naše srdce, slzy zalily oči a rty šepotaly pozdrav městu Spasitelovu a díky Bohu.

Autá dopravila nás rychle k Nové bráně u francouzského hospice, zavazadla doručena přímo do hospice Svaté rodiny. Nejsou nás řady jak při lidových poutích, ale přece slavnostním průvodem chceme prvně vejít do chrámu Božího hrobu. Uniformovaný kavas konsulatů uvolňuje cestu, československý konsul v čele průvodu s p. biskupem Čárskym, ostatní kněží, mužové i ženy ve vzorném pořádku jdeme

Kaple Božího hrobu.

ulicemi jerusalemskými kol františkánské Casanovy na náměstí chrámové. Střídavě modlíme se růženec a zpíváme: Tisíckrát pozdravujeme Tebe. U brány chrámové vítá nás sbor františkánských Strážců Svaté země a zpěváci jejich zanotí Te Deum. Slovy nadšenými pozdravil nás u vlastního Božího hrobu P. Vilém. Jsme mu vděční, ale bolestně dotkla se skutečnost, že není v konventě františkánském jiného českého zástupce mimo P. Hermesa, který už přes 50 let dlí ve Svaté zemi a netroufá si česky kázati, že nejsme tedy vítáni jazykem mateřským.

Pan biskup Čársky latinsky a česky poděkoval všem za uvítání a srdečně promluvil hned k poutníkům:

Torquato Tasso krásne opisuje city križiackého vojska, keď spatrili Jerusaleem. Ešte vznešenejšie sú naše city na tomto mieste, kde stojíme Tu, kde slze hlbokého dotknutia nám tečú dolu tvárou, tu padaly slzy najsv. Matky, tu sa ozýval usedavý plač zbožných žien, tu tiché kvílenie apoštola „Miláčka“.

Hrob, pred ktorým stojíme, je dôkazom nekonečnej lásky Syna Božieho, ktorému nebolo dosť, že za nás zomrel. On sa uponížil ešte viac, až po hrob. Stal sa nám podobným vo všetkom. Za túto lásku mu pri-nášame tiež lásku. Keď on pre nás zomrel, my chceme pre neho žiť. — Tento hrob je dôkazom Jeho Božstva a je dôkazom pravdivosti našej viery. Na tomto hrobe nestojí, jako nad inými hrobami: „Tu odpočívá“, ale: „Niet ho tu, vstal. Čo hľadáte mŕtveho medzi živými?“ Naše pohnutie sa mení v radosť, cítíme to, čo cítili zbožné ženy, keď im anjel Jeho zmrtvýchvstanie zvestoval. — Tento hrob je útechou nášho hrobu, na ktorý neradi myslíme, a do ktorého voľky-nevoľky musíme. Jako by sme čuli od tohoto hrobu posmelujúce slova: „Pride hodina, kde všetci, ktorí sú v hrobach, učujú hlas Syna Človeka a pôjdu, ktorí čínili dobré, ku vzkrieseniu života“ (Joh. V. 28.) a „Kto verí vo mňa, hoc by aj umrel, žiť bude“ (Joh. XI. 32.) Kristovo zmrtvýchvstanie je zárukou nášeho slávneho zmrtvýchvstania.

Tento hrob je koliskou nášho duševného života: Tu poďakujme Spasiteľovi, že nám nadprirodzený život získal a prisľúbme, že chceme tento život milosti v duši svojej pestovať. Tu poďakujme za tú mimoriadnú milosť, že sme mohli miesto toto osobne navštíviť. Tu sa pomodlíme za našu vlasť, za náš národ, za našich domácich a za všetkých, ktorí sa do modlitieb našich odporúčali. Tu prosme, aby žiara, ktorá z toho hrobu svieti, jednúc aj nás oslávila.

Po pozdravech uctili jsme Boží hrob, pomodlili se a odebrali do hospice. Mnozí kněží přistupovali k oltáři teprve v chrámě Božího hrobu, v hospici i u sester sionských v sousedství.

Jménem kuratoria hospice uvítal nás hned při prvním obědě rektor Dr. Fellinger, přál nám, abychom v útulné, krásné budově hospice cítili se jako doma, vždyť budována i z příspěvků katolíků nynější republiky československé, vítal zvláště nového vicerektora tohoto hospice dp. Ant. Klevetu, který s poutníky přijel, aby nastoupil v Jerusalemě čestný i významný úřad.

K večeru vykonali jsme v doprovodu rektora hospice s panem biskupem Čárským návštěvy u jerusalemského patriarchy Al. Barlassiny, kde jsme slyšeli o velikých ztrátách, jež utrpěl patriarchát posledním zemětřesením, u kustoda Svaté země, P. Marotty, vrchního představeného františkánského, kde našli jsme však jen jeho zástupce, a na československém konsulátě, jehož správce Dr. Vladimír Fric naší pouti již za příprav projevovál velikou blahovůli.

Večer byl již na chodbě vyvěšen program našeho pobytu v Jerusalemě takto upravený:

Ve středu 1. srpna: Dopoledne: Chrám Božího hrobu.

Odpoledne: Kaple a klášter sester sionských, chrám sv. Anny, rybník Bethesda, biblické museum Bílých otců.

Ve čtvrtek 2. srpna: Dopoledne: Hora Olivetská.

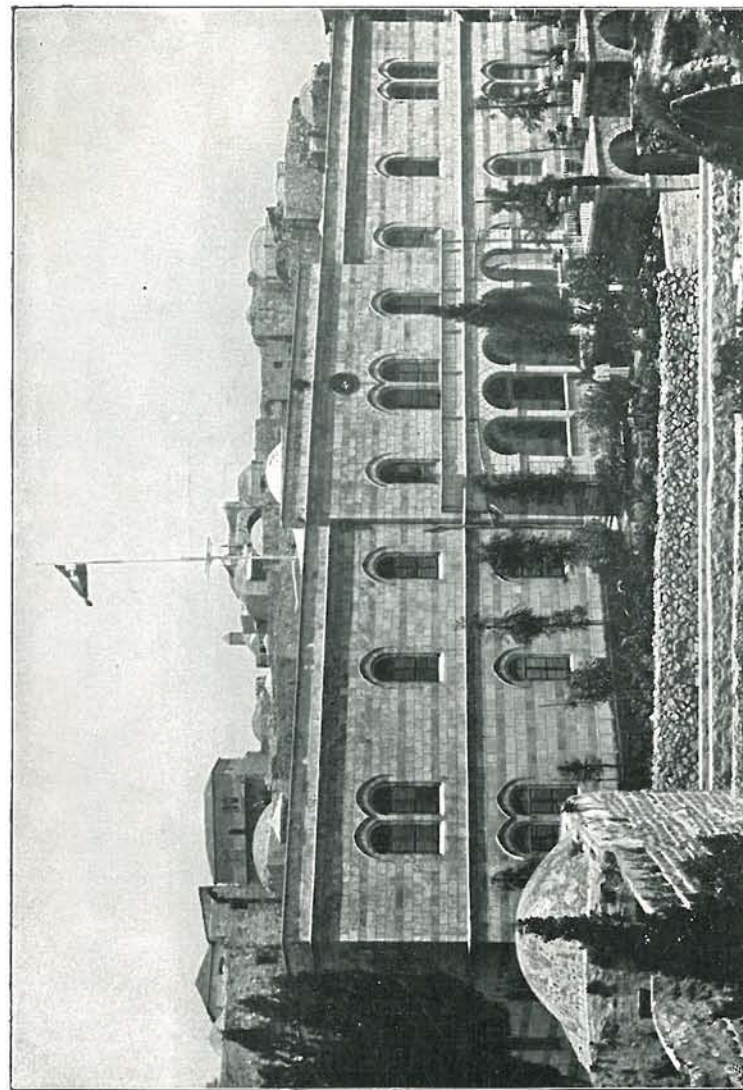
Odpoledne: Na noc do Betlema.

V pátek 3. srpna: Dopoledne: Betlem, Hebron.
 Odpoledne: Křížová cesta, zeď nářků.
 V sobotu 4. srpna: Dopoledne: Čtvrť arménská, sionská část.
 Odpoledne: Hroby královské, kostel sv. Štěpána,
 klášter franc. dominikánů.

Dr. FRANTIŠEK FELLINGER,
 rektor hospice Svaté rodiny,
 od r. 1929 světící biskup jerusalemský.

V neděli 5. srpna: Dopoledne: Pontifikální bohoslužby na Sionu.
 Odpoledne: Fotografování, schůze v hospici.
 V pondělí 6. srpna: Dopoledne: Náměstí chrámové.
 Odpoledne: Jaffa, Tell Aviv.
 V úterý 7. srpna: Dopoledne: Mrtvé moře, Jordán, Jericho.
 Odpoledne: Na československém konsulátě.

Hospic Svaté rodiny v Jerusalemě.

Ve středu 8. srpna: Dopoledne: Ain Karim.
Odpoledne: Údolí Kedron, Hinnom.
Ve čtvrtek 9. srpna: Dopoledne: Emausy.
Odpoledne: Volno.

V pátek 10. srpna: O 6. hod. odjezd do Galileje.
Každý den v poledne i večer bývaly „ohlášky“. Opakován program
a dávány potřebné pokyny.
Všichni kněží měli možnost sloužit hned první dny v Božím hrobě

ThC. ANTONÍN KLEVETA,
vicerektor hospice Svaté rodiny.

a na Kalvarii u oltáře P. Marie bolestné neb X. a XI. zastavení, ostatní dny na různých svatých místech; laici přistupovali denně při společné poutní mši sv. ke sv. přijímání. Návštěvy všech míst v Jerusalemě byly provázeny odbornými důkladnými výklady rektora Dra Frt. Fellingra, za něž všichni poutníci jsou mu trvale vděční. Večer jsme se scházeli v hospicové kapli. Tam byly nad hlavním oltářem i mozaikové obrazy našich patronů: sv. Cyrilla a Methoděje a sv. Václava. Končivali jsme sv. požehnáním za zpěvu našich krásných písní a sborů denně přednášených obětavým pěveckým kroužkem, jimž rádi naslouchali i někteří angličtí úředníci, po řadu let již v hospici ubytovaní.

V CHRÁMĚ BOŽÍHO HROBU.

Nejsvětější místa jerusalemská: Kalvarie, místo krvavé oběti Kristovy a hrob Boží, místo největší pokory a slávy Kristovy, jsou skryta v jedné svatyni, přístupné jediným vchodem — v chrámě Božího hrobu

Chrám Božího hrobu.

Bohužel není tato svatyně, jistě nejsvětější křesťanská svatyně, tak upravena, jak přálo by si to zbožné srdce křesťanské.

Turecké mohamedánské panství a hlavně snahy rozkolníků třeba i lstí a násilím zmocniti se míst svatých, jichž jedinými strážci kdysi byli františkáni, byly příčinou četných sporů a zaviňovaly, že chrám

Božího hrobu nemohl a dosud nemůže zastkvíti se v oné kráse, již hoden. Poměry nejsou urovnány ani ještě dnes po válce; sliby a snad i úmysly dobré upravití otázku majetnickou a otázku užívání svatých míst zatím neprovedeny. Ale katolický poutník, když vejde do chrámu Božího hrobu, cítí zrovna velikost lásky Boží, že klesá na zem, klesá na tvář a líbá na Kalvarii půdu skropenou krví Vykupitele, líbá kámen v hrobě, posvěcený tělem Spasitele — nevidí vnějších nedostatků, zapomíná na křehkost lidskou a raduje se z velebnosti a dobroty Boží.

Do chrámu Božího hrobu vešli jsme slavně hned po příjezdu, tam dle možnosti denně spěchali poutníci, aby ve volné chvíli na místech

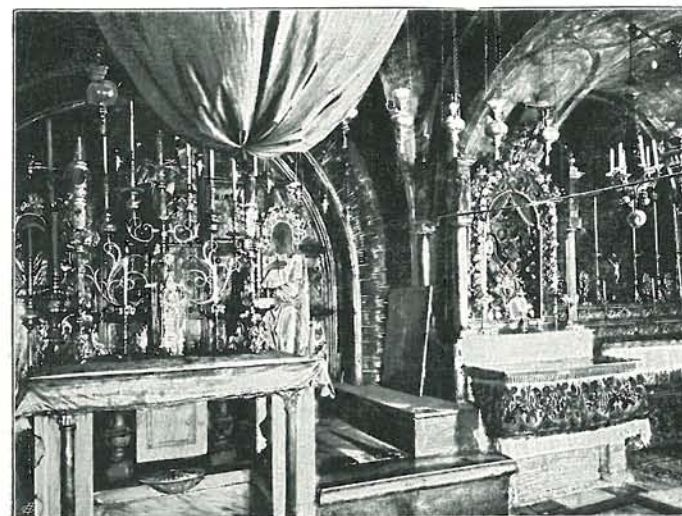

Vnitřek kaple Božího hrobu.

svatých, zvláště též u oltáře Matičky bolestné složili všechny tužby a prosby, i vroucí díky.

Dopoledne prvního dne našeho pobytu v Jerusalemě ve středu 1. srpna věnovali jsme slavným bohoslužbám a pobožnosti v chrámě Božího hrobu.

Někteří kněží šli již na noc do malého klášteríčka františkánského při chrámě, do něhož přístup jest též jen dveřmi chrámovými, aby hned po půlnoci sloužili mše sv. v kapli Božího hrobu, ostatní sloužili v ranních hodinách tamtéž u hrobu neb na Kalvarii u oltáře Matky bolestné, u oltáře zasvěceného památce přibití Krista na kříži (XI. zast.), v chrámě u oltáře Zjevení se Kristova Marii Magdaleně neb v kapli svátostné, výhradním majetku františkánů, kde je sloup bičování Páně. Oltář smrti Páně (XII. zast.) je majetkem rozkolníků a tam není možno katolíkům sloužit. Slavné pontifikální bohoslužby, při nichž zpěv obstaral františkánský sbor, měl pan biskup J. Čárský v kapli Božího hrobu. Mezi mší sv. promluvil k poutníkům vroucně takto:

XII. a XIII. zastavení na Kalvarii.

Svátyňa, v ktorej sa nachádzame, má dve presväté miesta. Jedno je Hrob Spasiteľ'ov, druhé je Kalvária. Poďme v duchu do minulosti a predstavme si to strašné dráma, ktoré sa odohralo na mieste, kde tmavá vyšnia kapla tohoto chrámu stojí. Na týchto skalách sa odrážaly

XIII. a XI. zastavení na Kalvarii.

Panna Maria bolestná
na Kalvarii.

tupé údery kladiva, tieto miesta boli svedkami nekonečného boľu Bohočloveka, keď na kríži volal: „Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?“ V týchto nevýslovných mukách Syna Božieho vidíme veľkosť hriechu. Naše hriechy na vlastnom, jednorodenom Synovi tak strašne tresce Boh! Jak bude trestať nás pre naše vlastné hriechy, jestli tu s Kalvárie neodneseme ducha pravej ľútosti a silného predsavzatia, že chceme tomu slúžiť, ktorý preto tak strašne zomrel, aby sme my blažene môhli žiť prez celú večnosť. L'útosť nad hriechami a úprimný úmysel polepšenia, to sú tie kvietky, ktoré si máme z Kalvárie odniesť.

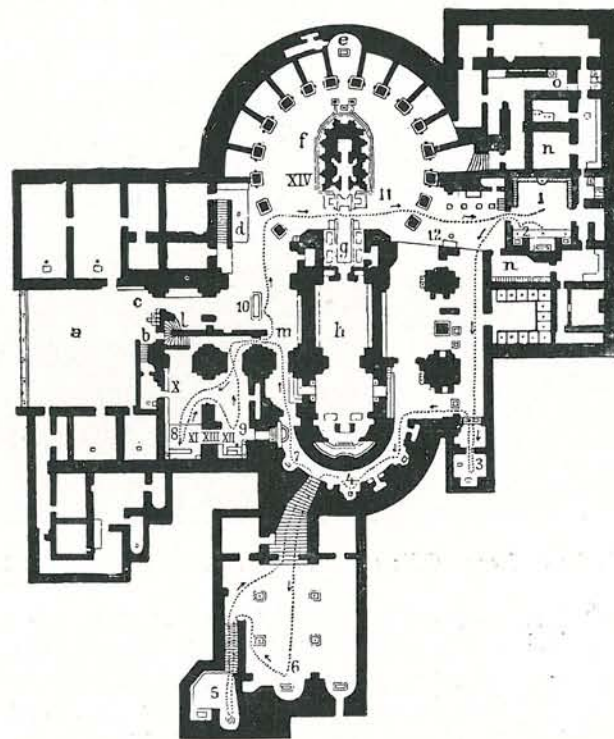
A ešte niečo. Láске nekonečnej nebolo dosť raz zomreť. Jeho všemohúcnosť vynasla možnosť, aby sa obeta kríža môhla obnovovať všade, kdekoľvek bývajú synovia Púdski, ktorých spasit' prišiel. Obeta Sv. Omše je v podstate tá istá obeta, ktorá sa konala na Kalvárii,

rozdiel je len v spôsobe. Keď sme na sv. omši, jako keby sme stáli na Kalvárii. S jakou zbožnosťou máme byť vždy prítomní! Tak jako Matka Božia a zbožné ženy, menovite my kňazi, keď Sv. Omšu slúžime, tak jako sv. Jan evangelista. Poďakujme Mu za túto veľkú lásku. Tu prisľubme, že tajomstva hory Kalvarskej chceme nosiť v srdci počas celej našej zemskej púti. Tie nás budú tešiť v trápeniach, posilňovať v pokušeniach, tie nám osladiť kalich smrti, prichystajú milostivý súd a pripravujú blaženú večnosť.

Všichni poutníci laici pristoupili spoločne ke svätému prijímaní. Po mši sv. vykonali jsme modlitby odpustkové a pobožnosť na všetky úmysly, jež jsme měli při pouti a jež nám byly svěřeny. Modlili jsme se za blaho osvobozené vlasti, za upevnění víry a rozkvět katolické církve u nás, za své drahé živé i zesnulé, za členy spolku, zvláště jeho protektory-velepastýře moravské, za zemřelé předsedy pana biskupa Dra Wisnara, preláta Dra J. Pospíšila, za zemřelé čestné členy gen. Himmla, preláta Dra J. Hodra, za všechny živé i zemřelé poutníky, zvláště našeho spolupoutníka † Dra Drábka, zemřelé a živé členy spolku a na úmysly svěřené. Hymnami: svatováclavskou, papežskou a národními skončili jsme svoji slavnostní bohoslužbu.

Hned nato za vedení obětavého rektora Dra Frt. Fellingra věnováno několik hodin zbožné návštěvě a důkladné prohlídce všech památek v chrámě Božího hrobu. Jest totiž v tomto chrámě vlastně několik

svatých, celá skupina svatých míst, z nichž nejvýznačnější jsou: Hrob Páně, vrchol Kalvarie, místo pomazání Páně, místo zjevení se Kristova Maří Magdaleně, místo nalezení svatého kříže. Malý rozsah naší zprávy nedovoluje nám podrobně vše popisovati. Ale doufáme, že nám rád uvěří čtenář, že poutník, když líbá kámen, na němž leželo mrtvé tělo Páně, když líbá skálu, na kterou s kříže stékala krev trpícího Spasitele, když líbá místo, kde láska vonnými mastmi uctívala tělo Jeho, když líbá místo, kde nalezen svatý kříž, když líbá sloup, u něhož při bičování upoután byl Kristus — že rozrušen prožívá chvíle, jimž se nic nevyrovná v životě. Vždyť nikde na světě nechápeme lépe slov Písma sv.: „Tak Bůh miloval svět, že Syna svého jednorozeného poslal na svět, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (Jan 3, 16.)

Půdorys chrámu Božího hrobu.

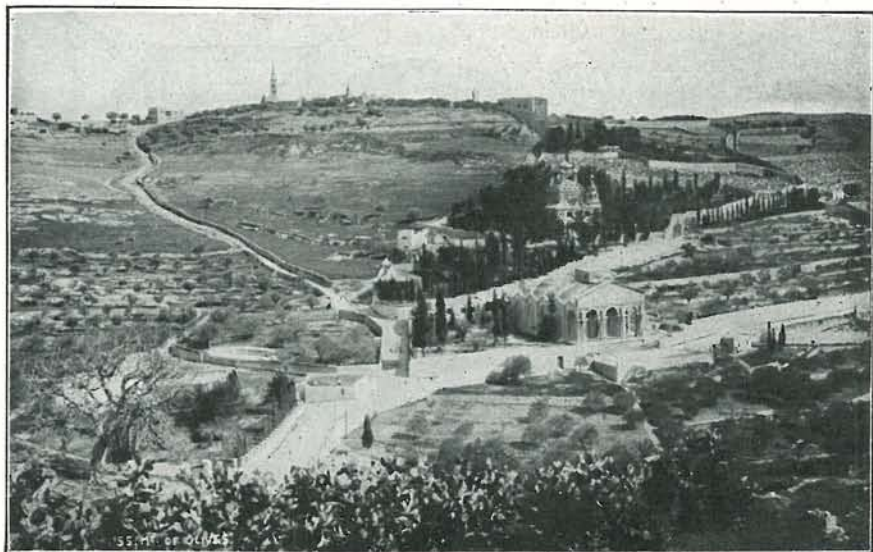
a) Náměstí.	e) Hrob Josefa z Arimat'c.	l) Schody na Kalvárii františkánské.
b) Vchod do kaple francéz.	f) Kaple Božího hrobu.	m) Schody na Kalvárii řecké.
c) Vchod do chrámu.	g) Františkánský chor.	n) Klášter františkánský.
d) Místo, kde ženy stály.	h) Řecký chor.	o) Společná cisterna.
1. Kaple nejsv. Svátostí.	5. Kaple nalezení sv. kříže.	9. Místo smrti Páně.
2. Oltář se sloupem bičování.	6. Kaple sv. Heleny.	10. Kámen pomazání.
3. Místo žaláře.	7. Místo poturného sloupu.	11. Kaple Božího hrobu.
4. Místo rozdělení rouch.	8. Místo přibití na kříž.	12. Oltář sv. Magdaleny.

Zastavení křížové cesty ve chrámě Božího hrobu označeny římskými číslicemi X, XI, XII, XIII, XIV. — Cesta každodenního průvodu je na půdorysu vytečkovaná.

NA HOŘE OLIVETSKÉ.

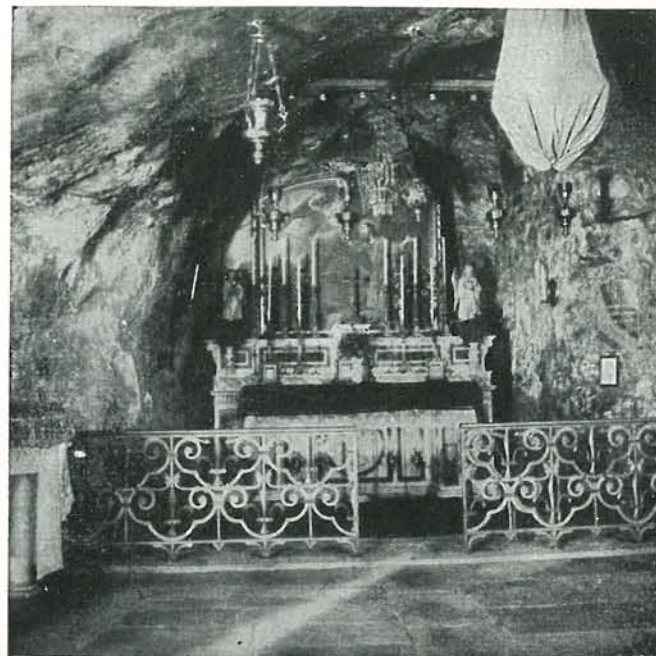
Čtyři hory uvádějí se obyčejně při popisu Jerusalema: Kalvarie, hora Olivetská, Sionská a Moriah. Skutečnou horou, dosahující výšky 830 m nad hladinou moře Středozemního, je hora Olivetská. Této hoře, průměrně 70 m vyčnívající nad Jerusalem, 1200 m nad hladinu moře Mrtvého, věnovali jsme čtvrtěční dopoledne 2. srpna.

V časných hodinách vyšli kněží branou, zvanou Štěpánskou, přes údolí kedronské sloužití mše sv. na místo smrtelných úzkostí.

Pohled na horu Olivetskou od náměstí chrámového.

Stará františkánská tradice kladla místo bolesti Kristovy do jeskyně poblíž hrobu Panny Marie a do dnešní františkánské olivové zahrady kladla místo polibku Jidášova, tedy jeho zrady. Některé staré zprávy poutnické a tradice rozkolníků zaměňovala ona místa. R. 1920 začali františkáni budovat v zahradě Gethsemanské nový chrám, který měl se vyrovnati bývalému chrámu křížáckému na těchto místech, a hle — při vykopávkách objeveny zbytky staré basiliky již z doby císařovny Heleny, nalezena skála, obklopená mosaikou, na níž byl hlavní oltář basiliky Heleniny. Nebylo pochybností, že nalezená skála je kamenem, kde Kristus se krví potil, a který měli v úctě již křesťané prvních století a nad kterým byla již vybudována basilika Helenina. Františkáni přijali bez rozpaků nové objevy, vybudovali krásnou basiliku na základech ne chrámu křížáckého, ale starého chrámu Hele-

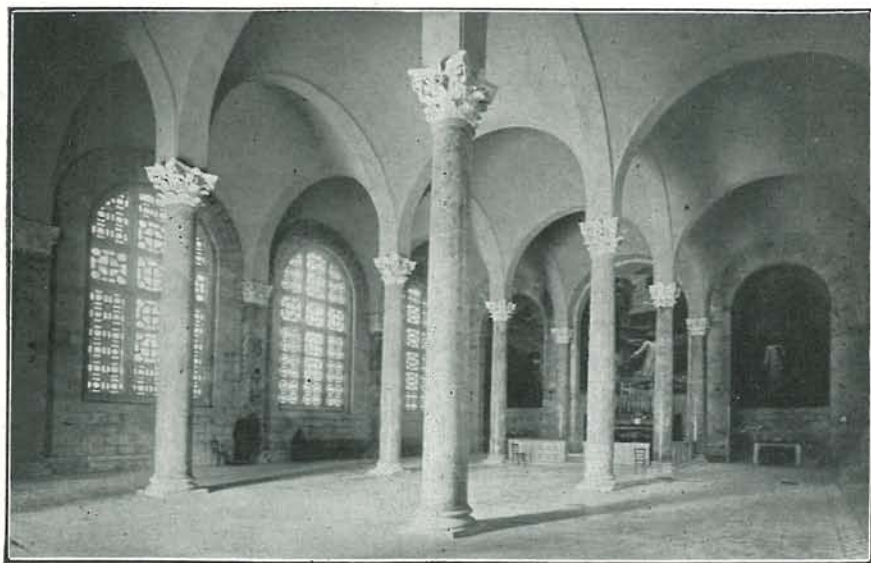
Stará jeskyně smrtelné úzkosti Páně.

nina. Má tři lodi, v prostřední nápadně vystupuje skála, kterou kdysi Božský Spasitel skropil svým krvavým potem. Před skalou hlavní oltář, v téže řadě v bočních lodích dva prozatímní oltáře a nad nimi stěny tří apsid chrámových jsou zdobeny velkými mosaikovými obrazy, znázorňujícími události bolestné noci Zeleného čtvrtku v zahradě Gethsemanské.

Obě místa jsou i dnes výhradním majetkem františkánským; kněží naši slouží mše sv. i ve staré jeskyni Gethsemanské, zdobené červeným mramorem, zachované beze změny z dávných a dávných dob, kam klade se tedy nyní místo zrady Jidášovy, i ve velkolepé, velmi náladově působící, nové basilice dnes smrtelné úzkosti Páně.

Společnou poutní mši svatou má zase pan biskup Čársky. Náš zpěvácký sbor, řízený prof. Průšou, zazpíval při ní několik sborů; dp. Dr. Jan Návrat, katecheta, pražský premonstrát, promluvil k poutníkům takto:

Svaté místo, na němž stojíme, a jehož vědecký výklad pozorně jsme vyslechli, samo v sobě nám dává podnět k úvaze o nejhlubším zármutku a úzkosti Páně, jak ji zde charakterisoval slovy: „Smutná je duše má až k smrti.“ Učiníme tak, abychom načerpali co nejvíce síly a nové chuti k bohumilému následování Krista.

Nová basilika smrtelné úzkosti Páně.

Po poslední večeři, zapěv s apoštoly obvyklý chvalozpěv (ž. 114—117), opustil Božský Spasitel večeřadlo a ubíral se v tichá místa hory Olivetské, aby se tam modlil. A nápadno je, že nemodlí se sám, jak nejvroucněji dověděl, nýbrž i svým apoštolům vážně přikazuje, aby s ním bděli a spoju se modlili. „Bděte a modlete se!“ šeptají jeho rty. — Ze života Božského Mistra víme, že celé noci probděl na modlitbách, kdykoli příští den měl přinést důležitou událost; ale že by žádal, aby také učedníci s ním bděli na modlitbách, to slyšíme po prvé teprve v zahradě Getsemanské.

Důvod udává sv. Lukáš, k němuž při tomto rozjímání přihlížím, an praví: „Po té vzdálil se od nich Ježíš asi na dohod kameně“ (Luk. 22, 41). Jen s velikým násilím od nich se vzdaluje, jak výstižně vyjadřuje slovo evangelisty ἀπεσπάρσθη, což *Vulgata* překládá: *avulsus est*. Výrazy těmi dává se najevo, že Božský Mistr takřka veškeru energii vůle vynaložil, aby se od svých drahých odloučil, přes to, že úzkost, zármutek a láska takřka silou živelnou naň doléhají, aby zůstal v jejich společnosti. Než přemůže sebe a odchází do samoty oddat se úzkosti a zármutku, jakého sotva jiné místo na zemi bylo svědkem. V nejhlubším ponížení padá k zemi a v nejpokornějším odevzdání do vůle Boží prosí Otce o příspěvní ku pomoci. Co cítí na duši v těchto chvílích opuštěnosti, prozrazuje srdce rozrývající volání: „Otče, je-li možno, ať odejde ode mne kalich tento!“ Když Syn Boží tak úpěnlivě prosí, připomeňme si, jak strašnou byla jeho bolest a jak hroznou opuštěnost, kterou prožíval. Ale jako by se vzpamatoval, svou lidskou

Portál basiliky smrtelné úzkosti Páně.

vůli hned podřizuje božské, jak patrně z pokorného dodatku: „avšak ne má, nýbrž tvá vůle se staň“. Tot' vrchol pokory, tot' zároveň veliké hrdinství, vytryskající z úplné odevzdanosti do vůle Nejvyššího, k němuž dopomáhá pokorná a důvěrná modlitba, silic jeho lidskou přirozenost, aby nepodlehla v boji s nastávajícími ukrutnostmi, jaké jen lidská zloba dovedla vymyslet odměnou svému nejlepšímu dobrodinci. A proč právě podstoupil Kristus tak nesmírnou úzkost a zármutek na duši, když přece i nejmenší jeho utrpení, majíc nekonečnou cenu, by bylo postačilo k úplnému zadostučinění uraženého Majestátu Božího? Nezapomeňme, že na tomto místě úzkosti trpěl a zápasil *Bůh-člověk*, jenž jasně viděl do budoucnosti.

Ve své vševědouce viděl Kristus tu nesmírnou lidskou vinu, již příčinou byl lidský hřích a kterou svou krvavou obětí měl smazati. Svatou hlavou pronikla mu myšlenka, zda jeho nejsvětější krev nebude také prolita nadarmo. Pozoruje apoštoly a vidí, že ho opustí a rozprchnou se jako ovečky, když pastýř je jat.

Vidí Petra, který jej zapře, vidí zrádce Jidáše při horečné práci, vidí vlastní národ, jak zaslepen zlobou a hněvem vrhá se v propast záhuby. Božským okem pozoruje ty šílené útoky proti království Božímu na zemi, t. j. jeho sv. církvi, a vidí, že i ten nejdrahocennější skvost, „eucharistie“, stává se vinou mnohých křesťanů předmětem nejpustlejších svatokrádeží. — Hrozí-li se nábožné duše svých vlastních hříchů i poklesků svých bližních, že jim bývá až k pláči, což teprve pocítovala nejsvětější duše Ježíšova, pozorujíc, že padá na ni břímě všech ohavností

světa? S prorokem Jeremiášem mohl právem volati (Pláč Jerem. I, 12): „Ó vy všichni, kteří jdete cestou, pozorujte a vizte, jestli bolest jako bolest má.“ — Útěchu pak nachází Božský trpitel v těchto trudných chvílích v zahradě Gethsemanské a ještě v ostatních naň čekajících až do posledního výdechu na kříži u Boha v pokorné a důvěrné modlitbě, jež jako zlatá nit vine se celým jeho bolestným utrpením.

Tak učí nás Kristus živým příkladem, kde i my máme hledati útěchu, když jedenkaždý z nás ve svém povolání, kam ho postavila Prozřetelnost Boží, zakoušíme někdy úzkosti a bolesti, takže se nám často zdá, jako

Stará oliva v zahradě Gethsemanské.

bychom byli na hoře Olivetské v Gethsemanské zahradě. Bohužel, těch strastí bývá někdy k nesečení, takže marně hledáme na světě místo, kam bolest nemůže vniknouti. Takových zámek ještě žádný zámečník nevybrousil, které by zamykaly před bolestí, aniž kdo ještě takových peněz narazil, jež by z bolesti vykupovaly. Na severu nezamrzne a na jihu nestráví ji žár. Chodí stejně po selských hroudách jako v panských domech po nádherných kobercích. U vrátného se neohlašuje a vstupu jejímu nezabrání ani vojn zcela moderně vyzbrojený. Ani svaté město nezůstalo jí ušetřeno; neboť právě proto je svaté, že v jeho zdech sešly se bolesti celého světa.

Kristus hledal útěchu v úzkostech svých u nebeského Otce a tím vytyčil nám jisté směrnice, kam i my máme obracet zraků svých v utrpení a soužení. Odkázal nás k nevýslovně milosrdnému Srdci Božímu, od něhož vše můžeme doufati, i kdyby nám už poslední hvězdička

naděje zapadla. Modlitba Kristova v úzkostech v zahradě Gethsemanské byla kratičká, obsahujíc několik slov. Tuto kratičkou modlitbu šeptejme vroucně, když se nám zdá, že muka naše dostupují vrcholu, s podmínkou: „Ne má, nýbrž Tvá vůle, Bože, se staň!“ Bůh pak dá nám posilu jako ji dal Kristu, poslav potěšujícího anděla s nebe. A jeho útěcha působila jako hojivý balsám, takže od této chvíle ústa Kristova nezařovala a neklesaly jeho svaté dlaně, nýbrž spíše zachvácen touhou po utrpení, mužně se vzchopil, řka učedníkům: „Vstaňte a pojďme“ (Mat. 26, 46). — Proto napsal sv. Petr (I. 2, 21): „Kristus trpěl za nás, pozůstaviv nám příklad, abyste následovali šlépějí jeho...“ Amen.

Po pobožnosti v chrámě vyjdeme do zahrady, kde jest dosud osm starých oliv, jež svědkem byly utrpení Kristova, neb aspoň vyrostly z kořenů oněch olivových svědků. Modlíme se růženec bolestný, rozjímáme o utrpení Páně, jež znázorněno křížovou cestou na zdi zahradní, s vděčností přijímáme na památku olivové listy a červené květy zahrady. Později darovali nám františkáni každému i růženeček ze dřeva oliv zahrady Gethsemanské, za který dárek zvláště jsme jim vděční.

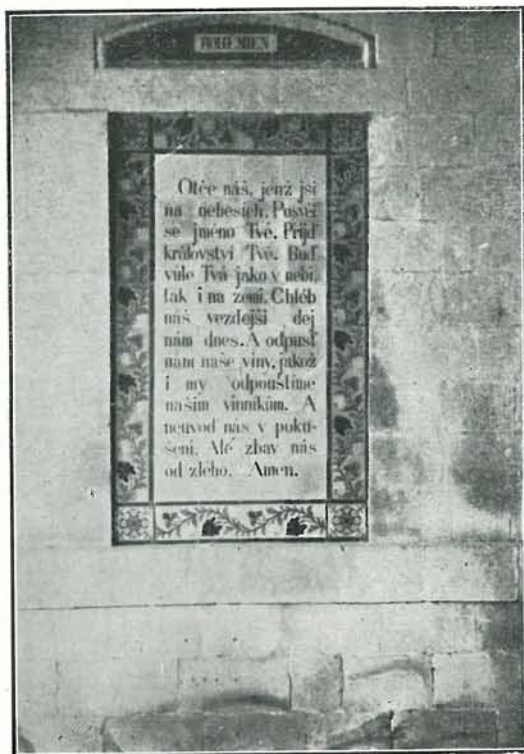
Ne pod stromy, jak tomu bylo při první a druhé lidové pouti, ale v útulné jídelně malé klášterní budovy podáno snídaní a brzo vypravili jsme se, abychom ještě před dopoledním žarem navštívili všechny svatyně hory Olivetské.

Prvně sestupujeme širokým schodištěm o 48 schodech do svatyně zvané „hrobem Panny Marie“. Na Sionu zesnula Matka Páně a zde byla dle staré starokřesťanské tradice v údolí kedronském poblíž Gethsemane pochována, odtud pak byla na nebe vzata. V dnešní svatyni z doby křížácké, bývalém majetku františkánském, vládnou rozkolní Řekové a Armenové. Vedle hrobu Matky Páně klade se do svatyně i hrob jejích rodičů sv. Joachima a sv. Anny. Jsou právě hlučné armenské bohoslužby, i odcházíme brzo těšíce se, jak uctíme Matku Páně v zátíší sionském, v chrámě jejího Zesnutí.

Pohled na Jerusalem od místa pláče Páně.

Vystupujeme příkrou stezkou podél zahradního území ruského, na němž třpytí se pozlacené kopulky krásného ruského kostela sv. Maří Magdaleny, k místu zvanému: Dominus flevit, Pán zaplakal. Odtud nádherný pohled na město, zvláště na náměstí chrámové, dnes pusté, kdysi zdobené mohutnou stavbou chrámovou. Na tomto místě při onom pohledu na město dle podání zaplakal Pán při svém slavném vjezdu do Jerusalema, tu předpovídal zkázu města. Pomodlíme se

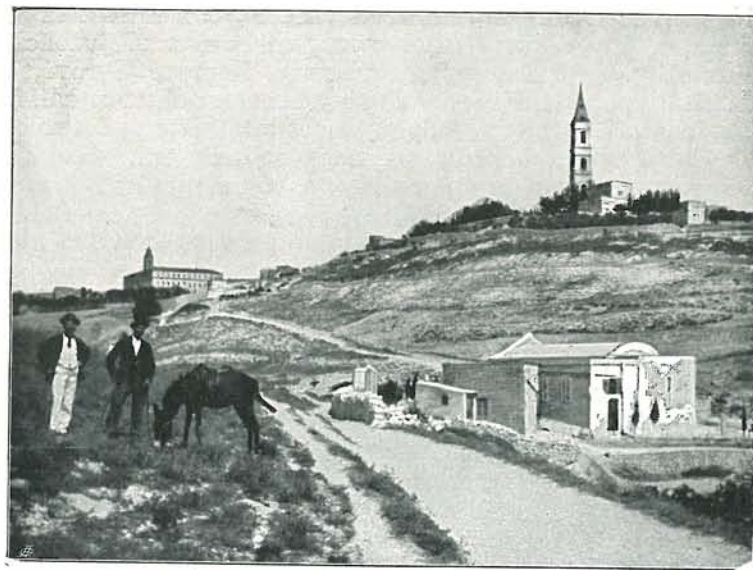

Fot. Al. Kratochvíl.

Deska s českým Otčenášem.

v kapličce, v níž obraz připomíná slavný vjezd Páně na Květnou neděli, a těžce loučíme se s nádherným pohledem na město, jehož všechny pozoruhodné stavby nám vysvětlili.

Nad místem Dominus flevit jdeme ke klášteru Karmelitek, spojenému s chrámem vybudovaným r. 1874, zvaným Paternoster a zasvěceným tehdy Božskému Srdci; nádvoří před chrámem bývalo obklopeno čtyřmi galeriemi a v nich v různých řečech (35) v emailu napsán byl Otčenáš, na místě, kde podle podání učil Kristus apoštoly modlitbě. Dnes našli jsme většinu galerií zbořenu, jen několik desek dosud ušetřeno, mezi nimi právě i český Otčenáš. Všude plno práce. Vy-

Betfage pod horou Olivetskou.

kopávkami zjištěno, že v oněch místech, částečně i na území dnešního kláštera, pyšnila se kdysi krásná basilika, zbudovaná císařovnou Helenou nad místy, kde Spasitel učil apoštoly. Po světové válce přijata myšlenka pařížského kardinála Duboisa, aby katolický svět vybudoval Božskému Srdci v Jerusalemě svatyni. Základní kámen k ní položil již 2. ledna 1920 týž kardinál v těchto místech. Stavba potrvá asi ještě několik let. Upravena je již jeskyně zvaná Credo, v níž dle ústního podání sestavili apoštolé „Věřím v Boha“, která bývala pod starou basilikou Heleninou. Potom upraveno bude teprve vhodné místo modlitby Páně. Celý svět má přispěti, aby na tomto místě důstojně bylo uctíváno Srdce Páně, srdce lásky a míru.

V klášteře viděli jsme též, jak osudné následky mělo zemětřesení r. 1927 zvláště u některých budov na hoře Olivetské.

Než vystoupíme až k poslední památce — místu Nanebevstoupení Páně — zašli jsme do Betfage, do františkánské svatyně, při níž jest malý klášter. Nejcennější památkou svatyně je čtyřhranný kámen, dole spojený se skálou, nalezený v těchto místech a ozdobený těmito obrazy: na severní straně: učedníci odvažující oslici v Betfage, na jižní: vzkříšení Lazarovo, na východní: poslové, zvěstující nemoc Lazarovu a na západní poškozené snad byl vjezd Kristův. O nález tohoto kamene opírá se tradice, že stojíme tu na místě, kde Kristus vsedl na oslátko.

Mysl naši plně zabírají vzpomínky a představy svatých dějů, tu se odehravších, ale tělo jest již hodně znaveno stoupáním a stoupajícím horkem. Rádi ovlažujeme rty chladnou vodou klášterní cisterny a vracíme se touze cestou na vrchol hory Olivetské.

Malá mešita zvedá se dnes nad místem, odkud Kristus vstoupil na nebesa, a jen v den Nanebevstoupení Páně v ní katolíci konají své bohoslužby. V týž den konají Armenové, Koptové, Syrové, Řekové své bohoslužby v nádvoří mešity, obklopeném osmiúhelnou zdí. Minaret při vchodu sesul se při posledním zemětřesení, které ohrozilo i vysokou věž v blízkém klášteře ruském a pobořilo tam několik budov. Zastavili jsme se i tam; chudé mnišky ruské měly radost, že se mohly s některými poutníky domluvit, a vděčně přijímaly malou podporu za nabízené různé památky. Jsou dnes opuštěny, z vlasti nedostane se jim pomoci, podpory.

Bylo již k 11. hodině, kdy nasedli jsme do aut, jež pro nás přijela, a vraceli se po nové krásné silnici do města. Kus jedeme po vrcholu kolem veliké bývalé německé nadační budovy, jež zabrána a upravena za sídlo vrchnímu anglickému komisaři, zemětřesením však tak byla poškozena, že bylo nutno se vystěhovat. Vystoupíme u židovské university, dosud jen z části vybudované, abychom se pokochali pohledem na Mrtvé moře, jaký skýtá jedna amfiteatrální učební síň pod širým nebem.

Další cesta vede po svahu hory Scopus, s níž prvně na město pohlížela křížácká vojska, spěchající osvobodit Svaté město, kolem velikého, pěkně upraveného hřbitova obětí světové války.

Návštěva hory Olivetské je jeden z nejobtížnějších programů pouti. Proto po poledni byli poutníci v klidu. K večeru všichni auty jeli do Betlema na noc.

Jerusalem: Hrob Panny Marie.

V BETLEMĚ A HEBRONU.

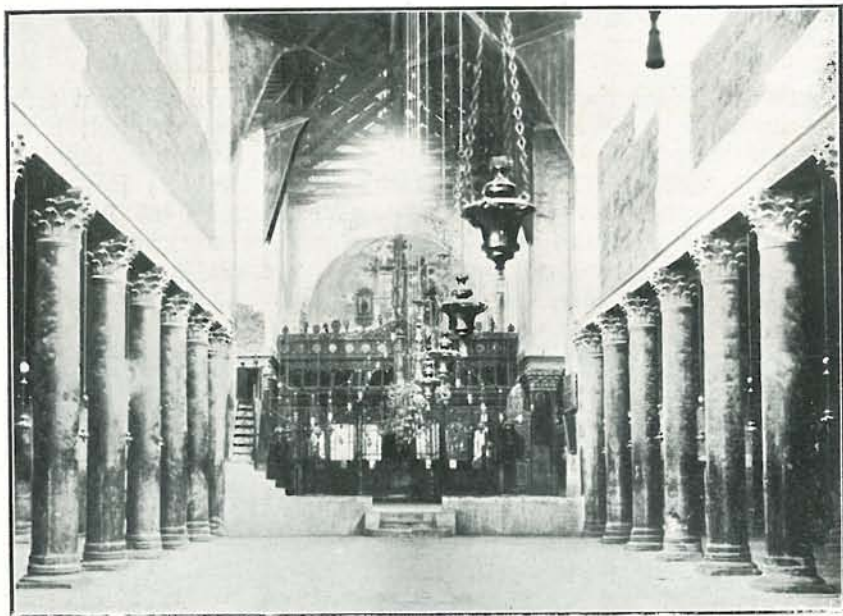
Auto urazí dnes rychle vzdálenost 9 km po silnici většinou asfaltované do Betlema. Nasedli jsme u damašské brány, nejbližší hospici, poněvadž v úzkých ulicích starého města doprava je možná jen na mezcích a velbloudech. Kolem francouzského hospice, jafské brány vyjíždíme z města; nádraží jerusalemské zůstane nám po pravici. Upozorňujeme poutníky na studnici mudrců u cesty po levici, kde podle podání zase se jim zjevila hvězda, vedoucí je do Betlema, na řecký klášter sv. Eliáše, po pravici na klášter tanturský, dřív obý-

Pohled na Betlem.

vaný rakouskými Milosrdnými bratřími, dnes italskými sestrami, a již jsme u kopulovité budovy, u hrobu milované manželky Jakubovy Rachely, která tu při narození Benjamína zemřela a byla pochována. Náhrobek je hodně sešlý, však žádají právě Židé, aby jim byl vydán v majetek a mohl být opraven.

U hrobu dělí se cesta na tři ramena. Pravé vede do Beit-Džaly, kde má jerusalemský patriarcha kněžský seminář. Střední do Hebronu, levé rameno do Betlema. Není času ani, abychom uvážili dle chuti, že vjíždíme na místa, kde žila biblická Ruth se svou tchyní Noěmi, kde na krále pomazán David, kam k soupisu nařízenému Augustem sešli se členové rodu Davidova, mezi nimi i Panna Maria a svatý Josef, kde splněna příslibení mesiášská a lidstvu narodil se Vykupitel, kde uctili jej pastýři a magové a kde Herodes usiloval o bezživotí narozeného Krále!

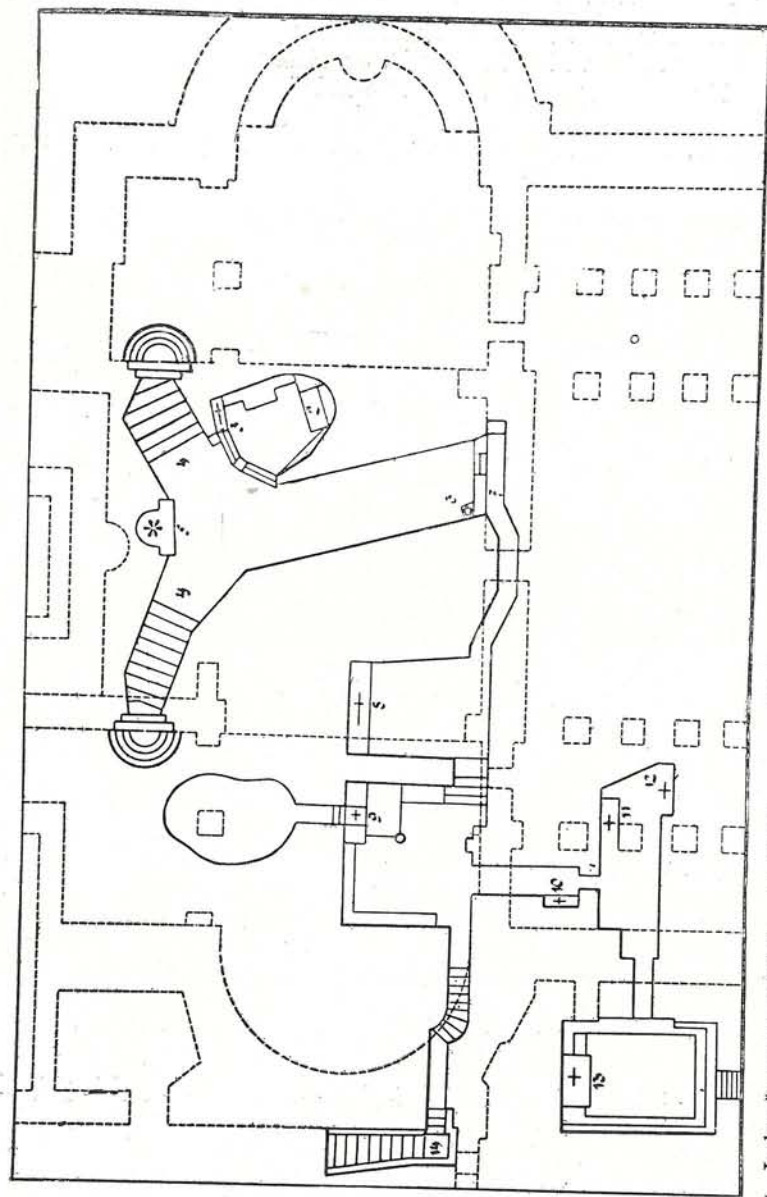

Vnitřek basiliky sv. Heleny v Betlemě.

Již stojíme na malém náměstí na jihovýchodním konci městečka před chrámem Narození Páně, u něhož jsou tři kláštery: františkánský, řecký a armenský. Malým, nizoučkým otvorem vejдемe hned do pětiolodní basiliky, zbudované již císařovnou Helenou, kdysi nádherně zdobené, dnes hodně zanedbané. Hned vidíme, že vysoká zeď, která před válkou bránila pohledu do příční lodi a presbytáře, je odstraněna (na rozkaz anglických úřadů 1918); lodi chrámové jsou společným majetkem, presbytář a pravá část příční lodi majetkem řeckých rozkolníků, v levé části oltář majetkem Armenů. Katolíci mají v bývalé basilice jen právo volného průchodu do jeskyně Narození Páně, nad níž presbytář basiliky je vybudován. Sestoupíme hned do jeskyně, ozářené četnými světly, a slzami nevyličitelné radosti smáčíme místo, označené stříbrnou hvězdou, kde latinsky napsáno: Zde z Marie Panny narodil se Kristus Pán. Na tomto místě smějí konati bohoslužby jen rozkolníci, katolíci zachovali si jen druhý oltář zvaný: Tři králů, před nímž uctívá se tradiční místo „jeslí“.

Za svitu svící vedou nás františkánští strážci ještě do podzemních svatyněk, souvisejících s jeskyní Narození Páně: do kaple sv. Josefa, připomínající napomenutí andělovo, aby prchl do Egypta, do kaple nevíňátek, kde dle jedné tradice skryly se matky betlemské, dle druhé pochovaly své děti, do kaple sv. Jeronýma, překladatele Písma svatého, v jejíž blízkosti byl jeho hrob, druhý hrob sv. Pavly a její dcery sv. Eustochium, třetí sv. Eusebia.

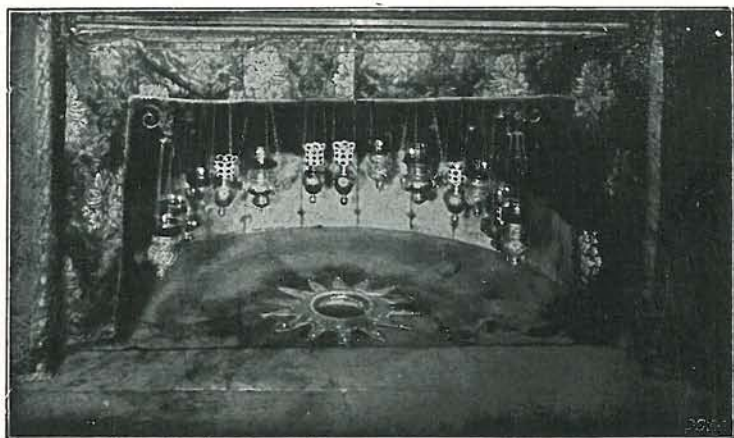
Půdorys kaple narození Páně.

1. Jeskyně narození Páně.
2. Místo jeslí.
3. Oltář sv. tří králů.
4. Vchod.
5. Oltář narození Páně.
6. Pramen.
7. Vchod do podz. kaplí.
8. Oltář sv. Josefa.
9. Oltář nevíňátek.
10. Hrob sv. Eusebia z Crem.
11. „ sv. Pauly a Eustochium
12. „ sv. Jeronýma.
13. Kaple sv. Jeronýma.
14. Schodiště do kostela sv. Kateřiny.

Při návratu procházíme prostranným kostelem sv. Kateřiny, který v těsném sousedství basiliky Narození Páně vybudovali si františkáni, když byli z basiliky vypuzeni a vděčně přijímáme skvělé pohostinství, připravené nám v Casa nova otci františkány, z nichž bratrsky vítal a brzo bratrskou lásku získal Polák P. Stanislav Bulík.

Při večeri byl losem upraven pořad bohoslužeb u jednotlivých oltářů. U oltáře mudrců začínalo se již o půlnoci, a přece nikdo nespěchal odpočinouti si. Krásná měsíční noc vylákala nás na prostrannou terasu

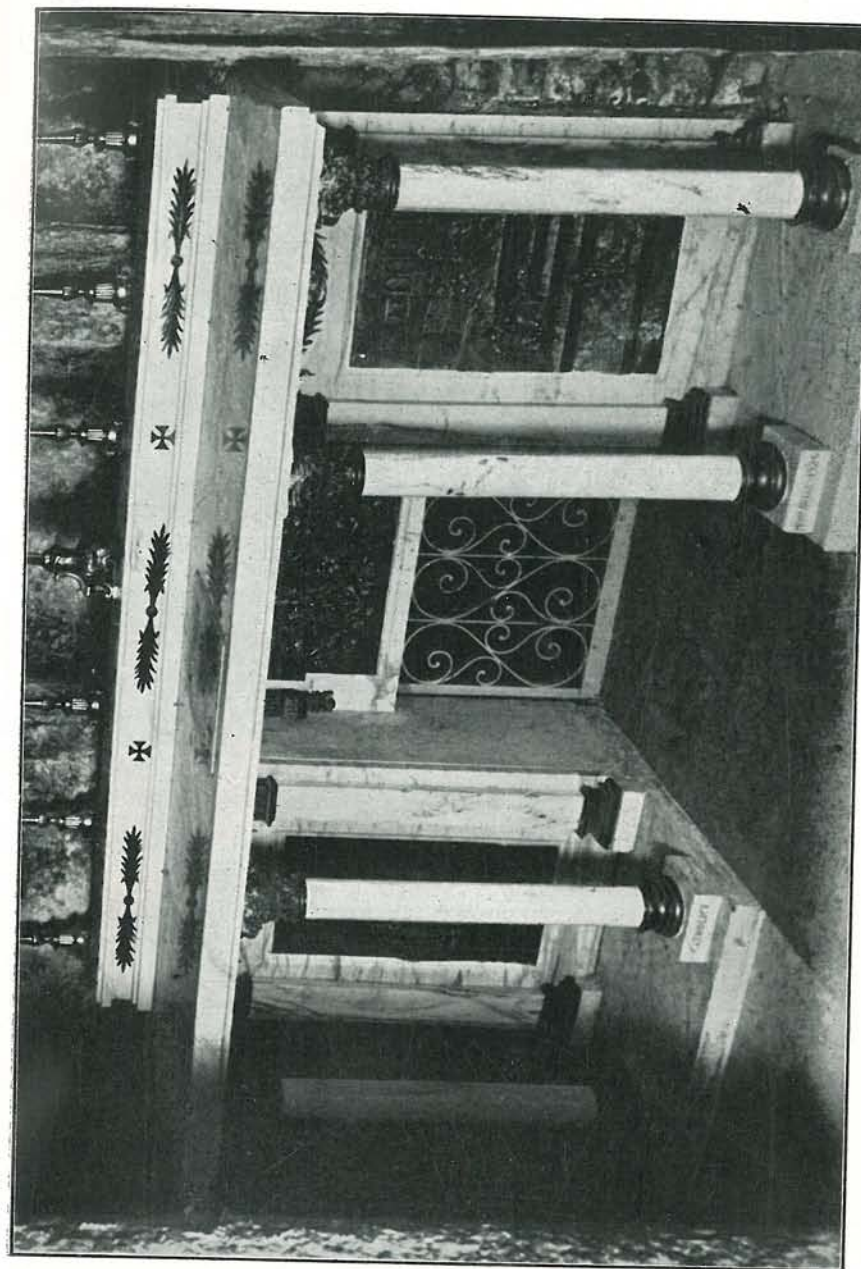
Místo narození Páně.

klášterní a tam v rozjímání několikahodinném prožívali jsme největší životní radost vánoční.

Ráno společnou poutní mši sv., při níž radostně zněly jeskyní české koledy, sloužil u oltáře sv. mudrců pan biskup Čársky, po ní zpívanou mši sv. v kapli Neviňátek měl prof. Bartoš. Již při pouti r. 1926 bylo nabídnuto františkánům jménem velepastýřů moravských, aby navrhli, co by mohli katolíci moravští pořídit pro jejich svatyně. Byly navrženy dva oltáře: do jeskyně Neviňátek v Betlemě a do dílny sv. Josefa v Nazaretě. Přání bylo vyhověno a potřebný značný náklad byl úplně hrazen za oba oltáře, pořízené otci františkány.

Oltář v Betlemě není velký, poněvadž maličkou je celá jeskyně. Je celý z mramoru, krásnou ozdobou jeho jsou tři kovové plotny představující příchod mudrců u Herodesa, vraždu neviňátek a jejich přijetí do nebes. Oltář má nápis: *Catholici Moraviae 1926* a po prvé ho bylo užito na svátek Neviňátek 1927. Při naší pouti 1928 byl slavnostně odevzdán.

Poutníci přidělili slavnostní mši svatou pořadateli pouti; k radosti poutníků zúčastnil se bohoslužby i československý konsul pan dr. Vlad. Fric s chotí a pan biskup promluvil k poutníkům teprve u tohoto oltáře následovně:

Oltář Mláďátek darovaný mor. katolíky.

Kovové reliéfy na oltáři Mladáček.

Betlem:

To, čo sme si v svojich predstavách jako maľučky dietky mysleli o Betleheme, o jaskyni, o maštali, keď dobrá mamička na vianočnom stromku zapálila sviečky a dávala nám dary, to vidíme dnes pred očami. Poesiu Štedrého Večera, polnočnej omše, jasličiek a všetkých vianočných zvykov prežívame dnes v skutočnom Betleheme, v jaskyni narodenia.

Príčina našich vianočných radostí a dnešného nášeho pohnutia je tajomstvo, ktoré je vyjadrené v nápisu pod oltárom: HIC DE MARIA VIRGINE JESUS CHRISTUS NATUS EST. (Tu z Marie Panny Ježiš Kristus sa narodil.) Tu večný Boh človekom sa stal, aby sa človek mohol stať synom Božím. Je to uponiženie ľudskému umu nepochopiteľné, jehož pohnútkou je nekonečná láska Božia.

Veľikú hodnotu dal Boh nám kňazom, keď na naše slovo Syn Boží zostupuje na oltár,tedy obnovuje tajomstvo vianočné, a keď nám sveril úkol, aby sme hodnotu synovstva Božieho skrze vysluhovanie sv. sviatostí ľuďom udeľovali.

Naša betlehemska radosť je zväčšená, lebo omšu sv. máme pri n a š o m o l t á r i, darovanou katolikami moravskými, jak na ňom napísané stojí. Je to prvý český oltár vo Sv. Zemi. Doplnená je radosť táto prítomnosťou p. konzula našej republiky, ktorý svojou vzácnou prítomnosťou pred celým svetom dokumentuje, že pamiatka, ktorú týmto oltárom moravskí katolíci postavili, tu vo Svätej zemi má význam i pre náš štát.

Keď tu pri mieste narodenia Syna Božieho sa budeme modliť za našich milých, pomodlíme sa i za našu drahú vlasť, aby svetlo, ktoré z tejto maštale svieti, a ktoré oblažuje jednotlivcov i národy, svietilo jasne a nehatene i v našej vlasti a učinilo ju veľikou a blaženou.

Modlitby poutníkov i zpevy neúnavného zpěváckého sboru, hymny národní — uskutečnily výzvu pana biskupa a vhodně doplnily program malé, ale srdečné, vroucí národní slavnosti daleko od vlasti v posvátné jeskyni betlemské.

Po bohoslužbách posnídali jsme v Casa nova, ještě jednou za dne

Fot. Jos. Števek.
V Betlemě před odjezdem do Hebronu.

pokochali se rozhledem s terasy na Betlem, pole pastýřů, horské pásmo nad Mrtvým mořem, na Herodium, pevnůstku Herodovu mající dnes podobu tupého kužele, na pole Boozovo, kdež zbožná Ruth klasy sbírala, a jiné. Na chvíli zašli jsme do blízkých ulic betlemských, na náměstí, abychom nakoupili nějaké památky a poznali krásné betlemské kroje a jejich sličné nositele, o nichž vyprávějí všichni shodně, že se liší svou vlídností, laskavostí podstatně od jiných obyvatelů Palestiny, zachmuřených, uzavřených a strach budících.

Betlem, ležící na dvou hřebenech horských, změnil úplně představy naše, jež jsme si vytvořili o rodišti Spasitelově, ale nezměnil radostnou vánoční náladu, která jest i doma s Betlemem vždy spojená. Škoda, že

Fot. Jos. Števek.

U rybníků Šalomounových.

se nemůžeme oné radosti vánoční v Betlemě déle oddati. Ještě dopoledne máme na programu návštěvu Hebronu, vzdáleného od Jerusalema 39 km.

Vzpomínáme na putování Abrahamovo, Jakubovo, Davidovo v těchto končinách, na útěk Svaté rodiny do Egypta.

Prvně zastavujeme u tří velkých, pečlivě upravených nádrží vodních, do nichž je zachycována dešťová voda s okolních pahorků a odváděna potrubím do Jerusalema, stejně jako voda vydatného blízkého pramene. To jsou t. zv. rybníky Šalomounovy.

Za další jízdy upozorňují nás po pravici na zahradu s ruským hospicem, v jehož blízkosti jsou zbytky biblického místa Betsachary, kde bojoval Juda Makabejský s armádou Antiocha syrského Vel.

Po druhé zastavujeme u pramene sv. Filipa, zrovna po levé straně silnice, jehož vodou dle podání pokřtil jáhen Filip eunucha královny Kandace. (Skutky apošt. 8, 26, 40.) Voda je chutná a má stále mnoho odběratelů.

Fot. Jos. Števek.

Přístup k posvátné mešitě v Hebronu.

Před Hebronem zastavujeme po třetí. Stezkou mezi vinicemi jdeme asi 500 kroků k místu, kam křesťanská tradice klade pobyt Abrahamův v Mambre. Zříceniny, obrovské tesané balvany, výmluvně dosvědčují, že tu byly stavby mimořádné, ne nepodobné stavbám v syrském Baalbeku. Byly prý vybudovány Hadriánem, poboženy Konstantinem, který nablízku vystavěl křesťanskou basiliku. Vše nasvědčuje, že je tu místo význačné, a tradice praví, že je tu místo, kde Hospodin byl v Mambre pohostinu přijat Abrahamem!

Náš dragoman Attallah podělil nás hojně sladkými hrozný, koupěnými od vinařů, majících vinobraní.

Vjíždíme do Hebronu, druhé otčiny Abrahamovy. Nejpamátnejším místem Hebronu je Posvátný obvod — Haram, na němž zvedá se mešita, vystavěná nad dvojitou jeskyní Makpela, zakoupenou Abrahamem. V jeskyni pochoval Abraham Saru, v ní pohřben byl sám, i Isák a Rebeka, byla sem z Egypta přivezena mrtvola Jakubova. Jeskyně je vůbec nepřístupna a těžko říci, jaké památky chová. Do mešity jest přístup jen na písemné dovolení guvernéra a muftiho. Nežádali jsme o ně. Obešli jsme mešitu, prošli městem, prohlédli starý průmysl sklářský a hrncářský, zašli k rybníku Sultánovu, na jehož břehu David dal pověsiti vrahy syna Saulova. Z 12.000 obyvatel většina jsou mohamedáni, asi 1000 Židů. Ulice jsou silně obsazeny, mnozí výrostci chovají se drze, žebráci dotěrně, v rybníku se rozpustile baví zástupy koupajících se, proto brzo a rádi vracíme se do Jerusalema.

NA HOŘE SIONSKÉ.

Sionem byla zvána ve Starém zákoně jižní část náměstí chrámového, pahorek Ofel. V křesťanské době Sionem rozumí se pahorek západně od údolí Tyropoion (údolí tvarůžkářského), pahorek východní náměstí chrámového podržuje název Moria.

Sobotu dopoledne a neděli dopoledne věnovali jsme křesťanským památkám Sionu.

Věž Davidova.

Nedaleko brány jafské zastavíme se u zbytků pevnosti, zvaných „věží Davidovou“. Snad jsou to zbytky mohutné tvrze Heroda Velikého, opatřené třemi věžemi, zařízené uvnitř s nádherou nevyčísitelnou, neb zbytky pevnosti na zříceninách paláce Herodova vybudované.

Jdouce jižním směrem procházíme arménskou čtvrtí, v níž jsou rozsáhlé budovy, patřící rozkolným Armenům: chrám sv. Jakuba, patriarchální palác, klášter, seminář, poutnický dům. Zastavíme se ve chrámě, abychom se pomodlili na místě, kde na rozkaz Heroda Agrippy I. popraven byl apoštol Jakub Velký, jehož tělo bylo převezeno do Španěl a učinilo Kompostellu světovým poutním místem. Někde na

blízku popraviště a pevnosti Herodovy bylo i vězení, kde byl uvězněn Petr a andělem zázračně vyveden. Katolíci nemají dnes na těchto místech úplně žádných práv. Dle pozdní tradice byl v těchto místech i dům velekněze Annáše a Kaifáše, kam byl prvně přiveden Kristus, očekávaný veleradou v domě Kaifášově. Nezdržujeme se tu však, jen procházíme, a uvažujeme, jak obrovská prostranství jsou do dneška majetkem Arménů. Já vzpomenu jsem, jak r. 1905 na jednom nádvoří viděl jsem velikou révu, tvořící celou besídku, jejíž obrovské

Večeřadlo.

hrozny, chráněné před mlsnými vrabci papírovým obalem, živě mně připomenuly hrozny vyzvědačů nesené na sochorech.

Branou Davidovou vyjdeme z arménské čtvrti a za chvílečku stojíme u místa, jež křesťanu připravuje v Jerusalemě zvláštní bolest. Zde bylo večeřadlo, kde Kristus Pán jedl s apoštoly na Zelený čtvrtek beránka velikonočního a ustanovil Nejsvětější svátost Oltářní, kde skrývali se apoštolé po smrti Páně, kde ustanovena svátost pokání, kde zjevil se Kristus nevěřícímu Tomáši, kde řídil Petr volbu apoštola Matěje, kde čekali a přijali apoštolé Ducha sv. Zde byl tedy první chrám křesťanský, na jehož místě sv. Helena zbudovala právem nádhernou basiliku; když byla zbořena mohamedány, křižáci tu postavili novou svatyni.

Chrám a klášter benediktinů na Sionu.

Kolín.

I tato byla zbořena a františkáni, kterým král Robert z Anjou a papež Kliment VI. r. 1342 darovali na věčné časy území večerádla, vybudovali tu chrám, v hlavních částech dodnes zachovaný. Bohužel není chrámem křesťanským, je mešitou. R. 1551 byli františkáni vyhnáni z večerádla na rozkaz cařihradského sultána, na základě pověsti, židy šířené, že se tu skrývá hrob krále Davida; kustodovi Svaté země zůstal jen čestný název kvardiána hory sionské, františkáni byli donuceni usaditi se v klášteře u kostela Svatého Spasitele.

Po schodech smíme vystoupiti do horní svatyně, nesmíme však dnes ani celou projít. Zábradlí činí jen část přístupnu. Větší část velké síně a celá menší síň, kam kladou hrob Davidův, jest nepřístupna: Jen potichu můžeme se tu pomodliti a slzou skropiti místo, posvěcené tolika svatými ději, přítomností tolika světců a Boha samého.

Před lety fanatismus mohamedánský vylučoval jakoukoliv naději, že by místa tato mohla někdy býti vrácena křesťanům. Dnes slyšíme z úst svého průvodce, že v poslední době přešla již mnohá půda v sousedství do rukou křesťanských a že je naděje, že časem přejde i víc.

Již r. 1898 byl by rád získal toto místo pro německé katolíky císař Vilém II. za své návštěvy palestinské; navázané již jednání bylo zmařeno, za drahé peníze bylo koupeno jen místo v sousedství, kam až sahal veliký chrám křížácký a velkolepou obětovností německých katolíků byla tam vybudována nejkrásnější svatyně, zasvěcená památce Zesnutí Panny Marie, a při ní neméně krásná budova klášterní, do níž byli uvedeni benediktini. V dubnu r. 1910, tedy v roce II. mor. pouti, byl chrám posvěcen. Zamýšlená vnitřní výzdoba byla však hlavně světovou válkou zdržena. Ale již nyní jímá zvláštním kouzlem srdce poutníkovu

a její strážci dovedou získati toto srdce pro svoji svatyni, že je Dormitio — Svatyně zesnutí Panny Marie — nezapomenutelnou poutníkům. Památka poslední večere Páně a seslání Ducha sv. slaví se též v tomto chrámě — sousedícím s večerádlem. V týdnu svatodušním v různých řečích a různými rity konají se tu bohoslužby, což připomíná první kázání apoštolů.

V sobotu zastavili jsme se v chrámě, prohlédli si jej, zastavili v klášteře i na křesťanském přilehlém hřbitově. Někteří zašli i na svah sionský do nového kostelíčka, na místě slz kajícího Petra zv. Gallicantu. V neděli 5. srpna měli jsme tu o 9. hod. slavné pontifikální služby Boží.

Slavnostně uvítali jsme na ně pana konsula dra Vlad. Frice s chotí, celý konvent s opatem doprovodil z kláštera k oltáři p. biskupa Čárského, který sloužil mši sv. za velké asistence kněží-poutníků. Nadšeně pěl náš zpěvácký sbor latinskou Lexovu mši ke cti sv. Františka, benediktini chorálně zpívali proměnlivé části. Po prvním evangeliu přednesl zase pan biskup jednu ze svých nadšených, krásných promluv:

Neni v celom Starom Zákone mena, ktoré by bolo častejšie spomínané, jako Sion. 103krát ho spomína Pismo. Ono značí prečasto celý Jerusalems, celý národ, jeho veľkosť a slávu. On je: Svätá hora. Ps. II. 6. Sväté mesto. „Miluje Pán brány Sionské.“ Ps. 86. 2. „Ulice Sionu kvíli.“ Žalosp. I. 4. „Zaspievajte nam z piesní Sionských.“ Ps. 136. 3. Radosť a žiaľ Sionu, značí radosť a žiaľ národa Izraelského.

I v Novom Zákone je horou svätou. Na Sione se nachádza večeradlo, ku ktorému sa viaže ustanovenie: sviatosti pokánia, sviatosti Oltárnej, posvätenia kňazstva a pravdepodobne aj iných. Žiaľ bohu miesta tieto sú v rukách nepokrstených.

Čiastka Sionu, na ktorej sa nachádzame, je nám svätou pre Smrť Matky Božej, ktorá sa tu stala. Ja Vás idem zaviesť ku smrteľnému lôžku Bohorodičky, aby sme načerpali sily a útechy ku našemu smrteľnému lôžku. Jej smrť je ľahká. Ľudia sa desia, keď počujú, že musia zomreť. Chorému neslobodno smrť ani spomínať. Prečo? Pripúťali srdce svoje príliš k zemi. Nenasledujú napomenutie Apoštolovo: Naše obcovanie ale je v nebesiach. Filip. III. 20. Tiež sa boja toho, čo ich očakáva po takom živote, jaký vedú. Matka Božia túži zomreť a spojiť sa na veky s tým, pre ktorého žila, ktorého nekonečne miluje. Bude sa nám ľahko zomierať? Neni pripúťané srdce naše príliš k veciam zemskej? Žijeme tak, že vieme, že musíme zomreť? Nemusíme sa obávať po smrti trestu?

Matka Božia zomiera blažene, plná útechy. Dl'a legendy sa síšli ku jej smrteľnému lôžku všetci apoštolovia; vyprávali jej o šírení sa učenia Kristovho; oddali jej úctu novoobrátených kresťanov; priniesli jej Telo Pána, a zaiste posluchla, čo radí Jakub apoštol chorým: Onemocnie-li kto medzi vami, nech privede kňazov cirkve, nech sa modlia nad ním pomazúc ho Olejom.“ Jakub. V. 14. Bude aj naša smrť blažená, plná útechy sv. viery? Prinesú nám telo Pánovo? Udelia pomazanie nemocných? Zomreť smrťou svätých? Ano, keď sa za to budeme modliť. Vzácná je v očiach Pánových smrť svätých jeho. Žalm. 115. 15. Bude i naša smrť v očiach Jeho vzácná? To si musíme zrobiť, kým žijeme. Tu platí

Oltář v kryptě s lampami darovanými po pouti 1910.

príslovie: jaký život, taká smrť. Po bezbožnom živote obyčajne nešťastná smrť. Obrátenia v hodinu smrti sú zriedkavé, sú, povedal bych, zázrakmi milosti, ktoré očakávať by znamenalo milosťou opovrhovať.

Maria, ktorá tu zbožne usnula v Pánu, je patrónkou blaženej smrti. Občas aspoň sa i za toto pomodlime. Daj, presvätá matko, aby bola vyslyšaná modlitba, ktorú nepočetnekrát k Tebe vysielame: Pros za nás hriešnych nyní i v hodinu smrti našej.

Po mši pozdravili jsme Matičku Boží naší hřímavou písní: Tisíckrát pozdravujeme Tebe, pomodlili se modlitby odpustkové jako v chrámě Božího hrobu na různé úmysly, zvláště za vlast a skončili národními hymnami svoji slavnost.

Všichni kněží již ráno sloužili ve svatyni. Já u hlavního oltáře v kryptě, jež osvětlují lampy darované poutníky moravskými svatyni sionské na památku II. moravské pouti, jak hlásá účastníkům český nápis na nich. Oltářů má hořejší a dolejší svatyně dost, ale neměla dost kalichů a tak byl při naší návštěvě podnět dán ku prosbě později tlumočené, abychom na památku své IV. moravské pouti věnovali svatyni sionské kalich. S radostí splněno bylo toto přání Spolkem a při příští pouti budou již někteří poutníci na Sionu sloužiti v krásném stříbrném kalichu, zdobeném obrazy: sv. Cyrila a Metoděje, sv. Václava, sv. Benedikta, sv. Prokopa, P. M. hostýnské a Krista Krále, a opatřeném nápisem: Na památku IV. moravské pouti do Svaté země 1928.

Bohaté klášterní museum poskytlo příležitost poznati též mnohé vzácné pomůcky vyučovací, prohlídka kláštera potvrdila, že kláštery benediktinské i sionský jsou sídlem umění všeho druhu, věž chrámová poskytla vyhlídku jedinečnou i v městě Svatém.

Při vzpomínkách na Jerusaleem patří vzpomínka na svatyni sionskou a její věrné strážce mezi nejkrásnější.

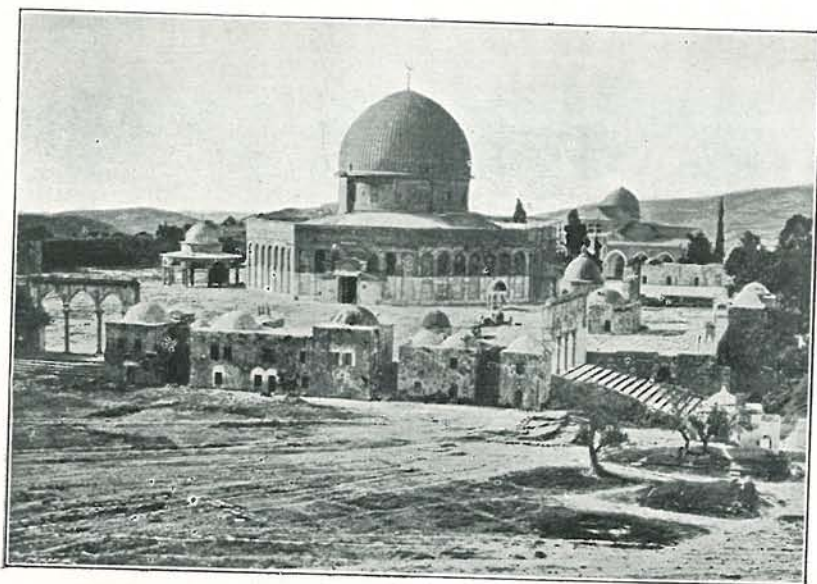
Kalich darovaný sionské svatyni po pouti 1928.

NA HOŘE MORIA.

Pondělí 6. srpna bylo určeno k návštěvě náměstí chrámového na hoře Moria, historicky významného. Z hospice Svaté rodiny nemáme daleko. V uličce, již přicházíme k bráně vedoucí na náměstí, jdeme kolem budovy trestnice, z jejichž přízemních oken vyhlíželi zvědavě trestanci za doby turecké vlády.

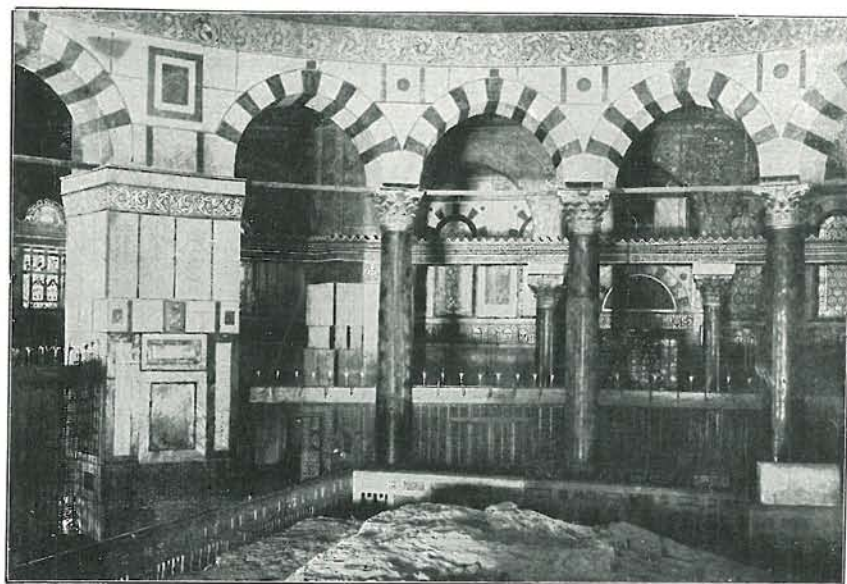
Náměstí je dnes přístupno jen za značné vstupné (přes 25 Kč za

Náměstí chrámové.

osobu), které vybírá mohamedánská církevní správa na opravu mešit na náměstí. Vejdeme na velké prostranství podoby nepravidelného obdélníka, na 500 m dlouhého a 300 m širokého. Uprostřed asi o 3 m výše zvedá se druhé náměstí, přístupné po širokých schodech s malebnými arkádními oblouky, věžkami a na něm mešita Omarova. Při jižní straně druhá mešita El Aksa. Celé náměstí uzavřeno chrámovou zdí, zubovité zakončenou, z jara pokryto svěžím trávnikem, v létě podobno vypráhlé poušti, na níž jen trní a hloží vyrůstá.

Tři náboženství bohatě jsou připojena k těmto místům. Někteří domnívají se, že sem vedl již Abraham svého syna Isáka, aby jej obětoval. David, poučen zjevením božím, určil je za staveniště chrámu Hospodinova. Šalomoun vybudoval tu chrám, div světa, který zbořil babilonský Nabuchodonosor. Po zajetí měli tu Židé chrámek, vystavěný Zorobabelem r. 536, který teprve Herodes Veliký nahradil velkolepou

Vnitřek mešity Omarovy.

stavbou, podobnou Šalomounově. Herodova svatyně zbořena dle proctví Kristova do základů vítězným Titem r. 70 po Kr.

Přišel i Židy čekáný Messiáš, Kristus, zakladatel církve křesťanské. Již 40. dne po narození byl na tomto náměstí obětován. Dvanáctiletý putuje do chrámu a zůstává tam v domě „Otce nebeského“. Třicetiletý učitel na náměstí káže, koná zázraky a o posledních velikonocích vjíždí jako král na náměstí, pronáší podobenství, zvěstuje Židům trest, že nepoznali dne navštívení svého.

Pohanský císař Hadrian na ssutinách chrámu zbudoval svatyni, zasvěcenou Jupiterovi Kapitolskému, Julián Odpadlík chce zesměšnit prorocství Kristovo a pokouší se r. 361 vybudovati znovu chrám židovský. Ale marně.

R. 638 dává kalif Omar očistiti náměstí, smetím zanesené, a o 50 let později na něm nad posvátnou skalou vybudována nádherná mešita, nazvaná Omarova. Křižáci změnil ji na čas v chrám křesťanský, ale po době křižácké proměněna zase v mešitu a je i dnes jednou z největších svatyní mohamedánských.

Bylo časně ráno, ale východní slunko již nemilosrdně páliło, když jsme stáli na volném kraji náměstí a naslouchali nejvýš zajímavému dějepisnému a vědeckému výkladu bývalého profesora bohosloví, rektora Dra Fellingra. Teprve na místě dovedli jsme si představiti židovský chrám se svatyní a velesvatyní, nádvoří kněžské a nádvoří lidu, představili oltář zápalný, vybudovaný asi nad posvátnou skalou,

skrytou v mešitě. V duchu viděli jsme velkolepou bohoslužbu židovskou a Krista, učícího zástupy na náměstí. Viděli ohavnost spuštění na místě svatém a před očima měli potvrzená prorocká slova Kristova: Ne-zůstane z tebe kámen na kameni. Do duše rozehvěni, se slovy: Ano, „Bůh nebývá posmíván“, vydáme se na prohlídku.

Mešita Omarova je ojedinělá stavba, hodna návštěvy účastníků celého světa. Z obrázků znáte všichni její osmiúhelníkovou stavbu, s ladnou kopulí, vznášející se nad posvátnou skalou. Vylíčení nádheru mosaikových nástěnných ozdob, monolitových sloupů, barevných oken — k tomu by bylo třeba celých knih. Kámen uprostřed snad kamenem, nad nímž spalovány ve chrámě židovském oběti zápalné.

Mešita El Aksa.

Na východní straně mešity Omarovy kopulovitá stavba, spočívající na 17 sloupech na každém místě viditelných, zvaná kopule řetězu. Zde dle víry mohamedánů spouští se neviditelný řetěz s nebes a zde váženy jsou zásluhy a viny duší.

Na jih od mešity Omarovy stával kdysi palác Šalomounův; dnes při zdi je tam mešita El Aksa, vzdálená. Původní mešita tohoto místa byla totiž kdysi nejvzdálenější mešitou od Mekky. Šest řad sloupů dělí vnitřek na 7 lodí; pozornost upoutá perletí a slonovinou vykládaná kazatelna. Poblíž výklenku, označujícího směr Mekky pro modlitbu, dva sloupy jsou obehnány železnou mříží. Byly blízko sebe a pověst vznikla, kdo se protáhne otvorem mezi nimi, že dojde do nebe. Když jakýs tlustý moslemín pokus zaplatil životem, železná mříž zamezila další pokusy.

Zemětřesení r. 1927 značně poškodilo mešitu El Aksa, jak již několikrát během staletí zemětřesení mnoho zla nadělalo. Ze sbírek celého mohamedánského světa je právě svatyně opravována, proto na některých místech jest nepřístupna podobně jako místnosti pod ní, kterými se vcházelo od hory Ofel na náměstí.

Židé u zdi nářku.

Východně od mešity sestoupili jsme do podzemních staveb, zvaných stáje Šalomounovy, jichž křižáci užívali za stáje, které však byly vybudovány dlouho po Šalomounovi. V sousedství stájí je v malé podzemní síni mešita, v ní výklenek, zvaný kolébkou Kristovou.

Vystoupíme na východní straně na hradby. Tam v rohu klade se druhé pokušení Páně: Svrz se dolů, s cimbuří chrámového do hlubokého údolí Josafat. Krásná vyhlídka do údolí, krásný pohled s protější hory Olivetské sem na náměstí.

Zed' jest na východní straně prolomena branou Zlatou, kterou dle podání na neděli Květnou slavil svůj vjezd Kristus na náměstí. Křižáci ji otvírali jen při průvodu na Květnou neděli. Dnes jest zazděna.

V severozápadním rohu náměstí stávala tvrz, zvaná Antonia, obsazená četnou posádkou římskou, zbořená Titem. V ní vězněn sv. Pavel.

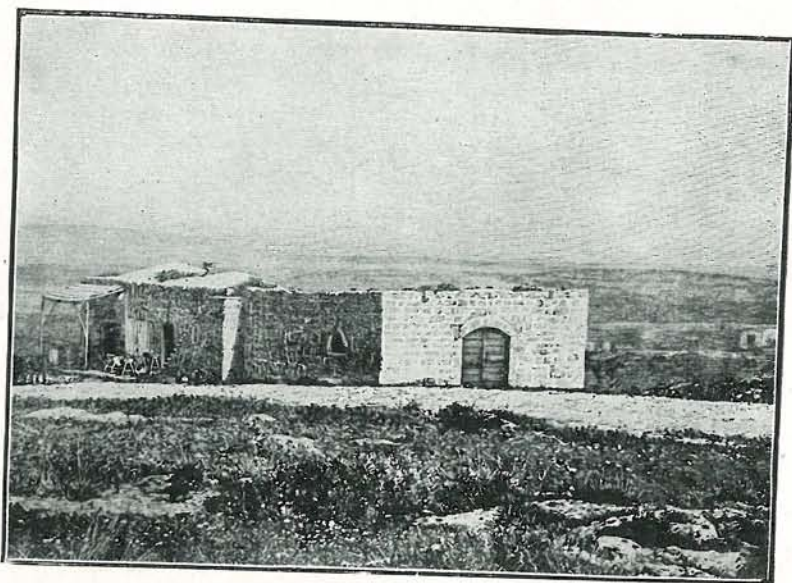
Část západní zdi chrámové, kde se zachovaly ve spodních vrstvách zbytky starého opevnění chrámového, je t. zv. zed' nářků, u níž v pátek oplakávají Židé záhoubu chrámu a říše. Tam na podzim r. 1928 vzaly počátek třenic mezi přistěhovalými Židy a usedlými mohamedánskými Araby, které r. 1929 vyvrcholily politováníhodnými krvavými řežemi.

Ztrávili jsme skoro plné čtyři hodiny na náměstí a znaveni, ale neobyčejně poučení vrátili jsme se v poledne do hospice.

NA MÍSTO KŘTU PÁNĚ U JORDÁNU.

Obtížným, ano nebezpečným býval zájezd do údolí jordánského v létě, k nejhlubšímu místu povrchu zemského u Mrtvého moře. Dnes se poměrně snadno autem zdolají všechny potíže za půl dne.

V úterý 7. srpna již o 6. hod. unášelo nás devět aut údolím kedronským kol hory Olivetské vesničkou Betanií k východu. Překročili jsme hřeben horský a před námi jest dlouhý, příkrý svah, končící až daleko

Khan u Milosrdného Samaritána.

v údolí. Místy sestupujeme velmi příkře. Tak hned na začátku, kde nám ukazují nádržku „pramen apoštolů“. Ano, nejednou bral se touto cestou Kristus s apoštoly. Při jízdě autem mizí rychle cesta, na které není vesnice, není stromů, není pole, všude jen mrtvá poušť, nad níž rozpíná se bezmračná obloha jako olověný příkrov. Asi uprostřed jest hospoda u Milosrdného Samaritána, připomínající krásné podobství Kristovo. Marně vyběhl majitel, aby nás zlákal k zastávce. My vzpomínáme jen, že v těchto místech odpočívalo mnoho zbožných poutníků Starého i Nového zákona, znavených namáhavou cestou, odpočíval jistě i Božský Spasitel s apoštoly. Zastavili jsme jen jednou nedaleko za khanem, abychom odešli kousek od cesty a nahlédli do hlubokého údolí potoka Keltu, dle některých Karithu. Na vysokých stráních rokle díváme se směle stavbě řeckého kláštera sv. Jana, který

jako vlaštovčí hnízdo přilepen jest na skalní stěně nad propastí. Za hospodou vpravo odbočuje nákladná nová silnice do Jericha, případně do Nebi Musa, mohamedány uctívaného hrobu Mojžíšova. Té užili jsme r. 1926, ale zemětřesení r. 1927 poškodilo ji na mnoha místech tak, že musíme dnes jeti starou cestou, kterou jeli poutníci r. 1905 a 1910. Silnice je však též upravena a učiněna daleko sjízdnější, hlavně nad samotným Jerichem. Jen asi hodinu jsme jeli a jsme v městě, kde zavítal Kristus do domu Zacheova.

Pěkná nová františkánská kaple vítá nás při vjezdu. Starý hotel Jericho není již sám; místo bídných chatrčí řada úhledných staveb. Jen vzpomínáme, kde jest staré biblické Jericho, kde veliké město, bydliště Heroda Velikého, okukujeme horu pokušení na severní straně města, na jejíchž skoro kolmých stěnách bydleli a bydlí poustevníci a na vrcholu je řecký klášter, když zastavíme na chvíli u pramene Eliseova, biblického místa, kde Eliseus zdravou učinil vodu vydatného pramene. Celé okolí těží z něho. Kraj, ležící 250 m pod hladinou mořskou, pyšní se i v nejvyšším létě bujnou květenou tropickou — díky prameni Eliseovu.

Po kratičké zastávce, jež však stačila četným klukům jerišským, aby se sběhli a za křiku, ano řevu nabízeli občerstvení a své dovednosti, ujíždíme pustou rovinou k Jordánu. Tam není již silnice, jen vyschlá polní cesta, na které auta zviřují mračna prachu a která je hodně rozbrázděna ještě z dob dešťů. V těch místech někde slavili Židé první velikonoce po přechodu Jordánu. My jsme brzo stanuli na porostlém jeho břehu, na místě, kam tradice klade křest Kristův.

Není tam chrámu, žádné budovy. Pod stromy na stole upravíme svůj přenosný oltář v bezprostřední blízkosti bídné chatrče hostinského, nabízejícího malé občerstvení. Chatrč je na pilotách, aby divoká zvěř neškodila obyvatelům. Usedáme na lavičky pod stromy a už nasloucháme slovům poutníka dra Odvalila:

Milí křesťané! Dovolte, abych vás všechny bez rozdílu oslovil dnes těmito prostými, na venkovských kazatelkách obvyklými slovy. Neboť my netážeme se: Co jsme sem přišli viděti? — ani v tomto dusném a smutném kraji nenamítáme s Naamanem syrským: Zda nejsou řeky naší vlasti krásnější než tento židovský Jordán? — my víme, proč sem přes všechny obtíže přicházíme se srdcem tlukoucím: stojíme na místě, kde Jan křtil. Učil nás naše víra, že křtem Kristovým v Jordáně předurčeny a posvěceny byly vody k velikému tajemství křtu svátostného, ba můžeme s mnohými theology i říci, že náš křest svatý byl oním křtem v Jordáně připraven a takřka materiálně již ustanoven, třeba formální a závazné prohlášení se stalo teprv slovy: Jdouce učte a křt ě t e . . . A aniž zde budu pojednávat theologickou souvislost nebo filologickou závislost těch dvou pojmů, spokojuji se tím, co v našem jazyku je tak zřejmo, že křest a křesťan patří k sobě. Nuže, my jako křesťané jsme přišli ke kolébce křtu.

Je velkolepě hrůzná tato kolébka. Bujná vegetace kryje zemi tak daleko, pokud vláha Jordánu sahá — ale hned vedle, kam již nezasahuje účinek této vody — smutná poušť! Nemáme se nad tím zamyslit? Není

tomu tak v životě, tam kde vyprchal požehnaný účinek svatého křtu? Ach, přiznávám se, stojíme zde na březích Jordánu s pocity hodně stísněnými!

Obrovská postava posledního mezi proroky, nad něhož dle slova Kristova nebylo většího mezi syny žen, tyčí se tu někde neviditelně nad námi. Neslyšně burácejí tu ještě v tom parném tichu jeho ohnivá slova: „*Již jest se k e r a přiložena ke kořenu stromu, aby strom, který nenese ovoce dobré, byl vyřat a na o h e ň uvržen . . . Vy plemeno zmijí, kdo vám ukáže, jak byste utekli budoucímu hněvu? Neříkejte: Otce máme Abrahama (t. j. neodvolávejte se na svůj národ), neboť pravím vám, že mocen jest Bůh z k a m e n í tohoto vzbuditi syny Abrahamovy . . .*“

Hrozná slova, a my zde na místě tím víc cítíme jejich tíhu. *O h e ň — zde v tomto ohnivém kraji, blízko vypálené Sodomy! Se k e r a na kořeni stromů v této poušti! K a m e n í — k a m e n í — jaké to pokolení až v prach pro toho, kdo prošel sem z Jerusalema tou obludnou krajinou, kde toho kamení je tolik, že si jistě jakživ ani nepředstavil!*

Jak hrozná to byla slova, jak těžce na hlavy posluchačů padající! A přece zas v zápětí, na otázku: Co tedy máme činiti? — následují věci tak prosté, tak životné: „*Neberte víc, než co je vám ustanoven! . . . Žádného neutiskujte . . . Kdo má dvě sukně, dej nemajícímu . . .*“

Ten veliký, hrozný prorok sestupuje k praktickému životu, chce, aby v drobnostech všedního života se objevilo ovoce pokání, které hlásá. Jsou to dvě věci na pohled tak různé — ta veliká vroucnost a přísnost, ten oheň až do nebe šlehající — a ovoce toho všeho se má ukázat v mírném, láskyplném, spravedlivém životě. Ale musí to tak být, kdo zná život a člověka, ten řekne, že je to správné a moudré. Jde jen o to, umět ty obě věci spojit, využít jedné k blahému, ale jistému dosažení druhé. Kdo to dovede, odkud k tomu vezme sílu a moudrost?

Ale zatím, co Jan takto káže, je na cestě k němu již ten, který přijíti má. Přijde v nesmírné pokoře, aby i on přijal z ruky Janovy křest pokání jako první, jaksi zásvětný skutek vykupitelský. Přichází Pán náš, Ježíš a přinese potom to vše; čím se vše možným stává; vykoupění a milost a za začátek její ustanoví znovuzrození z vody a z Ducha, křest svatý. A právě v tomto okamžiku své veliké pokory dostává od nebeského Otce slavné svědectví: *Toto jest syn můj milý, v němž se mi zalíbilo.*

Stojíme u kolébky sv. křtu, z níž jsme se zrodili jako křesťané. Abychom však také byli křesťany *m i l ý m i*, s nimiž by Otec nebeský mohl být spokojen, k tomu je třeba mít nejen křest vodou, nýbrž *podržeti i d u c h a křtu.*

Bohužel, jak vymizel, jak vyprchal u nás! I my, kteří podle úřadu svého kněžského jiné křtíme, zda jsme vždy pomětlivi toho slova, které tak často ve svých polemikách opakuje sv. Augustin: *C h r i s t u s e s t, q u i b a p t i z a t ?* Zda pamatujeme, že v té rozmluvě s Nikodemem, která jest fundamentálního významu, spojuje Pán zvěst o znovuzrození s nutností své bolestné vykupitelské smrti?

A my všichni, kteří pokřtěni jsme! Jak vymizela v ubohé naší vlasti i vážnost svatého křtu! Kolik jich — pokřtěných — tak daleko se zapomnělo, že povrhli vším tím, že zradili svůj křestní slib! Plynula přes hlavu jejich voda křestní, — ale k spáse jim není, — plyne jak ten Jordán zde do jezera zavržení — do Mrtvého Moře! A příčinou jest, že hledáme, ovšem mylně a zaslepeně, příliš sobecky sami sebe, že zapomináme, že smysl působení díla Kristova, vši milosti a tedy také svatého křtu má býti: *aby Kristus vytvářen byl v nás . . . zapomináme slova velikého Křtitele: o p o r t e t m e m i n u i, e u m a u t e m c r e s c e r e* — já musím mizeti, podržovati se, On však, Kristus Pán, má růsti, růsti ve mně, i jeho čest růsti mezi lidmi!

Rozpomeňme se na to na všechno, když popřáno jest nám stanouti zde. A já připomenu to i vám i sobě, vybízím vás, abyste se mnou obnovili svatý slib křestní a slovy vroucími odpověděli:

Odríkáte se satanáše? atd.

Věříte v Boha, Otce všemohoucího atd.

A tento slib a toto odhodlání upevni v nás milostí svou Bůh Otec i Syn i Duch svatý. Amen.

Nadšeně obnovujeme křestní slib a jsme přítomni polní mši svatě na březích jordánských. Česká píseň mešní velebně nese se údolím a překvapeně naslouchají zpěvu a pozorují naši bohoslužbu angličtí turisté, kteří právě na několika autech k Jordánu přijeli. Mše svatá byla jen jedna, u sv. přijímání však byli četní laici.

Čas ubíhá, je již na desátou. Proto rychle do aut a pustou rovinou jihozápadně k Mrtvému moři. Na východě ukazují nám horu Nebo, s níž Mojžíš shlédl Svatou zemi, na západě je prý viděti na jednom místě i věže na hoře Olivetské a hřeben horský, v jehož průrvě je skryt klášter Mar Saba. Zakrátko zjeví se nám smutné břehy Mrtvého moře a v mysli vybaví se vypravování biblické o záhubě Sodomy a Gomorrh.

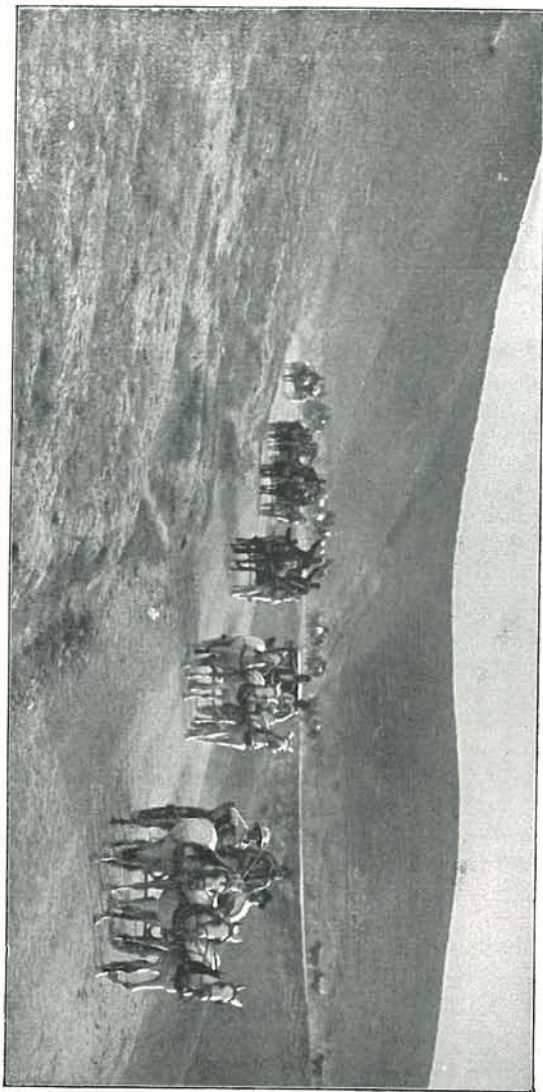
Přijedeme prvně k jakémusi přístavišti s několika budovami, motorovými čluny, kam za světové války dopravovány zásoby po moři z jižních úrodných krajů, jedeme kus po břehu a auta zastaví u jiné jednoduché hospody. Šoféři usednou do stínu pod plachtami, a většina poutníků spěchá, aby zkusili ojedinelého požitku — koupele v Mrtvém moři. Vlastnosti jeho jsou jistě čtenářům známy: že voda Mrtvého moře má tak veliké množství soli, že i mořské ryby v ní hynou, hynou všechny ryby, jež připlují vodami jordánskými. Hladina Mrtvého moře, ležící 390 m pod hladinou moře Středozemního, nemá odtoku a vody vtékající všechny se vypařují jak v kotli nad ohněm. Na březích nedaří se ani stromům, vyhýbá se jim ptactvo všechno. Okolí Mrtvého moře pokryto je odpařenou solí. Využitkovati bohatých ložisk solí, asfaltu a jiných látek, zříditi tu podniky průmyslové, snad lázeňské — toť zatím všechno návrhy, úmysly dosud neprovedené.

Veselo bylo v moři. Jen ti hubovali, jimž se dostala voda mořská do očí, a po koupeli se jaksi ukrčovali všichni, kdo řádně neosušili tělo a kterým usychající sůl působila nepříjemnosti. Paprsky sluneční pálí ne-

milosrdně, kamení na břehu jest tak žhavé, že nelze na něm bosky státi; z opatrnosti jsme měli jen krátkou zastávku a již vracíme se rozbrázděnou a vyschlou rovinou k severu k Jerichu na silnici a pak

na západ do kopce k Jerusalemu. Ještě utrhlí jsme několik sodomských jablek cestou, abychom obohatili své palestinské sbírky, pod kopcem prohlédli si veliká pole banánová, a pak bez zastávky jedeme až do Betanie. Jaký to rozdíl proti návštěvám r. 1905 a 1910! Tehdy bylo nutno jít pěšky do kopce nad Jerichem, životu nebezpečný byl to kousek v létě, nám nepříjemný byl pro koně nutný oddech u Milosrdného Samaritána, veliká únava olupovala o všečen zájem. Dnes žhavý vzduch v kotlině činil dýchání trochu nepříjemným, horko unavovalo, ale celkem bez obtíží, pohodlně auty jsme již v poledne zase v Betanii, kde vyhledáme hrob Lazarův, často vyobrazovaný, a místo domu Marie a Marty. Hrob Lazarův nes uprostřed vesnice, hluboko v zemi, kam po příkrých úzkých schodech velmi těžce se sestupuje. Poněvadž hroby byly vždy mimo obydlí lidská, ležela biblická Betanie dál směrem k Betfage, již jsme vyhledali při návštěvě hory Olivetské. Brzo po poledni jsme v hospici.

Moderní dopravní prostředky setřely mnoho pěkného starobylého pelu s Palestiny, ale poskytují na druhé straně zase takové výhody, že rádi se s nimi smiřujeme a hojně jich užíváme.

Vyjížďka do Jericha vozmo.

DO JAFFY, AIN KARIM, EMAUS.

Sta přednášek líčilo po první a druhé pouti naše poznatky a zkušenosti. Nejvíce asi posluchačům utkvěly v paměti obtíže výstupu a nástupu v Jaffě. Dráha kahýrská svádí nyní proud návštěvníků Palestiny do Egypta a velmi usnadňuje příjezd. V Palestině není dosud vybudován moderní přístav ani v Haifě, kde je projektován, ani v Jaffě, kde nejsou zmírněny obtíže, působené skalisky před přístavem, ani když bylo v sousedství Jaffy vybudováno nové veliké, čistě židovské město Tell Aviv. Dráha z Jaffy do Jerusalema zůstala a přichází z Egypta používají jí na úseku z Luddu, biblické Lyddy. I my projeli jsme onen kus staré trati do Jerusalema, ale toužili jsme zastaviti se v Ramleh a uviděti starou biblickou Jaffu a poznati moderní židovské kolonie. V pondělí odpoledne 6. srpna po návštěvě náměstí chrámového byl uspořádán dobrovolný zájezd do Jaffy auty, kterého se zúčastnili téměř všichni. Vyjížďky zúčastnil se i milý krajan P. Hermes Kohout, který řadu let již v Jaffě nebyl.

Věru velmi vděčná byla to vyjížďka. Krásná nejmoderněji vybudovaná automobilová silnice vede až do Jaffy a také se na ní prohání sta vozidel. Jedeme na západ od Jerusalema, poznáváme horský ráz krajiny. Na 800 m vysoko nad mořem leží Jerusalema a my sjedeme na rovinu ve výši hladiny mořské. S kopce do kopce jde to zprvu, pak serpentinovitě do roviny. Po levé ruce zůstane nám Ain Karim, po pravé k severu na vrcholu vidíme mešitu Nebi Samuel. Za vesnicí Lifta odbočuje od silnice jafské cesta napravo a vede do Emaus — el Kubebe. Odborníci jsou dosud ve sporu o místo biblických Emaus. Františkáni se drží tradice, kladoucí je do Kubebe. Tam podnikli jsme též zvláštní pout, o níž doleji. Druhá dvě místa poznali jsme na cestě do Jaffy.

U 14 km asi od Jerusalema je místo zvané Abughoš. V něm je dosud chrám z doby křížácké s pěknými malbami, s pramenem v chrámě. Při chrámě jsou dnes francouzští benediktini a mají tu klášter; chovanci škol trávili právě prázdniny v klášteře a při našem příjezdu hlučně se bavili. Pro nápis, nalezený r. 1901 a hlásající, že zde byl umístěn oddíl desáté legie římské (a veteránům této legie dle Flavia patřily Emausy), pak pro pramen t. zv. emauzský, uváděný již v XIII. století, někteří sem kladou biblické Emausy a ztotožňují toto místo s biblickým Kariathiarim, kde byla nějaký čas archa úmluvy. Proto vybuďovaly tu na výšině nad křížáckým chrámem francouzské řeholnice chrám „Panně Marii — Arše úmluvy“.

Křížácký chrám jsme si prohlédli a pokračovali v jíždě. Před námi rovina, v dále leskne se již hladina moře Středozezemního. Na úpatí horského svahu, než vjedeme do roviny, nachází se po pravici pahorek latrunský, kde vystavěli si r. 1890 francouzští trapisté svůj klášter s rozsáhlými zahradami; v nich daří se výborně vlnu, fíkům, mandlím a j. Zastavili jsme a šli kus k severu, kde nám ukazují osadu Amwas, dle

některých třetí místo, kam možno klásti biblické Emausy. Toto místo jest však příliš daleko od Jerusalema a těžko by bylo vysvětliti návrat učedníků v pondělí velikonoční odtud do města.

Silnice na rovině umožňuje rychlou jízdu. Jen na chvílečku navštívíme v Ramle velký františkánský kostel a klášter. Již od r. 1296 jsou tu usazeni františkáni. Chrám je zasvěcen Josefu z Arimatie a jeho druhu Nikodemovi. Chrám i klášter jest skoro prázdný. Patrně zřídka se tu dnes zastaví jen poutník.

Míjíme známou již železniční křižovatku Ludd (Lyddu) a úrodnou rovinu saronskou, na níž jsou roztroušeny četné kolonie židovské, vkusně vypravené, blížíme se veliké skupině budov. K severu nové město Tell Aviv, jižní část stará a nová Jaffa.

Fot. Jos. Števek.

Pohled s terasy kláštera v Jaffě na pobřeží k Tell Avivu.

Napřed jsme projeli jen Tell Avivem. Široké, moderní ulice, velkoměstské obchodní domy, paláce, divadla, banky, školy, přímořské lázeňské budovy. Jak nový, nezvyklý to pohled v Palestině, v níž po tisíce let vše zůstalo bez změny. Velikým nákladem pěkně vybudované nové moderní město; rozkvět jeho je ovšem ještě otázkou budoucnosti. Dnes ještě těžko říci, podaří-li se učiniti Tell Aviv velkým obchodním městem, které by strhlo na sebe hlavně všechn vývoz. Zatím to není provedeno a častá nezaměstnanost přináší jen zklamání a roztrpčenost četným židovským přistěhovalcům.

U Jaffy již od r. 1860 byla kvetoucí templářská kolonie. Projeli jsme i tu a na první pohled poznali, že obyvatelé kolonie jsou dnes velmi zámožnými majiteli rozsáhlých zahrad a hospodářských budov.

Vracíme se částí Tell Avivu na silnici do Jaffy. Řada ulic je jako u nás úplně rozryta, těžko zjistiti, jakou moderní úpravu tam zavádějí; nás to nutí opustiti auta a pěšky se odebrati spletí uliček a ulic do františkánského kostela a kláštera. Tu před válkou po prvé jsme vždy

Kolln.

Ain Karim. (Sv. Jan v horách.)

zdravili Svatou zemi, tu po prvé získávali plnomocné odpustky, propůjčené poutníku palestinskému při vstupu do Palestiny. Obraz nad oltářem připomíná nám vidění sv. Petra o zvířatech čistých a nečistých. Po krátké pobožnosti vystupujeme na terasu klášterní, s níž jest rozkošný pohled na amfiteatrálně položené město Jaffu, na moderní Tell Aviv, daleký pobřežní pás, na pěníci se moře a skaliska stále omývaná, rozložená jako ve věnci před přístavem. Vzpomínám na hluboké dojmy, vzniklé kdysi při prvním vstupu na asijskou půdu, na Svatou zemi! Dnes i tu jest klášter skoro prázdný, pomalu zapomenou na veliké lidové pouti!

V kavárně nedaleko kláštera dostali jsme u křesťanského známého dragomana Attally výbornou černou kávu, chladnou limonádu, někteří nakoupili nablízku chutných hroznů a jiného ovoce.

Dřív skoro tři hodiny trvala cesta drahou z Jaffy do Jerusalema, dnes jsme potřebovali jen něco přes čtyři hodiny na celou velikou vyjíždku. Když se stmívalo již po 6. hodině, šťastně jsme se vrátili do hospice.

Týmž směrem k Jaffě vyjeli jsme ještě dvakrát z města. Ve středu 8. srpna do Ain Karimu a ve čtvrtek 9. srpna, poslední den našeho pobytu v Jerusalemě, do Emaus.

Ain Karim, svatý Jan v horách, navštěvovali jsme i při lidových poutích. A poutníkům utkvělo jistě mile v paměti rozkošné a v zahradách položené místo se dvěma křesťanskými svatyněmi. Při vstupu veliký chrám Narození sv. Jana Křtitele na místě, kde stával dům rodičů Janových, kněze Zachariáše a manželky Aizběty. Na západním

pak konci vesničky chrám Navštívení Panny Marie, na místě druhého letního domu Zachariášova, kde vítala Alžběta svou příbuznou Marii a kde po prvé zavzněl chvalozpěv „Velebí duše má Pána“.

Hned za Jerusalemem odbočíme od jafské silnice, projedeme velkou, moderně vypravenou židovskou kolonií a po opravené silnici krajem kamenitým, nehostinným sjíždíme do rodiště Janova. Vydatný pramen, hojně využitý, mění celé okolí místa v rozkošnou zahradu, jež zásobí svými plody blízký Jerusalema a jež nevídanou zelení potěší vyprahlého poutníka.

Někteří kněží šli sloužit do chrámu sv. Jana, většina poutníků odebrala se v průvodu za modlitby radostného růžence do kaple Navští-

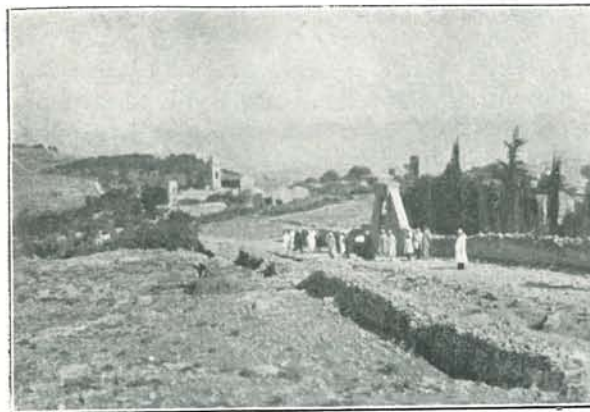
Prodavači devocionalit u sv. Jana.

vení Panny Marie. Po poutních bohoslužbách jako i jinde byl přečten příslušný úryvek sv. evangelia, zazpíván hymnus Magnificat a později v kostele sv. Jana Benedictus. V obojí odpustkové svatyni vykonali jsme svoji pobožnost. Chudí obyvatelé místa zatím se sběhli a dotěrně nám nabízeli četné dřevěné památky. U mnohých se jim to podařilo. Otcové františkáni nám připravili skvělé pohostinství, jež vybavovalo vzpomínky na návštěvy při lidových poutích.

V Ain Karim je též klášter sester sionských a na hřbitůvku u kláštera pochován zakladatel kláštera P. Maria Ratisbonne.

Po třetí kochali jsme se rozkošným pohledem na Ain Karim při pouti do Emaus. Evangelista Lukáš stanoví vzdálenost Emaus od Jerusalema na honů 60, t. j. asi 11 km, čemuž odpovídá vzdálenost místa Emausy — Kubebe.

Emausy nebývají pravidelně v programu poutníků. Nemohou být. Nemají dosud silničního spojení. Cesta, která za vesnicí Lífka odbočuje od jafské silnice a vede do Emaus — nezasluhuje ani názvu cesty. Jedeme tu kamenným mořem přes skaliska a divíme se, že se na takovou cestu majitelé aut vydají a že takovou jízdu auta vydrží. Asi 20 minut před místem zastaví auta vůbec, nejde to dál a nevelký, ale hodně obtížný kus nutno jít pěšky.

Emausy.

Fot. Jcs. Števek.

Před námi nevelká osada. Protějščí svah jest pokryt hájem, zahradou; toť pravá oasa vytvořená německými lazaristy, majetek katolického spolku palestinského kolínského, vyhledávaný v létě jako jedinečné místo zotavení význačnými osobami jerusalemskými všech vyznání. Pod ním jest několik budov, nad něž vyniká věž chrámová a budova františkánského hospice.

Již nás uviděli s terasy hospice a zvony chrámu zní nám na pozdrav. U vchodu do osady je teprve zase kus silnice; uspořádáme se a za zpěvu velikonoční písně vcházíme do svatyně.

Dnešní chrám byl posvěcen r. 1902. Byl vybudován nad troskami křížáckého chrámu a v evangelijní lodi vidíme vykopané zbytky starého židovského domu, dle názoru odborníků domu učedníka emauského Kleofáše.

Několik kněží sloužilo mši sv. Poutní u oltáře na zbytcích domu měl prof. Bartoš. Místo promluvy přečetli jsme krásné dlouhé vypravování evangelia z velikonočního pondělka. Jsme v druhém večeradle Páně, kde můžeme vykonati dle potřeby a touhy srdce svoji pobožnost . . . A vykonali jsme ji. Dlouho zůstáváme v chrámě a po přijatém pohostinství otců františkánů, kteří se snažili, abychom i po té stránce měli nejlepší vzpomínky na Emausy, vrátili jsme se ještě do chrámu a bolestně rozechvěni pěli „S Bohem, má svátosti“, loučili se již s Jerusalemem a jeho svatými místy, dnes v poslední den svého pobytu v Judsku. V průvodu opouštíme Emausy za hlaholu zvonů a za vroucí modlitby.

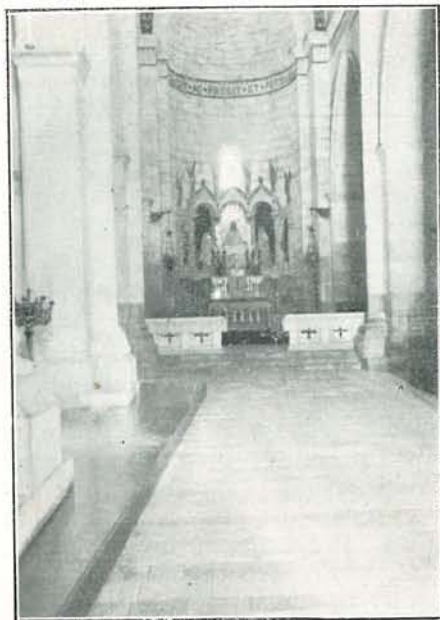

Kolin.

„Automobilová“ cesta do Emaus.

V JERUSALEMĚ.

Za svého desetidenního pobytu v Jerusalemě navštívili jsme nejen jeho čtyři hory, ale dle podrobného programu i všechny památnosti, zajímaví křesťana. Hned první odpoledne ve středu 1. srpna bylo věnováno pohledu s vyvýšených míst, aby poutníci poznali nádherné panoráma Svátého města a dovedli se v něm orientovati. Vystoupili jsme na terasu kláštera sester sionských, sousedícího skoro s hospicem a na-

Fot. Al. Kratochvíl.

Vnitřek chrámu v Emausích.

vždy se v mysl vtiskl obraz hory Olivetské s údolím kedronským na východě, na jihu obraz památného náměstí chrámového na hoře Moria, obraz Sionu se svatyní Zesnutí P. Marie, vše převyšující, k západu obraz Kalvarie, dnes hodně v městě, a to s jedinou nápadnou kopulí chrámu Božího hrobu, poněvadž druhá, poškozená zemětřesením, byla sňata. Vidíme nejen zvláštní ráz východního města s úzkými ulicemi, s domy beze střech, zato však s malebnými kopulkami, ale vidíme též dobře, jak nezměněno zůstalo i v posledních letech vnitřní město, starý Jerusalems, jak daleko za hradbami vyrůstají celé nové moderní čtvrti k severu a západu, kam se stěhují noví lidé, nový život, tolik odlišný od starého patriarchálního života palestinského.

Využili jsme času a prohlédli si dojemnou kapli sester, v níž se nachází část oblouku, s něhož byl ukázán zbičovaný a trním korunovaný Kristus, kde volali kdysi Židé: Krev jeho na nás a na naše syny. Dnes nad oltářem krásná socha Krista korunovaného a při mši sv. a v pátek při pobožnosti křížové cesty zní tam zpěv sirot: Otče, odpusť

Vnitřek kaple sester sionských.

jim, neb nevědí, co činí. Ve sklepení kláštera můžeme vidět kousek dlažby náměstí před domem Pilátovým.

Dlažba může být sledována i v sousedním klášteře františkánském, kde jest v nádvoří kaple bičování Páně a kaple, zasvěcená památce odsouzení Kristova a vložení kříže na Ježíše. Klášter, právě upravovaný, není hlavním klášteřem františkánským, ale budovou, kde má být soustředěno studium čekatelů kněžství.

V téže ulici jest ještě chrám sv. Anny, v němž jest jeskynní kaple

zasvěcená Narození Panny Marie, a nablízku vidíme zbytky biblického rybníka Bethesdy.

Vykopávky umožňují si představití podloubí kol rybníka, kde Kristus uzdravil člověka 38 let nemocného; úryvek evangelia o tom jest napsán v četných jazycích i česky u vchodu. Ke kostelu i rybníku vchází se budovou, kde je velký a malý seminář, vedený Bílými otci kardinála Lavigerieho a vychovávající příští kněze sjednocených Řeků obřadu melchitského. Při ústavě je významné biblické museum, v němž jest sneseno vše, co skýtá Palestina pro studium bible. Tam již r. 1905 zatoužil jsem opatřiti i u nás pomůcky pro vyučování náboženské, tam knězi-katechetovi několik návštěv více poskytne než dlouhé úmorné studium.

Na některá místa právě uvedená přišli jsme opět v pátek 3. srpna, kdy koná se každý týden veřejně v Jerusalemě cesta křížová.

Začátek křížové cesty.

Ve 3 hodiny našli jsme nádvoří bývalé turecké kasárny v místech hradu Antonia naplněno zástupci všech řeholí jerusalemských, aby pod vedením františkána konali pobožnost křížové cesty. My konali ji hned za nimi sami v jazyku mateřském pod vedením pana biskupa Čárského. Začínáme v místě, kde bylo pretorium domu Pilátova, kde Kristus byl k smrti odsouzen, a jdeme ulicemi jerusalemskými oním směrem, kterým vedla z pretoria cesta na Kalvarii. Jednotlivá zastavení jsou označena obrazy, někde kaplemi, někde jen latinskou číslicí na domě. Zastavení osmé a deváté bylo v době umučení Páně již mimo hradby; dnes jsou místa ona zastavena a jen obcházením dostaneme se k oběma. Posledních pět zastavení dnes je již v chrámě Božího hrobu.

Není v Jerusalemě, ano není jistě na celém světě dojemnější pobožnosti nad pobožnost cesty křížové ulicemi jerusalemskými. Poutník cítí zrovna velikost lásky Kristovy a velikost zloby lidské, jež často znovu a znovu nechává Krista trpěti muka křížové cesty. Jak málo lásky je u člověka, jak málo vděku, ano jak málo jen lidského soucitu!

*Oblouk
Ecce homo.*

Ke křížové cestě bývá připojen v chrámě Božího hrobu průvod na svatá místa téhož chrámu, který ostatně konává se denně konventem františkánským za zpěvu a modliteb. Zúčastnili jsme se ho též. Po pobožnosti šli poutníci navštívit zeď nářků, kde v předvečer soboty Židé hojně se shromažďují.

Sobotní odpoledne 4. srpna věnovali jsme severozápadní čtvrti města.

Vyšli jsme branou damašskou, jednou z nejmalebnějších bran městských. Silnice v ní se lomí a v koutech oněch lomů časně zrána najdete řadu spáčů na čerstvém vzduchu; zda též na zdravém, možno pochybovati. Před branou konávají se trhy zvláště na ovce, uzavírají obchody, smlouvy, jak tomu bylo kdysi za časů Abrahamových před branami Hebronu.

Život u damašské brány.
Fot. P. Anselm Matoušek.

Jdeme-li od brány jen kousek po silnici k severu, vidíme zbytky velikých kamenných lomů, z nichž byl brán kámen ke stavbě nové zdi městské za Heroda Agrippy. Nablízku jsou různé jeskyně; jedna, zvaná Jeremiášovou, jiná královskou. Skalnatý výběžek, jenž uzavírá v sobě právě jeskyni Jeremiášovu, prohlásil anglický Gordon za horu Kalvarii, jako horu mimo hradby městské. Vykopávky v okolí dnešní Kalvarie bezpečně zjistily, že dnešní Kalvarie byla za časů Kristových též již mimo hradby a že historičnost Kalvarie a Božího hrobu snese i nejprísnější měřítko badatelů, kdežto domněnka Gordonova nemá pro sebe vážných důvodů. Křesťanští archeologové sledují klidně vykopávky, podnikané na oné straně na několika místech.

Jdouce ulicí za městem, máme příležitost poznati nový způsob stavby

Chrám sv. Štěpána.

nových čtvrtí. Červené křídlicové střechy tak nápadně se liší od pěkných kopulovitých staveb dřívějších. Navštívíme tu hroby královské. Po širokém schodišti sestoupíme do nádvoří, vytesaného ve skále, a z něho vcházíme do skalnatých hrobek. Zde poznáme názorně kámen, zavírající hrobku, různé druhy hrobek: hrob lavicový, hrob na vsunutí, hroby rodinné a hroby pro jednotlivce. Nevíme, odkud jest jméno královské; má se za to, že původcem jich princezna Helena z Adiabene.

Bylo 4. srpna — svátek sv. Dominika. Proto rozdělena byla naše vycházka tak, abychom přišli na pobožnost do chrámu sv. Štěpána, pořádanou francouzskými dominikány, řídícími při klášteře slavnou biblickou školu. Nádherný chrám sv. Štěpána byl vybudován na troskách starého chrámu císařovny Eudoxie a místo ono dnes všeobecně se považuje za místo kamenování sv. Štěpána. Chrám je naplněn věřícími a hlavně zástupci všech jerusalemských řeholí a zástupci francouzských úřadů. Po francouzském kázání měl sv. požehnání sám patriarcha Al. Barlassina. Měli jsme příležitost viděti pohromadě křesťanskou elitu jerusalemskou.

K poznání Svatého města velmi poslouží procházka kol hradeb údolím Josafat, Kedron a Hinnom. Vykonali jsme ji ve středu 8. srpna odpoledne.

Vycházíme branou, zvanou štěpánskou. Kol známého již hrobu Panny Marie, zdí zahrady Gethsemanské a nádherného průčelí nové basiliky smrtelné úzkosti Páně vede nás cesta údolím Josafat. Po pravici vysoko ční zdí chrámové ohrady, pod nimiž je hřbitov mohamedánský, nalevo hrob Absolonův — neprávem tak zvaný — s charakteristickou okrouhlou pyramidou, hrob Josafatův, hrob apoštola Jakuba Menšího, hrob Zachariášův. Těžko říci, co historického na těchto označeních, ale jsou to hroby, kolem nichž chodíval již náš Pán. Hned za nimi celá stráž je

jediným hřbitovem židovským, kam dávají se do dneška pohřbít Židé přichozí do Jerusalema, aby byli co nejbliž místu soudu. Po levé straně pahorek slove horou „Pohoršení“, pro pohoršení dané Šalomounem, když na této hoře dovolil vystavěti chrám pohanským bohům; na svahu pahorku domky vesničky Siloë, v nedávných dobách ještě obývané četnými malomocnými. Proti vesnici Siloë pramen P. Marie, jediný pramen v okolí města, proto významný v jeho dějinách v dobách obležení. Velmi pozdní tradice teprve spojuje jej s jménem P. Marie, která prý sem též pro vodu chodila. Dodnes mnohé ženy přicházejí sem pro vodu; bohužel neužívají již ladných nádob, které nosívaly obratně na hlavě neb na rameni, ani kožených vaků, jež naplněné nakládaly na mezky, ale většinou vidíš jen ohyzdné plechovice od olejů.

Voda pramene tohoto byla již v dávné době sváděna podzemním průkopem do rybníka Siloë, nádrže to uvnitř hradeb. Tot místo, kde uzdraven slepý od narození, když se umyl. V oněch místech byla královská hrobka Šalomounova.

Poblíž rybníku Siloë zemřel mučednickou smrtí veliký prorok Isaiáš. Od rybníka vidíme pěkně zvedající se svah pahorku Ofel, který tvoří výběžek hory Moria. Nové vykopávky kladou na tento pahorek pevnost starých Jebusitů a pozdější město Davidovo.

Pod rybníkem Siloë u studnice Rogel opouštíme údolí Josafat a vstupujeme do údolí Hinnom, Gehenna zvaného. Hřbet horský na jižní straně údolí má četné hrobky židovské, tam klade se též Hakeldama, pole krve, koupené za peníze Jidášovy. Část hřbetu zove se horou zlé rady, kde zle radil Kaifáš utratiti Krista. Cesta údolím Hinnom je neveselá, smutná a rádi vstupujeme na konci údolí na silnici, vedoucí od nádraží k jafské bráně.

Ve zbývajících volných chvílích poznali poutníci i jiné kaple a chrámy jerusalemské: útulnou, vždy dojímavější kapli sester věčného klanění, veliký chrám patriarchální, který potřeboval by ještě mnohé výzdoby, chrám sv. Spasitele, klášterní to chrám hlavní klášterní budovy františkánské a zároveň katolický farní chrám jerusalemský. Navštívili jsme hospic francouzský, františkánskou Casa novu a prohlédli si celý klášter františkánský s museem, tiskárnou a různými průmyslovými podniky. Přirozeně ne jedna, ale několik zastávek učiněno v různých obchodech, hlavně našeho dragomana Attally, abychom nakoupili různé památky, devotionalie.

Nesmíme mlčením pominouti styky společenské. Zmínil jsem se již o úředních návštěvách, vykonaných prvního dne. Patriarcha osobně a za nepřítomného kustoda jeho zástupce též sám vyhledali poutníky zase v hospici. Pan konsul denně byl s nimi ve styku.

V neděli k večeru dali jsme se fotografovati před hospicem s vzácnými hosty: panem konsulem s chotí, krajanem P. Hermetem a ovšem i domácím pánem prelátem Fellingierem. Po fotografování poctili nás hosté svou přítomností u večere. Proneseny přípitky na blaho milované vlasti a jejího presidenta, kterému poslán již po příjezdu do Svatého města holdovací telegram, ku poctě obětavého pana konsula i krajana

P. Hermeta, zdůrazněn význam poutí do Svaté země; zazpíváno několik sborů i národních písní a při radostné, slavnostní náladě rozproudila se upřímná, nenucená zábava.
Pan konsul s chotí pozval několik hostů a zástupce poutníků již v so-

P. HERMES KOHOUT,
farář jerusalemský.

botu na konsulát na večeři, v pondělí pak všechny poutníky na čajový večírek. Dostalo se nám tu skvělého pohoštění, při němž naše plzeňské a dobré české doutníky byly milým překvapením. Paní konsulová s panem konsulem svojí srdečností, pozorností, laskavostí získali si srdce všech. Pan konsul v promluvě zdůraznil, co pro Svatou zemi koná pořadatel poutí profesor Bartoš jako jednatel spolku a redaktor časopisu, jakou

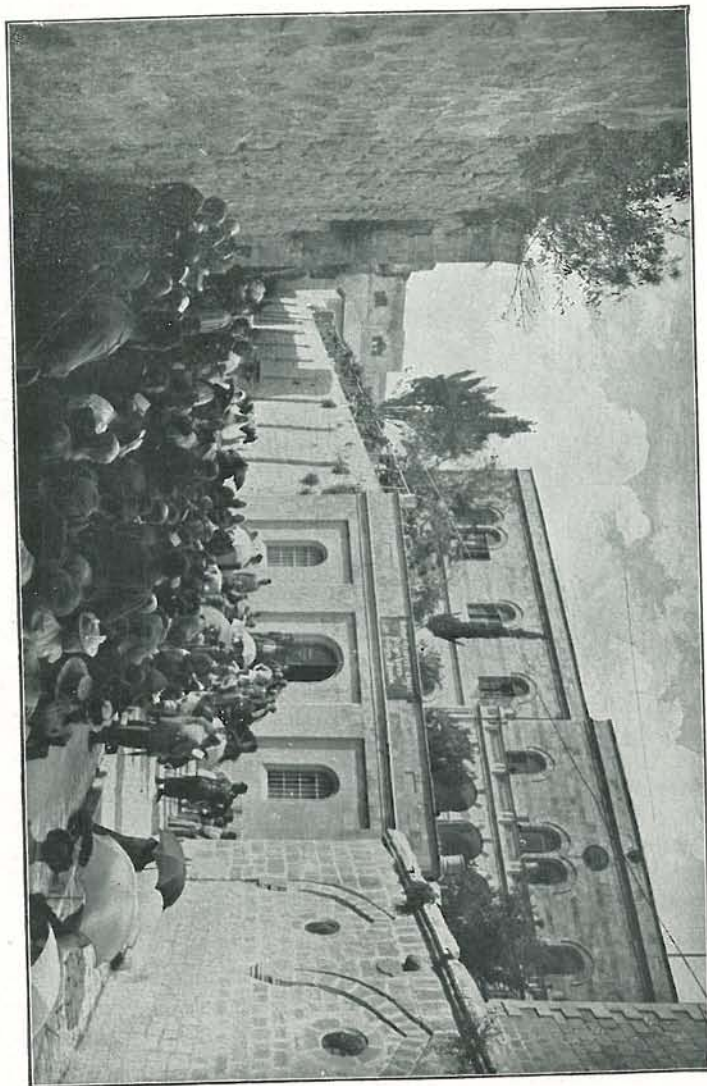
Účastníci IV. mor. pouti 1928 před hospicem Svaté rodiny.

péči věnoval otázce hospice, jež korunována výsledkem, jmenováním českého vicerektora P. Klevety a jmenováním prof. Bartoše členem kuratoria hospice, konečně jaký význam mají bohaté sbírky učebné, se značnými obětmi nashromážděné, umístěné v působišti pana profesora v Brně. Prof. Bartoš v děkovné odpovědi poukázal, že právě pan konsul byl jemu největší oporou ve všech bodech uvedené činnosti, zasloužil se velmi o spolkové pouti r. 1926 i 1928 a tím i o spolek, ano i do časopisu psal, zajímal se vždy o hospic a svým vlivem získal nejcennější kusy do sbírek, kopie modelů z francouzského hospice. Pan biskup svým nedostižným způsobem žertovně a přece duchaplně poděkoval pánům hostitelům za nezapomenutelné chvíle radosti, připravené na české půdě daleko od vlasti.

Ano, prožívali jsme radost za radostí. Nebylo ničeho, co by vážně kalilo naši radost. Zesnulého spolupoutníka dra Drábka jsme vzpomínali v modlitbách, ve středu 8. srpna sloužil zaň opět pan biskup mši sv. v Jerusalemě. V neděli ráno 5. srpna ve 3/46 někteří velmi dobře cítili jsme záchvěv země a slyšeli hrozivé podzemní dunění, ale bohudíky neopakovalo se zemětřesení a nezpůsobilo škod. Až na malé nevolnosti byli poutníci zdraví. Po návratu od Mrtvého moře onemocněl poutník Frt. Novák, který po třetí byl s námi, ale přivolaný lékař zjistil jen veliké vysílení. Radil, aby nemocný se zdržel v Jerusalemě a nevydával se na obtížné pokračování pouti; když tento o tom nechtěl slyšeti, dovolil lékař, aby byl převezen při našem odjezdu do Nazareta.

Poslední večer ve čtvrtek poděkoval pořadatel vřele panu rektorovi za veliké prokázané služby, zvláště za vědecké výklady na místech svatých. Děkovali jsme za přijetí v hospici, kde jsme byli jako doma;

Pobožnosti u III. zastavení křížové cesty, vzařn hospic Svaté rodiny.

i výborná strava po našem, ne orientálním způsobu připravená, připomínala nám vzdálený domov. Přáli jsme panu rektorovi, aby mu dobrotitivý Bůh byl štědrým odměnitelem a slibovali, že na hospic, předmět jeho životní péče, nezapomeneme.

SAMAŘSKEM NA TÁBOR.

Poslední jitra v Jerusalemě. Ještě Svaté město zahaleno tmou, sotva ozvaly se některé hlasy kohoutů, a již spěchají naposledy mnozí poutníci na Kalvarii, k Božím hrobům, do kaple Ecce homo. Poslední mše sv., poslední modlitby vroucích díky za prokázaná dobrodíní, poslední prosby za ochranu Boží, dar vytrvalosti, poslední slzy — bolestného loučení — a již o 6. hodině přesně nasedáme v auta, která nás již kolik dnů vozila a nyní mají dopravit přes Palestinu, Syrii, přes hory

Fot. Al. Kratochvíl.

Loučení s Jerusalemem na hoře Skopus.

libanonské až k moři. Jedeme z brány štěpánské kol hradeb k bráně damašské a pak na sever na horu Skopus. Tam stanul kdysi Nabuchodonozor, než napadl město, tam Alexandr Vel., Titus hleděl na ně, tam křižáci, vedení Bohumírem Bouillonským, při pohledu na město klekali a líbali Svatou zemi, tam shromáždila se i naše malá poutní rodina, vyslechla nadšenou chválu Jerusalema, pronesenou P. Stanislavem Bulíkem, františkánem, Polákem, který převzal náš doprovod místo rektora Fellingra, vázaného na hospic, do něhož několik jen hodin po nás přijela velká akademická pout vídeňská.

Modlíme se slova žalmu 136:

Zapomenu-li na tebe, Jerusaleme,
ať mi uschne má pravice!
Nechat přilne jazyk můj k podnebí mému,
nebudu-li tě pamětliv,
nebudu-li mít Jerusalema
za vrchol radosti své!

U studnice Jakubovy.

Eolín.

Zazpíváme si „Anděle Boží“ a s důvěrou v Boha vydáme se na další pout. Tři dny koňmo trvala obyčejně cesta z Jerusalema do Nazareta, my autem urazíme ji po krásné silnici za 4 hodiny. Učiníme ovšem několik zastávek; vždyť všude plno biblických vzpomínek. Máme v ruce důležité poznámky, vysvětlivky k cestě, upravené dle kilometrů, podle cesty pečlivě značených.

U 5. km biblická Gabaa, rodiště a residence prvního krále israelského Saula. U 8. km biblické Rama, v jejíž blízkosti Debora soudila syny israelské. U 13. km biblická Maspá, kde bývala slavnostní shromáždění lidu israelského. Na tomto místě zpozorovala prý Svatá matka ztrátu dítěte Ježíše při návratu z Jerusalema. Za křesťanským městečkem Ramallou Bethel, kde Jakub měl vidění a přinesl obět při návratu z ciziny. Stranou od 37 km napravo Silo, sídlo archy úmluvy.

V dále zvedají se hory Ebal a Garizim. Zastavíme u studnice Jakubovy, u níž rozmlouval Kristus se Samaritánkou. Rozkolní Řekové budují tu chrám na zříceninách křižácké svatyně, ale stavba vážne pro nedostatek prostředků. Ukazují nám v chrámě studnici, načerpají i vody. Asi 160 m severněji hrob Josefův, který umíraje uložil bratřím svým, aby jednou kosti jeho vzali z Egypta do Palestiny.

U 65. km biblický Sichem, dnešní Nablus.

V Sichemu, velkém městě s 25.000 obyvateli, žije malá skupinka Samaritánů. Vymírají, ale úzkostlivě dbají náboženských tradic. Nejvýš zajímavé jsou velikonoce — slavené na hoře Garizim, se zabíjením beránka. Mezi Ebal a Garizim shromážděn byl lid israelský, když jim Josue předčítal zákon. Dnes tu skoro sami moslemíni. R. 1927 velká část města zničena zemětřesením, i mnoho životů zmařeno.

Basilika na Táboru a hospic.

Fot. Al. Kratochvíl.

Nad Nablusem, u 76. km, asi půl hodiny od silnice jsou zříceniny známé Samarie. Na další cestě Dothain, kde pásli bratří Josefovi a kde někde do cisterny uvržen Josef. Na to u 110. km jest Dženin, kam kladou někteří uzdravení 10 malomocných. Za Dženinem začíná památná rovina esdrelonská, dnes pokrytá četnými židovskými koloniemi. Viděli jsme tam při namáhavé práci na stavbě silnice mladé sionisty a chápali, že ani největší nadšení nadlouho tu nevystačí. Asi 13 km nad Dženinem Jezrael, sídlo králů israelských. V El Afule překračujeme dráhu vedoucí z Haify do Damašku. Za stanicí odbočíme s hlavní silnice na polní cestu vedoucí k Táboru, který jako vysoký klobouk zvedá se z roviny. Jízda polními cestami není již tak pěkná jako po silnici, ale je úplně bez obtíží. Po naší pravici míjíme pahorek Malý Hermon, na jehož úpatí biblické Naim a Endor. Ve vesničce pod Táborem na společném mlatě primitivně právě mlátí dobyt看kem, vyšlapují zrna, kousek dál větrem čistí. Již z dálky viděli jsme serpentiny, vedoucí na vrchol hory. Vjíždíme na ně a brzo poznáváme, jak obtížný, ano nebezpečný je to kus cesty. Cesta úzká na příkrém svahu, zatáčky serpentin také ostré, že jest možno dlouhé naše vozy stočiti až po několikerém náběhu. Čím více stoupáme, tím více roste naše úzkost, aby se stroj některého auta neporušil a nestalo se neštěstí. Opravdu děkovali jsme Bohu, když jsme se všichni shromáždili bez pohromy na prostranném vrcholu před nádhernou basilikou Proměnění Páně.

V květnu r. 1924 byla posvěcena svatyně, vystavěná z darů amerických katolíků. V chrámě jest krypta přístupná po schodech uprostřed, po schodech u stěn jest výstup jako do horního chrámu s oltáři, v jehož apsidě jest mosaikový obraz Proměnění. Četnými okny vniká ostré slunce, zlatí celý vnitřek a uchvácení pohledem opakujeme slova Petrova: „Pane, dobře jest nám tu býti!“ U vchodu postranní kaple, zasvěcené Eliášovi a Mojžíšovi.

Blíží se již desátá, ale několik kněží přistupuje ještě k oltářům. Také pan biskup teprve slouží mši sv. a u evangelia zřejmě dojat, nadšeně k nám mluví:

Jaké to muselo byť nadšenie, jaká radosť, keď pred 1900 rokami, na tejto hori zvolal Peter: Dobre je nám tu byť! Nezapomenul na to; v liste svojom napomína: Aby ste nezapomenuli i po mojom odchode (smrti) na tie veci, ktoré nie sú bájky, my čo očiti svedkovia sme videli jeho velebnosť, a hlas sme počuli s neba, keď sme s ním boli na Hore Svätej. (II. Petr. 1. 17—18.)

V malej dogmatickej úvahe vidíme, čo sa tu stalo? Príčinou premenenia bolo: vplyv duše, videním Boha oblaženej, na telo. Taký mal byť Spasiteľ celkom prirodzene prez celý svoj život. No tento vplyv duše jeho bol suspendovaný. Tak sa budú skviel i tela oslávených po vzkriesení, bude to účinok videním Božstva oslávenej duše na telo.

Základom tohoto budúceho oslávenia nášho tela, je tu v tomto živote posväcujúca milosť. Je to väčšia zmena duše, jako bolo zmenenie tela Kristovho na Tábori. Duša v milosti posväcujúcej má iný, nadprirodzený spôsob jestvovania; väčší, vznešenejší, jako keby zviera hovoriť, kameň cítiť môhol. Dobre je nám byť v stave posv. milosti, môžeme se sv. Petrom povedať. Vážme si ju; jestli sme ju utratili, nadobudnime znovu skrze pokánie.

Vňútorná svätosť, blaženosť duševná vplýva i na telo a oblažuje ho. Život svätých je toho dôkazom: v nemoci nezlorečia, v chudobe nezúfajú, v mukách nenariekajú, ba často práve v trápeniach sa vedia tešiť. Svätosť je najlepším liekom proti boľasti.

Vňútorná svätosť sa javí i na vonok. Sväté duše neviditeľně, jako rádium lebo magnetická sila pôsobila na druhých, priťahujú ich. O svätosti platí: Obcovanie s ňou pôsobí radosť a veselosť. Vidíme to na sv. Aloyzovi, Františkovi Assiz., Františkovi Sales. a iných. Na každom ich pohľade, slove, posuňku, pohybe bolo vidieť a poznať krásu duše. Hľa, to je naše premenenie tu na zemi, a za ním pride premenenie i na tele, na spôsob premeneného Spasiteľa. Naším heslom je Tábor. My tu vyznávame, že Tábor, na ktorom stojíme, na ktorom se Kristus Pán slávnostne premenil, je našim programom. Dľa tohoto programu chceme žiť sväto na zemi a jednúc blažene a oslávene v nebi.

S radosťou sľubujeme vernosť programu Táboru.

Po mši sv. prohlížime četné vykopávky: zříceniny benediktinského klášteřa, středověkého hospice, křižácké pevnosti a kocháme se nezapomenutelným pohledem na celou Galileji. Na východě třpytí se hladina jezera Genezarethského, od níž daleko k jihu táhne se hluboká kotlina

jordánská, na jihu rovina a nad ní malý Hermon s Naimem, Endorem, v dáli Ebal, Garizim, na západě dlouhé pohoří Karmelské, na severu hřeben galilejský a v dáli za ním sněhem krytý majestátní Velký Hermon.

Část nádherné vyhlídky je i z refektáře nového hospice. Při obědě, který nechystal již český kuchař františkánský bratr jako r. 1926, který však úplně uspokojil, pozornost mnohých upoutal nápis v čele refektáře: Coenaculum hoc magnum — ad peregrinorum solatium — quo liberiori coelo soli amoenitate — animum renovarent — ab inchoato extractum — A. D. MCMXXIV. Překládáme, rozebíráme, ale každý jinak slova chápe. Neshodli jsme se, co vlastně autor svými slovy mínil.

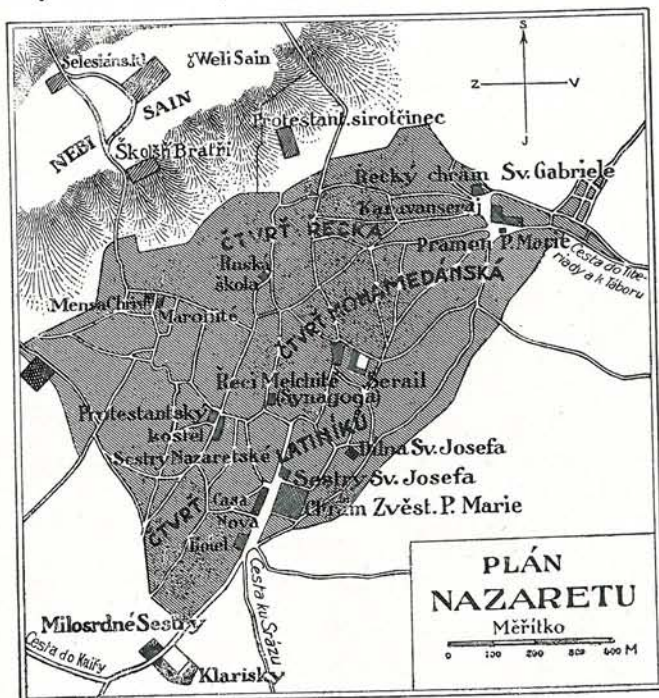
Po krátkém odpočinku s úzkostí sjíždíme do roviny, a rádi vracíme se na hlavní silnici a asi za hodinu dorazíme do Narazeta.

Nazaret

V NAZARETĚ.

Velmi malebně rozložen je Nazaret na svazích pahorku, sklánějícího se od západu k východu. Bílé domky jeho odrážejí se od syté zeleně četných zahrad, k nebi pnou se ladně věže chrámů a minarety mešit. Putování po ulicích, někde vydlážděných uhlazenými již kameny, často hodně příkrých, není bez obtíží. Skoro v rovině na kraji města je pěkný, velký františkánský hospic, kde uložili jsme zase na několik

Nazaret.

dnů svá zavazadla, smyli prach silnic a hned nato shromáždili se před hospicem, abychom v průvodu vešli do hlavní svatyně nazaretské, do chrámu Zvěstování Panny Marie. Za hlaholu zvonů vítají nás strážci svatyně františkáni. Vejdeme do chrámu, který dnes zaujímá jen část bývalého chrámu křížáckého, a byl zbudován teprve r. 1730 nad jeskynním příbytkem Panny Marie. Kamenná jeskyně, kde pozdravil dle tradice anděl Pannu Marii, proměněna v kapli Zvěstování, komůrka před jeskyní, druhá to část příbytku Panny Marie v kapli andělovu se z oltáři rodičů Panny Marie a archanděla Gabriela. Z chrámu sestupujeme k jeskyním po širokém schodišti, nad kryptou jest presbytář chrámu s hlavním oltářem.

Čím jiným můžeme zahájití svoji pobožnost na tomto místě než významnou modlitbou: Anděl Páně.

Po slavném Te Deum se sv. požehnáním, jdeme průvodem do druhé blízké svatyně: dílny sv. Josefa. Je to nová právě dokončovaná svatyně na místě rozbořené křížácké a vybudována na místě, kde dle podání stávala dílna sv. Josefa, kde pracoval při tesařině i Ježíš. Chrám má i kryptu již zařízenou, v horní části pak upravují právě krásný mramorový oltář, zasvěcený Svaté rodině, darovaný katolíky moravskými, k nedělnímu svěcení, na něž se všichni již těšíme.

Stavbu chrámu i oltáře řídil inženýr bratr Jan, který vede nás do své přilehlé stavitelské kanceláře a ukazuje tam napřed plány velikých staveb, zahájených františkány, pak na místě části stavby již provedené. Chrám Zvěstování Panny Marie, v němž jsme byli, bude úplně zbořen a na základech starého křížáckého vybudován nový chrám, který bude největším kostelem palestinským. Mezi novým kostelem Zvěstování a hotovým již kostelem sv. Josefa bude vybudován veliký nový klášter františkánský, který bude stavbou monumentální. S úctou hledíme na dílo, které roste tu pod rukama prostičkého mnicha z příspěvků celého křesťanského světa ke cti a slávě Boží, Panny Marie a ku prospěchu nesmrtelných duší. Bůh žehnej začatému dílu!

Za zpěvu písní a modlitby ve vzorném pořádku nijak nerušení projdeme nazaretským bazarem do kaple sjednocených Reků, bývalé to synagogy, kde Kristus kázal. Víme, že kázáním popudil nazaretské, tak že mu chystali smrt, chtěli jej svrhnout se skály u města. Sráž skalní viděli jsme při vjezdu do Nazareta a druhý den pobytu v Nazaretě, v sobotu odpoledne navštívili jsme kapli ve františkánské zahradě, kde Matka Páně plna úzkosti hleděla na Syna, vyváděného Židy na smrt. Evangelium se o tom nezmiňuje.

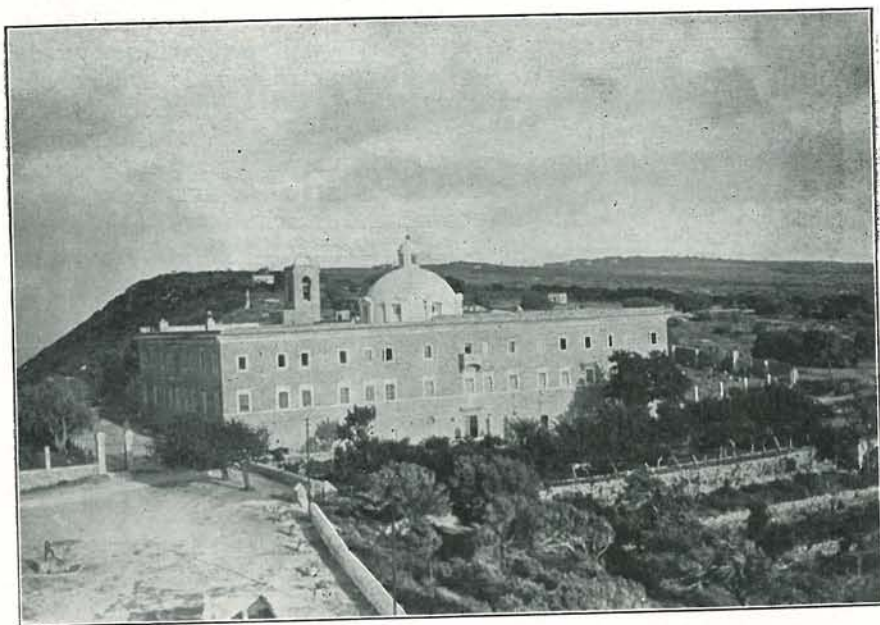
Ze synagogy zašli jsme ještě k prameni P. Marie. Je to jediná vodní nádržka v městě; voda do ní vede se rourami od pramene, ukrytého v blízkém chrámě řeckém. Tam každé chvíle denní možno viděti četné ženy, nosící většinou na hlavách nádoby na vodu; tam jistě chodívala často i Matka Páně. Ženy, čerpající vodu, poskytují pěkný námět našim fotografům, jen škoda, že jako v Jerusalemě i tu místo půvabných džbánů od války všude vidíte jen ohydné plechůvky.

Po návratu do chrámu zúčastnili jsme se ještě večerní pobožnosti, konané pro domácí katolíky, a v útulných místnostech hospice ztrávili jsme příjemný večer.

NA KARMEL.

Dle stanoveného programu měla většina poutníků z Nazareta vyjeti v pondělí k jezeru genezarethskému a odtud dál na Damašek a pak k moři do Beirutu; část měla od jezera jeti k moři do Haify. První velká skupina užila proto již soboty 11. srpna k zájezdu do Haify a na Karmel, kde 15. srpna druhá skupina slavně slavila svátek Nanebevzetí Panny Marie.

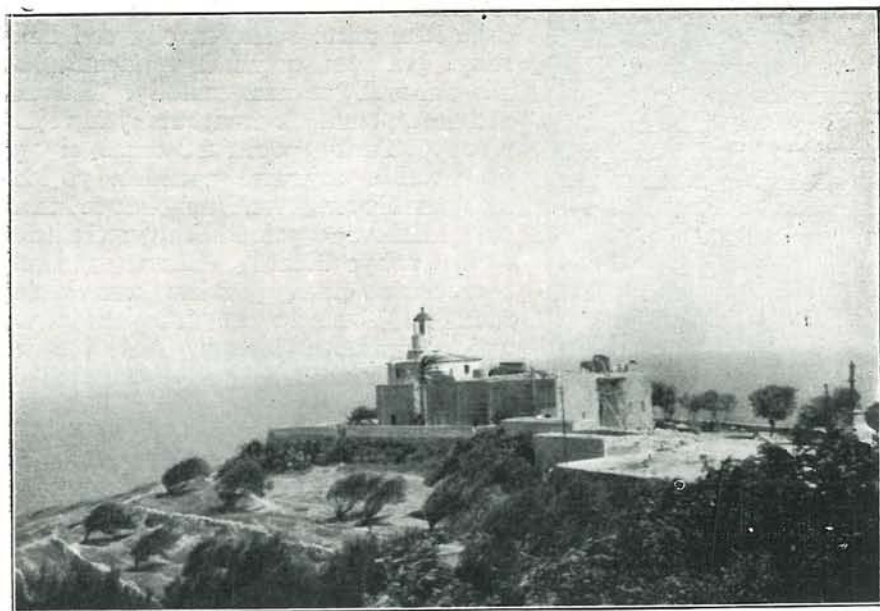

Kláster a chrám na Karmelu.

Fot. P. Irenej.

Vzdálenost do Haify 38 km urazíme autem asi za hodinu po důkladné hlavní silnici. Z kotliny nazaretské napřed stoupáme a máme s vrcholu krásný rozhled na Tábor na východě, do roviny esdrelonské k jihu a na pohoří karmelské na západě. Projíždíme několik vesniček, z nichž některé jsou starého původu. Na jednom místě nezvyklý pohled — kousek lesa, ale marně hledáme nyní v létě v korytu říčnickém dravé vody potoka Kisonu. Překročíme železniční trať vedoucí z Haify do Damašku a po silnici na úpatí Karmelu jedeme krajem úrodným, bohatě osázeným fíkovníky a olivami a již vjíždíme do přítavního města Haify, které v bibli není jmenováno.

Haifa je kvetajícím obchodním městem a má v ní být vybudován veliký moderní přístav, k němuž se svou polohou velmi hodí. Je tu

Hospice na Karmelu.

Fot. Al. Kratochvíl.

řada řeholí katolických a jejich ústavů, poslední dobou vzrůstá počet přistěhovalců židovských, kteří tu mají i svoji polytechniku. Na západní straně města u moře je celá čtvrť zámožných německých kolonistů. To vše si uvědomujeme jen letmo a jedeme přímo městem na návrší karmelské, které vábí sem poutníky i turisty.

Ve výši 170 m nad hladinou je mohutná stavba klášterní řehole karmelitské, která v sobě uzavírá svatyni Panny Marie Karmelské. Na prostranném náměstí před klášterem stojí socha Neposkvrněného Početí Panny Marie a náměstí jest uzavřeno novou pěknou budovou hospice karmelského s majákem, vysílajícím světlo až do dálky 60 km.

V chrámě nad hlavním oltářem vítá nás socha Panny Marie Karmelské, oděná v drahocenný šat, schodištěm pod oltářem vcházíme do jeskyně proroka Eliáše, velmi uctívaného i mohamedánskými fellahy.

Vzpomínáme, jak nás tu čekal r. 1926 po kolik dnů a konečně radostně vítal krajan Polák P. Irenej, který nyní je v Polsku. I dnes vítají nás otcové karmelitáni a opatřili vše, aby zdařilou byla naše karmelská pouta a radostnou návštěva Karmelu. Mnozí kněží slouží mše sv., při společné poutní p. biskupa zní naše mariánské písně, po mši sv. uctíme sochu P. Marie Karmelské, dostáváme škapulíře, obrázky. Rozkošný je pohled s klášterní strany na širé moře, zelené stráně Karmelu, palmové háje na pobřeží, živý ruch v přístavě. Jsme nadšeni krásnými novými místnostmi hospice, úplně moderně vypravenými, jsou tu

Sítmar.

Sccha P. Marie na Karmelu.

i koupele — a chápeme, že bude to hledané letní místo bohatých obyvatel Palestiny. Jen spousty much v jídelně, kde nás pohostili, se nám nelíbily. Ještě navštívíme pomníček francouzských vojáků r. 1799 Turky pobitých, dáme si vypravovati o zajímavé pochůzce po karmelském hřbetu až k místům, kde se konala oběť Eliášova, o památkách, vztahujících se na pobyt Eliášův, Eliseův a školy prorocké na hoře, o vzniku karmelského řádu na Karmelu za dob křížáckých a jeho pozdější historii. Než vše jen rychle. Mnozí žádají, abychom sjeli do města a jsouce u moře svlažili se též v jeho vlnách. Jsme již přes tři týdny na cestách za mimořádné parného léta, a dnes máme první příležitost k volné koupeli mořské. Důvody byly uznány a tak za chvíli těšíme se z požitku mořské koupele. Lázně jsou veliké, dle pohlaví oddělené, kabin hojnost a přece musily celé skupiny spokojiti se malou místností. Snad víc obyvatel města bylo ve vodě než v domech. Několik poutníků, kdo nešli do moře, překvapilo nás po návratu různým chutným ovocem. V poledne byli jsme zase v Nazaretě.

Fot. Jos. Števek.

Mořská koupel v Haifě.

NAŠE NEJKRÁSNEJŠÍ POUTNÍ NEDĚLE.

Vrcholný den naší pouti byla neděle 12. srpna v Nazaretě. V článku o Betlemě zmínil jsem se, že otcové františkáni zvolili na naši nabídku při pouti r. 1926 dva oltáře: jeden v jeskyni Neviňátek v Betlemě, druhý v novém kostele v dílně sv. Josefa v Nazaretě. O věci bylo často jednáno. Předložený nákras oltáře Svaté rodiny pro Nazaret byl schválen velepastýři moravskými, došlo k dohodě o nápise, přijat byl doplněk výzdoby znaky Moravy a Čech, smluveno odevzdání oltář za přítomnosti českých poutníků, dojednáno, že samo svěcení oltáře vykoná poutník pan biskup J. Čársky, člen československého episkopátu, za přítomnosti účastníků čtvrté mor. pouti 1928, a konečně dohodnuto s československým konsulem p. Drem Vlad. Fricem, že významnou slavnost církevní učiníme i slavností národní. Do programu pouti zařazena neděle 12. srpna jako den svěcení. Pan konsul s chotí přijel schválně do Nazareta, patriarcha blahopřál nám k radostnému dni, kustos františkánský děkoval za veliký dar pro františkánský chrám, církevní kruhy nazaretské vyslaly ke slavnosti své zástupce.

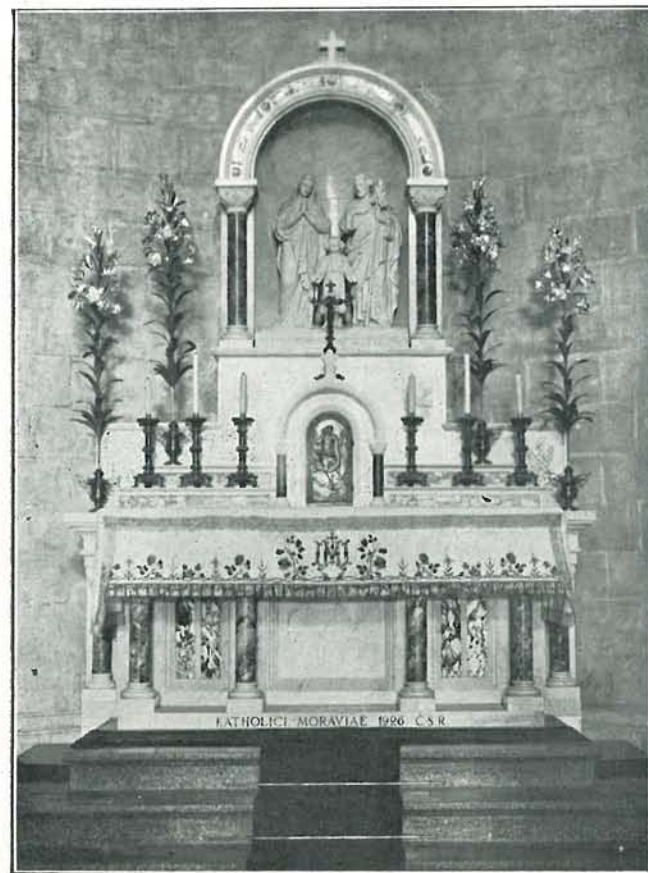
Za krásného, klidného jitra po bouřlivé větrné noci všichni kněží poutníci i četní hosté v rochetách v církevním průvodu vyšli z chrámu Zvěstování do hospice pro světitel pana biskupa Čárského a pak dlouhý průvod kněží a účastníků za lidového zpěvu odebral se do kostela sv. Josefa, kde čekal již pan konsul s chotí, hosté a množství domácích věřících. Náš zpěvácký sbor vítá velepastýře nadšeným sborem Vymetalovým: „Ecce sacerdos magnus“. Světitel obleknuv se v roucha církevní odchází s asistencí, v níž P. Stanislav zastává úkol ceremoniáře, do chrámové krypty, aby tam konal předepsané modlitby u sv. ostatků, jež mají býti uloženy do oltáře. Mezi tím poutník profesor dr. Mikulka mistrným způsobem uvádí ve chrámě posluchače do hlubin tajemství, která se v Nazaretě sběhla, kde „Slovo tělem učiněno jest“. „Na různých místech Svaté země slyšeli jsme četné pravdy, jež pronesla ústa Boží. Na konci pouti Nazaret upozorňuje nás na povinnost, aby také v našem životě slovo Boží stalo se tělem, totiž skutkem. Slovo Boží minulo by se účelem, kdybychom je neuskutečňovali životem. Tajemství nazaretské má se zanedlouho opakovati i na oltáři, který má býti posvěcen.“ Kazatel stručným, ale velmi názorným způsobem vykládá obřady svěcení oltáře a jejich hluboce mystický význam a pokračuje ještě chvíli ve svém výkladu, i když pan biskup se vrátil a obřady začal. Kněží někteří modlí se předepsané žalmy a odpovídají, ostatní poutníci modlí se tajemství radostného růžence a sledují obřady. Po růženci, kdy obřady pomalu chýlí se ke konci a na oltáři, svěcenou vodou umytém, křížem a sv. oleji pomazaném, už na pěti místech hoří zrna kadidlová, zpívá smíšený sbor radostnou píseň Kolaříkovu: „Svatí jásat budou“. Ano, budou jásat, kdykoli se zde bude konat oběť Nejsvětější, nejvíce jásat budou ti, kterým je oltář zasvěcen, základy Svaté rodiny, Panna Maria a sv. Josef. Proto sbor

pozdravuje Pannu Marii hlubokým sborem Sychrovým „Ó Maria, o zoro má“ a sv. Josefa něžným, důvěryplným sborem Lexovým „Josef svatý“. Svěcení dokonáno. „Oltář je místem, kde jako vonný dým k nebi stoupají mají modlitby věřících, je místem, jež jednotí živé i mrtvé vyznavače Kristovy, je zdrojem milosti a místem, nad nímž andělé vystupují a sestupují, o kterém platí slova Jakubova: „Zajisté andělé vystupují a sestupují, o kterém platí slova Jakubova: „Zajisté místo toto je svaté a já jsem to nevěděl.“ (Slova kazatele.) Oltář upraven a ozdoben drahocenným antepedem, darem to naší pražské spolupoutnice, začíná se první obět, slouží ji pan biskup. Po evangeliu vystoupil na kazatelnu a pronesl promluvu vskutku slavnostní, plnou vroucnosti a nadšení.

Nedávno vystavili v Ženevě nádherný palác „Internacionálnej práce“. Keď som doňho našich slovenských lurďských pútnikov v máji tohoto roku viedol, jeden roľník hovoril: „Všetko je to tu pekné, len jedno tu chýba: K r i ž K r i s t a P á n a.“ Mal pravdu. I tento chrám je domom práce. Nikdy sa toľko nerečnilo, nepísalo, nehovorilo o práci, ako práve dnes, a nikdy nebola otázka práce na toľko nerozriešená a ľuďom nejasná, ako dnes. Rozluštenie tejto otázky nám dáva Ten, ktorý tu na tomto mieste pracoval, ktorý ako mnohé iné ťažké otázky, tak aj otázku práce rozluštil. V tomto chráme Krista robotníka, v tomto „dome“ opravdu „internacionálnej práce“, stavia národ náš pomník, dáva to, čo je v chráme najhlavnejšie, dáva nový oltár. Biskup Slovák ho posviaca, prítomní sú pri tomto akte synovia a dcéry našej milovanej vlasti, lesku mu dodáva prítomnosť zástupcu nášho štátu, pána konzula a jeho šľachtnej panej. Jestli nás zahraničie pozná — počuli sme to žiaľbohu na vlastnej uši — jako bolševikov, jako obrazoborcov, jako nepriateľov Križa, a naši nepriatelia za hranicami sa usilovali tento zlý chýr čím viacej rozšíriť; my sme sem prišli, aby sme dobré meno našej vlasti napravili. Keď sem prídu cudzinci z celého sveta a uvidia tento hlavný oltár a na ňom odznak nášho štátu a nápis „C a t h o l i c i M o r a v i a e“, uvidia, že v našom štáte sú srdcia, ktoré Krista opravdu milujú, zaňho obetujú, že sú občania, ktorým odznakom je nie červená hviezda Moskvy, ale križ. Preto je dnešná naša slávnosť vlastenecký skutok. Že pán Konzul našej republiky na túto slávnosť prišiel, je dôkazom jeho jemného smyslu pre všetko, čím môže prestýž nášho štátu zvýšiť v tejto malej, ale významnej zemi.

Tu na tomto mieste Kristus Pán posvätil prácu svojím príkladom a potvrdil zásady svojho učenia o práci. Ktoré sú to? I.) Práca je prísnu povinnosťou každého: „Kto nechce pracovať, nech ani nejie.“ II. Thes. 3. 10. 2.) Kto pre seba má dosť, musí tiež pracovať, aby mohol pomáhať druhým: „Usilovnejšie nech pracuje, a by mal z čoho spomáhať tých, čo núdzu trpia. Efez. IV. 28. — 3.) „Hoden je robotník mzdy svojej.“ Mat. 10, 10. — 4.) Že práca človeka zošľachtuje a jeho hodnotu zdvíha.

Preto pracoval do 30. roku Spasiteľ tu na tomto mieste, preto sa tu trápil Jeho pestún, preto tu pracovala Jeho Matka. Svätá Rodina sa nedá myslieť bez práce. Ale ani Kristus. Nie len matka a pestún, i prví učeníci boli mužovia práce. Prví kresťania z veľkej časti z pra-

HLAVNÍ OLTÁŘ SVATÉ RODINY V DÍLNĚ SV. JOSEFA,
pořizený z darů katolíků moravských, odevzdaných
při III. [moravské pouti 1926 a posvěcený J. M. p.
bisk. košickým Josefem Čárským při IV. moravské
pouti 12. srpna 1928.

cujúceho ľudu. — Je to smutné, že dnes sa podarilo práve pracujúci ľud postaviť proti Kristovi a jeho učeniu, jako by bolo kresťanstvo ich nepriateľmi. Tomu sme čiastočne na vine aj my, menovite kňazi. Bezstarostné zaopatrenie, považovanie sa za úradníka nás vzdialilo od chudoby a od pracovneho ľudu, preto nám treba ísť späť ku chudobe, ku pracujúcemu ľudu, a hlásať mu, že Kristus neprišiel biedu, nedostatok sankcionovať, ale mu odpomáhať, pracujúcemu ul'aviť, slušnú mzdu, potrebu človeka dôstojnej existencie pre neho požadovať. Ohňa tejto lásky ku pracujúcemu ľudu načerpajme tu v chráme, pod ktorým je miesto dielne prácou Syna Božieho posvätené.

Tu vidíme i to, že práca je vecou svätou, že plnením práce svojho povolania slúžime nie ľuďom, ktorí nás platia, ale Bohu; že prácou si zadovážime nie len prostriedky ku životu zemskému, ale prostriedky ku životu večnému.

Oltár náš je zasvätený ku cti Sv. Rodiny Nazaretskej. Blaženosť národa, štátu, spočíva na rodine. Kde sú blažené rodiny, tam sú blažené obce, mesta, národy, štát. Preto apoštolovia rozvratu idú zhubiť najprv rodinu, za rodinou padne spoločnosť a štát.

Naša krásna Morava dala tento oltár, na znak, že my si vieru otcov a čistotu rodín vzial' nedáme: *Pro aris et focis*, za naše oltáre, za naše rodinné krby! budiž našim heslom.

Oddávajúc verejnej službe Božej oltár prosíme Sv. Rodinu, aby v našej vlasti, menovite v našich rodinách vládol duch Sv. Rodiny Nazaretskej.

Pan biskup vřele vzpomenuť tých, kdo na uskutečnení dnešnej slavnosti jakýkoľvek podíl měli. Poznali jsme pana biskupa již jako ohnivého řečníka; v Nazaretě promluvil s takovým nadšením, s takou vroucností, že zástupové přítomných Nazaretanů, ač jistě slovům nerozuměli, takorka viseli na jeho rtech, strženi byli v nadšení, projevené až slzami.

Pan profesor Průša, jehož líčení slavnosti tu většinou podáváme, velmi důmyslně volil zpěvy, přednesené krásně jeho sborem, jak už nahoře bylo zjevno. Po pozdvihování přednesli nám zpěváci něžnou píseň Lexovu: „Ó tajemství všech divů větší“, v níž soprán přednáší vždy thema dogmatické, psané v duchu sv. Tomáše Aq., k čemuž sbor odpovídá: „Chceme Tobě splácet lásku láskou, Ty Pane, žehnej dítkám svým, ať oddaností živou páskou jsme spojeni se srdcem Tvým.“ Byl to krásný slib, že budeme živými oltáři, dílnami Ducha sv. a zároveň prosba o vytrvalost. Velebným chvalozpěvem „Tě, Bože, chválíme“ a drahými hymnami československými jsme o 10. hod. slavnost skončili.

Když se chrám vyprázdnil, vyhověl jsem tužbě srdce, oblekl se ke mši sv., abych na novém oltáři v tichu a samotě konal obět nejsvětější, první po slavnosti. Ale zpěváci změnili svůj úmysl. Vrátili se do chrámu a s nimi mnozí poutníci, dp. Al. Kratochvíl zasedl k harmoniu, a chrámem zní „Bože, co's ráčil“. Ano při obětování přednesl P. Kratochvíl i krásnou vložku: „Hospodin je můj pastýř“. Rozrušení moje jen se stupňovalo, ale mohu ujistiti, že modlitba moje na četné úmysly byla

jen vroucnější, nadšenější, že tím více pamatoval jsem i na zpěváky, kteří mimořádně přispěli k slavnosti dne.

Přirozeně vzpomenuť významu dne i mimo chrám, zvláště při slavnostním obědě.

Tu v přípitku projevil především pan konsul radost, kterou má z dnešního dne jako zástupce vlády československé a jako katolík. Pan konsul pravil, že se těší z dnešního dne jako zástupce vlády proto, že oltářem dnes posvěceným bude se šířiti v cizině známost jména českého a jeho dobrá pověst. Do Jerusalema a do Palestiny přicházejí Češi jako pout-

Karmelitán P. IRENEJ - P. STANISLAV, františkán,
Poláci — slovanští bratři ve Sv. zemi.

níci i jako turisté. Bohužel stane se tu a tam, že v množství příchozích najde se někdo, kdo si není plně vědom, že každý cizinec bývá pozorován nejen od domorodců, ale i od cizích návštěvníků, zvláště pak od Angličanů, kteří Palestinu spravují, a pak chováním jeho trpí pověst celého národa. A tu krásný oltář a právě hlavní oltář, na němž spočine oko každého návštěvníka chrámu, bude svými znaky a svým nápisem „Katholici Moraviae 1926 ČSR.“ hlásať, že jsou v naší milé republice lidé, kteří svým smýšlením a svým jednáním zvyšují čest národa. Jako katolík raduje se z dnešního dne proto, že darován byl Sváté zemi oltář, na němž slouženy budou četné mše sv., jejichž užitek plynouti bude mnohým, zvláště měrou příslušníkům naší vlasti, nej-

více ovšem dárčům katolickým Moravanům. Pan konsul vzpomenuť součinnosti pořadatele pouti při všech darech, jichž se dostalo od nás Svaté zemi spolupůsobením Spolku poutníků diecesí mor. do Svaté země. Končí vzletným přípitkem na prospěch a zdar milované vlasti, jejího presidenta, přítomných dítek vlasti — poutníků

Prof. Bartoš ve své odpovědi poukázal na to, že, co bylo vykonáno, bylo vykonáno obětavou součinností pana konsula, že, jak zvěděl, nejvyšší úřady církevní velmi pochvalně dosvědčují, že zásluhou pana konsula těší se české jméno veliké vážnosti v Palestině. Za povinnost považuje poděkovati všem, kdo o dnešní den se nějak zasloužili, a proto z vděčnosti první mši svatou u nového oltáře po jeho posvěcení obětoval dnes předně za světitele oltáře, pak pana konsula s chotí, dále za poutníky, zvláště za zpěváky, kteří mimořádně radost dne zvýšili, za všechny dobrodince, z jejichž peněz byl oltář pořízen, i antependium, za celý spolek palestinský, především jeho zakladatele, protektory a předsedy, ano zvláštní měrou za blaho celé naší vlasti.

Další proslav přednesl náš bodrý vůdce Polák P. Stanislav. Vroucími slovy poukázal, jak naše náboženství spojuje různé národy v jednu velikou rodinu, v rodinu katolické církve, a jak právě toto náboženství nejzpůsobilejší je k tomu, aby i Slovany spojilo v jeden veliký celek.

Na konec ještě jednou zdůraznil význam dnešního dne a radost z něho způsobem sobě vlastním pan biskup.

Byly to chvíle povznášející, chvíle čisté radosti, národního nadšení a národní hrdosti, chvíle vzácné jednotnosti a souhlasu, často bouřlivě projevovaného.

Nadšeně přijato, aby ze slavnosti odeslány byly holdovací telegramy svatému Otci prostřednictvím pražské nunciatury a nejdůstojnějším protektorům spolku panu arcibiskupovi dru L. Prečanovi v Olomouci a biskupovi dru Jos. Kupkovi v Brně. Panu presidentovi poslán telegram již z Jerusalema, jak dříve uvedeno.

Posvěcený oltář byl hned fotografován a každý poutník dostal obrázek na památku. Blížil se konec našeho putování po Svaté zemi, proto rádi dali jsme se ještě v Nazaretě společně vyfotografovati. Odpoledními bohoslužbami zakončena byla naše nejkrásnější poutní neděle.

Bohužel splnilo se i na nás přísloví: Není radosti bez bolesti. Již v sobotu za našeho zájezdu na Karmel převezli Milosrdní bratří nazaretští, kde představeným Čech, našeho spolupoutníka do Haify do nemocnice, poněvadž se báli komplikací choroby. V neděli došla sice zpráva, že nemocnému se daří lépe, ale Milosrdní bratří, k nimž jsem zajel s panem konsulem, považovali stav za vážný. Nám, zkrušeným již smrtí jednoho poutníka, připraveny chvíle velkých starostí. Pan konsul s chotí vrátili se po srdečném, pro nás věru bolestném loučení, téhož dne do Jerusalema, my jsme měli odjeti v pondělí do Syrie, tu útěchu velkou majíce, že zástupce pana konsula, pak náš průvodce P. Stanislav s 11 poutníky vrátí se do Haify a učiní pro nemocného jistě nejlepší opatření do středy do večera.

Jménem poutníků budtež i tu vzdány vroucí díky panu konsulovi a jeho milé chotí za vše, co pro nás učinili!

POSLEDNÍ DEN V GALILEJI.

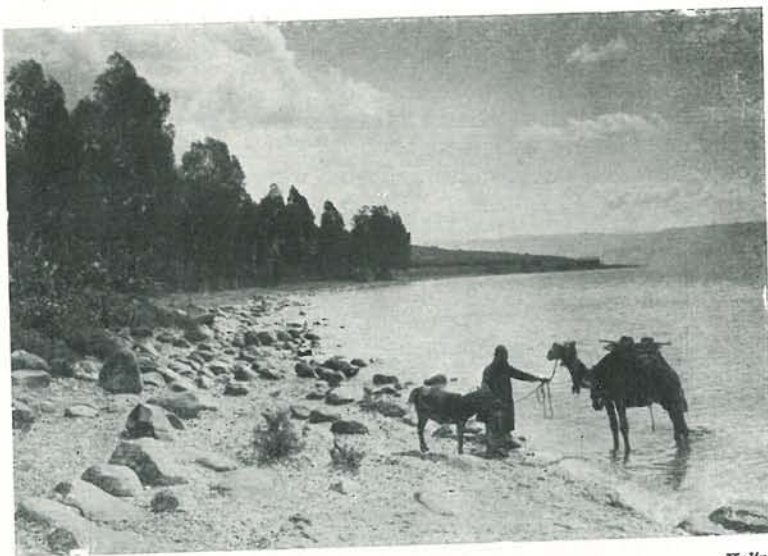
Pondělek 13. srpna byl posledním dnem našeho pobytu v Palestině, ale dal nám příležitost poznati ještě mnoho významných míst, posvěcených bohatou činností Spasitelovou.

Po odjezdu z Nazareta ještě zastavujeme v místě prvního zázraku

Kana.

Páně v Káně galilejské. Chudičský bratr františkánský provází nás ochotně svatyní, vybudovanou nad domem, kde dle podání svatba se konala. I štoudev vidíme, jakých užívali staří Židé. Maličké napodobeniny nám nabízely již při příjezdu hlučně děti, snesly i granátová jablka zatím, co jsme v kostele dleli a se modlili. Ale drzou svojí

Kolín.

Na břehu jezera genezaretského.

dotěrností nás nezískaly. Zastavíme se ještě v kapli, zasvěcené sv. Bartoloměji, jehož rodištěm byla Kana, a již rychle spěcháme k východu po silnici krásně zase upravené. Každou chvíli potkáváme auta, znamení to nových poměrů. Je již po žních, půda holá, vypráhlá, jen stádo ovcí hledá sem tam potravinku a kupí se za svým hlídačem, dobrým pastýřem. Po hodinné jízdě zase sestupujeme. Jedeme do Tiberiady, ležící u jezera genezaretského, které je ještě v kotlině 202 m pod hladinou mořskou. Krásná palmová alej vroubí silnici při vjezdu, zdaleka vidíme četné nové stavby, většinou židovské. O Tiberiadě není v bibli zmínka, v době po Tiberiovi byla však důležitým městem, i dnes v obnovené domovině židovské je chloubou Židů. Dnes je i městem lázeňským.

Jen jsme se zastavili, abychom zašli do františkánského hospice a jeho kaple, zasvěcené památce odevzdání primátu Petrovi u jezera genesaretského.

A zase již jedeme dále — nyní po břehu jezera k severu. Pohodlně vidíme na druhý břeh, na severu poznáváme místo vtoku Jordánu a kocháme se pohledem na zasněžený Libanon v dáli. Rozjímáme, kolikrát byla tato místa posvěcena kroky Spasitelovými. Kolik zázraků tu vykonal, kolik kázání pronesl z lodičky k zástupům, kolika podobnostvými zjevovav svou moudrost! Pusté je místo, jímž projíždíme, zvané Magdala, připomínající historii kající Magdaleny. Německý katolický spolek má v těch místech u jezera svoji državu, zvanou Tabgha, posíláme tam jen vzkaz, že přijedeme na oběd dle úmluvy. Napřed jest cílem našim památné Kafarnaum, kam jsme dorazili kolem půl desáté.

Kolín.

Zříceniny synagogy v Kafarnaum.

V pěkné hospicové budově františkánské na samém břehu jezera je kaple, v níž prof. dr. Melchior Vožda sloužil hned poutní mši sv. a jako r. 1926 po evangeliu nadšeně promluvil k poutníkům.

V úvodu poukazuje na velikou radost, již naplněni byli sv. Tři králové, když po všech útrapách daleké a obtížné cesty a po všech zklamáních stanuli na místě, nad nímž zůstala státi hvězda a kde našli toho, po němž duše jejich prahly; radost tu lapidárními slovy vypisuje sv. Matouš (v 2, 10 kapitole svého evangelia): „Videntes autem stellam eius gavisusunt gaudio magno valde.“

Poukazuje dále na velkou radost všech spolupoutníků, když dospěli k cíli daleké a obtížné cesty své — zemi Svaté. Dopřáno jim bylo navštívit Betlem, kde Kristus Pán se narodil; Nazaret, kde ztrávil většinu svého pozemského života; Jerusalema, kde za spásu lidstva obětoval život svůj na kříži.

Poté přechází řečník k jádru své promluvy — jež obsaženo jest ve slovech sv. Matouše 9, 1: „Et ascendens naviculam transfretavit et venit in civitatem suam. — A vstoupiv na lodičku přeplavil se a přišel do města svého.“

Nenazval evangelista Páně městem Kristovým ani Betlem, ani Nazaret, ani Jerusalema, nýbrž město, na jehož troskách stanula právě noha naše, Kafarnaum, nynější Tell-Hum. — Řečník poukazuje předně na význam města Kafarnaum v době Kristově jakožto zastávky na důležité obchodní cestě zvané „Via maris“ a sídla celních úřadů posádky římské. Nejslavnějším však stalo se město pobytem Spasitelovým, jenž se tu velmi často a rád zdržoval a tu nejvíce zázraků vykonal. Podle vypravování sv. evangelistů bylo Kafarnaum:

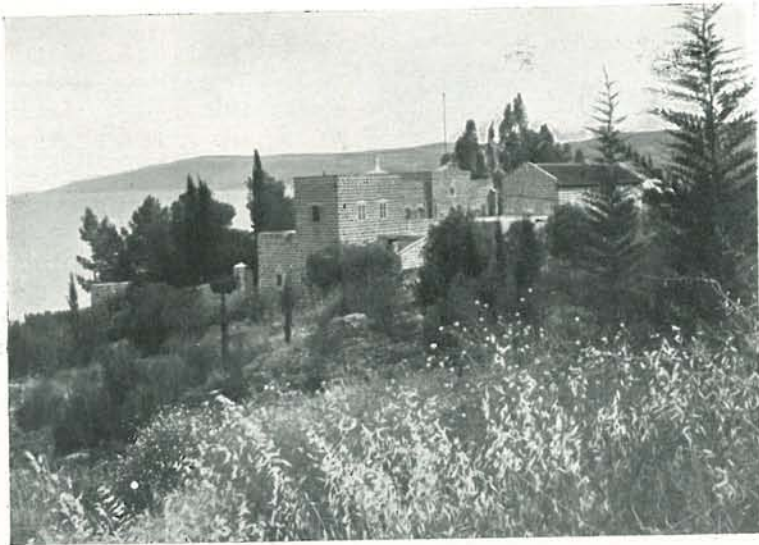
1. svědkem uzdravení onoho ochrnutého, ke kterému řekl Kristus Pán: „Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. — Buď dobré mysli, synu, odpouštějí se tobě hříchy tvoje.“ (Mat. 9, 2.)

2. svědkem uzdravení ženy krvotokem trpící a vzkříšení dcery Jairovy (Mat. 9, 18—26.).

3. Rovněž v Kafarnau to bylo, kde Kristus Pán uzdravil služebníka setníka římského, s jehož rtů po prvé zaznělo ono velebné, pokorné a důvěrné: „Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo et sanabitur puer meus. — Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko rci slovo, a uzdraven bude služebník můj.“ (Mat. 8, 8.)

4. Šíře rozvádí, že Kafarnaum stalo se jevištěm vpravdě božského přislíbení Kristova dáti sebe sama lidem za pokrm a nápoj.

Poukázav na 60. verš 6. kapitoly evangelia sv. Jana: „Haec dixit in

Tabgha - država něm. katol. spolku palest.

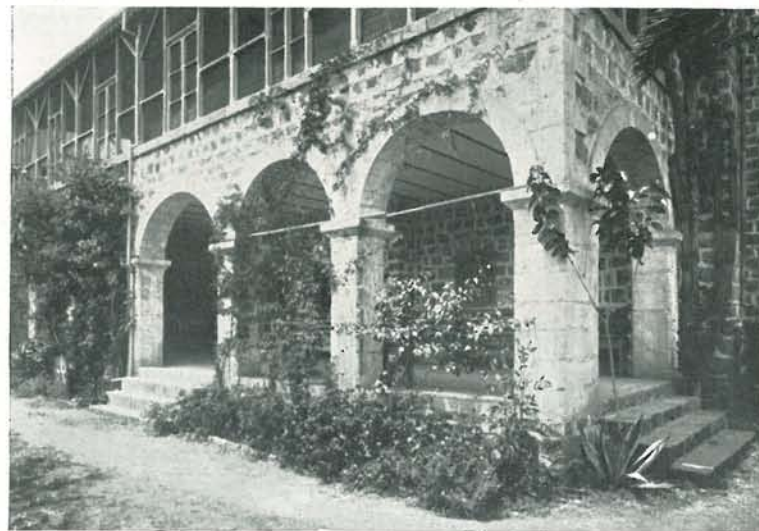
Kolín.

synagoga docens in Capharnaum. — *To pověděl uče v synagoze v Kafarnau* — přechází řečník k závěru své promluvy, v němž klade důraz na zvláštní štěstí, jehož popřáno je poutníkům, že mohou dliti u poměrně dobře zachovaných zbytků této velepamátne synagogy kafarnaumské, jakož i na příčiny, proč stihla kletba Kristova právě město jím tolik vyznamenané.

Končí prosbou: „Domine, adauge fidem nostram et accende caritatem in cordibus nostris.“ — „Pane, rozmnož víru naši a rozněť lásku v srdcích našich.“

Dojem vroucích slov kazatelových ještě zvýšily krásné sbory našich zpěváků, jež bývají doma zpívány o slavnosti božitélové: „Já jsem chléb živý, který s nebe sestoupil“ a „Tělo mé právě jest pokrm a krev má právě jest nápoj“. Vzpomínáme nekonečné lásky Boží, projevené zvláště Nejsvětější svátostí oltářní, a slovy výmluvnými, až hrůznými mluví k nám zříceniny synagogy, v níž Kristus přislíbil tuto svátost. Vykopávali ji ze ssutin, znovu budovali, ale duše této práce, františkán Orfali, nedávno tragicky zahynul pod troskami auta skoro před branami Jerusalema, kam spěchal na sjezd archeologů — a práce zastaveny. Jen deska připomíná zesnulého.

Již v jedenáct byli jsme zpět v Tabgha. Ještě hodina času do oběda. Jaká to bude rozkoš zchladiti se v čistých vodách jezerních. Otcové lazariští mají kus za statkem pěkné koupaliště právě v místech, kde silné prameny vtékají do jezera. Voda jejich je v létě chladná, v zimě teplá. Všichni těšili se z příjemné lázně, nikomu se ani z vody nechtělo.

Tabgha - jídelna v hospici.

Kolín.

Kdo však zapomenuli, že jsou v kraji pod hladinou mořskou, kde slunce více praží než jinde a chvíli nad vodou nechali ramena, druhý den bolestně naříkali na ožehnutí kůže.

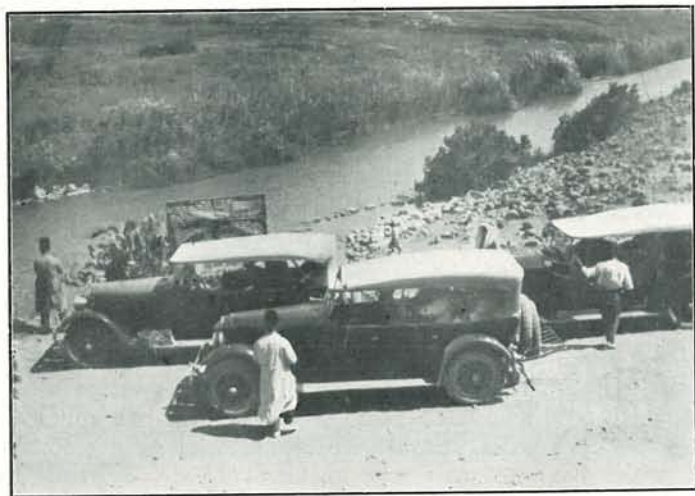
Při obědě jsme poděkovali laskavým hostitelům, pak milému P. Stanislavovi a zástupci pana konsula, rozloučili se s nimi i se skupinkou poutníků, s níž jsme se měli sejít až ve čtvrtek v Beirutu; tam měli zůstatí dojet z Haify lodí, my pak přes Damašek a Libanon auty.

Arabští hoši.

PO STOPÁCH PAVLOVÝCH DO DAMAŠKU.

Již řadu let vybudována je dráha z Palestiny, a to z města Haify do Damašku a z Damašku od války možno se dostat drahou po pevnině přes Rajak, Aleppo až do Skutari proti Cařihradu, neb přes Rajak do nejbližšího přístavního města Beirutu. Dráhy však nejezdí denně, jedou pomalu, a tak teprve rozvojem autodopravy, i nás překvapujícím, na silnicích, jež dlouho ještě budou u nás doma jen zbožným přáním, jest umožněno zařaditi do návštěvy Palestiny i zájezd do Da-

Fot. Jos. Števek.

Naše auta na syrsko-palestinské hranici u Jordánu 13. srpna 1928.

mašku, Baalbeku, na Libanon. Je to velmi vděčná cesta pro turisty, ale klidně možno nazvati ji žádoucí i pro poutníky. Vždyť jdeme tu po stopách ještě pronásledovatele církve Šavla a máme před sebou široké pole navštívití místa misionářských cest šířitele církve Pavla.

Drahou trvá cesta z Hajfy do Damašku, dlouhá 180 angl. mil deset hodin. Auty kratší cestou z Tabghy nejeli jsme ani pět hodin.

Jedeme chvíli dle jezera cestou ke Kafarnaum, ale brzo odbočujeme a stoupáme na náhorní rovinu. Hledíme hluboko v paměť vtisknouti si poslední obrázky Svaté země: rozkošné okolí modrobarevného jezera, které je 21 km dlouhé, 9 km široké, 45 m hluboké, jehož břehy kdysi pokryty byly četnými kvetoucími osadami; pohled na východní hřbet až 300 m nad hladinu vyčnívající, na západě na pahorek blahoslavenství, v jehož blízkosti několik pěkných nových židovských kolonií, po levici na vrcholu hřebenu obrázek města Safedu, na který asi ukazoval Kristus, když mluvil o městu, na hoře postaveném. Není

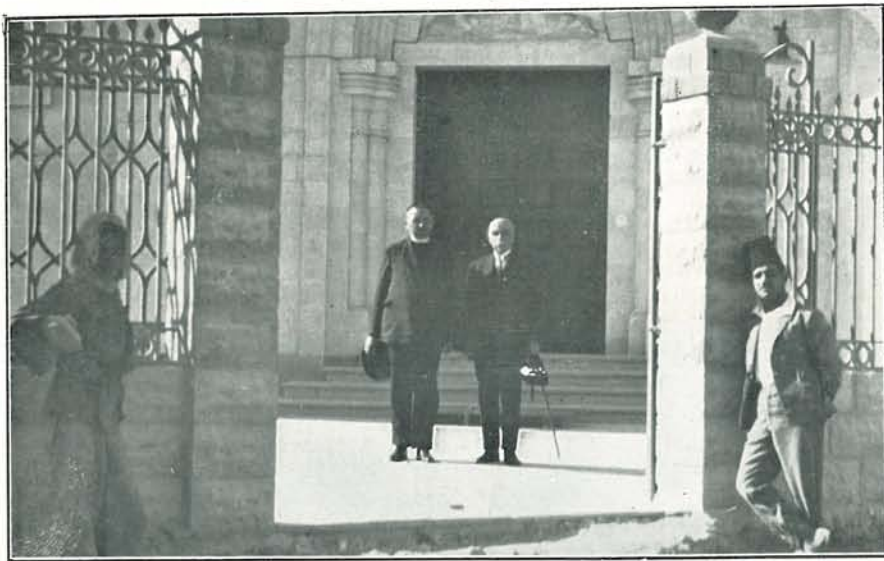
nyní ve vysokém létě celý kraj tak pěkný, jak viděl jsem jej kdysi na jaře; za poledne zvláště vzduch je až žhavý, nepříjemný při dýchání, ale nezapomínejme: nyní v létě máme zaručeně stále pěkné počasí, z jara a v zimě nahodilé deště mohou i znemožniti putování aneb činiti je aspoň nejvýš nepříjemným. Od jezera, ležícího 208 m pod hladinou moře Středozemního, vystoupíme krajem, po žních pustým a v létě vypráhlým, k jezeru Meromskému, ležícímu již 2 m nad hladinou mořskou. U starého římského mostu přes Jordan končí dnešní Palestina, na sever a na východ za mostem začíná Syrie, spravovaná Francouzi.

Velmi lehce vyřízena pasová prohlídka anglická na pohraniční úřadovně před mostem, úplně bez obtíží prošla pasová a celní prohlídka francouzská za mostem. Poutníci ani neopustili auta. Bylo to zásluhou československého pana konsula v Beirutě, který naši výpravu pohraničním úřadům již oznámil.

Vystoupíme na výšinu nad Jordánem a pak několik hodin jedeme pravým kamenným mořem. Všude kámen, jen jednou vesničkou projedeme a v dálce na východ hledíme na hory Hauranu, na západ na hřbet Antilibanonu a za ním Libanonu. Silnice je právě tak pečlivě upravena jak v Palestině, ale nápadným nám je, že jsme několikrát auta, autobusy potkali vždy ve skupinách. Jsme v kraji, kde není dosud úplně klidu, kde propukají bouře domácích Drusů proti pověřeným francouzským správcům. Jednotlivci necítí se bezpečnými, proto ona ochranná opatření. Stromů bylo poblíž cesty málo, ale v druhé polovici cesty místy stála i voda v příkopu, vzácnost to. Nebylo ještě pět hodin, když vjížděli jsme do „perly pouště“, jak zovou Damašek. Cestou všude plno vojska, několikéré kasárny, ano drátěné překážky, připravená děla, tanky — obraz, který příliš ostře se odrazil od rozsáhlých zahrad, v nich skrytých příbytků, a jak se zdálo, vábných, tichých zátiší.

Ještě jsme se upravovali po dlouhé cestě v hotelu Viktoria a již hledal nás velmi milý honorární konsul pan Khalil Fattal, damašský bankéř, sjednocený katolík. Použili jsme nabídnuté laskavosti a v jeho průvodu autem zajeli s panem biskupem do františkánského kostela sv. Antonína, abychom vyjednali bohoslužby. Ano pan konsul zavezl nás ještě, poněvadž byl čas, na vyhlídkové místo na západní straně nad městem, v předměstí es-Salihije, odkud kochají se všichni návštěvníci Damašku ojedinelým pohledem na město, kam též naši poutníci druhého dne všichni vyjeli.

S terasy, kterou 1898 schválně vystavěli pro německého císaře, je pohled na město okouzlující. Na rovině před námi veliká skupina domů, nad něž vynikají štíhlé minarety 240 mešit a kopulky paláců, vše obklopeno svěží zelení obrovských zahrad, hojně zavlažovaných několika říčními rameny; za tím v dálce vesničky na úpatí divně formovaných, holých vrchů, za našimi zády výběžky Antilibanonu, od místa, kam nesahá vláha řek, holé, pusté, barvy červené. Jen vysoko na svahu

Fot. Jos. Števek.
Po návštěvě kostela sv. Antonína Pad. v Damašku
(p. biskup Čársky a konsul Kh. Fattal).

jakési náhrobky. Tam klade legenda mohamedánská stvoření Adama a Evy, bratrovraždu Kainovu a hrob Abelův.

Vnitřek města, čítajícího na čtvrt milionu obyvatel, není již tak vábný. Ve středu města našli jsme celé skupiny domů, zničené požárem, celé čtvrti byly úplně zničeny bombardováním při posledních povstáních r. 1925-26. Mnohé ulice ještě úzké, nevydlážděné, kde hojný prach kropil cestař, jen vodou z měchu, upevněného na zádech. Zvenčí nesou mnohé domy i boháčů stopy velké zanedbanosti, uvnitř ještě však dnes skrývají nádheru a bohatství až pohádkové.

Nás katolické poutníky zajímaly zvláště křesťanské památky a v historii smutné poměry křesťanů. Duchovní správu kalolíků vedou františkáni; lazarié mají gymnasium, jezuité klášter, řeholní sestry školy, sjednocení řečtí katolíci patriarchální seminář, i rozkolníci katedrálu. Křesťanů je na 30.000.

První večer poznali jsme jen okolí hotelu. Večere, i další jídla, byla podávána na veliké terase jedné hotelové budovy. Kol sedmé hodiny vanul prudký vítr, který vše smetal — zjev prý to v Damašku obvyklý, — který však brzo se ztišil. Výborná obsluha všechny uspokojila; velmi dobrá nálada ještě se zvýšila, když koncertující umělci ze zvláštní pozornosti k nám zahráli české skladby Dvořákovy a Fibichovy. Četní hosté dávali si vysvětliti náš nadšený potlesk, francouzští důstojníci zřejmě projevovali nám svoje sympatie.

V úterý 14. srpna byly mše sv. slouženy v chrámech blízkých: pěkném novém františkánském sv. Antonína, v redemptoristickém a u sester. Bez poznámky jen referujeme, že bankéř Khalil Fattal vzorně přisluhoval panu biskupovi při mši svaté!

Auty vydali jsme se na prohlídku města. Předně jsme navštívili velikou mešitu Omajádů. Na tomto místě stával veliký pohanský chrám, r. 375 dal jej zbořiti císař Theodosius a ze staviva budoval sám a dokončoval po něm syn Arkadius nádhernou křesťanskou basiliku, zasvěcenou sv. Janu Křtiteli. Po dobytí Damašku mohamedány směli křes-

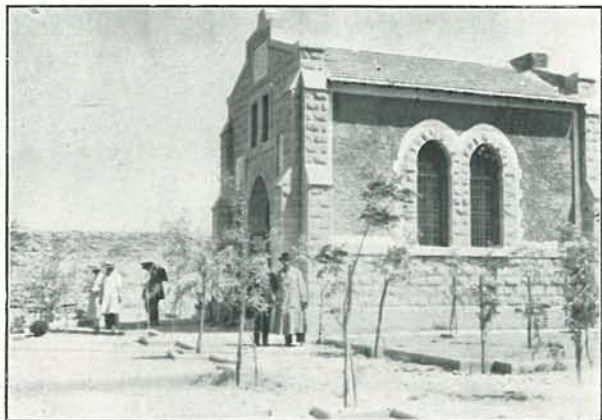
Fot. Jos. Števek.
Celkový pohled na Damašek.

tané čas užívati ještě poloviny chrámu. Dnes je jen mešitou, po požáru r. 1893 v původní podobě i nádhře obnovenou, v níž dle tvrzení mohamedánů uložena hlava sv. Jana Křtitele. Snadno, velmi snadno mohla by být upravena zase v křesťanský chrám.

V městě mezi křesťanskou a židovskou čtvrtí dosud dlouhá ulice zvaná Přímá, v bibli vicus rectus, v níž bydlil osleplý Šavel po příchodu do města v domě Judově, který není dnes přístupný katolíkům. Zato dům Ananiáše, jenž vyzván, aby pokřtil Pavla, proměněn v kapli. Dnes po schodech sestupujeme do něho, okolí zvýšeno o několik metrů. Vyjedeme i za město. Hradby jsou částečně zachovány, a to dle názoru odborníků až z dob apoštolských. Ukazují nám místo v starých hradbách, kde křesťané spustili Šavla v koši, aby ho zachránili. Dál za hradbami vně města na jihovýchodní straně jest místo, kde se shromažďují 25. ledna všichni křesťané domácí a slaví památku obrácení sv. Pavla. Dvě svatyně připomínají nám událost. Jeskynní kaple s obrazem okamžiku, kdy Šavel slyší slova: „Šavle, Šavle, proč mne pronásleduješ“ a náhorní františkánská kaple s četnými biblickými obrazy. Obě svatyně jsou dnes na hřbitově křesťanském, kde je hromadný hrob křesťanů, pobitých Turky a Drusy při masakru r. 1860. Bylo jich přes 6000.

Sv. Pavlu je zasvěcen i hlavní chrám františkánský v městě s klášterem. Již r. 1233 z rozkazu papežova přišli první františkáni do města. Během dob mnozí utrpěli tam smrt mučednickou. R. 1860 při zmíněné krvavé řeži ve dnech 9.—11. července 8 františkánů, z nich 7 Španělů, 1 Tyrolák, našlo smrt na stupních oltáře chrámu a ostatky jejich jsou v chrámě uloženy. V témže chrámě pochován je kapucín P. Tomáš, zavražděný Židy se svým sluhou r. 1840. Kapucíni nemají dnes v Damašku kláštera.

Mimo tyto památky sv. Pavla navštívili jsme i jesuitský klášter a při něm starou kapli nad rodným místem sv. Jana damašského. Za

Fot. Jar. Kvapil.

Kaple obrácení sv. Pavla v Damašku.

jízdy ukázali nám jen, kam klade se dům biblického Naamana, uzdraveného Eliseem.

Také do dvou starých domů uvedl nás katolický průvodčí Attalla a zařízení salonů, nádvoří, snesené tam poklady koberců, uměleckých děl, vykládaných zlatem, stříbrem, perletí, jemně tepaných, převýšily všechny naše nejbujnější představy. Viděli jsme i v jednom velkém obchodním domě a velkozávodu, jak dodnes zhotovovány jsou tyto práce dovednými rukama, mnohdy dětmi, a často jsme žasli, jak poměrně nepatrné ceny žádají za nádherné předměty. Kdyby nebylo dopravy a cla, kolik by tu bylo uzavřeno obchodů!

Odpoledne podniknuta vyjížďka na zmíněnou již vyhlídku do es-Salihije, pak městem, zvláště na mohamedánský hřbitov. Za poledne v hotelu sešli jsme se s československým konsulem beirutským panem JUDrem Frant. Touškem, který velmi obětavě připravil vše pro náš zájezd do Syrie, přijel nám do Damašku naproti a provázal nás pak do Beirutu.

Jemu vděčíme, že aspoň z vypravování poznali jsme život obyvatel města, jejich zábavy, vzdělání, průmysl. Jeho laskavostí vyjeli jsme někteří autem i do předměstí, na výletišťe u ramen řeky Baradu (je jich sedm!), kde v kavárnách besedovaly četné úplně zahalené ještě mohamedánské ženy, do zahrad damašských a do předměstí Mejdanu, střediska to odboje r. 1925 a také nejvíc postiženého dobyteli.

Jedinečné orientální bazary přilákaly k večeru většinu našich poutníků a skutečně exotické, pro nás mimořádné poklady zlákaly mnohé aspoň k nákupu drobných památek.

Fot. Al. Kratochvíl.

V domě boháče v Damašku.

Svátek Nanebevzetí Panny Marie 15. srpna oslavili jsme důstojně v kostele sv. Antonína slavnou poutní mší sv., při níž znělo zase naše „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“ a dp. Kratochvíl zazpíval překrásně sólovou vložku mariánskou.

Po snídani nastoupili jsme cestu zpět k moři.

PŘES LIBANON DO BEIRUTU.

V Damašku jsme ani nepřišli na nádraží, do nedávna tak důležitá pro turistu. Nepřijeli jsme ani na nádraží El Kaderu drahou, vedoucí od Mediny a Haify, ani neodjížděli z nádraží mejdanského drahou do Beirutu. Oběma směry dnes denně možno jeti nájemnými auty, jichž jen v Damašku je daleko přes 2000. My jedeme pohodlně v téměř voze, kterého jsme užívali již v Palestině a divili jsme se všichni

Baalbek.

Sítmar.

nejen pevnosti a důkladosti vozů, ale i dovednosti a vytrvalosti jejich řidičů

Hodný kus za Damaškem jedeme rozkošným údolím řeky Baradu proti toku. Místy vidíme tři její ramena, souběžně nad sebou tekoucí. Brzo stoupáme však na Antilibanon. Dráha oklikou prodírá se přes hory, my kratší cestou překročíme hřeben a sjíždíme do roviny a sejdem se se železničními kolejemi v Zahle. Cestou pozorujeme úrodný kraj roviny, pěkně vybavená hospodářská stavení, zvláště četné vinice s velikými hrozny. Zovou některé i „ženským malíčkem“, poněvadž zrna dosahují velikosti malého prstu. V Zahle četná nájemná auta přebírají turisty, kteří chtějí podniknouti zájezd do Baalbeku. I my místo přímo k západu odbočíme zpět na severovýchod. Brzo uvidíme po pravici pod kopcem stanicí Rajak, z níž odbočuje dráha na Baalbek a dál do Aleppa. U Rajaku veliké letiště s hangary. Správa Syrie vyžaduje na Francouzích velikého nákladu a bojuje s velikými potížemi. Jedeme vysoko položenou rovinou, krajem hojně zalidněným, pečlivě pěstěným a o 11. hodině vjíždíme do starého místa Řeky zvaného Heliopolis, nyní Baalbek.

Krásný hotel Palmyra, majetek řeckého katolíka, nás všechny přijal do svých moderně vypravených místností a pohled z některých světnic, balkonů hotelu na malebné velké zříceniny svojí krásou opravdu překvapil. Je poledne a přece velmi příjemný chlad, jako u nás na nějakém rozkošném výletním horském místě v létě.

Pod vedením majitele turistické kanceláře Karaboulada vydali jsme se po obědě na prohlídku staveb.

Není pochyby, že Baalbek je místem starobylým, ale dějiny jeho předkřesťanské nejsou známy. Antonius Pius (138—161) a Caracalla (211—217) vybudovali tu uvnitř posvátné zdi pohanskému božstvu Héliopole (Jupiterovi, Venuši a Merкуру) velkolepý chrám, vedle menší ku počtě Bakchově. Část proměněna císařem Theodosiem v křesťanskou basiliku. Turci proměnili stavby v pevnost, jež několikrát byla vyplněna a zemětřeseními zvláště r. 1759 pobořena.

Monumentálním schodištěm vstupujeme do sloupové síně a z ní do šestibokého nádvoří. Odtud vejdem do dvora 135 m dlouhého, 113 m širokého, který obklopen byl podloubím, neseným 84 sloupy. Uprostřed byl obětní pohanský oltář, nad nímž čas byla křesťanská svatyně. Ze dvora po imponantním mramorovém schodišti vešlo se teprve do chrámu Jupiterova, jehož celou obklopovalo podloubí, mající na dvou stranách po 10, na druhých po 19 sloupech. Šest jich tu ještě stojí: jsou 22 m vysoké, 2 m v průměru, složeny ze 3 kusů spojených. O něco nížeji asi 50 kroků od toho chrámu jsou zbytky jedné z nejkrásnějších a nejzachovalejších staveb syrských, chrámu Bakchova. Zde ze sloupů, vrubického chrámu, stojí dosud 9 sloupů 14 m vysokých, jeden velikán sklácený zemětřesením stojí opřen o zeď chrámovou. Všude zbytky mosaik, uměleckých kamenických výzdob krásy nepopsatelné. Aby stavby chrámové vystoupily, spočívaly na obrovských podestavbách, v nichž chodíme jako ve velikých tunelích. O nesmírné mohutnosti těchto staveb nejlepší doklad podávají tři kameny ve zdi, obkličující posvátné místo, z nichž každý má přes 19 m délky, je 4 m vysoký a 3 m tlustý. Čtvrtý balvan, určený asi též pro tuto zeď, leží dosud v kamenných lomech u městečka, má rozměry 21.35 m délky, 4.33 m výšky, 4 m šířky.

Stavby Baalbeku vyrovnají se v mnohém velebeným stavbám egyptským a zůstává nám dodnes hádankou, jakých dopravních prostředků při nich budovatelé užívali!

Zhlédli jsme ještě chrám Venušin, který je uprostřed arabských domků, a zašli do řecko-katolické katedrály, kde před svatostánkem oslavili jsme rádi krátkou pobožností mariánský svátek. Pan biskup byl na misionářské cestě, uvedli nás též do jeho jednoduše vypravené, ale dosti prostranné residence. Na konec ukázal nám náš průvodčí, na jehož „zábavné“ německé výklady rádi vzpomínáme, ve svém obchodě pěkný model představující rekonstruované stavby chrámové.

Návštěvu Baalbeku vřele doporučujeme každému návštěvníku Východu.

Ve čtvrtek 16. srpna již před pátou hodinou ranní opustili jsme Baalbek.

Za citelného chladu vracíme se rovinou do Zahle a pak hned stoupáme do hor. Cesta vine se velikými serpentínami o kus výše nad drahou, tu ozubenou. Vystoupili jsme skoro až k hranici věčného sněhu. Cestou na mnoha místech pracují lidé na silnici, na dráze, na úpravě telegrafického spojení. Když přešli jsme vrchol, otevřelo se nám panorama, jakých málo viděti. Vysoké stráně Libanonu před námi dosti příkře se svažující k moři a daleko k severu i jihu se táhnoucí, pokryty jsou lesy a háji, někde i cedrovými, nejrůznějším stromovím, z nich vystupují vesničky, ojedinělé stavby, vily až vysoko do hor; daleko dole v rovině veliké město a za ním široká tůň mořská, na níž četné

Beirut.

Sítmar.

temné body, různé lodi, parníky. Arabové přirovnávají Beirut ke krásné sultánce, jež odpočívá na zelených poduškách a zadumaně hledí na moře.

Plně jsme teprve chápali, proč nám pan konsul při přípravách vřele doporučoval tak upravit program, abychom noc po návštěvě Baalbeku již trávili v některém hotelu na Libanonu. Než my jsme mohli 15. srpna jen v Damašku slaviti pohodlně mariánský svátek a proto byl odjezd z Damašku tak pozdě stanoven.

Po příjezdu do Beirutu nastoupili jsme hned prohlídku města. Již nad městem zjistili jsme dalekohledem, že loď Italia, na níž jsme se měli vraceti, kotví již v přístavě. Skupina našich poutníků, která sedla na loď v Haifě, byla již v městě. Příznám, byli jsme plni zvědavosti, jak se jim od pondělka a zvláště našemu nemocnému dařilo. Dle úmluvy prohlíželi i oni město a měli jsme se sejíti teprve po prohlídce v budově konsulátu.

Beirut nemá starožitností. Zvláštností jeho jsou dvě university: francouzská a americká. Starší americká byla založena již r. 1866 jako misijní škola amerických protestantů. „University“ se nazývá

od r. 1919 a měla ve stud. roce 1927-28 celkem 1117 studentů na 2 fakultách, lékařské a filosofické, v kollegiu, příprave to universitní, a na připojené střední škole. Dle náboženství bylo 577 křesťanů, většinou protestantů, 404 mohamedáni, 80 židů. Francouzská jezuitská universita byla založena r. 1875. Má tři fakulty: lékařskou s lékárnickou, právní a inženýrskou technickou. Měla v témž stud. roce 1253 studentů na fakultách, v kollegiu a v bohosloveckém orientálním semináři, určeném pro sjednocené katolíky všech východních obřadů. Zásadně mohou býti přijati studenti všech vyznání, valná většina je však křesťanská.

Pobřežní skaliska v Beirutu.

Fot. Jos. Števek.

Napřed na katolické universitě ochotně nás provedl profesor jezuita rozsáhlými universitními budovami. Zajímala nás zvláště knihovna, jež má na 30.000 svazků, z nichž polovina je arabských. Zásluhy o výzkum a rozvoj arabské literatury má katolická universita veliké; je to jedinečné sídlo všeho orientálního studia. Viděli jsme i úplně moderně vypravenou velikou tiskárnu jezuitskou, v níž mohou býti sázeny knihy ve všech řečích. Pomodlili jsme se v prostranném, čistém chrámě universitním.

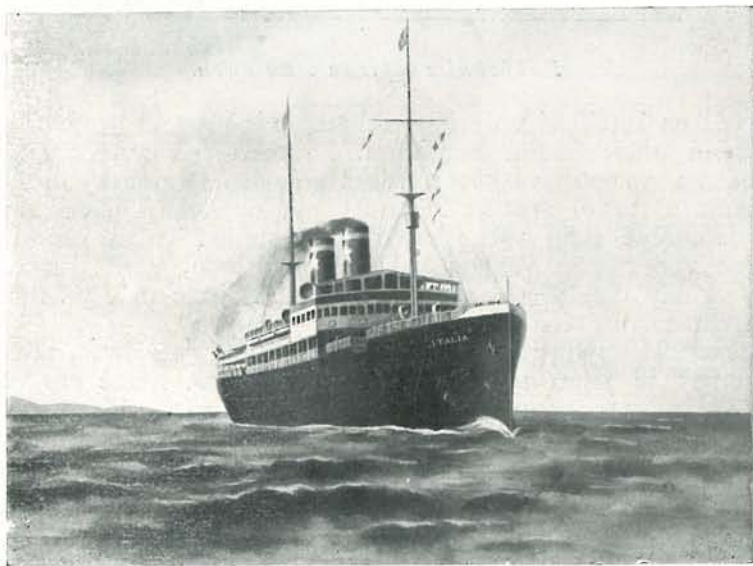
Na americké universitě mohli jsme zajeti i kus do zahrad, tak veliké prostranství je jejím majetkem. Veliká a četná hřiště pro všechny sporty a zábavu prozrazují hned americký ráz, celková nádherná úprava, pohodlí v budovách americké dolary. Diplomy jsou udílány pod dozorem státní university v New Yorku, vyučovacím jazykem angličtina.

Prohlédli jsme několik chrámů, orientální museum, podnikli rozkošnou vyjížďku kus po břehu mořském, kde tábořilo množství vojska, namnoze pod stany, a skaliska vyčnívající z moře, často obrovská, nejrůznějších tvarů, skýtala každou chvíli zajímavou podívanou.

Přiznávám, že celkem byli jsme rádi, když auta zastavila o 10. hodině u československého konsulátu a v prostranných, krásně upravených místnostech přivítal nás pan konsul Dr. Fr. Toušek a páni přidělení.

Tu zvěděli jsme nejprve, že na Karmelu našim spolupoutníkům se dobře dařilo. Ledové nápoje připravily sice některým krátké nepříjemnosti, ale bylo to jen přechodné. Nemocný pan Novák zůstal však z nařízení lékaře v nemocnici v Haifě, ačkoli s tímto opatřením naprosto nesouhlasil. Lékaři vyčkávali, co se při horečkách z nemoci vyvine. Telegraficky žádali jsme správu nemocnice, aby nám laskavě poslala zase telegrafickou zprávu o stavu nemoci na konsulát do Smyrny na neděli. Také pan vicerektor Kleveta, který z Beirutu vrátiti se měl s našimi auty do Jeruše, slíbil pečovati o krajana.

Rychle utekla hodina za mimořádného, v cizině tak milého českého pohostinství. Upřímně jsme děkovali panu konsulovi za velikou péči, kterou nám věnoval, i všem pánům na konsulátě za velikou obětavost, a spěchali jsme na nábreží, abychom se na řadu dní ubytovali v novém lodním domově. Loď *Italia* byla sice stejného typu, jako dřívější *Brasile* — místa na ní byla zamluvena, ale my jsme měli mnoho otázek: jak bude loď čteně obsazena, jaký personál lodní, jak vzdušné kajuty, jaká plavba a jiné. Celkem bylo všechno vyřízeno k všeobecné spokojenosti. Ve 12 hod. posíláme poslední pozdravy přátelům na nábreží, poslední pohledy velebenému Libanonu a tam na jihu zemi, kterou z dobroty Boží tak důkladně jsme poznali a která tolik přirostla nám k srdci, zemi Svaté, Nejsvětější.

Loď Italia.

Sítmar.

KOLEM MALÉ ASIE DO MĚSTA KONSTANTINOVA.

Šťastně jsme dosáhli hlavního cíle svého putování, zhlédli jsme celou Svatou zemi i mnohá památná místa mimo ni. Ještě velký byl náš zbývající program, ale měli jsme vědomí, že jsme dosáhli dosti, i kdyby vše nemohlo býti splněno ve zbývající části. Ukázalo se brzo po vyplutí na moře, že chceme napřed zažiti dojmy minulých dnů.

Po čtyřhodinné plavbě zastavila již naše loď v přístavu syrského města Tripolis. Bylo možno lodičkou dáti se dopravit na břeh a během 4 hodin prohlédnouti město. Ale moře bylo hodně neklidné a hlavně — nebylo touhy, a tak zřekli jsme se návštěvy „malého

Tripolis.

Sítmar.

Damašku“, jak obyvatelé zovou Tripolis. Za pobytu v přístavu vypůjčili si neznámí pobertové od jednoho poutníka jeho kabát s hodinami i drobnými penězi. Ovšem stalo se to bez jeho vědomí — větracím okénkem kajuty.

S malým zpožděním a vyřídívše obchodní záležitosti vyjeli jsme lodí do noci a ráno v 7 hodin zakotvili jsme před cyperským přístavem Larnakou. Dali jsme si již vidovati pasy anglickými úřady, pod jejichž správou je Cypr jako Palestina, chvíli jsme se dívali na veliké kymácení lodiček, jež připluly k naší lodi a převezly do města několik vystupujících cestujících, mezi nimi nového cyperského biskupa, bývalého světícího biskupa jerusalemského Mons. Keana, a divadlo, jež nám skývalo hodně rozvlněné moře a zmítané na něm lodičky, rozhodlo, že zase upustili jsme od zájezdu do města. Dalekohledem jsme viděli nábreží a na něm několik praporů na konsulátních budovách; někteří tvrdili, že poznávají i československý prapor. Slyšeli jsme později, že nás československý pan konsul v přístavě očekával; i omluvili jsme se písemně. Ostatně bylo nám oznámeno, že vyjedeme již před 12. hodinou a mimo program že zastavíme v druhém přístavním místě cyperském, Limassolu.

Moře nebylo klidnější. Zase bylo nutno lodičkou do přístavu. Ale tentokrátě svěřilo se nás sedm motorovému člunu a jeli jsme. Zmínil jsem se již, že mnozí poutníci mají v neblahé paměti přistání v Jaffě. V Limassolu jsme si oživilí nepříjemné zkušenosti jafské. Nebylo tu skalisk, ale těžko bylo seskočiti do člunu, zmítaného vlnami, a ještě obtížnější dostat se z něho. Člun přistal u vysokého přístavního můstku, kde silnými pažemi lodníků jsme byli přistaveni k železnému žebříku, po němž bylo nutno se vyšplhati na můstek. Při návratu sestup po žebříku, kdy jsme úzkostlivě opatrovali několik lahví pravého proslulého cyperského vína, určeného pro spolupoutníky, byl ještě mnohem horší.

Fot. Jos. Števek.

Před klášterem v Limastolu na Cypru.

Město nemá zajímavostí. Více starožitností je v dalekém okolí. Na nábřeží velké obchody s vínem a sklady vinné; víno je hlavní vývozní předmět. Prošli jsme větší část města, chtějíc navštívit františkánský kostel a klášter, ale řeholnice nedaleko kostela nám oznámily, že kněží jsou v Larnace, aby uvítali nového pana biskupa, a tak prohlédli jsme si jen klášterní školu, pensionát — vše v prázdninách prázdné, a dali se poučiti o smutných poměrech katolíků na ostrově. Okusili jsme též „komandarie“, pamětliví doporučení P. Stanislava, a koupili v několika obchodech několik lahví tohoto vína, aby i ostatní mohli okusiti chválené vinné zvláštnosti cyperské. Aspoň okusiti měli všichni toho, čím byla naše loď večer naplněna. Když se totiž večer uklidnilo moře, přivleklo několik motorových člunů k naší lodi obrovské zásoby vína, zvláštním způsobem dopraveného. Veliké sudy naházeny u břehu do moře, spjaty řetězy a pak motorovým člunem k lodi vlečeny. Ze sudů vyčnívaly jen tmavé hřbety a tak vypadalo to večer, jako by řada mořských oblud mířila na loď. Každý pochopí, že nebylo snadno

vytáhnouti asi 60 obrovských sudů za svitu lamp a umístiti je na lodi. Byly určeny pro Marseille. Dlouho přihlíželi mnozí nezvyklé podívané, ale mrzelo nás, že ještě o 10. hodině večer byli jsme u Cypru, který v poledne jsme měli opustiti.

Plavba po moři v sobotu 18. srpna neposkytla nic nového. Teprve k večeru dojeli jsme k nejvýchodnějšímu ostrovu moře egejského, památnému Rhodu. Jen z dále viděli jsme bohaté osvětlení a mohli souditi z něho na velikost města stejného jména.

V neděli v 9 hodin měli jsme již býti ve Smyrně a míti společně poutní bohoslužby v kostele sv. Polykarpa. Veliké zpoždění u Cypru vynutilo změnu programu. Na naši žádost oznámeno zpoždění bez-

Fot. Jos. Števek.

Ve zříceninách Smyrny.

drátovou depeší našemu konsulátu ve Smyrně, bohoslužby byly na lodi a my teprve odpoledne ke třetí hodině jsme vjížděli do rozkošné zátoky smyrenské, když jsme minuli velikou řadu ostrovů, z nichž uvádím aspoň významný Pathmos, Samos, Chios.

I ve Smyrně bylo nutno dáti se na lodičkách dopraviti do vlastního přístavu a mnozí plně poznali za kratičké plavby záludnost moře a nepříjemnost jízdy na jeho rozbouřených vlnách. Než šťastně, bez nehody sešli jsme se všichni v přístavní budově, kde jsme odevzdali tureckým úřadům svoje pasy a kde nás přivítal pan konsul Dr. Lavante a františkáni, obstarávající duchovní správu u kostela sv. Polykarpa. Pan arcibiskup nebyl v městě. S radostí vyslechli jsme od pana konsula telegrafickou zprávu, že se našemu spolupoutníku v Haifě daří dobře, že nepropukla žádná choroba, naopak, že přestaly u něho horečky a že bude poslán některým rychloparníkem do Terstu. Bohu díky! Pochopíte, že zvláště pořadatel radoval se, že je zbaven těžké starosti!

Potěšení nastoupili jsme cestu do chrámu. Již po několika krocích vidíme smutný obraz — pobožené Smyrny. Třída nábrežní jest sice upravena, ale již ulice z ní vybíhající jsou zataraseny ssutinami. Jdeme kol zbořených a polozbořených domů, na nichž stany jsou obydlím nešťastníků, neb kde ve zříceninách záclona nahrazuje zbořenou zeď. Chrám sv. Polykarpa zůstal ušetřen a věřící jsou přesvědčeni, že se tak stalo na přímluvu milovaného světce. I požár r. 1922, který zničil celé ulice a řádlil až k oknům a dveřím chrámu, se tam zastavil, i zemětřesení 31. března r. 1927, které rozhoupalo i zvony kostela, neuškodilo chrámu. Pan biskup Čársky měl aspoň sv. požehnání s českými litaniami, zpěváci krásně zapěli dva sbory, hymnami ukončili jsme svoji pobožnost. Nato auty jsme se vydali na prohlídku města. Bohužel, nebyla to již auta palestinská a nebyly to silnice palestinské; nejsme v zemi spravované Angličany, ale Turky! A záhy měli jsme poznati tak zvané „turecké hospodářství“. Vyjeli jsme na vrchol nad městem, odkud byl krásný pohled nejen na město, částečně v ssutinách ležící, ale na celou velikou zátoku. Zvláště malebný obraz skýtaly cypřišové háje na hřbitovech. Zašli jsme k místu, kde byl mučen patron města, sv. Polykarp, žák sv. Jana. Zhlédneme zbytky staré pevnosti, smyrenské to Akropole; za městem se díváme zbytkům mohutných vodovodních staveb a při návratu k večeru máme příležitost pozorovati plantáže tureckého tabáku, četné vinice u města, pěkné kroje obyvatelstva, krásné typy obyvatel, živý obchodní ruch v bazarech. Cestou zůstalo jedno auto pro poruchu na silnici a při návratu málem by se stalo horší neštěstí. V úzké uličce v bazaru vběhlo dítě pod auto; bylo dopraveno k lékaři a na štěstí zjištěno, že se mu nic nestalo. Zato jedna naše poutnice úlek odstonala několikadenní chorobou.

Před odjezdem byli bychom rádi podnikli zájezd do blízkého Efesu, posvěceného činností sv. Pavla, ale nebylo času. Upřímně děkujeme panu konsulovi, který velmi obětavě upravil sám program naší zastávky ve Smyrně a nám se úplně věnoval, a již za soumraku vrátili jsme se na loď, jež vyjela pozdě večer.

V pondělí odpoledne ve 4 hodiny máme býti v Cařihradě, ale opět nutno oznámiti přátelům cařihradským značné zpoždění a příjezd až někdy v úterý ráno.

Ještě v neděli před odjezdem ze Smyrny studujeme mapy, mluvíme o kraji, jímž pojedeme. Za noci plujeme kol ostrova Lesbos, Tenedos, za dne vjedeme do známé úžiny dardanelské, dlouhé na 60 km, široké 1 $\frac{1}{4}$ až 7 $\frac{1}{2}$ km. Neuvidíme pahorku na asijském břehu, kam kladou starou Troju, jen vzpomínáme na líčení Homerovo a na to, jak jsme bojovali v řeckých hodinách gymnasijských studií před branami tohoto města. Na krajním výběžku evropské pevniny skoro proti Troji stojí obrovský obelisk, postavený velmi četným obětím krvavých bojů u Dardanel za světové války. Válka trojská a válka světová! A další vzpomínky na války! Hellespont, jak nazývali úžinu dardanelskou staří, přešel na dvou mostech r. 480 př. Kr. Xerxes Veliký na výpravě do Evropy, r. 334 př. Kr. Alexander Veliký na

výpravě do Asie, r. 1190 z Evropy s křížáky Bedřich Barbarossa, r. 1354 se strany asijské Turci. Úžina jest i dnes neobyčejně opevněna.

Jen pomalu, velmi pomalu jedeme mořem Marmarským, kolem Mramorového ostrova s ložisky mramoru. Přístavní úřady turecké začnou úřadovati v Cařihradě až v 8 hodin ráno, je lhostejno tedy, kdy v noci do Cařihradu dorazíme. Vyprávíme si o Olympu, který je viděti za jasného dne na asijském břehu, a který nám připomíná naše moravské apoštoly, o krásách ostrovů Princových. Obyčejně laškování četných delfinů krátí volnou chvíli cestujících při jízdě tímto mořem, ale nám málo přálo štěstí.

Bylo pět hodin ráno, když jsme zakotvili před Cařihradem ve volném moři. Máme dost času nejen k bohoslužbám, ale i k pozorování úchvatného obrazu, jaký skýtá Konstantinovo město, rozložené kol zátoky Zlatého rohu na evropském břehu, a Skutari na asijském břehu.

Cařihrad: Zlatý roh.

Sitmar.

Teprve před 8. hodinou loď přijela k nábreží, kde čekal nás československý generální konsul cařihradský, čekali otcové lazaristé, ale my dlouho ještě nemohli vystoupiti. Jediný úředník prohlíží pasy, ano opisuje všechna data z nich, a to napřed těch, kdo zůstanou v Cařihradě, pak teprve přechodných návštěvníků. Nepomohla ani intervence p. generálního konsula, který dostal se již na loď. Nutno cvičiti se v trpělivosti. Bylo skoro 10 hodin, když jsme se konečně vyhnuli na nábreží. Není sice naším úkolem důkladně poznati celý Cařihrad, ale chceme využití volného času co nejlépe. Rychle nasedáme do připravených aut a jedeme čtvrtí galatskou ke Zlatému rohu.

Se starého mostu přes zátoku zhlédneme jen letmo množství nej-různějších plavidel v obchodním přístavišti po levici i ve válečném přístavu po pravici. Zastavíme u paláce řeckého patriarchy, papeže to východu, ale jaký to rozdíl mezi Vatikánem a tímto sídlem, jak neblahé následky rozkolu! Jeli jsme až za město dle zátoky do mešity Ejubovy, do nedávné ještě doby křesťanům naprosto nepřístupné. V ní chová se meč, jímž opásán býval nový sultán, což rovnalo se korunovaci panovníků, tam plášt Mohamedův, jež pravidelně i sultán uctíval. Množství holubů připomíná benátské náměstí sv. Marka. Za mešitou

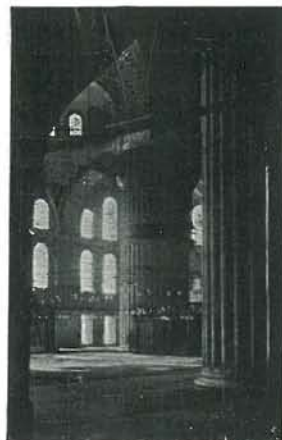
začíná památný hřbitov ejubský. My vracíme se k zbytkům hradeb městských, ukazují nám místo, kde Turci vnikli r. 1453 do Cařihradu. Nato neobyčejně upoutala nás mešita Kahrié, zdobená mosaikovými křesťanskými obrazy, nejkrásnějšími to výtvoři pozdního byzantinského umění. V mešitě — v obrazích veliká část křesťanské nauky. Kolem mešity Mehmedovy, vybudované na základech bývalého chrámu sv. apoštolů, nejdůležitějšího chrámu křesťanského po chrámu Boží moudrosti, v němž byla hrobka Konstantinova a císařů východních, kolem paláce ministerstva války, míříme do chrámu Boží moudrosti. V těch místech napřed pokochali jsme se krásnou vyhlídkou na Galatu, s nápadnou věží, na Peru a kraj k úžině bosporské a slyšeli při tom

Fot. Jaroslav Kvapil.
Mešita Kahrié v Cařihradě.

před výchovným ústavem mohamedánských duchovních o smutných opatřeních vládních, týkajících se výchovy a počtu kněží. Na další cestě poznali jsme tři starověké památky: Theodosiův obelisk, uprostřed hipodromu, hadí sloup, zbytek to votivního daru řeckého Delfám po bitvě u Plataj, a kolos, obnovený Konstantinem VII. Šest štíhlých minaretů mešity Ahmedovy vtiskne v paměť mešitu u hipodromu, kde začínaly kdysi velkolepé stavby Konstantinovy, po staletí později sídlo císařů východních, po nichž však není stopy.

Aja Sofia — mešita, bývalý chrám Boží moudrosti. Kdyby nic jiného neviděl poutník, než tuto svatyni, stojí to za to, zastaviti se v Cařihradě. Na místě, kde byl již Konstantinem Velikým vybudován kostel, proti vchodu do paláce císařského, vystavěl Justinian svatyni, jež měla nádherou převýšiti všechny tehdejší stavby. Zvenčí nečiní zvláštního dojmu, teprve uvnitř uchvátí nás krása stavby. Smělá kopule, mosaiková výzdoba, pronikající již dnes zase vápenným nátěrem, je jedinečným dílem. Jen oltář do výklenku, a křesťanství honositi se bude svým nejkrásnějším chrámem. Kdy a zda se tak stane?

Sitmar.
*Vnitřek mešity
Ahmedovy v Cařihradě.*

boháčů, vily diplomatů, z nich vábně vykukují zbytky tvrzí a pevností, u břehů četná přístaviště, výletní místa obyvatel Cařihradu, to vše střídá se pestře za sebou, že plavba úžinou patří k největším požitkům, spojeným s návštěvou Cařihradu. Jaké nádherné panoráma je před očima poutníka při návratu z Bosporu: ve vodách zrovna na pobřeží zrcadlí se mramorové paláce sultánské, nad nimiž dnes vlaje prapor, znamená to, že v nich hostem je president Kemal paša, nad stavbami nábrežními na stráních moře dřevěných domků s roztomilými balkonky, výklenky a nade vším ční k nebi mohutná věž galatská. Za zátokou před námi čtvrt stambulská s četnými štíhlými minarety mešit, mezi nimiž vévodí mešita — chrám Boží moudrosti, a na asijském břehu vynikají stavby velkoměstské, skutarské. Obrovský pomník Kemala paši upoutal ještě naši pozornost na nábreží stambulském, než jsme přistali.

Nyní teprve bylo nám možno navštívit též kostel a klášter otců lazaristů, známý v městě pod jménem sv. Jiří. Vykonali jsme i tu poutní pobožnost a pak večer ztrávili v českém hotelu krajana pana Kohouta. Český hovor, české listy, české pivo, česká kuchyně přenášejí nás již do domova, kam se vrátíme až za týden. Dnes jen pozdravy posíláme vlasti lístky a ústně po dvou poutnících, kteří se vlakem z Cařihradu vrátili

Galatský most v Cařihradě.

do Prahy pro nutné přípravné práce nového blízkého školního roku. Při našem návratu na loď o 10. hodině bylo v mnohých obchodech ještě rušno.

Ve středu ráno poutní mši sv. sloužil pan biskup u lazaristů, po ní dle libosti obstarávali jedni nákupy, pohledy, ovoce, kuřivo, jiní vydali se ještě na prohlídku města. Před odjezdem bylo přístavní nábreží přeplněno. Bylo zřejmo, že jsme dostali mnoho spolucestujících. Každé místečko v kajutách obsazeno.

Fot. Jos. Števek.

Na nábreží v Cařihradě před našim odjezdem. 22.-8 1928.

Otcové lazaristé se svým štábem, s klášterními učitelkami, s řadou akademiků, kteří všichni po čas našeho pobytu byli našimi neúnavnými průvodčími a ochotnými rádci, kteří ještě v poslední chvíli z různých kaplí cařihradských sehnali nám dostatečné zásoby všech potřeb pro sloužení mše sv. na lodi, loučí se s námi, přejí šťastnou plavbu. Vděčně voláme jim „na shledanou“. Panu generálnímu konsulovi poděkovali jsme za všechnu laskavost a rozloučili se s ním ještě na pevnině.

Dlouho ještě stojíme na palubě a zadumáni hledíme na vzdalující se pohádku krásy, na mizící obrysy nejkrásnějšího města na světě.

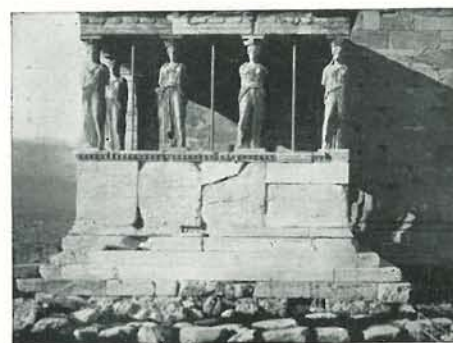

Západ slunce nad Bosporom. Sitmar.

NA ZPÁTEČNÍ CESTĚ PŘES SLAVNÉ ATHÉNY.

Se třináctihodinným zpožděním přijeli jsme do Cařihradu, s tímž zpožděním ve středu 22. srpna v 9 hodin ráno odjíždíme. Již doléhala na pořadatele starost, s jakým zpožděním dorazíme do Říma, jaké budou nutny změny programu. Plujeme však nyní mimořádně rychle a kapitán oznamuje, že do Athén přijedeme místo v 6 hodin ráno někdy v poledne. A stalo se: již v 11 hodin, tedy jen se zpožděním pětihodinným zakotvili jsme v Pireu.

Plavba střeďeční vedla známým již mořem Marmarským a úžinou dardanelskou. Ve čtvrtek ráno projíždíme již úžinou mezi ostrovy Euboiou a Andrem, mineme severní cíp úrodného ostrova Keosu, kocháme se pohledem na bělostné zbytky chrámu Poseidonova u mysu sunijského na jižním výběžku Attiky a když zabočíme k severu, tu

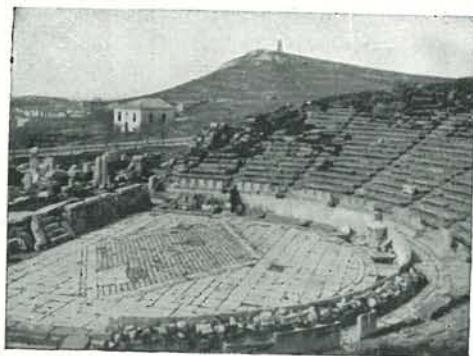
Sitmar.

Kariatidy na Akropoli v Athénách.

v dálce se rýsuje před očima ostrov Aegina, ještě dál památná Salamis, na pevnině po pravici horský hřbet Hymettu, na konci vrch Lykabettos, před nímž jest skryta ještě našim zrakům athénská Akropolis.

Pan katecheta Alois Kratochvil připravil nás v důkladné přednášce na návštěvu Athén. Oživil jsem všechny vědomosti dějepisné a literární ze starověku Řecka, profesor Bartoš pověděl, co může ještě dnes uviděti návštěvník v Athénách starobylého. Před faleronským zálivem, také již přístavem athenským, přiletěl k naší lodi hydroavion, kroužil nad ní a kolem ní tak nízko a blízko, že jsme až bezděčně ustupovali od zábradlí. V pirejském přístavu při vstupu je nejen pobřežní pevnost, ale též hned válečné lodi řecké, dál velmi četné lodi obchodní. V 11 hodin spuštěny kotvy kousek od břehu a za chvíli již zdravil nás na naší palubě dragoman československého vyslaneckého úřadu, roditel Řek Thomaides.

Před odjezdem z Cařihradu četl mně P. superior lazaristů novinářskou zprávu, že přístav pirejský jest uzavřen pro nebezpečnou nakažlivou nemoc. Zpráva se celá nepotvrdila, již jsme přistali, ale náš dragoman oznamuje, že skutečně rádí v Athénách a v kraji nová jakás nemoc, spojená s horečnatým spánkem a končící v četných případech smrtí. Proto úřady jsou prázdné, i naše české, elektriky jezdí pro nedostatek mužstva nepravidelně, památky nemají hlídačů, přístup k nim nemožno zaručiti. Ani jsem poutníkům o nemoci mnoho nepověděl. Dohodli jsme se s dragomanem, že poobědváme na lodi a brzo po obědě vyjedeme elektrickou do města. K naší skupině připojil se římský prelát Mons. Cicognani, asesor kongregace pro východní církev, který se vracel z inspekční cesty z Východu.

Sítmar.
Divadlo Dionysovo v Athénách.

Již před druhou hodinou dorazili jsme elektrickou z Pireu do středu města na náměstí Svornosti. Jdeme kus pěšky, abychom v moderních třídách poznali velkoměstský ráz dnešních Athén. Ale i nové budovy jsou v rázovitých starých řeckých slozích: archeologický ústav, univerzita, knihovna, akademie umění. Jako poutníci vykonali jsme pobožnost v chrámě sv. Dionysia, prvního biskupa athénské; při chrámě sídlí apoštolský administrátor. Nato nasedáme do aut, projedeme několik ulic a zvenčí prohlížíme bývalý královský palác, dnes presidentský, ale hodně, hodně zanedbaný. Jen stráž u vchodu oděna je v pestrý národní kroj řecký jako dříve před válkou. Obrovské stadion pro 80.000 diváků s mramorovými sedadly vyvolalo vzpomínku na staré řecké závody. Kolem brány Hadrianovy, kolem Olympeia, zřícenin chrámu olympijského Dia, stoupají auta k západu, abychom objíždějící jižní stranu Akropole kolem divadla Dionysova, Odeionu Herodova od západu po silnici vyjeli pod vrchol Akropole. Tam vítá nás slavný Areopag, maličké kamenité prostranství, přístupné po několika schodech, kde řečnívali slavní Atheňané krajanům, kde i sv. Pavel mluvil k pohanům o Neznámém jim Bohu, jemuž postavili i pomník.

Jsmo u vchodu na Akropolis. Před dvěma lety žádali na nás anglickou libru (165 Kč) vstupného za osobu, a vyžadovalo to mnoho zákroků až v ministerstvu, než uznali naši výpravu za studijní a umožnili nám vstup. Dnes — je prý jen malé vstupné, ale brána jest při našem příchodu otevřena, ani hlídače, ani pokladníka nikde. Vše nemocno. Volně vcházíme po schodišti propylejském, které si však již málo zachovalo ze své bývalé nádhery. Chrámek bohyně Vítězství, veliký chrám bohyně Athény — Parthenon, Erechtheion s nádhernými kariatidami, starožitnické poklady v museu, to vše důkladně jsme prohlédli na náhorní rovině a vše působilo na nás hlubokým dojmem, ale dojmy z Baal-

Fot. Jos. Števek.
Naš výstup na Akropolis. 23.-8. 1928.

beku nedovedlo převýšiti. Nezapomenutelný je rozhled s výšiny na všechny strany, na město i okolí.

Širokou, ale hodně zanedbanou silnicí, zvanou cestou Pavlovou, sjedeme zase ku elektrické dráze a krátce před pátou hodinou jsme na lodi. Sotva zvěděl kapitán, že se naše skupina vrátila, dává v pět hodin rozkaz k odjezdu. Máme zpoždění čtyřhodinové, které chtěl úplně nahraditi a nahradil, než dojel do Neapole.

Projeli jsme mezi Salaminou a Aeginou a namířili k západu k průplavu Korintskému, otevřenému r. 1893. Již se hodně stmívalo, když naše loď se zastavila, umkl hukot strojů, po bocích lodi upevněny dřevěné nárazníky, v přídi malý parníček, který měl být naším vůdcem. V té chvíli rychle přibližovala se lodi motorová lodice s několika cestujícími a dáváno znamení, že chtějí na loď. Brzo bylo vysvětleno, co se stalo: manželé z Alžíru, advokát s chotí, zdrželi se v Athénách a když zjistili, že jsme jim ujeli, bez rozpaků najali motorovou lodici a vydali se za námi. Neměli ani dost peněz u sebe, paní v zástavu dala šperky. Šťastně se vše skončilo a rychle vyřízeno.

Plavba průplavem dlouhým jen 6300 m, širokým 22 m, hlubokým jen 8 m, přinesla velmi příjemnou rozmanitost a byla radostně vítána.

Pro malou hloubku neuvžívají totiž větší lodi dosud průplavu. Boční stěny prokopané isthmjské šíje ční místy až 60 m do výše, úzké cesty po obou březích, nutné pro četné opravy, nejsou ještě všude úplně upraveny, ale jsou již osvětleny velmi četnými žárovkami, jichž světlo se odráží v hladině vodní jako i veliká světla osvětlující železniční most, vedený asi v polovině nad šíjí. Je v tom něco pohádkově krásného, když úplně potichu, zcela zvolna postupujeme poměrně úzkou průrvou, ozářovanou četnými světly. Vydrželi jsme na palubě skoro dvě hodiny po celou dobu plavby. Po výjezdu z průplavu ještě viděli jsme četná světla nešťastného Korintu, nedávno zle postiženého zemětřesením. Další noční jízda zálivem Korintským již nás nelákala.

V pátek ráno 24. srpna za úplně klidného moře slouženy mše sv., po nichž pozdravili jsme ostrovy Kefalonii a Zakynthos, a již vjíždíme zase

Catanie s Etnou.

Sitmar.

na širou tůň moře Jónského. Ještě byli mnozí v jídelně u snídání, když loď začala se kolíbat, a než jsme se nadáli, byli jsme jako na houpačce. Mnozí i z poutníků litovali poslední dny, že ani nepoznají mořské nemoci, že budou o zkušenost chudší. Zbytečná zvědavost měla být potrestána. Někteří skryli se hned do kajut, aby nebyli vystaveni zrakům zvědavců, až je nemoc sklátí, většina ulehla do pohodlných lenošek na palubě na zdravém vzduchu, aby předešla nejhoršímu. Jen několik málo statečných dostavilo se v poledne k obědu, i z nich někteří musili odejít. Byl to den postu a osvěžujícího spánku. Již večer vítr se utišil, loď se uklidnila, pacienti vstávali a u večere, poslední na moři, byla radostná, veselá nálada.

V půlnoc na sobotu projíždíme úžinou messinskou. Catania s Etnou zůstaly ve tmě, ale zato na západě možno vidět jasně osvětlenou Messinu na Sicilii, na východě v Kalabrii Reggio, jehož bohaté osvětlení, jasně se odrážející v hladině mořské, poskytovalo nádherný pohled. Po třetí hodině měl jsem nezvyklou podívanou: chvílemi vyšlehl z jícnu sopky Stromboli ohnivý sloup. Působilo to úchvatně, ale též hrůzně. Časně kol čtvrté hodiny již se slouží mše svatá. Po nich skládáme peč-

Řecké divadlo v Taormině.

Sitmar.

Ostrov Stromboli.

livě oltáře, majetek lodí i svůj cestovní oltář; doufáme, že nebude třeba nikde jej otvírat na hranicích, až zase v Brně.

Dopoledne měl ještě profesor J. Limpouch z Plzně velmi poučnou přednášku o katakombách a některých památkách věčného města, již naslouchali četní vděční posluchači.

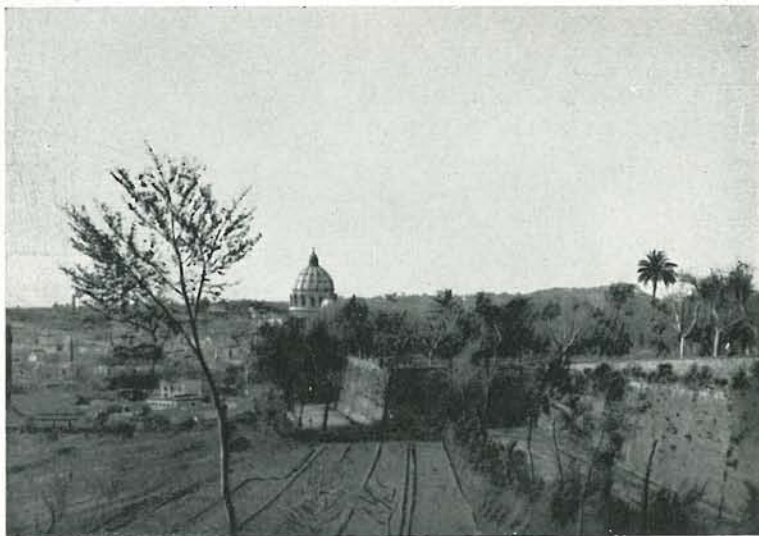
V poledne máme příležitost pozorovati přírodní krásy známého ostrova Capri, a bylo něco přes jednu, když jsme vjížděli do přístavu neapolského, kde skoro před pěti týdny ztratili jsme spolupoutníka dra J. Drábka. Smlouvali jsme se cestou, že zajedeme všichni neb aspoň někteří na hřbitov, ale pan konsul volá k nám s nabřeží na palubu, že mrtvola na telegrafické přání příbuzných byla hned převezena do Čech a tam pochována. Aspoň vzpomínku, zbožnou modlitbu mu věnujeme!

Skoro hodinu trvalo, než byly vyřízeny všechny formality: zdravotní a pasová prohlídka a dáno všeobecné dovolení k výstupu z lodi. Pořadatel zatím propuštěn napřed, na nabřeží pozdravil radostně pana konsula i otce františkána, jenž byl naším průvodčím v Pompejích, a rychle smluveny s nimi přípravy k odjezdu do Říma, který pro nejistotu příjezdu lodi nebyl v programu pevně stanoven. Pan konsul, když zvěděl u lodní společnosti, že naše loď dle bezdrátové depeše dorazí do Neapole včas bez zpoždění, laskavě zamluvil nám u dráhy zvláštní vůz u rychlíku, odjíždějícího již po třetí hodině. Za jeho laskavé pomoci nyní rychle objednána auta, nosiči zavazadel, zakročeno na celnici — a před třetí hodinou již jsme byli všichni ubytováni v krásném voze II. třídy se všemi zavazadly. Upřímný stisk ruky nemohl vyjádřit všechny díky za mimořádnou obětavost panu konsulovi, panu přednostovi stanice i otci františkánovi.

Jaksi bez bolesti loučíme se s kouřícím Vesuvem, zdravíme cestou světoznámé Monte Cassino s mateřským klášterem benediktinským, často vyslovované Aquino ve jméne velkého církevního učence, světce Tomáše Aquinského, a o osmé hodině vjíždíme do věčného města.

VE VĚČNÉM MĚSTĚ U SVATĚHO OTCE.

Telegram, zaslaný z Neapole do Říma, došel tam velmi pozdě. Vzácný krajan, vicerektor české koleje Mons. dr. Václav Černý po jeho přečtení u sester rychle sedl na vůz s dp. Vladykou z Prahy, dlícím právě v Římě, a ještě stihli nás při východu z nádraží. Hladce byla obstarána doprava poutníků-mužů do papežského hospice sv. Marty u Vatikánu, poutnic do hospice českých sester ve Via della Mantellate. Nečekali nás tak brzo, ale my jsme velmi rádi, že zavčas

Řím.

Kolín.

ještě mohli jsme se ubytovati v poslední zastávce dlouhého putování v cizině. Večeři obstarali jsme si ještě na náměstí svatopetrském a při ní po dnech tropického horka a žízně mnozí se rádi občerstvili chladným dobrým pivem. Jsme všichni velmi dobré mysli a spokojeni, s modlitbou vroucích děků Bohu za velikou ochranu a za prokázaná dobrodiní opět na pevné zemi uléháme na lože zrovna u zdi velechrámu křesťanstva sv. Petra.

Zastávka naše v Římě byla stanovena hlavně, abychom si na konci pouti vyžádali požehnání Svatého Otce. Audience byla stanovena na pondělí 27. srpna; volného času nedělního i pondělního jsme využili svědomitě.

V neděli ráno sloužíme ve velechrámě sv. Petra. Po snídání dáváme se na stupních před chrámem fotografovati, pak věnujeme dopoledne křesťanskému podzemnímu Římu, odpoledne většinou památkám pohanského starověku.

Auta zavezla nás do katakomb Kalixtových. Při poutní mši sv. u hrobu sv. Cecilie, obětované brněnským poutníkem katechetou Válkou, promluvil pan biskup k poutníkům takto:

Svätá bázeň obkľučuje človeka, keď kráča týmito podzemnými chodbami, bázeň, ale i sväté nadšenie. Legenda hovorí, že keď posledná čata križiakov sa borila s Turkami a keď všetci padli, jeden jediný zostal. Tento za dlhý čas sám sa bránil jako lev proti presile, až konečne kopiou zasažený do hlavy padol, ale ešte i vtedy sa bránil. Jeho hrdinstvo do údivu prinieslo nepriateľa. Keď konečne vysilený a ranami obsypaný dokonal, prišli tureckí vojaci, prikladali svoje šiatky ku jeho ranám a kládli si ich na hlavu, aby obsiahli tú chrabrosť a udatnosť, ktorú obdivovali na zomierajúcom.

Vo výklenkoch, v dutinách týchto stien ležia podobní hrdinovia, ba môžem tvrdiť väčší hrdinovia, lebo smelo hľadeli v oči smrti bez zbrane, lebo sú medzi nimi nielen silní mužovia, ale malé dietky, útlé panny, slabé ženy, starcovia i starenky. Túto posviatnú zem si môžeme prikladať na hlavu, zvlášť ale na srdce a odmietať si odtiaľto smelosti, odhodlanosti k boju za Krista a jeho vec.

Že je novodobé pohanstvo tak drzo výbojné, toho príčinou je i naša zbabelosť. Kol'ki podľahli v časoch poprevratových vábeniam a hrozbám! Nie všetci boli zlí, ale nemali ducha odhodlanosti a obetavosti pre Krista a Cirkev!

Smelosť, neohrozenosť, obetavosť imponuje každému a strhá i slabých. Tohoto ducha si prinesme z katakomb! Buďme rytiermi, horliteľmi, apoštolmi za svätú vec Kristovu! Nebyť mučeníkov, nebyť horlivosti a obetavosti, nebolo kresťanstvo zvíťazilo! Bez týchto nezvíťazí ani dnes.

Hor sa do boja! Ziskávajme bojovníkov veci Kristovej a sami buďme vždy ochotní i ku najväčším obetám a vtedy zvíťazíme!

Ano, málo na svete miest, jež by tak mluvila k srdci návštěvníka jako katakomby! Po katakombách Kalixtových zhlédli jsme i katakomby Šebastiánovy a v nich nové doklady o pobytu sv. Petra a Pavla v Římě. Nato chrám sv. Pavla, ano i kaple „tří pramenů“ s klášteřem trapistů navštívena většinou poutníků.

Pan biskup Čársky s pořadatelem v průvodu Mons. dra V. Černého zatím vykonali návštěvy na československém vyslaneckém úřadě vatikánském i quirinálském. Starali jsme se při tom již, jsou-li tam nějaké zprávy o československém železničním voze, který nám byl slíben do Říma. Nedostali jsme však uspokojující odpovědi; italské dráhy prý projevíly přání, aby nás čekal až v Benátkách. Cítili jsme se poctěni pozváním zástupce nepřítomného pana vyslance u Vatikánu k vyjíždce do okolí Říma, ale poděkovali jsme srdečně, abychom se neodloučili od poutníků.

Nedělní odpoledne bylo věnováno prohlídce Kapitolu, žaláře marmertinského, Fora Romana, Palatinu, Kolosseu. Důkladný výklad obstaral německý profesor na odpočinku v Římě. Zopakovali jsme si, co mnozí již několikrát viděli. Novým byl nám všem mohutný

Kapitol

Kolín.

kříž v Kolosseu, postavený z nařízení Mussoliniho, s významným nápisem: Spes unica! Jediná naděje! Bolestně dotkla se při tom srdce vzpomínka, jak zachovali se u nás doma k této jediné naději mnozí a mnozí, zvláště ve školách! K večeru sešli jsme se za vedení Mons. Dra Černého všichni v kapli sv. Cyrila v basilice sv. Klementa, tam vykonali pobožnost poutní, pomodlili se na různé úmysly, zvláště za zachování dědictví sv. bratří u nás, za hojné a hodné dělníky pro vinici jejich. Uctěním sv. ostatků sv. Cyrila pobožnost skončena.

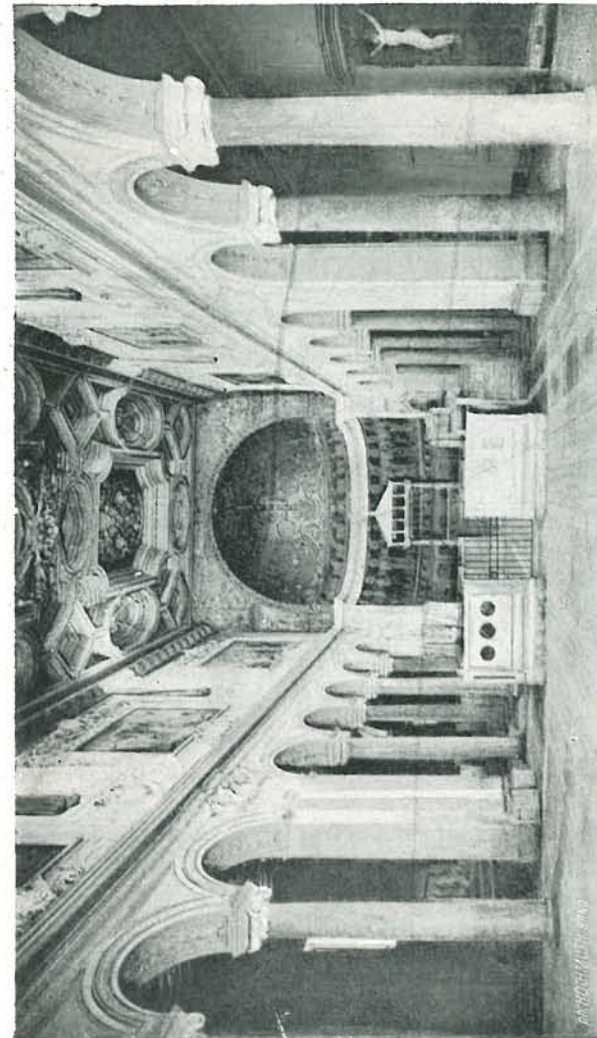
Rozechvěni vítali jsme pondělní jitra v Římě.

Máme vyhrazeno sloužití mše sv. na význačných místech. Někteří v „Konfessi“, u hrobu sv. Petra, jiní u rakve eucharistického papeže Pia X., jiní u rakve papeže míru Benedikta XV. Poutní slavnostní mši sv. slouží pan biskup u oltáře sv. Václava v boční lodi chrámu sv. Petra. Po evangeliu měl pan biskup promluvu, poslední na pouť, krásou a hloubkou myšlenek převyšující všechny předchozí.

Ani raz na celej púti mi nebolo tak ťažko hovoriť, jako dnes. Ťažko preto, lebo dnes konáme našu poslednú spoločnú pobožnosť. Nemyslím, že by sme sa všetci tak jak sme tu dnes, ešte dakedy sišli na spoločnú pobožnosť. V poslednom proslove pripomenem Vám: význam našej zastávky v Ríme a poviem pár slov ku zakončeniu.

1. Navštívili sme miesta zemského pobytu a účinkovania Spasiteľ'a od miesta jeho sv. vteľenia cez radostný Betlehem, strašnú Kalváriu, oslávený hrob až po vrch Jeho prepodivného Nanebevstúpenia. Na tomto vrchu bolo dokončené dielo nášho vykúpenia zo strany Jeho, ale není ono ešte dokonané zo strany našej. Preto Kristus Pán i po svojom

Nanebevstúpení je na zemi a koná svoje vykupitel'ské dielo. Mystický (tajuplný) Kristus je i dnes medzi nami v svojej Cirkvi. Vieme, že dl'a učenia sv. Pavla Cirkve je mystické telo Kristovo. Dvojitú úlohu Kristo-

Kostel sv. Klementa v Římě.

vu: ohlasovať ľuďom večnú pravdu a posväcovať ľuď, koná Cirkve. Viditeľ'ná hlava tohoto mystického tel'a Kristového, srdce, z ktorého prúdi život v celom tomto tele, je tu v Ríme. Nemôhli sme na vhodnejšom mieste zakončiť púť do Sv. Zeme, jako tu v Ríme, kde najlepšie vidíme život mystického Krista v Jeho Cirkvi.

Tu je hlavný stán učiaceho Krista, tu je Jeho námestník, nástupca Petrov, ktorý posilňuje bratov svojich vo viere, tu je „stĺp pravdy“. Sem posielali počnúc od apoštolských časov všetky cirkevné sbory svojich poslov, aby počuli posledné, rozhodujúce slovo v otázkach viery- a mravouky. „Causa finita“, hovorí Augustín, vec je dokončená, keď pápež prehovoril. Tu je hlavné pôsobíšte posväcujúceho Krista. Tu je „plnosť kňazstva“, tu odtiaľto sú vymenovaní nástupcovia apoštolskí biskupi pre celý okršlek zemský, tu dostávajú poslanie apoštolské misiónári k pohanským národom, tu kládli počet zo svojho apoštolského účinkovania naši vierozvestovia sv. Cyrill a Method.

Dakujeme tu Kristovi za dar viery a za všetky dary nášho posvätenia, za obsiahnuté milosti. Menovite my kňazi učiníme sľub, že budeme vždy dobrými nástrojmi učiaceho a posväcujúceho Krista.

Je nám to nad mieru milé, že môžeme konať túto našu poslednú pútnu pobožnosť pri oltári svätca nám blízkeho i po krvi: Sv. Václava, patróna našej vlasti. Či neboly zarosené slzami naše oči pri zvukoch majestátneho chorálu svätováclavského: „Nedaj zahynouti nám ni budúcim!“ Či jesto vo svete miesto, kde by sme sa mohli modliť vrúcnejšie za náš národ, za našu vlasť, za našich milých, jako tu v centre Cirkve, v chráme sväto-peterskom, pri oltári svätca, nášho brata dľa krvi a kosti? Kľaknime tam ku „Konfessii“ (hrobu sv. Petra) a modlime sa za našu drahú vlasť, za náš národ český a slovenský, aby sa nevzpieral Kristovi učiacemu a posväcujúcemu, aby sa nevzpieral Jeho Cirkvi.

2. A včul pár slov na zakončenie.

Sú to predovšetkým slova vďakyčinenia Bohu, ktorý nás na tejto púti chránil; svojimi nepočetnými dobrodeniami prirodzenými i nadprirodzenými obsýpal; od nešťastia chránil a zdravých nazad priviedol. Jemu budiž česť a chvála a dobrorečenie.

Sú to slova vďaky proti tým, ktorí nám na púti pomáhali; nášmu horlivému vodcovi, jeho pomocníkom, a zvlášť našim krajanom v konzulárnej službe rôznych zemí. „Všetkým našim dobrodincom ráčiž, Pane, odplatiť všetkými dobrými vecmi a životom večným!“

Slova napomenutia. Naša púť je obrazom púti nášho života. Pomyslite na ťažkosti našej cesty, na žízeň, na niektorú bezesnú noc... a dnes sa z toho tešíme. Tak i na púti života nadejdú nám chvíle ťažké, že sa obávame, že musíme zúfať. Netraťme nádej! Pomyslime na toho, ktorý vypil kalich bôľu až po dno. Cesta ku sláve vede cez bôle.

Sú to slova uznania Vám všetkým za tú krásnu sebakázeň, s ktorou ste sa snažili náš spoločný pobyt učiniť tak milým a príjemným, že je sa nám ťažko rozísť; za to hlboké náboženské chápanie našej výpravy, že ste ju konali nie jako „výlet“, ale jako púť, že ste z nej ťažili nie len pre ducha, ale i pre dušu; za tú nenútenú, povznášajúcu zbožnosť, na ktorej sa povzbudili druhí; za to príkladné chovanie sa pred cudzincami, ktorým ste získali česť a uznanie nášmu rodu.

Slova povďačnosti za tie mnohé prejavy pozornosti a braterskej lásky, s ktorou ste všetci-všetci moju maľučkosť zahrnuli a tak zrobili týchto

pár týždňov nezapomenuteľne blaženými v mojom živote. Zaplať Vám Boh hojne i najmenšiu službičku!

Spoločný cieľ, spoločné radosti a ťažkosti cesty nás spravily užšou rodinou. Zostaňme ňou aj na ďalej! Prisl'ubme si tu, že na túto púť často vzpomínať budeme a pri tých vzpomienkach i jeden na druhého; že k tejto vzpomienke pripojíme i modlitbu jeden za druhého, aby zemské putovanie nás všetkých skončilo sa v nebeskom Jerusaleme, do ktorého privolávam všetkým: Na shledanú!

Chrám sv. Petra v Ríme.

Pan biskup umel promluviti k srdcím, umel nadchnouti, umel nezapomenuteľnou, svatou učiniti chvíli pobožnosti. S nadšením zní chrámom po promluve opäť naše píseň „Svätý Václave“, vručne píše po pozdvihovaní sbor vložku: „Zbožně se Ti klaním.“ Po mši sv. modlíme se za blaho vlasti, národa, za cirkve a zachování víry u nás, na různé dobré úmysly. Hymnou papežskou i národními zakončili jsme povznášející nejen církevní, ale i národní slavnost!

Několik hodin dopoledne věnovali poutníci za doprovodu dp. Vladyky prohlídce bohatých sbírek vatikánských, knihovny a zahrad. Pořadatel s Mons. drem Černým hledali zprávy o československém železničním voze, který byl naproti poslán dle telegramu z Brna, došlého do Říma. Na vyslaneckém úřadě u Quirinalu telefonicky zjištěno, že vůz právě do Říma došel a že bude připraven při nočním rychlíku k odjezdu. Tím zabezpečena nám veliká výhoda: přímé spojení až do Brna — bez přesezení, a připravena též radost veliká.

V poledne dle předpisů upraveni odebrali jsme se do Vatikánu. Strážé u vchodu vzdávají čest panu biskupovi, jsme uvedeni do sálů nad dvorem Damasovým a rozdělení všichni čekající na tři skupiny. Několik set řeholnic sv. Vincence shromážděných na valné schůzi v Římě umístěno v prvním sále, čeští poutníci, k nimž připojilo se s naším souhlasem na 20 krajanů a hostů římských v druhém sále, francouzská skupina mládeže s ostatními v třetím.

Několikrát projdou skuteční tajní komoří, důstojníci papežské gardy, osobní sluhové jednotlivými sály, upravující potřebné. Po krátkém poměrně čekání hlásí se, že Svatý Otec po skončených soukromých audiencích je již v sále u sester.

Chvilé rozechvění, toužebného očekávání. Vtom otevrou se dveře sálu a svižným krokem vejde vzpřímený, s usměvavou tváří, v bělostném rouchu papež Pius XI., hlava stamilionové církve katolické. Klekáme, abychom přijali první jeho požehnání. Pan biskup krátce pozdravuje jej latinsky, představuje poutnickou rodinu, vracející se ze Sv. země, a prosí jménem jejím o svaté požehnání. Svatý Otec obchází řady, každému podává k políbení pastýřský prsten, několikrát i promluvil k představeným poutníkům. U poutníka premonstráta strahovského vzpomíná, že byl i v knihovně na Strahově. Spatřiv hošíka s rodiči, kteří jsou na cestě z Ameriky, vyprosili si připojení k naší skupině, táže se, je-li to náš nejmladší poutník. Po občůzce zastavil se Svatý Otec na místě, kde přišel, a ku překvapení celé družiny, která věděla, že churavěl několik týdnů, neudílel audienci, neměl promluvu, pronesl k nám otcovskou, dojemnou promluvu:

Jako otec miluje své hodné děti, tak i on miluje děti církve a rád vítá je, když k němu přicházejí z celého světa. Zvláště rád vítá přítomné, poněvadž přicházejí z daleké a namáhavé pouti, přicházejí ze země, posvěcené samotným Synem Božím a Vykupitelem světa, ze země, posvěcené životem jeho Neposkvrněné matky Marie a panického pěstouna sv. Josefa. Vítá vřele přítomné poutníky z československé republiky, jejichž krásnou vlast osobně zná, a jejichž věřící bratři jsou srdci jeho drazí. Vítá, že poutníci končí pout v Římě, aby si u hlavy církve vyprosili požehnání pro další život. Toto požehnání milerád uděluje a to nejen přítomným, ale i jejich příbuzným a přátelům, všem těm, jejichž nesmrtelné duše svěřeny jsou správě jejich, farníkům, žákům, dětem. Žádá, aby požehnání Jeho nejen sami přijali, ale i všem jmenovaným tlumočili a přinesli.

Padáme na kolena, zaníceni hledíme na vznešenou postavu náměstka Kristova, vroucně odpovídáme na vyzvací věty modlitby a pokorně přijímáme jménem Božím udílené požehnání a posvěcení všech památek.

Audience skončena, Svatý otec chystá se přejít do třetího sálu, když tu nadšeně zanotili jsme česky: „Tam kde strní církev týmě“. Zůstal stát, tiše naslouchá jásavé modlitbě: „Svatého nám Otce Pia, Bože, žehnej, zachovej!“ a laskavě kývaje na pozdrav rukou teprve po zpěvu šel ke skupině francouzské.

Řada krásných, nezapomenutelných chvil naší pouti korunována audiencí u Svatého Otce ve věčném městě! Slzy čisté radosti leskly se v tváři tak mnohých, když jsme opouštěli Vatikán.

Poslední odpoledne v Římě věnováno návštěvě hlavních basilik: lateránské, Panny Marie Větší, chrámu sv. Kříže, Svatých schodů, sv. Vavřince a j. Auta umožnila, že mohl být bohatý program zdolán. Obětavým vůdcem byl dp. Vladyka.

Francouzská skupina mládeže, která byla též u audience, byla s námi ubytována v hospici sv. Marty. Již v neděli jsme se vzájemně pozdra-

Forum Romanum.

vili a rádi slyšeli nadšené ujišťování, že velmi čtní Francouzi se chystají na svatováclavské slavnosti do Prahy.

Na poslední večer připravena přátelská schůzka na rozloučenou v hospici u sester, kde byly výborně ubytovány naše poutnice. Sešli jsme se všichni, přišel i Mons. dr. Černý, dp. Vladyka. Sestry připravily občerstvení české kuchyně: uzené, koláče, pivo, jeden poutník od Brna vyžádal si, aby mohl být hostitelem. Brzo rozproudila se nenucená, přátelská zábava, při níž oživovány vzpomínky na společně prožité dny a týdny.

První promluvil prof. Bartoš, aby jménem všech rozloučil se s panem biskupem, který zůstal v Římě se svým sekretářem panem prof. Števkem a odloučeně vrátil se do Košic. Vzpomíná vznešeného příkladu pana biskupa po celý čas pouti, vroucích, nadšených slov, jimiž zapaloval srdce naše, prostičké, bratrské lásky, kterou nás všechny zahrnoval, děkuje mu srdečně za všechno, prosí Boha, aby Sám byl mu štědrým odplatitelem. Kež láska ke Svaté zemi, zapálená v srdci Jeho

biskupské Milosti, přivede Jej a pod jeho vůdcovstvím ještě mnohé naše krajany do Svaté země.

Pan biskup, zřejmě potěšen naší opravdovou přichylností, poděkoval svým nedostižným způsobem. Raduje se, že jsme byli svornou, spokojenou poutnickou rodinou. Žertovně vzpomíná různých událostí členů této rodiny, jež vyvolávají bouři smíchu a veselosti. Zvláště vzpomíná zbožné horlivosti laických poutníků i poutnic, děkuje našim pěvcům, děkuje pořadateli za jeho starosti, prosí Boha, aby jej ve zdraví zachoval a dopřál mu vésti ještě četné pouti do Svaté země.

Šumno a rušno bylo po obou přípitcích, vesele zvoní sklenky se šumivým tokem vinným, poutníci nadšeně projevují souhlas s pronesenými proslovy.

Zvláštní překvapení připravili všem ještě neúnavní, obětaví zpěváci, řízení prof. V. Průsou. Již na lodi pohnuli poutníka dra Odvalila, aby jim na nápěv Jelenova „Zastavenička“ upravil slova, a nyní najednou v pěkném sboru překvapili přítomné tímto zpěvem:

Tys otec nám, tys vůdcem nám,
dnes to říci chcem;
tys vodil nás do říše krás,
v tu milou Svatou zem.

Jak v onen čas křížáků voj,
tak jdeme s tebou na výboj,
a bohatší chcem srdcem svým
se vrátit domů zas.

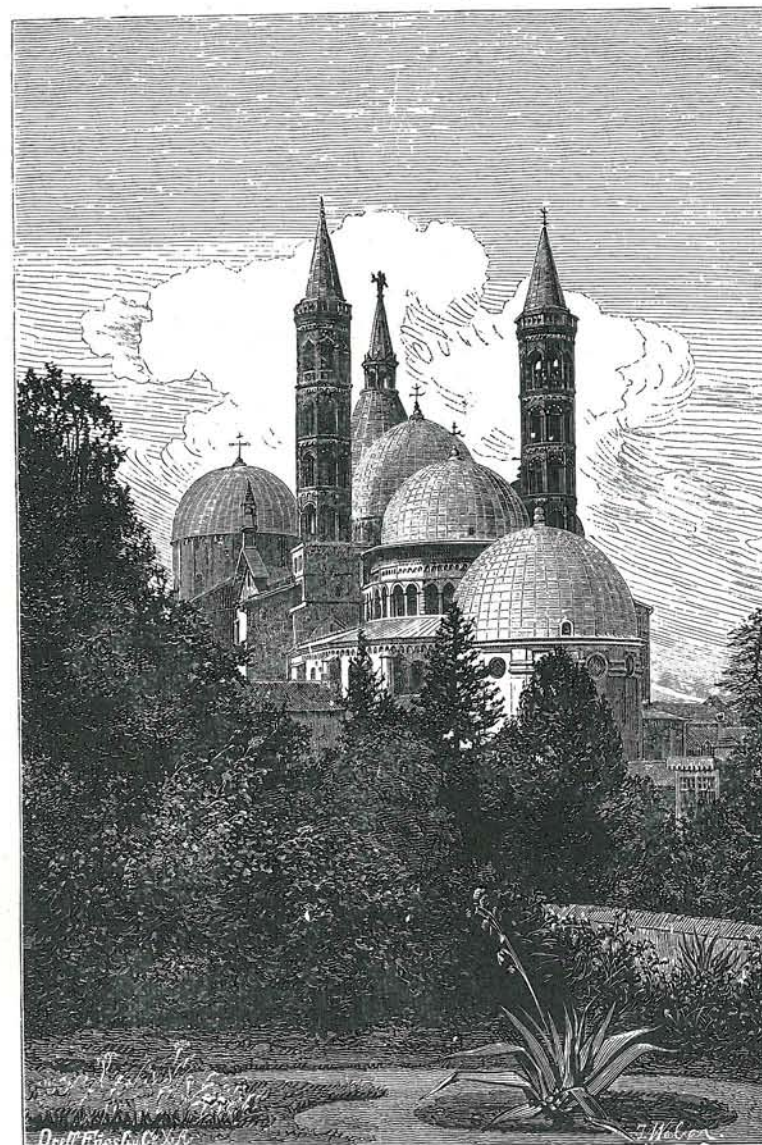
Ó díky měj, ó díky měj!
Odměnu ti mnohou Pán Bůh dej!
Buď vůdcem nám i v jiný chrám,
i v jinou Svatou zem,
a přiveď nás, až přijde čas,
v nebeský Jerusalem!

Za „dolní sněmovnu“, kterou s několika známými vždy tvořil, promluvil pan farář Hrobský, který v tropickém vedru na pouti asi největší obět přinášel.

Na konec vyžádal si slovo pan prezident soudu Dr. K. Kunz. Připomíná, že v Římě jsme viděli Institutum de propaganda fide. (Ústav pro šíření víry.) Myslí, že pout, kterou jsme právě vykonali, mohla by se právem nazvati částí činnosti tohoto ústavu, neboť není snad jednoho z nás, v němž by pečlivě připravená, svědomitě vedená pout nebyla utvrdila víru. Děkuje zvláště jménem laiků za hluboké dojmy, které jim byly pořadatelstvem připraveny.

Dokončeny přípitky, vyřízena poděkování, umlklo zvonění číší, a do uší zaléhá nervosní houkání automobilových píšťal, připomínajících nám, že jest již čas k odjezdu na nádraží.

Bylo skoro půl noci, když na nádraží římském dávali jsme s Bohem a vroucně děkovali pánům zástupcům z vyslaneckých úřadů československých, pak Mons. dru Černému, dp. Vladykovi a několika jiným shromážděným se přátelům. České hymny zněly při výjezdu vlaku a četné obecenstvo na nástupišti nadšeně projevuje nám svoje sympatie. „Již jsem zas doma pod naší střešou,“ tak opakovali jsme si s Kozinou z Psohlavců, když zabrali jsme v krásném, pohodlném československém voze svá stará místa z cesty nástupní a připravili se na dlouhou šestatřicetihodinnou cestu do domova do Brna.

Kostel svatého Antonína v Padui.

ŠTASTNÝ NÁVRAT,

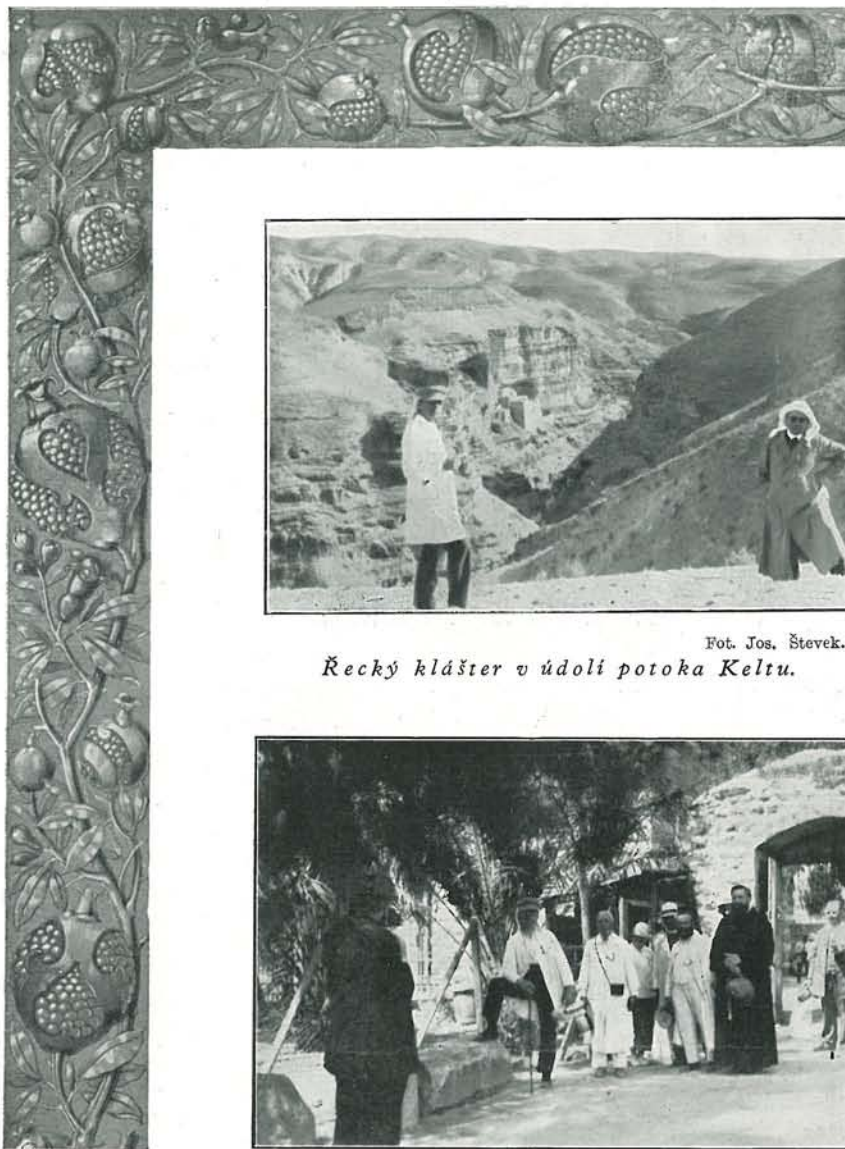
Úterní jízda hornatými Apeninami na zelektrisované dráze vedené po četných viaduktech, probíhající mnohými tunely, skýtala každé chvíle nové krásy, vděčné pohledy. Jaký to rozdíl mezi bujnou zelení kraje, jež projíždíme, a vypráhlou pouští zemí, kde před krátkem jsme dleli! V Bologni někteří poutníci zašli na krátkou dobu do města. Oběd měli jsme za Bologní v jídelním voze. Odpoledne vyhlížíme, kdy zjeví se nápadné kopule nad hrobem oblíbeného světce sv. Antonína paduanského. V Benátkách vyšli jsme na chvíli z nádraží pozdraviti Královnu moře! V Tarvisiu ještě pasová a celní prohlídka italská, při které zajímali se zvláště o tiskopisy, jež vezeme. Mnozí zbavili se posledních lir za ohnivě Chianti.

Rakouští pasoví i celní úředníci vyplnili svoji povinnost se vzácnou, milou šetrností. Když na první rakouské stanici zaslechli jsme horlivé volání: Horké párky, věru litovali jsme, že jsme již bohatě večereli v jídelním voze. Ve středu ráno 29. srpna vítalo nás v Lubně časné jitro mírným deštěm a příjemným horským chladem. Jak nám to bylo vzácné a milé po skoro šestitýdenním putování pod bezmračnou oblohou na žhavém slunci. Potěšily nás krásy Semmeringu a bez zapírání — větší radostí naplnilo, když zastavili jsme po osmé hodině ve Vídni.

Sám generální superior Těšitelů P. Litomiský vítá nás na nádraží a vede na Rennweg do českého kostela, abychom tam dle programu zapěli radostně: Tě, Bože, chválíme — po vykonané pouti. Vídeňští krajané připravili nám radostné překvapení. Chrást naplněn je věřícími, vítají nás jako bratry, podarují kyticemi. Pan asesor Dvořáček O. S. A. z Brna vřele poděkovav za milé uvítání, měl poslední nadšenou poutní promluvu:

Jako spravedlivý bohobojný Simeon v chrámě Jerusalemském se zaslzeným prorockým okem pohlížel do budoucna, šťasten a spokojen, že viděl „Světlo k osvícení pohanů a k slávě lidu israelského“, tak i my prohlížíme nyní na konci naší pouti na všechny dny, které jsme zažili na těch nejsvětějších místech posvěcených slépějemí a krví samého božského Spasitele Ježíše Krista a ožívujeme dnes naposledy jako velká rodina ty blažené, posvátné, něžné vzpomínky, abychom hodně hluboko si je vtiskli do rozehvěvané duše naší. Byly to dny plné milosti, kde jsme tu lásku Syna Božího k nám zrovna vlastníma očima zřeli a nemůžeme dosti na kolenu děkovati, že ve zdraví a harmonickém spoluputování šťastně jsme se vrátili. Jen v duchu přeletíme těch celých 41 dnů, které jsme společně, šťastně ztrávili ve vzájemném se posvěcování a obohacování jak své duše, tak i rozumu.

Abyste posvátná místa ve světle a pravdě z vlastní zkušenosti prožítá nám nikdy nevyumizela z paměti, prosíme Božského Spasitele, aby nám tato pout do pozemského Jerusalema i jiná posvátná místa byla zárukou větší budoucí slávy a nazírání ve věčném nebeském Jerusalemě.

Fot. Jos. Števek.
Řecký klášter v údolí potoka Keltu.

Fot. Jos. Števek
V zahradě hospice v Kafarnaum.

Po kázání pořadatel prof. Bartoš sloužil mši svatou se slavným díkučiněním. Každý chápe, že z hloubi srdce děkovali jsme Bohu za mocnou ochranu na dlouhé pouti, plné obtíží, ano nebezpečí. Celebrant po mši sv. modlí se několik Otčenášů na různé úmysly, jeden i za nemocného spolupoutníka, jež jsme opustili v Haifě. Jaké bylo jeho překvapení, když vstal a odcházel s kalichem od oltáře a uviděl našeho pacienta zdravého u mřížky oltářní. Přijel z Terstu, kam připlul na rychloparníku z Alexandrie, do Vídně současně s námi a znaje náš program, vyhledal nás v kostele při bohoslužbách. Co to bylo otázek, dotazů na další cestě, kolik úvah, jednali-li lékaři dobře či ne!

Chvilí zůstali jsme v klášteře, pak většina společně poobědvala v české blízké restauraci pana Tureckého. Za hovoru rychle uplynul volný čas a bylo nutno kvapiti na Severní nádraží, kam zatím převezli náš vůz se zavazadly, hlídanými dvěma spolupoutníky. K hranicím českým rychle uběhla hodina jízdy.

V Břeclavi byli jsme již doma. Jako své vítají nás úředníci pasoví, jako své vříděně odbavují celníci. Jménem předsedy spolku pana preláta Bařiny při vstupu do vlasti zdraví nás milý dvojnásobný spolupoutník palestinský P. Anselm Matoušek, prokurátor kláštera augustiniánského v Brně. Do Břeclavě naproti přijela našemu horlivému ministrantovi jeho choť s dceruškou. Poutníky podělily kyticemi a naše jídelní stolky ve voze naplnily výborným zavináčem a chutnou sodovkou vlastní výroby. Děkujeme za nezaslouženou pozornost, bolest cítíme při loučení. Cítíme, jak jsme se měli rádi. Díky všem, kdo přišli nás při vstupu do vlasti pozdravit!

V Břeclavi někteří se odloučili, v Brně zůstala většina, zůstal i zvláštní vůz a poutníci z Čech, zvláště zpěvácký pražský kroužek nastoupili pohromadě do jiného vozu na poslední část cesty do Prahy.

Předseda spolku pan prelát Bařina čeká na nástupišti a vítá svou poutnickou rodinu, matička paní konsulové přišla si pro pozdravy od dcerušky, páni kanovníci Tenorové s velmi četnými známými s námi těší se z radostného návratu ve zdraví.

Těžko po příjezdu pořádati hned v Brně nějakou pobožnost. Vhodně měli jsme ji společně ve Vídni. Jako při třetí pouti uspořádána i v Brně děkovná pobožnost, ale až 25. listopadu. Přijel k ní pan biskup z Košic s profesorem Števkem, měl v předvečer 24. listopadu krásnou přednášku o pouti, při pobožnosti promluvu, posvětil stuhy na spolkový prapor na památku pouti r. 1926 a 1928. Přijel skoro celý zpěvácký sbor s profesorem Průšou, přijeli četní poutníci. Při přátelské schůzce po pobožnosti v klášteře kapucínském oživeny vzpomínky na všechny pouti, oznámeno poutníkům, že došly děkovné přípisy za zaslání pozdravné telegramy z kanceláře pana presidenta, z pražské nunciatury i od obou velepastýřů moravských, protektorů spolku. S radostí přijato, aby bylo horlivě pracováno pro provedení již dřív stanoveného programu: pro pout do Prahy v roce miléniových slavností svatováclavských a pro jubilejní lidovou pout do Svaté země r. 1930, dvacet pět

Fot. Jos. Števek.
U pramene Panny Marie v Nazaretě.

let po první, dvacet let po druhé lidové pouti. Oznámeno, že kříž z oliv zahrady Gethsemanské, přivezený pořadatelem, bude umístěn se souhlasem pana arcibiskupa olomouckého na památku IV. moravské pouti v jedné kapli křížové cesty na sv. Hostýně.

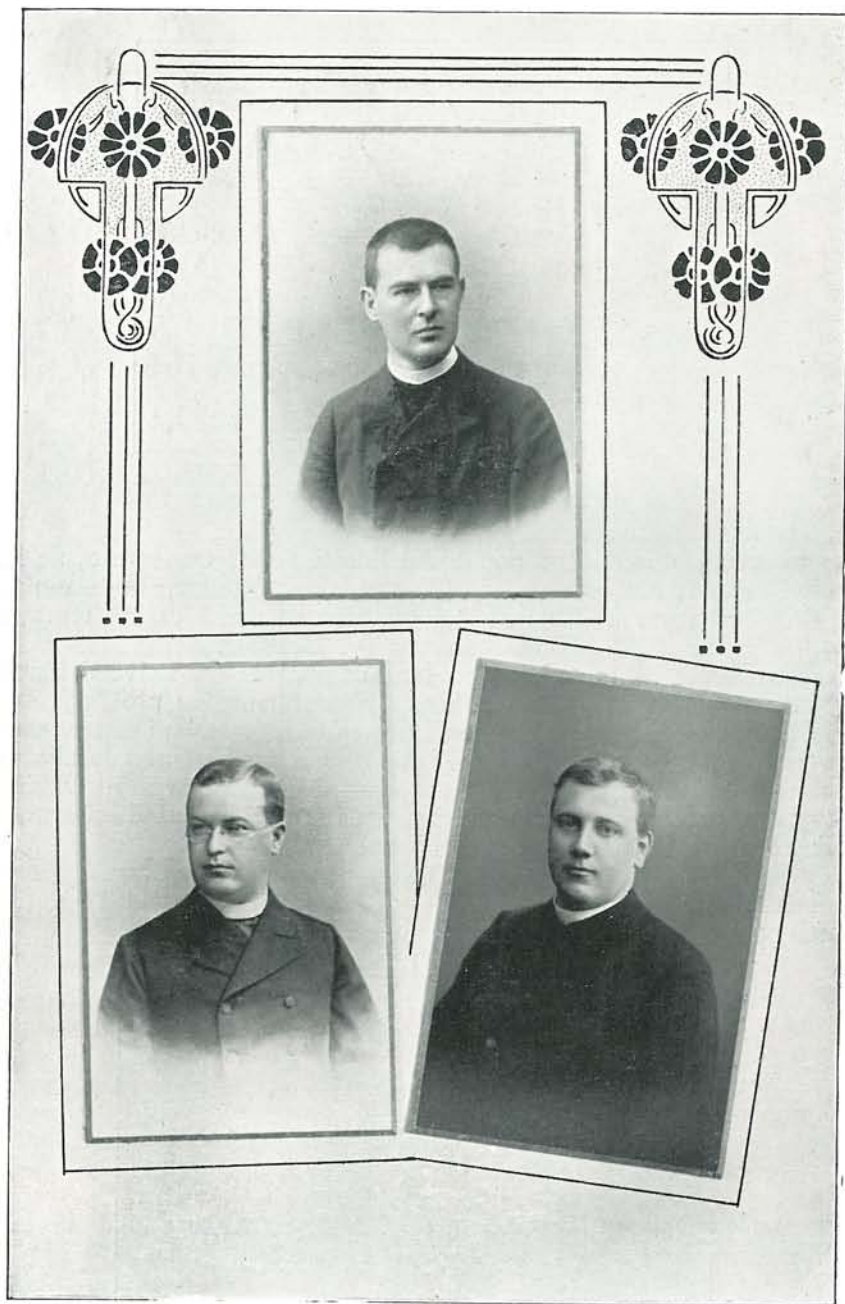
Nákladná je dnes pout do Jerusalema, ale ani největší hmotné oběti nedovedou vyvážit radost, kterou přináší poutníku pro celý život!

Ještě jednou díky všem úřadům i přátelům uvedeným i neuvedeným, kdo obětavě ke zdaru pouti přispěli, díky i všem těm, kdo zbožnou modlitbou nám ochranu Boží a požehnání Boží vyprosili! Upřímné díky pořadatele za všechny projevy uznání; jest si plně vědom, že byly někdy upřílišněny a nezaslouženy!

Ty pak, ó velký, milosrdný Bože, vyslyš upěnlivé prosby svých poutníků jerusalemských a uveď ty, kdož kajícím uctili Tě ve Tvé vlasti pozemské, jednou i do Svě vlasti nebeské!

Fot. Jos. Števek.
Na hřbitově v Miláně.

ČINOVNÍCI SPOLKU od roku 1909:
Univ. profesor Dr. Tomáš Hudec, jednatel olomoučský.
Prof. Ant. Bartoš, jedn. brněnský. Prof. Emil Procházka, pokladník

Vatikán.

Čís. 8568.

Z biskupské konsistoře v Brně, dne 13. prosince 1929.

Nihil obstat:
 Can. JOANNES TENORA,
 censor.

Imprimatur:
 † JOSEPHUS,
 Eppus Adrahen., Apostolicus
 Administrator.

OBSAH:

	Strana
Na zoo vyobrazení v textu.	
Předmluva	7
První lidová moravská pout r. 1905	9
Druhá lidová moravská pout r. 1910	17
Po třetí do Jerusalema r. 1911	23
Úmysly zmařené válkou	28
Třetí moravská pout r. 1926	31
Čtvrtá moravská pout r. 1928	42
Přípravy	42
Slunnou Itálií za hvězdou betlemskou	48
Na širém moři	58
V zemi faraonů	60
Ve vlasti Spasitelově	70
V chrámě Božího hrobu	77
Na hoře Olivetské	82
V Betlemě a Hebronu	91
Na Hoře Sionské	100
Na hoře Moria	106
Na místo křtu Páně u Jordánu	110
Do Jaffy, Aim Karim, Emaus	115
V Jerusalemě	120
Samařskem na Tabor	129
V Nazaretě	134
Na Karmel	136
Naše nejkrásnější poutní neště	139
Poslední den v Galileji	145
Po stopách Pavlových do Damašku	150
Přes Libanon do Beirutu	156
Kolem Malé Asie do města Konstantinova	161
Na zpáteční cestě přes slavné Athény	169
Ve věčném městě u Svatého Otc	174
Šťastný návrat	184
Imprimatur	189

U pramene Filipova. Fot. Jos. Štefek.

Bakšiš! Fot. Jos. Štefek.

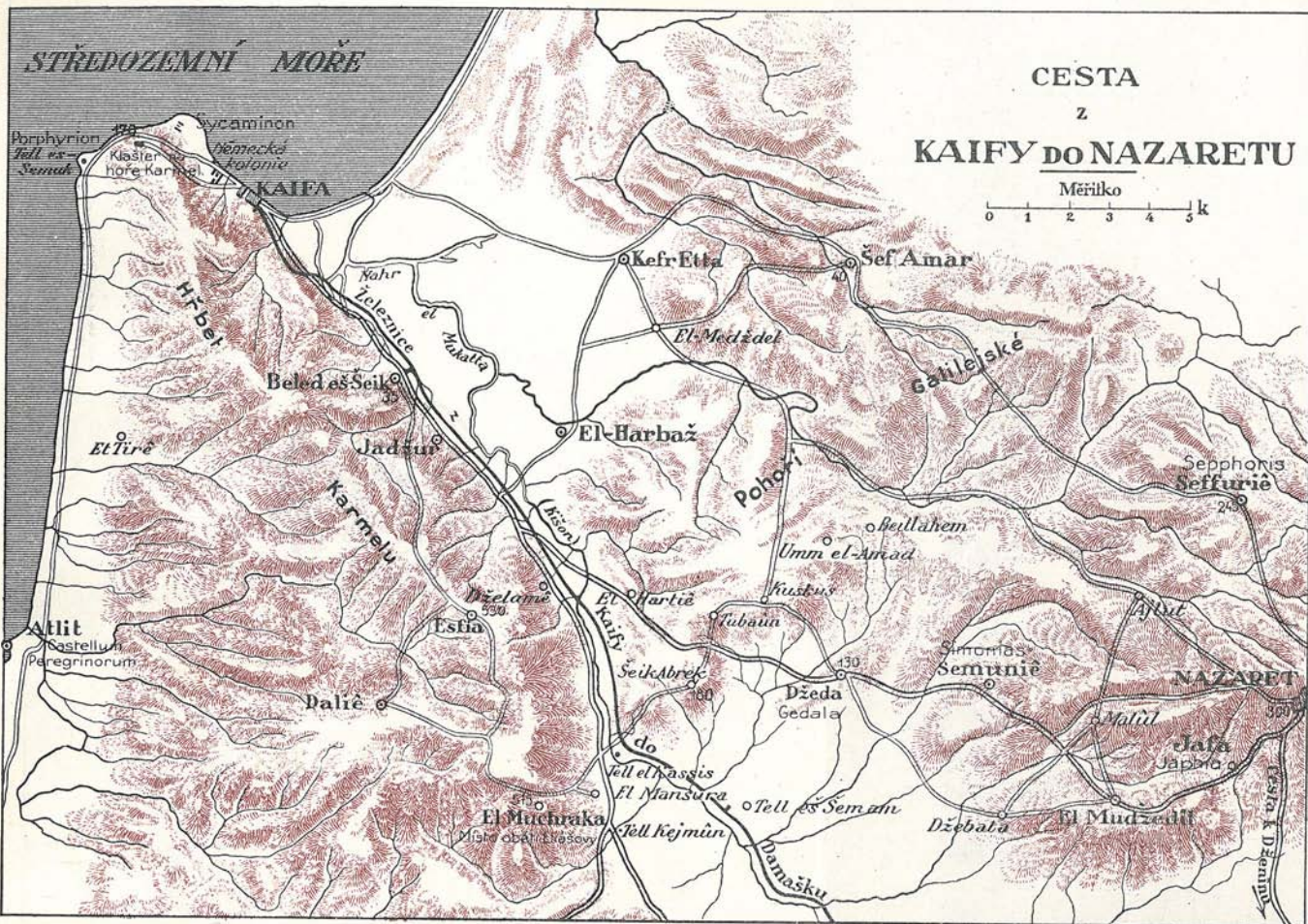
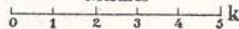
STŘEPOZEMNÍ MOŘE

CESTA

Z

KAIFY DO NAZARETU

Měřilko

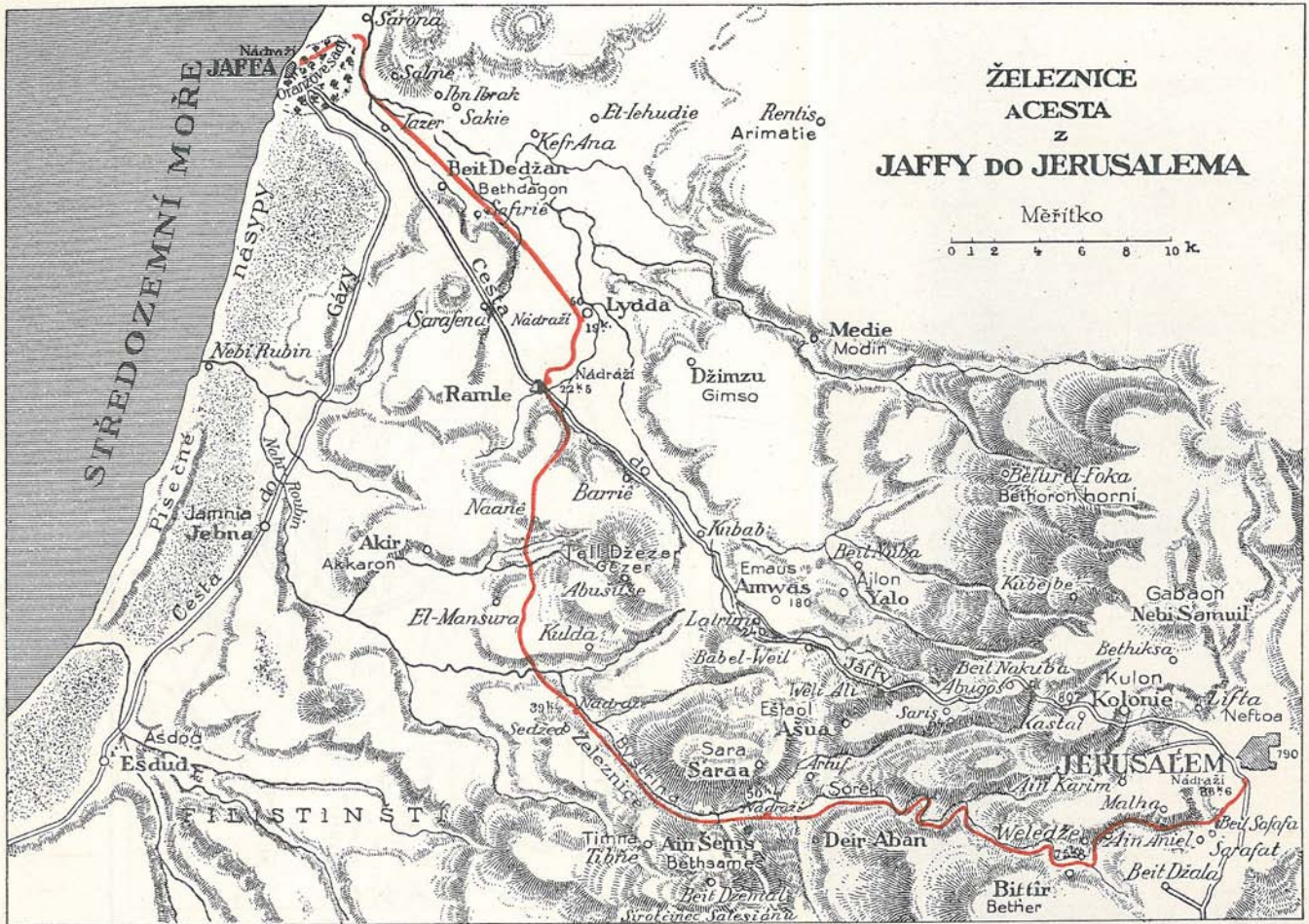
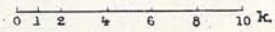
STŘEDOZEMNÍ MOŘE

JAFFA

ŽELEZNICE ACESTA z

JAFFY DO JERUSALEMA

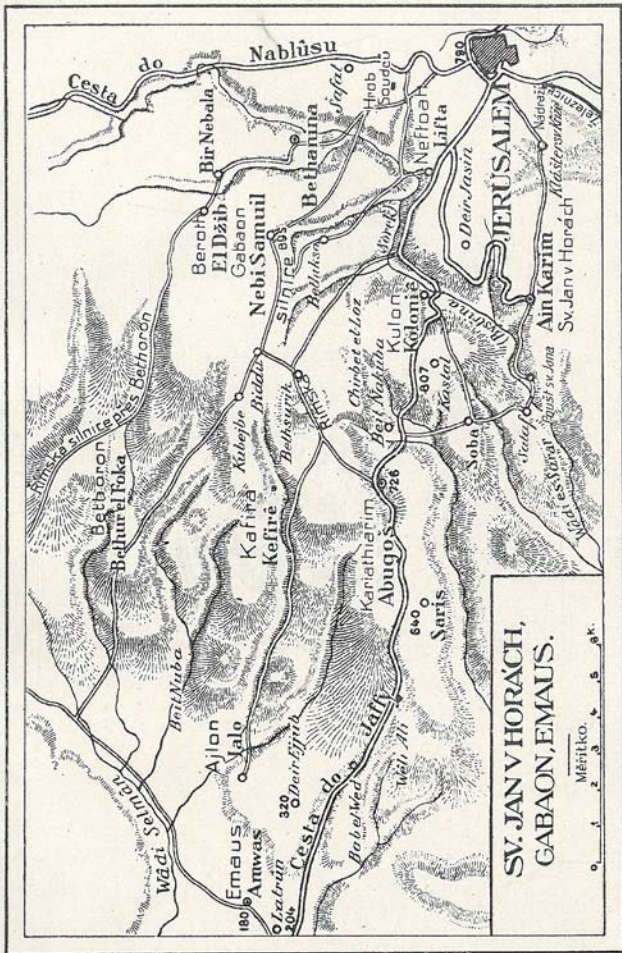
Měřítko

FILISTINŠTÍ

JERUSALEM

190

**SV. JAN V HORÁCH,
GABAON, EMAUS.**

Měřítko.
0 1 2 3 4 5 km.

PLÁN JERUSALEMA

Měřitko:

VYSVĚLENÍ ČÍSELNÝCH OZNAČENÍ:

1. Patriarchát Latinský v době Křižácké
2. Klášter Koptický
3. Klášter Habasský
4. Řecký klášter Sv. Abraháma
5. Nemecký protestantský kostel
6. Kaple Sv. Melanie
7. Řecký pravosl. patriarchát
8. Klášter Sv. Konstantina
9. Klášter olivní škola
10. Řecká obecná škola
11. Řecká nemocnice
12. Klášter a škola Sester Sv. Josefa
13. Klášter Sv. Luky
14. Klášter Sv. Jeronima
15. Klášter Růžencových Sester
16. Město Davitova
17. Klášter Anglický
18. Klášter Sýrský
19. Řecký klášter Sv. Jiří
20. Klášter Sester Arménských (dům Amošů)
21. Arménská kaple (dům Křižáků)
22. Dům na Sioně
23. CTVRĚ ZIDOVSKÁ
24. Synagoga Seferdimů
25. Klášter Sv. Sava
26. Nemecký klášter v době Křižácké
27. CTVRĚ MOHAMEDÁNSKÁ
28. Travnice obilni
29. Nemocnice Sv. Heleny
30. Nemecká nemocnice hrůz Johanských
31. Svalny Sv. Veroniky
32. Chram katolických Arménů
33. Oblouk Ecce Homo
34. Kaple bívavání
35. Růbník brávnů
36. Bývalý býk kostela Sv. Mari Magdaleny (ur. Mešita)
37. Křižová Cesta
38. První zastavení v Turecké Kasárně, na místě tvrze Antonia
39. Misto Svätých Scholů
40. Kaple Boleslav P. Marie
41. Sáhání Ježíše s Jeho matkou
42. Simon Cyrenský pomáhá Ježíšovi kříž
43. Sv. Veronika utírá Ježíšovi tvář
44. Druhý pád Ježíšův pod křížem
45. Ježíš a ženy Jeruzalémské
46. Třetí pád Ježíšův pod křížem
47. Osmá zastavení se neležejí ve chrámě Božino hrobu